

การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497
โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 (พ.ศ.2502) กับผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทย

นายวินัย บุญพรหมณ์

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE REPLACEMENT OF LAND RIGHT ACT B.E.2467 BY THE ANNOUNCEMENT OF REVOLUTIONARY
PARTY NO 49(B.E.2502) AND ITS EFFECT ON LAND OCCUPATION IN THAILAND

Mr. Winai Bunpram

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2502) กับผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทย

โดย

นายวินัย บุญพรานมณี

สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์การเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ แล ดิลกวิทยรัตน์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.โสภณิศร มัลลิกะมาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ แล ดิลกวิทยรัตน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมภพ มานะรังสรรค์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วราวิทย์ เจริญเลิศ)

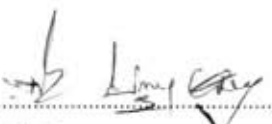

วินัย บุญพราหมณ์ : การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 (พ.ศ.2502) กับผลกระทบต่อกรณีถือครองที่ดินในประเทศไทย.(THE REPLACEMENT OF LAND RIGHT ACT B.E.2467 BY THE ANNOUNCEMENT OF REVOLUTIONARY PARTY NO 49(B.E.2502) AND ITS EFFECT ON LAND OCCUPATION IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ.แล ดิลกวิทยรัตน์. 147 หน้า

งานศึกษาชิ้นนี้มุ่งอธิบายถึง การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 (พ.ศ.2502) กับผลกระทบต่อกรณีถือครองที่ดินในประเทศไทย โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของการถือครองที่ดินและระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินของสังคมไทย และทำความเข้าใจว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใด ผลของการเปลี่ยนแปลงได้กระทบต่อการถือครองที่ดินอย่างไร และมีใครได้หรือเสียประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้น

จากการศึกษาพบว่า มนุษย์มีความต้องการปัจจัย 4 เพื่อการดำรงชีวิต แต่สิ่งเหล่านี้จักต้องได้รับการผลิต วิธีการผลิตในแต่ละสังคมจะขึ้นอยู่กับนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของสังคมนั้น และประกอบด้วยพลังการผลิตหรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ และความสัมพันธ์ทางการผลิต หรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันในกระบวนการผลิต โดยที่กรรมสิทธิ์เป็นหนึ่งในเงื่อนไขกำหนดความสัมพันธ์ดังกล่าว และมีส่วนทำให้เกิดการแบ่งชนชั้นในสังคมออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่มีและชนชั้นที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต ดังนั้น ความสัมพันธ์ภายใต้โครงสร้างดังกล่าว จึงเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชนชั้นที่ตั้งอยู่บนฐานการช่วงชิงผลประโยชน์และสิทธิในการเข้าถึงปัจจัยการผลิต และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตในสังคมในที่สุด

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ทำไร่ทำนาเป็นหลัก การผลิตเป็นไปเพื่อการยังชีพ ก่อนปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช กษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมด ราษฎรมีเพียงสิทธิอาศัยและทำกินบนที่ดิน ไม่อาจนับเป็นกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ จนมาในปี พ.ศ.2398 รัฐบาลไทยบรรลุข้อตกลงสนธิสัญญาการค้าเบาวริงกับประเทศอังกฤษ อันมีผลให้เกิดการผลิตเพื่อการค้าขึ้น ระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินเริ่มคลี่คลาย เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ แต่สิทธิดังกล่าวยังกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มกษัตริย์ ขุนนาง และพ่อค้าต่างชาติ จนปี พ.ศ.2475 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบบประชาธิปไตย และในปี พ.ศ.2497 รัฐบาลได้ออกประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ยอมรับกรรมสิทธิ์เอกชนโดยถือให้กรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไม่เกิน 50 ไร่ เพื่ออุตสาหกรรมไม่เกิน 10 ไร่ เพื่อพาณิชย์กรรมไม่เกิน 5 ไร่ และเพื่อที่อยู่อาศัยไม่เกิน 5 ไร่ ซึ่งได้รับการบังคับใช้จนกระทั่งวันที่ 13 มกราคม 2502 ก็ถูกยกเลิกโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ด้วยเหตุผลว่าการจำกัดสิทธิในที่ดินเป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินเกิดจากแรงผลักดันทางการเมืองที่สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของประเทศ การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน เกิดจากแรงผลักดันทางการเมืองที่สนับสนุนระบบเศรษฐกิจทุนนิยม มีผลให้กลุ่มทุนสามารถเข้าถือครองที่ดินได้โดยไม่จำกัดจำนวนเกษตรกรผู้ยากไร้มีที่ดินเพียงเล็กน้อยในการผลิตเพื่อยังชีพ จึงไม่สามารถทานอำนาจทุนและต้องสูญเสียที่ดินในที่สุด

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

##4686010129 : MAJOR POLITICAL ECONOMY

KEY WORD: THE REPLACEMENT OF LAND RIGHT ACT B.E.2467 BY THE ANNOUNCEMENT OF REVOLUTIONARY PARTY NO 49(B.E.2502) AND ITS EFFECT ON LAND OCCUPATION IN THAILAND

WINAI BUNPRAM: (THE REPLACEMENT OF LAND RIGHT ACT B.E.2467 BY THE ANNOUNCEMENT OF REVOLUTIONARY PARTY NO 49(B.E.2502) AND ITS EFFECT ON LAND OCCUPATION IN THAILAND) THESIS
ADVISOR: ASSOC.PROF. LAE DILOKVIDHAYARAT 147 PP.

This study aims to explain the replacement of Land Right Act B.E.2497 By the Announcement of Revolutionary Party No.49 (B.E.2502) and its effect on land occupation in Thailand through the analysis of relevant theories and documents in order to illustrate the changes in land occupation and property rights and understand who were the main forces behind, how did the outcome affect land occupation and who won or lost out from such changes.

The study finds that humans have basic needs in order to survive, but these basic needs to a great extent, rely on production. To a certain extent, mode of production in any given society depends on the socio-economic policy of such society and consists of productive forces, or the relationships between human and nature, and relations of production, or the relationships between humans within a given production process. Property right constitutes one of the primary conditions that determines such relationships and plays a part in the class process between the owners of the rights to factors of production and those who have not such rights. Therefore, the relationships under such structure represent power interactions between different groups in the society, all of whom are trying to compete for rights and access to factors of production. This process eventually has a changing effect on the mode of production.

Thai society was an agrarian society, where most of the population depended on subsistence agriculture. Before B.E.2475, absolutism was the reigning political system, which granted the kings the rights to all lives, lands and other things within the Kingdom of Thailand. Thai peoples had only usufruct granted by the Kings, which was not considered property right. Until B.E.2398, Thai government reached a trade agreement with Great Britain, which was known as the Bowring Treaty, and the mode of production began to become commercialized. Even though property rights began to change with the initial permission for certain agents in the private sector to acquire landed property rights, such rights were still heavily concentrated among royal family, aristocrats and foreign merchants. In the year B.E.2475, Thailand embraced democracy and, in B.E.2497, Land Right Act B.E.2497 was issued and gave rise to private property right via the grants of land to individuals for the purpose of agriculture not more than 50 rais, for industry not more than 10 rais, for commerce not more than 5 rais and for housing not more than 5 rais. The law was in use until 13 January B.E.2502, when it was replaced by the Announcement of Revolutionary Party No.49 (B.E.2502). The given reason was that the constraint of land right was an obstacle to the economic growth of the country. However, the replacement was brought about by the political forces in favor of capitalist economy and resulted in the strengthening of capitalist's capacity to infinitely occupy lands while the subsistence farmers, who had only marginal parcels of lands, lost out in the process.

Field of study Political Economy
Academic year 2007

Student's Signature.....*Winai Bunpram*
Advisor's Signature.....*Assoc. Prof. Lae Dilokvidhayarat*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของ รศ.แล ดิลกวิทยรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณ รศ.ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ประธาน และกรรมการ 2 ท่าน ได้แก่ รศ.ดร.วรวิทย์ เจริญเลิศ และ รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ สำหรับคำแนะนำเพื่อแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณสำหรับบรรดาคณาจารย์ในคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และเศรษฐศาสตร์การเมืองแก่ข้าพเจ้าเป็นอย่างดี และขอบคุณเจ้าหน้าที่หลักสูตรเศรษฐศาสตร์มหบัณฑิตในความช่วยเหลือเรื่องต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	11
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	12
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	12
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
1.6 วิธีการศึกษา.....	13
1.7 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	13
1.8 กรอบในการวิเคราะห์.....	19
1.9 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	20
1.10 วิธีการวิเคราะห์.....	20
1.11 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
บทที่ 2 วิธีการผลิตกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย.....	30
2.1 วิธีการผลิต.....	30
2.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตในสังคมไทย.....	31
2.2.1. ยุคสมบูรณาญาสิทธิราช.....	31
2.2.2. ยุคสมัยที่ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย.....	41
บทที่ 3 วิวัฒนาการระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในที่ดินตามกฎหมายไทย.....	48
3.1 ความเป็นมาของกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินตามกฎหมายไทย.....	48
3.2 ยุคสมัยที่ประเทศไทยปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (พ.ศ.1893-2475).....	49

หน้า

3.3 ยุคสมัยที่กรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชอาณาจักร(พ.ศ.2325-2475).....	51
3.4 การได้มาซึ่งที่ดินของเกษตรกรตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497	57
3.4.1.ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามบทกฎหมายก่อนวันที่ประมวล กฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ใช้บังคับ.....	58
3.4.2.ได้มาซึ่งโฉนดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497	61
3.4.3.ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามบทกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดิน เพื่อการครองชีพ.....	62
3.4.4.การได้กรรมสิทธิ์โดยรัฐจัดที่ดินเพื่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497	62
3.4.5.ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายอื่น.....	68
บทที่ 4 การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49(พ.ศ.2502)กับผลกระทบ ต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทย.....	73
4.1 การยกเลิกบทบัญญัติการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ.....	74
4.2 ใครได้ใครเสียประโยชน์จากการที่ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการยกเลิกบทบัญญัติ ว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497.....	88
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	114
รายการอ้างอิง	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	120
ภาคผนวก ข	125
ภาคผนวก ค	131
ภาคผนวก ง	135
ภาคผนวก จ	145
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	147

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นสังคมของชนชาติใดในโลกจะมีโครงสร้างสังคมเป็น 2 ส่วนด้วยกันทั้งสิ้น อันได้แก่

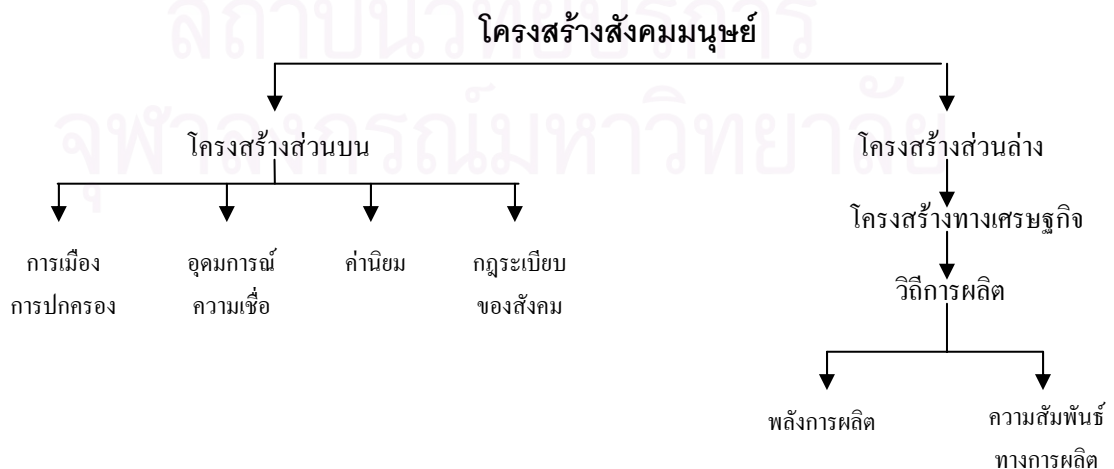
1. โครงสร้างสังคมส่วนบน ซึ่งจะประกอบด้วยการเมือง การปกครอง อุดมการณ์ วัฒนธรรมแนวคิด กฎระเบียบของสังคม

2. โครงสร้างสังคมส่วนล่าง เป็นโครงสร้างทางเศรษฐกิจของสังคมมนุษย์ที่ถูกกำหนดโดยวิธีการผลิต (Mode of Production) การผลิตเป็นรากฐานแห่งการดำรงอยู่และการพัฒนาของสังคมมนุษย์ ทั้งนี้ก็เพราะมนุษย์จำเป็นต้องมีอาหารการกิน มีเสื้อผ้าสวมใส่ มีที่พักอาศัย ของใช้จำเป็นและยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการผลิต และมีวิธีการผลิตก็จะประกอบด้วย

2.1 พลังการผลิต หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกธรรมชาติ ในกระบวนการผลิตที่มนุษย์จะเอาชนะธรรมชาติด้วยการใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นหยาบ ๆ ด้วยหินของมนุษย์ในสมัยดึกดำบรรพ์จนถึงเครื่องมือเป็นเครื่องจักรและเทคโนโลยีขั้นสูงเช่นในปัจจุบันเพื่อให้เกิดผลผลิต

2.2 ความสัมพันธ์ในทางการผลิต เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันที่ถูกกำหนดว่ากรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของใคร ฐานะของมนุษย์ในการผลิต และความสัมพันธ์ของพวกเขาในการผลิต และการแบ่งปันผลผลิตอันเกิดจากแรงงานของมนุษย์

รูปแบบโครงสร้างสังคมมนุษย์ตามแนวคิดของมาร์กซ์-เอนเงิลส์

โครงสร้างทางเศรษฐกิจโครงสร้างสังคมส่วนล่าง ซึ่งถูกกำหนดโดยระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตในปัจจุบันการผลิตนั้น เป็นตัวกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดการแบ่งแยกทางชนชั้น และทุกสังคมของมนุษย์จะมี 2 ชนชั้นเสมออันได้แก่ ชนชั้นปกครอง เป็นชนชั้นที่ใช้อำนาจผูกขาดความเป็นเจ้าของในปัจจุบันการผลิตกับอีกชนชั้นหนึ่งคือ ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ชนชั้นปกครองจะพยายามพัฒนาเทคนิคทางการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการกดขี่ข่มเหงชนชั้นแรงงานก็จะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันชนชั้นผู้ใช้แรงงานจะเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) ความรู้สึกดังกล่าวทำให้เกิดความสำนึกทางชนชั้น แล้วในที่สุดก็จะเกิดการปฏิวัติโค่นล้มอำนาจของชนชั้นปกครอง ผลของการปฏิวัติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการผลิตและรูปแบบความสัมพันธ์ทางการผลิต เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสังคมศักดินาสู่สังคมนิยม เป็นต้น

โครงสร้างส่วนบนและโครงสร้างส่วนล่างของสังคมดังกล่าวข้างต้น จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ หากสถาบันการเมืองการปกครองซึ่งอยู่ในโครงสร้างส่วนบนของสังคม มีแนวคิดและอุดมการณ์เกี่ยวกับวิธีการผลิตในระบบเศรษฐกิจใด ก็จะมีผลกดดันให้วิธีการผลิตซึ่งอยู่ในโครงสร้างส่วนล่างของสังคม ดำเนินกระบวนการผลิตไปตามอุดมการณ์ของตน ในทางตรงกันข้ามหากพลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตซึ่งอยู่ในโครงสร้างส่วนล่างของสังคมเกิดขัดแย้งกัน ก็จะมีวิธีการผลิตในระบบเศรษฐกิจอื่นเข้ามาแทนที่ และก็จะผลกดดันให้สถาบันการเมืองการปกครองต้องดำเนินนโยบายและออกกฎหมายระเบียบ(กฎหมาย) ให้สอดคล้องเพื่อรักษาประโยชน์ของวิธีการผลิตในระบบเศรษฐกิจนั้น

ปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่ง ได้แก่ ที่ดิน เพราะที่ดินเป็นรากฐานของชีวิต และเป็นแหล่งที่มาของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการยังชีพของมนุษย์ให้สามารถมีชีวิตและต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในโลกมนุษย์ใบนี้ มนุษย์และบรรดาสรรพสัตว์ต้นไม้และธัญพืช ล้วนเกิดอยู่บนดินและดับสลายบนพื้นดินด้วยกันทั้งสิ้น ดินจึงมีความสำคัญต่อชีวิตและเป็นแหล่งวัฒนธรรมสังคมและเศรษฐกิจ และถือว่ามี ความสำคัญในการเพิ่มผลผลิตผลทางเกษตร เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ อาหาร ในทางเศรษฐศาสตร์ ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่มนุษย์เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากที่ดินแต่ฝ่ายเดียวในฐานะผู้เหนือกว่า วิลเลียม แพตตี(William Petty ค.ศ.1623-1687)ได้ให้ความสำคัญ ของที่ดิน โดยกล่าวว่าความมั่งคั่งนั้นนับว่าบิดาเป็นแรงงานและที่ดินเป็นมารดา (Labor is the

father and active principle of wealth and Lands are the mother) ที่ดินเป็นเสมือนแม่ที่ให้ผลผลิต ส่วนแรงงานมนุษย์เป็นเสมือนพ่อที่ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิต

มาร์กซ์ได้ใช้ทฤษฎีวิวัฒนิยมทางประวัติศาสตร์ ทำการศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของสังคมมนุษย์โดยมีความเชื่อว่าประวัติศาสตร์เป็นผลพวงอันเนื่องมาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือวิวัฒนาการที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้น จากการศึกษาพบว่าสังคมมนุษย์นับแต่อดีตถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและผ่านการผลิตมาแล้ว 5 ชนิดด้วยกัน ดังนี้

1. การผลิตในระบบสังคมชุมชนบุพกาล เป็นรูปแบบเศรษฐกิจของสังคมมนุษย์ในยุคแรกที่มีมนุษย์รวมตัวกันเป็นชนเผ่าในลักษณะชาติวงศ์เมื่อประมาณ 8,000 -10,000 ปีมานี้ การรวมตัวของมนุษย์ในยุคดังกล่าวเป็นการรวมตัวของกลุ่มที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน ภาษาและวัฒนธรรมแบบเดียวกัน และมนุษย์ในยุคนี้ได้หยุดการเร่ร่อน ตั้งหลักปักฐาน ยึดที่ดินเพื่อทำการผลิตทางการเกษตร สังคมมนุษย์ในยุคชุมชนบุพกาลไม่มีการแบ่งชนชั้น ฐานทางเศรษฐกิจคือเกษตรกรรม และเป็นการผลิตโดยใช้พลังงานร่วมกันของมนุษย์ในสังคมชาติวงศ์ ส่วนความสัมพันธ์ทางการผลิตอันได้แก่ที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวมของสังคม เป็นปัจจัยในการผลิตผลผลิตที่ได้ก็เป็นของสังคมส่วนรวมมีการแบ่งปันกันในกลุ่มสมาชิกตามความจำเป็นและเป็นธรรมชาติ ปัญหาการผลิตในสังคมดังกล่าวคือผลผลิตตกต่ำ เพราะการผลิตยังต้องพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก และเครื่องมือเครื่องใช้ทำขึ้นหยาบ ๆ จากหิน

2. การผลิตในสังคมทาส เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 5,000 ปีมานี้ ซึ่งเป็นยุคที่วัฒนธรรมเมืองเกิดขึ้น สังคมมนุษย์ในยุคนี้เป็นยุคเริ่มต้นของยุคประวัติศาสตร์ มนุษย์รู้จักคิดประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นใช้ เริ่มจากภาพคนและสัตว์แทนตัวอักษรแล้วได้พัฒนาเป็นตัวอักษรเขียนแทนเสียงในเวลาต่อมา ศูนย์กลางอารยธรรมอยู่ที่ซูเมอร์ คือ ที่ราบลุ่มปากแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติส ลักษณะโครงสร้างของสังคมสุเมเรียนเป็นนครรัฐอยู่กระจัดกระจาย แต่ละนครรัฐมีผู้ปกครอง ศูนย์กลางอารยธรรมของโลกอีกแห่งหนึ่งได้แก่ อียิปต์ ซึ่งมีกษัตริย์ปกครองสังคมอียิปต์ มีการแบ่งชนชั้น 3 ชั้น คือ

1. ชนชั้นสูง ได้แก่ พระ ขุนนางราชสำนัก และเจ้าที่ดิน
2. ชนชั้นกลาง ได้แก่ พ่อค้า หัตถกร
3. ชนชั้นแรงงาน เป็นชาวนากึ่งทาส, ทาส ทำหน้าที่ก่อสร้างทำนาในที่ดิน

ของกษัตริย์

อารยธรรมตะวันตกต่อจากสังคมสุเมเรียนได้แก่ อารยธรรมกรีก เจริญรุ่งเรืองระหว่าง 460 - 429 ก่อนคริสตกาล อาณาจักรกรีกล่มสลายก็มีอาณาจักรโรมันขึ้นมาแทน

นับแต่สังคมสุเมเรียน อียิปต์ กรีก โรมัน ระบบเศรษฐกิจทาสเฟื่องฟูมาก ความสัมพันธ์ในทางการผลิตกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตในระบบเศรษฐกิจทาส เป็นของนายทาส ทาสจะเป็นผู้ใช้แรงงานในการผลิต สถานะของทาสไม่ต่างไปจากสัตว์ ถูกบังคับให้ใช้แรงงานเพื่อการผลิต ผลผลิตเป็นของนายทาสทั้งหมด นายทาสจะแบ่งปันให้พอยังชีพและให้มีกำลังที่จะทำงานให้กับนายทาส

3. การผลิตในสังคมศักดินา(Feudal) ได้เกิดขึ้นในยุโรป เมื่อระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 8 ในสังคมศักดินาที่มีการแบ่งชนชั้น คือ ชนชั้นปกครอง ได้แก่ กษัตริย์และขุนนาง ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินกับชนชั้นแรงงาน ได้แก่ ไพร่ การผลิตด้านเกษตรเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และเป็นการผลิตเพื่อการบริโภค มีการผลิตด้วยระบบนา 3 แปลง คือ ผลผลิตในทีนา 2 แปลง ปล่อยว่าง 1 แปลงเพื่อให้ที่ดินปรับตัว จะทำเช่นนี้สลับกันไป ความสัมพันธ์ในการผลิตของสังคมศักดินา กรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของกษัตริย์หรือขุนนางที่ได้รับจากกษัตริย์ ผู้ใช้แรงงานที่ทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าวเป็นไพร่ที่มีลักษณะพิเศษ คือ ไพร่ติดที่ดินทำกินติดต่อกับสิ่งอื่นจากชั่วอายุหนึ่งไปอีกชั่วอายุหนึ่ง ไพร่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง เจ้าที่ดินขูดรีดไพร่ด้วยการเก็บค่าเช่าในรูปของการให้ส่งส่วยแรงงาน ในทางการเมืองไพร่ต้องสังกัดเจ้านาย

การผลิตในสังคมศักดินานอกจากจะเกิดขึ้นในยุโรปดังที่กล่าวข้างต้น ยังเกิดทางเอเชีย(ตะวันออก) ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณ 2 แห่ง คือ จีน และ อินเดีย ซึ่งมาร์กซ์เรียกว่าการผลิตในสังคมเอเชีย เป็นระบบที่อำนาจการปกครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดินอยู่ในมือของรัฐหรือผู้ปกครอง คือ กษัตริย์ ประชาชนไม่มีกรรมสิทธิ์แต่มีสิทธิจะได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินได้ การขูดรีดในระบบดังกล่าวจะปรากฏในรูปรัฐและระบบราชการ ขูดรีดขานาด้วยการส่งส่วยแรงงาน, ผลผลิต

4. การผลิตในสังคมทุนนิยม ก่อตัวขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 เป็นการผลิตเพื่อการค้าแสวงหากำไรโดยใช้กลไกตลาด สนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้ผลิตและให้มีการแข่งขันกันอย่างเสรี ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของการผลิตในสังคมดังกล่าวคือ ความสัมพันธ์ในการผลิตกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดิน ในสังคมทุน

นิยมมีการแบ่งชั้นคือชนชั้นนายทุนซึ่งเป็นชนชั้นที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ซึ่งเป็นชนชั้นที่ไร้ที่ดินและเป็นชนชั้นที่ใช้แรงงานถูกขูดรีดแรงงานส่วนเกินจากชนชั้นนายทุน

5. การผลิตในระบบสังคมนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผน หากเป็นระบบสังคมนิยมที่เข้มงวดจะมีการวางแผนจากส่วนกลาง ความสัมพันธ์ในทางการผลิตรัฐจะเข้าถือกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตทั้งหมด เพื่อจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตและแจกจ่ายผลผลิตให้กับประชาชนในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเสมอภาคกันอย่างเป็นธรรม รัฐจะเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการผลิตไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชนส่วนใหญ่ของประเทศ

กระบวนการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต และความสัมพันธ์ทางการผลิตดังกล่าวข้างต้นได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จากกรรมสิทธิ์ส่วนรวมของสังคม ชุมชนนุภาพกาลมาเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้มีอำนาจรัฐในระบบการผลิตในสังคมนาส สังคมศักดินา และเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในระบบการผลิตของสังคมนิยม

นักเศรษฐศาสตร์รู้จักที่ดินในฐานะที่เป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และยังให้แนวคิดเกี่ยวกับที่ดินว่า นอกจากจะถือว่าเป็นปัจจัยการผลิต ยังเป็นทรัพย์สินที่จะบ่งชี้ให้เห็นถึงความมั่งคั่งของเจ้าของที่ดิน ที่ตั้งของที่ดินมีส่วนสำคัญที่จะกำหนดมูลค่าของที่ดินซึ่งมีมูลค่าในการใช้สอย ที่ดินอาจถือเป็นทุนได้ด้วยเพราะที่ดินใช้ประโยชน์ได้นั้นล้วนแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ ที่ดินโดยส่วนตัวของมันหากไม่มีการลงทุนเพิ่มเติมก็ไม่อาจใช้ประโยชน์ในการผลิตได้ นอกจากนี้ที่ดินยังเป็นสินค้าที่สามารถจะซื้อขายกันได้และผู้ซื้อก็นำไปสร้างที่พักอาศัย โรงแรม สถานที่ให้บริการด้านต่าง ๆ

ในประเทศที่กำลังพัฒนาที่ดินยังคงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐาน ทั้งในทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าภาคการเกษตรยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาที่ดินยังเป็นส่วนประกอบของสังคม ปัญหาของที่ดินเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขมิฉะนั้นอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และยังมีมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคม ด้วยเหตุนี้เองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารประเทศจะต้องดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดินที่ดี เพื่อให้ประชาชนในประเทศของตนได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และจำเป็นจะต้องให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินนั้นโดยเฉพาะ ต้องมีกฎหมายรับรองและคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ประชาชนครอบครองทำประโยชน์อยู่ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการบุกรุก

สังคมไทยนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเป็นประเทศครั้งแรกในปี 1800 นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา 750 ปีเศษ รากฐานทางเศรษฐกิจของไทยคือ เกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ก็เป็นเกษตรกร ด้วยการทำนาทำไร่เป็นหลัก ตลอดระยะเวลาดังกล่าววิธีการผลิตในสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบันพอสรุปได้ดังนี้

1. วิธีการผลิตในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช (พ.ศ. 1800-2475) ช่วงระยะเวลา ระหว่างปี พ.ศ. 1800 ซึ่งเป็นปีที่สังคมไทยได้ก่อตั้งเป็นประเทศมาจนถึงวันที่ 24 มิถุนายน 2475 นั้น ประเทศไทยใช้ระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราช โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจอธิปไตยอันได้แก่อำนาจบริหาร อำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจตุลาการแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนของสังคม ในส่วนโครงสร้างส่วนล่างของสังคมอันได้แก่ระบบเศรษฐกิจนั้น คือระบบศักดินา ซึ่งก็เป็นไปตามทฤษฎีที่ว่า การเกิดรัฐหรือกษัตริย์ในฐานะตัวแทนชุมชนใหญ่ครอบคลุมชนหมู่บ้านจำนวนมากไว้เป็นระบบศักดินา ความสัมพันธ์ทางการผลิตของระบบดังกล่าวถูกกำหนดด้วยระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยในการผลิตเป็นของกษัตริย์ ปัจจุบันคนไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หลักฐานสำคัญที่สนับสนุนให้เห็นว่าวิธีการผลิตในสังคมไทยในช่วงระยะเวลาดังกล่าวข้างต้น ก็คือในปี พ.ศ. 1903 ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ราชธานีแห่งที่ 2 ของไทยสืบต่อจากยุคสุโขทัย ได้ออกกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับที่ดิน กฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติชัดเจนว่า ที่ดินทั้งหมดในราชอาณาจักรเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์ไม่ใช่เป็นกรรมสิทธิ์ของราษฎร กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับมาจนกระทั่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จึงได้ถูกยกเลิกไป

การผลิตในสังคมไทยในระบบเศรษฐกิจศักดินาดังกล่าวนี้นั้นในช่วงปีพ.ศ. 1800-2398 เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ต่อมาเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2398 ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ราชธานีแห่งสุดท้ายของไทย และเป็นอยู่จนทุกวันนี้ ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาทางการค้ากับประเทศอังกฤษคือ สนธิสัญญาเบาว์ริง การทำสนธิสัญญาดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจากผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการขยายพื้นที่ดินสำหรับใช้เป็นปัจจัยการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น เช่น การผลิตพืชไร่อย่างอื่นอันได้แก่ อ้อย มันสำปะหลังเพิ่มขึ้นอีก ลักษณะของการผลิตเพื่อการค้าดังกล่าวแล้วนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตัววิธีการผลิตในระบบทุนนิยม ความสัมพันธ์ทางการผลิตที่กำหนดด้วยระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ให้เอกชนสามารถจะมี

กรรมสิทธิ์ได้ หลังจากที่ได้ทำสนธิสัญญาดังกล่าวแล้ว ชาวต่างชาติที่เป็นชนชาติอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ได้ใช้สิทธิพลบปีคั้รัฐบาลไทย ให้ออกกฎหมายอนุญาตให้บุคคลในชาติตนมีสิทธิในการซื้อที่ดินในประเทศไทย และในปี พ.ศ. 2399 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ออกประกาศว่าด้วยการปฏิบัติต่อคนอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปีจึงจะมีสิทธิซื้อที่ดินในประเทศไทยได้ และที่นั้นต้องอยู่ห่างจากกำแพงเมืองไม่เกิน 200 เส้น หากเกินกว่านั้นและสามารถแจวเรือถึงได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมงก็ให้ซื้อขายกันได้ หากเกินกว่านั้นห้ามซื้อขาย ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินจากจตุสดมภ์(เวียง,วัง,คลัง,นา) มาจัดรูปแบบบริหารเป็นกระทรวง ทบวง กรม มีเสนาบดีเป็นเจ้ากระทรวง และให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินขึ้น โดยให้เอกชนสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ แต่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก็ยังพัฒนาไปได้อย่างล่าช้ามาก เนื่องจากกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จมีบัญญัติให้ที่ดินเป็นของกษัตริย์ไม่ได้ถูกยกเลิกและการค้าในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชยังอยู่ในอำนาจของกษัตริย์ การผลิตในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2398 จนถึง 2475 จึงเป็นการผลิตแบบกึ่งเมืองขึ้นหรือกึ่งศักดินา

2. วิธีการผลิตหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง(พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 คณะราษฎรซึ่งประกอบด้วยทหาร พลเรือน ร่วมกันทำการปฏิวัติรัฐประหารเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญโดยตรง ทรงใช้อำนาจอธิปไตยอันได้แก่อำนาจบริหารโดยผ่านคณะรัฐมนตรี, อำนาจนิติบัญญัติโดยรัฐสภา และอำนาจตุลาการทางศาล สำหรับระบบเศรษฐกิจก็ได้มีการพัฒนาเข้าสู่ระบบทุนนิยมมากขึ้นและสรุปได้ดังนี้

2.1 ช่วงสมัยทุนนิยมขุนนาง ระหว่างปี พ.ศ. 2488-2496 เป็นระบบเศรษฐกิจแบบชาตินิยมหรือรัฐทุนนิยม คณะราษฎรที่ก่อการปฏิวัติรัฐประหารในปี พ.ศ. 2475 และยังคงกุมอำนาจทางการเมือง ได้ดำเนินการทางเศรษฐกิจโดยโอนกิจการต่าง ๆ ของต่างชาติ (อังกฤษ, สหรัฐ) มาเป็นของรัฐ เช่น โรงงานกระดาษ โรงงานยาสูบ ตั้งโรงงานทอผ้า โรงงานน้ำตาล โรงงานฟอกหนัง โรงกลั่นน้ำมันและดำเนินการบริหารจัดการในรูปแบบรัฐวิสาหกิจ คณะบุคคลในคณะราษฎรเข้าไปแสวงหาประโยชน์ด้วยการเป็นประธานกรรมการ กรรมการในรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้น

2.2 ช่วงการขยายตัวของทุนนิยม (พ.ศ. 2496 ถึงปัจจุบัน) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้เกิดการกระจายของผลผลิตทางการเกษตร อันเนื่องมาจากการใช้ที่ดินเพื่อทำการผลิตทางการเกษตรหลายชนิด เช่น การปลูกต้นยางพาราในภาคใต้ของประเทศ การปลูกมันสำปะหลังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปลูกข้าวโพดในภาคกลาง-ภาคอีสาน เป็นการผลิตเพื่อการค้า ทำให้การผลิตเพื่อการบริโภคเปลี่ยนแปลงไป

กิจกรรมอันเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจเริ่มก่อตัวขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นปีที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีจอมพล ป. พิบูลย์สงครามเป็นนายกรัฐมนตรี แล้วจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหารภายใต้การสนับสนุนจากต่างประเทศทางด้านการเงินโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลก จากรายงานการประชุมของธนาคารโลก เมื่อปี พ.ศ.2502 ตำหนิระบบเศรษฐกิจของไทยที่รัฐทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจด้วยการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ ทั้งยังได้แนะนำให้รัฐบาลยกเลิกและให้สนับสนุนเอกชนทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับให้การสนับสนุนเอกชนให้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิต จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะหัวหน้าคณะปฏิวัติจึงได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิ์ในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ที่บัญญัติให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมไม่เกิน 50 ไร่ เพื่ออุตสาหกรรมไม่เกิน 10 ไร่ เพื่อพาณิชย์กรรมไม่เกิน 5 ไร่ และเพื่ออยู่อาศัยไม่เกิน 5 ไร่ ผลของการประกาศยกเลิกดังกล่าวทำให้เอกชนสามารถเข้าครอบครองและถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โดยไม่จำกัดจำนวนเนื้อที่ นอกจากนี้ยังปรากฏว่าสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกได้เข้าแทรกแซงกิจกรรมทางการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจของไทย ด้วยการตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านการทหารและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจมีนายไบเวนเป็นหัวหน้าคณะ เข้าไปทำงานในหน่วยงานที่รัฐบาลตั้งขึ้นใหม่ คือหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจ คณะที่ปรึกษาได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 3 (พ.ศ.2504-2519) ให้รัฐบาลไทยนำไปปฏิบัติ แผนเศรษฐกิจดังกล่าวแต่ละฉบับ มุ่งเน้นให้รัฐบาลจัดระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้เอกชน และให้มีการสร้างถนนหนทาง เขื่อนสำหรับผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งรัฐบาลได้ตอบสนองโดยมีการสร้างถนนไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ สร้างท่าเรือ เขื่อนขึ้นหลายแห่ง นอกจากนี้รากฐานของระบบทุนนิยมก็ขยายตัวมากขึ้น เช่น ธนาคารก็เริ่มขยายตัว เศรษฐกิจเงินตรา ระบบกรรมสิทธิ์เอกชน พ่อค้าที่เป็นชาวจีนกับขุนนางทหารช่วยการจัดตั้งธนาคารและให้อภิสิทธิ์มากมาย ต่อมาเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ โดยการรวมตัวของนักศึกษาลุกขึ้นต่อสู้ทำให้ระบบ

ทุนนิยมขุนนางสิ้นสุดลง หลังจากนั้นกลุ่มชนชั้นกลางก็เริ่มบทบาททางการเมืองมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเริ่มแผ่ขยายและมีอิทธิพลมากขึ้นในสังคมไทย จากฐานสำคัญของระบบทุนนิยมคือสนับสนุนให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ระบบดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยโดยเฉพาะที่เป็นชาวนา ชาวไร่เป็นอย่างมาก ทำให้กลุ่มชนดังกล่าวต้องกลายเป็นคนยากจนเพราะไร่ที่ทำกินอันเกิดจากอำนาจทุน

ตามที่ได้กล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าที่ดินมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มากมาย ทั้งเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดปัจจัยสำคัญในการยังชีพของมนุษย์ อันได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ทั้งยังเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดความมั่งคั่งในสังคมมนุษย์ชาติ ด้วยการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มบุคคลและประเทศชาติ ประเทศไทยก็เช่นกันจากการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจที่ดินได้ก่อให้เกิดรัฐมีรายได้มหาศาล รัฐบาลของประเทศไทยทุกยุคสมัยนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้สนับสนุนให้ประชาชนได้จับจองบุกเบิกที่ดินนำไปใช้เพื่อเป็นที่พักอาศัยและสร้างผลผลิตเพื่อให้เกิดความมั่งคั่ง ทั้งได้ออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิในที่ดิน สำหรับระบบกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินของประเทศไทยได้มีการวิวัฒนาการต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบันสามารถที่จะสรุปได้ดังนี้

1. ยุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เป็นยุคแรกที่ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินเป็นลายลักษณ์อักษร อันได้แก่กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ (พระอัยการเบ็ดเสร็จ) บัญญัติว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของพระมหากษัตริย์เท่านั้น ราษฎรไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ก่อนหน้ายุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานพอที่จะนำมาอธิบายได้ว่ามีกฎหมายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์หรือไม่อย่างไร

2. ยุคสมัยที่กรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีได้นำบทบัญญัติดังกล่าวในสมัยกรุงศรีอยุธยามาใช้บังคับโดยบัญญัติไว้ในกฎหมายตราสามดวงจนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นยุคสมัยที่ประเทศไทยปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินโดยเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจากจตุสดมภ์ 4 (เวียง วัง คลัง นา) มาเป็นการจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม มีเสนาบดีแต่ละกระทรวงรับผิดชอบ ด้านกฎหมายก็มีการปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้น สำหรับกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินมีบทบัญญัติให้เอกชนถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้และจัดตั้งหน่วยงานดำเนินการเกี่ยวกับที่ดินในปี พ.ศ. 2444 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งกรมที่ดิน

เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2473 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกาศให้เพิ่มบทบัญญัติบรรพ 4 ตั้งแต่มาตรา 1298 ถึงมาตรา 1434 ให้บทบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2475 เป็นต้นไป บทกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักเกณฑ์ของการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชนที่อาจสรุปได้ดังนี้

1. การได้มาโดยทางนิติกรรม หรือสัญญา
2. การได้มาโดยทางอื่นนอกจากที่กล่าวในข้อ 1 เช่น การได้มาซึ่งที่อกรรมสิทธิ์ได้มาโดยการครอบครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิอันแสดงกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นโดยสงบ เปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเป็นเวลาติดต่อกัน 10 ปี(ครอบครองปรปักษ์)

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ทั้งสองกรณีดังกล่าวข้างต้นจะต้องทำนิติกรรม และจดทะเบียนการได้มาต่อเจ้าพนักงานที่ดินจึงจะบริบูรณ์

3. ยุคสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลได้พยายามที่จะจัดสรรที่ดินให้กับเกษตรกร โดย ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะราษฎรได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจต่อรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยได้แนะนำให้รัฐซื้อที่ดินซึ่งเป็นทีนาจากเจ้าของที่ไม่ได้ทำนาด้วยตนเองและต้องการขาย นำมาจัดสรรให้ชาวนาทำและรัฐเป็นผู้จ่ายค่าแรงงานให้ แต่ปรากฏว่ารัฐบาลในขณะนั้นเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นต้องทำเช่นนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 รัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้เสนอกฎหมายที่ดินต่อสภาผู้แทน และได้ผ่านความเห็นชอบให้ประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว ได้แก่ ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 สาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวกำหนดหลักเกณฑ์ของการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินว่าบุคคลย่อมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินในกรณีดังต่อไปนี้

1. ได้กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ใช้บังคับ เช่น การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42(ที่บ้านที่สวน)
2. ได้มาซึ่งโฉนดที่ดินตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497
3. ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511
4. ตามกฎหมายอื่น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 , พระราชบัญญัติว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2522,พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

นอกจากที่กล่าวข้างต้นประมวลกฎหมายที่ดินยังมีบทบัญญัติกำหนดสิทธิในที่ดินของปัจเจกชนในแต่ละสาขาอาชีพไว้ด้วย เช่น

1. ที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรม ไม่เกิน 50 ไร่
2. ที่ดินที่ใช้เพื่ออุตสาหกรรม ไม่เกิน 10 ไร่
3. ที่ดินใช้เพื่อพาณิชยกรรม ไม่เกิน 5 ไร่
4. ที่ดินเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย ไม่เกิน 5 ไร่

บทบัญญัติที่กำหนดสิทธิในที่ดินดังกล่าวถึงข้างต้นบังคับใช้มาจนถึงวันที่ 13 มกราคม 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติที่ยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกเสีย ผลของการยกเลิกทำให้เอกชนมีสิทธิในอันที่จะถือกรรมสิทธิในที่ดินได้โดยไม่จำกัดจำนวนอีกต่อไป

ในการศึกษางานชิ้นนี้ ก็เพื่อต้องการจะอธิบายให้เห็นว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของสังคมไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจการเมือง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิต ทั้งจะอธิบายให้เห็นบทบาทอันสำคัญของวิธีการผลิตในระบบทุนนิยมที่อยู่ในโครงสร้างชั้นล่างของสังคมไทย มีอิทธิพลต่อระบบการเมืองการปกครองซึ่งเป็นโครงสร้างชั้นบนของสังคม ให้ออกกฎหมายมาเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอำนาจทุนอย่างไร และสุดท้ายจะอธิบายให้เห็นว่าการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 เกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใด และได้ส่งผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทยโดยเฉพาะเกษตรกรที่เป็นชาวไร่ชาวนาให้ต้องกลายเป็นคนยากจนเพราะไร้อำนาจและเหตุแห่งการไร้ที่ดินทำกินอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือจะอธิบายว่าใครได้ใครเสียประโยชน์ในที่ดินอัน เนื่องมาจากการยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อต้องการศึกษาว่าการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2502 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 นั้นเกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใด และฝ่ายใดเป็นฝ่ายได้หรือเสียประโยชน์จากการยกเลิกนั้น

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วย การกำหนดสิทธิในที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2502) กับผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทย จะเน้นทำการศึกษาระบบการเปลี่ยนแปลงการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินและระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปเฉพาะที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่เป็นชาวไร่ชาวนา โดยใช้เอกสารทำการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

กรรมสิทธิ์ หมายถึง ความเป็นเจ้าของและผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์สิทธิของความเป็นเจ้าของนี้มีกฎหมายรองรับให้ผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิที่จะใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินนั้น มีสิทธิได้ซึ่งดอกผลไม่ว่าจะเป็นดอกผลตามกฎหมายอันได้แก่ดอกเบี้ย ค่าเช่า ค่าใช้ทรัพย์สินนั้น หรือดอกผลธรรมชาติอันได้แก่สิ่งที่เกิดตัวทรัพย์สินตามธรรมชาติ ดอกผลของต้นไม้ มีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินนั้นจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ ทั้งมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย(ป.พ.พ. มาตรา 1322) นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติของกฎหมายยอมรับแดนแห่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยว่าแดนแห่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น กินทั้งเหนือพื้นดินและใต้พื้นดิน (ป.พ.พ. มาตรา 1335) กับการใช้สิทธิ์เพื่อบำบัดความเดือดร้อนอันเกิดจากบุคคลภายนอกใช้สิทธิ์ที่ยังแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนได้(ป.พ.พ.1336)

กระบวนการเปลี่ยนผ่านวิธีการผลิต หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจากระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่งไปสู่ระบบเศรษฐกิจอีกระบบหนึ่ง เนื่องจากเกิดความขัดแย้งกันระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.จะทำให้ทราบถึงโครงสร้างของสังคมมนุษย์ที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างส่วนบน อันได้แก่ สถาบันการเมือง การปกครอง อุดมการณ์ แนวคิด วัฒนธรรมและกฎระเบียบของสังคม และโครงสร้างส่วนล่างได้แก่ระบบเศรษฐกิจ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

2. ทำให้ทราบกระบวนการเปลี่ยนแปลงของวิธีการผลิตของมนุษย์ อันเกิดจากความขัดแย้งระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ทางการผลิต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลให้ระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญเปลี่ยนแปลงไปด้วย

3. ทำให้ทราบวิวัฒนาการของระบบกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ กรรมสิทธิ์ในที่ดินและเหตุผลของการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดินตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 (พ.ศ.2502) กับผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทย โดยเฉพาะเกษตรกรที่เป็นชาวไร่ชาวนา และจะทราบว่าเกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใด และใครได้ใครเสียประโยชน์จากการยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว

1.6 วิธีการศึกษา

อาศัยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักและแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก(ทุนนิยม),เศรษฐศาสตร์การเมือง ,เศรษฐศาสตร์สถาบันที่เป็นเอกสารที่ใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ,รายงานการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และเอกสารทางวิชาการที่นักวิชาการได้ทำขึ้น วิทยานิพนธ์ กฎหมาย คำวินิจฉัยของศาลในส่วนสำคัญของบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงระบบกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การได้มาและเสียไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ประกอบการกับเกษตรกร ทั้งก่อนและหลังที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2502) มีผลบังคับใช้

การศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์

1.7 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ทฤษฎีวิวัตุนิยมประวัติศาสตร์(วิภาษวิธี)

ทฤษฎีวิวัตุนิยมวิภาษของสำนักมาร์กซิสม์มีวิวัฒนาการมาจากคำอธิบายของเฮราคลิตุส(Heraclitus 544-475 ก่อนคริสตกาล) นักปรัชญาชาวกรีกและ เป็นคนแรกของโลกที่ให้โลกทัศน์อันเป็นวิภาษวิธี โดยอธิบายว่าโลกมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา และไม่ใช่สิ่งคงที่ตายตัว (จอร์จ ไปรินทร์ เพื่อนพ้องในยุโรป แปล:2525:130) คำอธิบายดังกล่าวนี้ เฮเกิล (Hegel ค.ศ.1770-1831)นักปรัชญาสำนักจิตนิยมเยอรมัน ได้นำไปพัฒนาต่อโดยอาศัยผลจากการค้นคว้า

ทางวิทยาศาสตร์ พบว่าในจักรวาลนี้ทุกอย่างล้วนแต่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และไม่มีอะไร แยกเป็นเอกเทศ ทุกอย่างล้วนเกี่ยวพันกัน และสิ่งที่เฮเกลพบก่อนอื่น คือ การเคลื่อนไหวของ ความคิดนามธรรมและเรียกการเคลื่อนไหวนี้ว่าวิชาวิธี เฮเกลเป็นนักปรัชญา ฝ่ายจิตนิยม มีแนวคิดที่จิตมีความสำคัญเป็นอันดับแรก การเปลี่ยนแปลงแห่งจิตส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ของวัตถุ คาลมาร์กซ์(Karl Marx ค.ศ.1818-1883) และเอนเงิลส์(Angels ค.ศ.1820-1895) นักคิด คนสำคัญของสำนักมาร์กซิสม์ เป็นนักปรัชญาฝ่ายวัตถุนิยมและเป็นสานุศิษย์ของเฮเกล ได้นำเอา แนวคิดวิชาวิธีของเฮเกลไปพัฒนาต่อโดยนำไปปรับปรุงและใช้กับความเป็นจริงทางวัตถุ แล้ว อธิบายว่าสรรพสิ่งในโลกนี้ล้วนมีการเคลื่อนไหวเพราะเกิดการขัดแย้งกัน แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่พบนี้คือ ทฤษฎีวัตถุนิยมวิชา ซึ่งมึลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. สรรพสิ่งล้วนมีการเปลี่ยนแปลงไม่มีสิ่งใดอยู่คงที่ในสภาพเดิม
2. เหตุที่ทำให้สรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงไม่มีสภาพคงที่เหมือนเดิมเพราะผลสะท้อน ของพลังงานภายในของกันและกัน
3. ผลสะท้อนซึ่งกันและกันของพลังภายในก่อให้เกิดการขัดแย้ง
4. ความขัดแย้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากปริมาณสู่คุณภาพ

ความจริงประการหนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ มนุษย์มีความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการยังชีพของมนุษย์และสิ่ง ดังกล่าวข้างต้นก็ไม่อาจเกิดขึ้นเองได้ ต้องมีการผลิต มาร์กซ์และเอนเงิลส์ได้นำเอาทฤษฎี ดังกล่าวไปศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ว่ามีวิธีการผลิตหรือ แบบวิธีการผลิต การแจกจ่ายผลผลิตไปยังผู้บริโภคในสังคมมนุษย์นั้นเริ่มต้นอย่างไรและมี วิวัฒนาการต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันอย่างไร โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และจาก การศึกษาก็พบความจริงว่า วิธีการผลิตหรือแบบการผลิตนั้นจะประกอบด้วยพลังการผลิตกับ ความสัมพันธ์ในการผลิต

พลังการผลิตซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ พลังการผลิต จะต้องมีพลังแรงงานของมนุษย์เป็นหลัก และเป็นผู้ใช้เครื่องมือในการผลิตไม่ว่าเครื่องมือการผลิต นั้นจะมีเทคโนโลยีขั้นสูงอย่างไรก็เป็นเพียงวัตถุ ผู้ที่จะทำให้สัมฤทธิ์ผลและชนะธรรมชาติได้คือ มนุษย์ ส่วนความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ซึ่ง กำหนดโดยระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตว่าเป็นของใคร กรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตเป็น องค์ประกอบสำคัญของความสัมพันธ์ทางการผลิตในระบบเศรษฐกิจทุกระบบ และเป็นตัวที่ก่อ

ให้เกิดการแบ่งชนชั้นในสังคมเป็น 2 ชั้น คือชนชั้นผู้มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต กับชนชั้นผู้ไร้กรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต คงมีแต่พลังแรงงานเป็นสมบัติ ความสัมพันธ์ทางการผลิตจะครอบคลุมกิจกรรม 4 ด้าน คือ ด้านการผลิต การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนหมุนเวียน และการบริโภค ความสัมพันธ์ในทางการผลิตของระบบการผลิตในแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน โดยปกติพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ในการผลิตจะสอดคล้องกัน และเมื่อใดก็ตาม หากพลังการผลิตกับความสัมพันธ์การผลิตเกิดขัดแย้งกันก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลง แล้ว วิธีการผลิตหรือแบบการผลิตอีกรูปแบบหนึ่งก็จะเข้ามาแทนที่ ในการศึกษามาร์กซ์และเอนเงิลส์ก็ได้พบข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งว่าในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาตินั้นเคยปรากฏความสัมพันธ์การผลิตขั้นพื้นฐานมาแล้ว 5 ชนิด คือ คอมมูนบรพกาล , ระบบครองทาส,ระบบสังคมศักดินา,ระบบทุนนิยม และระบบสังคมนิยม แบบวิธีผลิตหรือวิธีการผลิตทั้ง 5 ชนิดได้ถูกแบบวิธีการผลิตอีกชนิดหนึ่งเข้ามาแทนที่ก็เพราะการพัฒนาของการผลิต(บุญศักดิ์:2546:21)

แบบวิธีการผลิตหรือวิธีการผลิตพัฒนาถึงขั้นใดสังคมก็จะเป็นเช่นนั้น สังคมทุกสังคมล้วนมีรากฐานและโครงสร้างของตนเอง รากฐานก็คือระบบเศรษฐกิจได้แก่พลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต ความสัมพันธ์ทั้งสองเรียกว่า วิธีการผลิตหรือวิธีการผลิต โครงสร้างส่วนบนประกอบด้วย รัฐ อุดมการณ์ของรัฐ ค่านิยม ศาสนา กฎหมาย และระบบกรรมสิทธิ์ โครงสร้างส่วนบนจะเป็นตัวกำหนดหรือตัวผลักดันรากฐานระบบเศรษฐกิจให้เป็นไปตามอุดมการณ์ เช่น รัฐมีอุดมการณ์การค้าเสรีก็จะผลักดันให้เกิดระบบทุนนิยมและจะออกกฎหมายสนับสนุนระบบดังกล่าว โดยออกกฎหมายสนับสนุนกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล รัฐไม่ควรจะประกอบธุรกิจแข่งขันกับเอกชนไม่ได้ ธุรกิจทางเศรษฐกิจปล่อยให้เอกชนทำได้ และปล่อยให้มีการแข่งขันโดยเสรี ตรงข้ามหากรัฐมีอุดมการณ์สังคมนิยม ก็ผลักดันให้เกิดระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม การผลิตรัฐจะกำหนดว่าจะให้ผลิตอะไร อย่างไร กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ

การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตของสังคมมนุษย์จากระบบหนึ่งไปสู่อีกระบบหนึ่งเกิดจากความขัดแย้งระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ทางการผลิต ตามทฤษฎีวิวัตนิยมประวัติศาสตร์(วิภาชวี) ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ของที่ดิน ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตอีกด้วยดังจะเห็นได้จากความสัมพันธ์ในทางการผลิตของสังคมบุพกาล กรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของส่วนรวม แต่ในระบบทาส ระบบ Feudal หรือระบบศักดินาแบบเอเชีย ระบบทุนนิยมกรรมสิทธิ์ในที่ดินกลับไปอยู่ในกำมือของผู้มีอำนาจรัฐ และอำนาจทุนอันแสดงให้เห็นว่าเบื้องหลัง

ของการเปลี่ยนแปลง นอกจากความขัดแย้งระหว่างพลังการผลิตกับความสัมพันธ์ในทางการผลิตแล้วยังเกิดจากปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจอีกด้วย

ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในทางทฤษฎีเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มคนและชนชั้นในการจัดสรรแบ่งปัน แข่งขัน ช่างชิงผลประโยชน์

ทฤษฎีทุนนิยม โลกทัศน์ของแนวอนุรักษนิยมใหม่มองว่าระบบ Mercantilism ได้ครอบงำอังกฤษและยุโรปมานานถึง 250 ปี และเป็นระบบที่มีการใช้สิทธิเข้าไปเพื่อใช้สิทธิในการผูกขาดและกีดกันทางการค้า รัฐได้เข้าไปแทรกแซงตลาด อดัม สมิทท์เห็นว่าระบบดังกล่าวนี้เป็นระบบที่ล้าหลัง ควรที่จะได้มีการเปลี่ยนแปลงด้วยการขจัดเครื่องกีดขวางอันเป็นอุปสรรคทางการค้าออกไป รัฐควรปล่อยให้เอกชนทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ และปล่อยให้ตลาดทำหน้าที่ได้อย่างเสรี รัฐมีหน้าที่จัดตั้งหน่วยงานที่คอยดูแลรักษาความสงบไม่ให้มีการเอาเปรียบกันและจัดเก็บภาษีเท่านั้น

ปรัชญาสำคัญของสำนักอนุรักษนิยมใหม่ คือ ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกชนทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิทางธรรมชาติที่จะแสวงหาและปกป้องทรัพย์สินของตน
2. โดยธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนย่อมนิยมวัตถุ และ
3. มนุษย์ทุกคนคิดอย่างมีเหตุผลและใช้เหตุผลนี้แสวงหาความร่ำรวยทางวัตถุให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

คุณลักษณะทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้นก็คือ ปรัชญาปัจเจกชนนิยม (Individualism) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้มนุษย์ทำการแข่งขันกันในตลาด ผลของการแข่งขันทั้งปัจเจกชนและสังคมจะได้รับความพึงพอใจที่บรรลุเป้าหมายในการแสวงหาวัตถุ

Friedman นักเศรษฐศาสตร์แนวอนุรักษนิยมใหม่มีแนวคิดว่า เสรีภาพของปัจเจกชนมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ตลาดสามารถปกป้องและคุ้มครองเสรีภาพได้ดีที่สุด ซึ่งรัฐไม่อาจทำเช่นนั้นได้ ฉะนั้นจึงต้องลดบทบาทของรัฐลงและขยายบทบาทของตลาด กลไกตลาดเสรีสามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

"ระบบการจัดองค์กรที่ให้เสรีภาพทางเศรษฐกิจโดยตรง คือระบบทุนนิยมแบบแข่งขัน พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าเสรีภาพทางการเมืองและตลาดเสรีมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เสรีภาพทางการเมืองก็มีตลาดเสรีที่ทำหน้าที่คอยจัดการเรื่องกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ยังเห็นอีกว่ารัฐควรทำหน้าที่เพียง 3 ประการก็น่าจะเพียงพออันได้แก่

1. รัฐทำหน้าที่ควบคุมโดยการออกกฎหมายมายังคับใช้กับสังคมและดูแลให้มีการปกครองตามหลักนิติธรรม และบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปด้วยความยุติธรรมแก่มนุษย์ทุกคนในสังคม

2. รัฐต้องควบคุมการผูกขาด ระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมบางสาขาจะมีระบบการผลิตที่ใหญ่โต ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กไม่อาจอยู่ได้ รัฐจึงต้องควบคุมมิให้มีการผูกขาดด้วยความระมัดระวังเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

3. รัฐอาจแทรกแซงในเรื่องส่งเสริมหรือคุ้มครองสังคม เมื่อมีผลกระทบเกิดขึ้น มิฉะนั้นระบบราคาที่มีการแข่งขันจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรไม่ถูกต้อง

สำนักนิโคลาสดีคมีแนวคิดที่นิยม Libertarian economics มีหลักการที่เด่นชัดคือ

1. ยอมรับการดำรงอยู่ของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและสถาบันทุกอย่างที่สนับสนุนระบบดังกล่าวโดยเฉพาะระบบกรรมสิทธิ์เอกชน

2. เน้นเรื่องการแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุด

3. ปกป้องอุดมการณ์ 3 ข้อของระบบทุนนิยมอันได้แก่

3.1 ใช้กลไกตลาดเสรีเป็นตัวช่วยให้เกิดการประสานผลประโยชน์ขอประชาชนและมีการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักของอุปสงค์-อุปทาน (Demand-Supply มือที่มองไม่เห็น)

3.2 ตลาดเสรีจะก่อให้เกิดคุณภาพและเสถียรภาพของระบบ ทั้งจะเป็นหลักประกันให้มีการจ้างงานเต็มที่ตลอดเวลา

3.3 รัฐดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ของมวลชนจึงมีหน้าที่ต้องดูแลให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติของเศรษฐกิจแบบตลาดแต่ทุกคนจะได้รับส่วนแบ่งตามหลักของ Marginal Productivity ทั้งนี้ก็เพื่อกระตุ้นการทำงาน

การผูกขาดอำนาจทางเศรษฐกิจ เป็นเรื่องของคนกลุ่มหนึ่งมีอำนาจเหนือคนอื่นอีกกลุ่มหนึ่ง ในระบบเศรษฐกิจซึ่งในที่นี้อำนาจเศรษฐกิจจะหมายถึงความสามารถที่จะดึงเอารายได้สินค้า ทรัพย์มาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน ระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเปิดโอกาสให้คนกลุ่มหนึ่งเข้าครอบครองที่ดินทั้งหมด ส่วนคนอื่นอีกกลุ่มหนึ่งกลายเป็นผู้ไร้ที่ดินมีแต่พลังแรงงานเท่านั้นเป็นสมบัติ ในสถานการณ์เช่นนี้เราเรียกว่าปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relations หรือ Power Situation) สถานการณ์เช่นนี้เป็นลักษณะกึ่งผูกขาด (Quasi-Monopoly) ประชาชนส่วน

ใหญ่ซึ่งไร้ที่ดินได้ฝากชะตากรรมไว้ในอุ้งมือของกลุ่มเจ้าของที่ดิน ต้องยอมรับเอาค่าจ้างที่ถูกกำหนดไว้แล้วอย่างไม่มีทางเลือกเลย

ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจ เล็นส์-สกี กล่าวว่าทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม สังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์ โครงสร้างอำนาจจะเป็นตัวกำหนดให้ระบบเศรษฐกิจนั้น ๆ ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจ 3 อำนาจ ได้แก่

1. Power คืออำนาจที่ใช้กำลังหรืออำนาจหน้าที่ รวมถึงอำนาจที่เกิดจากระบบกรรมสิทธิ์

2. Privilege หมายถึงอำนาจที่ควบคุมทรัพยากรหรือส่วนเกินของสังคม กล่าวคือใครมีอำนาจมากก็สามารถควบคุมทรัพยากรได้มาก

3. Prestige หมายถึงสภาพการของคนในสังคมซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสถานะจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับอำนาจที่กล่าวในข้อ 1 และข้อ 2

ปัญหาสำคัญในการจัดการเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจมีอยู่ว่า จะทำอย่างไรเพื่อให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีการประสาน และสอดคล้องกันอย่างเหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในทัศนะของนักคิดสำนักเสรีนิยมแนวสังคม เชื่อว่าต้องมีการร่างธรรมนูญเศรษฐกิจที่ดีจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ธรรมนูญเศรษฐกิจ (Economic Constitution) ในความหมายของเสรีนิยมแนวสังคม คือ การตัดสินใจทั้งหมดเกี่ยวกับการจัดระเบียบชีวิตเศรษฐกิจของชุมชนสังคม ธรรมนูญดังกล่าวนอกจากจะเกี่ยวข้องกับกฎหมายแล้วยังพาดพิงไปถึงระบบความสัมพันธ์อันสลับซับซ้อนระหว่างกฎหมายกับสังคม การเมือง และจริยธรรม ธรรมนูญเศรษฐกิจแสดงถึงหลักการทั้งหมดในการสร้างระเบียบเศรษฐกิจ ทั้งยังเป็นแม่บทและบรรทัดฐานสำหรับวางนโยบายเศรษฐกิจด้วย

ธรรมนูญเศรษฐกิจหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎระเบียบ(กฎหมาย)ของสังคม ธรรมนูญเศรษฐกิจต้องกำหนดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในเรื่องดังกล่าวนี้ นักคิดเสรีนิยม มีแนวคิดหลักอยู่ 3 ข้อ(ปรีชา: 2538:57-58) คือ

1. รัฐต้องดำรงอยู่เพื่อสังคม กลไกของรัฐและการบริหารงานของรัฐต้องรับใช้ผลประโยชน์ของสังคม ปกป้องคุ้มครองสังคม

2.อำนาจของรัฐต้องอยู่ในขอบเขตจำกัด รัฐบาลมีบทบาทหน้าที่ค่อนข้างหลากหลาย แต่การปฏิบัติการต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย และต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่ทำลายกระบวนการทางสังคม

3.ในการที่จะทำให้สมาชิกของสังคมมีความเห็นพ้องร่วมกันเกี่ยวกับ การแก้ไขปัญหาของสังคม จำเป็นต้องสร้างกลไกทางสถาบันบางอย่างขึ้นมา คือสังคมต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีอำนาจในการควบคุมรัฐ

จากแนวคิดดังกล่าวเห็นว่าการสร้างระบบเศรษฐกิจ การจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม มีปัจจัยอยู่ 3 ประการ ได้แก่

- ต้องมีการใช้ระบบกฎหมายเพื่อรับรองระบบเศรษฐกิจ
- ต้องให้ประชาชนได้มีอำนาจอธิปไตย อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถจัดการทางเศรษฐกิจ และกำหนดทิศทางการพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ
- ต้องกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐ เพื่อไม่ให้เกิดการใช้อำนาจรัฐไปในทางทำลายกระบวนการทางเศรษฐกิจ

1.8 กรอบในการวิเคราะห์

วัตถุประสงค์ของงานชิ้นนี้ คือ การอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินและระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชนในประเทศไทย กับผลกระทบอันเนื่องจากการที่คณะปฏิวัติได้ออกประกาศฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2502) ที่มีผลกระทบต่อการใช้ที่ดินของผู้ประกอบการและเกษตรกรในประเทศไทย

ในการศึกษาผลกระทบต่อผู้ประกอบการและเกษตรกร อันเนื่องจากได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2502) ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินและระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในที่ดิน และกระบวนการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรต่อผู้ประกอบการและเกษตรกรซึ่งกระบวนการดังกล่าวตามทฤษฎีวิวัตุนิยมวิภาษของสำนักมาร์กซิสต์ที่มีมาร์กซ์และเอนเงิล นักคิดคนสำคัญของสำนักดังกล่าวได้นำแนวคิดของเอนเงิลส์เจ้าสำนักจิตนิยมเยอรมันมาพัฒนาแล้วนำไปอธิบายให้เห็นว่า ความขัดแย้ง

อันเป็นหัวใจของทฤษฎีวิวัฒนิยมประวัติศาสตร์(วิภาษวิธี)นั้นได้ก่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงวิธิการผลิต และการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลต่อการถือครองและระบบกรรมสิทธิ์จากระบบกรรมสิทธิ์ส่วนรวม ที่มนุษย์ในสังคมใช้ร่วมกันมาเป็นระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในที่ดินเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน

นอกจากทฤษฎีดังกล่าว ยังจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจโดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่รัฐบาลไทยหลัง พ.ศ. 2502 เป็นต้นมาถึงปัจจุบันได้สนับสนุนและนำมาเป็นนโยบายขั้นพื้นฐาน แนวคิดและทฤษฎีของระบบดังกล่าวมีข้อสมมติฐานว่าระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นระบบที่สนับสนุนการผลิต เพื่อการค้าให้มีการแข่งขันกันอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยใช้กลไกตลาดเป็นตัวกำหนดราคาตามทฤษฎีอุปสงค์อุปทาน การผลิตที่สำคัญคือสนับสนุนให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดิน แต่ความจริงกลับปรากฏว่าระบบเศรษฐกิจทุนนิยมปล่อยให้มีการแข่งขันกันอย่างเสรี กลับกลายเป็นหนทางให้เกิดการแย่งชิงการครอบครองที่ดิน เป็นปัจจัยการผลิตใช้อำนาจรัฐ และอำนาจทุน ผู้ประกอบการรายใดที่มีทุนน้อยหมดโอกาสที่จะเข้าแข่งขัน และออกจากตลาดไปสร้างปัญหาให้กับสังคมโดยเฉพาะผู้ประกอบการทุนน้อย เกษตรกรไม่อาจต่อสู้กลายเป็นคนไร้ที่ดินและเป็นคนยากจน

1.9 แหล่งที่มาของข้อมูล ในการศึกษาผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลจากบรรดาเอกสารที่เป็นคำสอนทางเศรษฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัย บทความของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง ตลอดจนรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ เอกสารทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม และกฎหมาย คำพิพากษาของศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน

1.10 วิธีการวิเคราะห์ กระบวนการถือครองทำประโยชน์ในที่ดินและระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในที่ดิน และกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่เป็นชาวนาชาวไร่ จะเป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลง เงื่อนไขทางเศรษฐกิจการเมือง การผลิตในสังคมชุมชนบุพกาลถึงระบบทุนนิยมในประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยโดยเฉพาะผู้ประกอบการและเกษตรกร โดยจะแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก เริ่มทำการศึกษาเอกสารทางวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ และงานวิจัยวิทยานิพนธ์เพื่อนำมาเป็นกรอบกำหนดแนวทางการวิเคราะห์

ขั้นที่สอง ศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ กระแสหลัก และเศรษฐศาสตร์การเมืองจากห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหอสมุดแห่งชาติ

ขั้นที่สาม วิเคราะห์ข้อมูลตามเอกสารและเสนอรายงานแบบพรรณนา

1.11 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนุสรณ์ อุณโณ ซึ่งได้ทำการศึกษาและวิจัยเรื่องขบวนการสิทธิเหนือทรัพยากร ส่วนรวมในสังคมไทย(พ.ศ.2547) ได้อธิบายการขยายตัวของระบอบกรรมสิทธิ์รัฐและระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเหนือทรัพยากรและผลกระทบ ดังนี้

ระบอบกรรมสิทธิ์รัฐและระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเหนือทรัพยากรซึ่งได้รับการสถาปนาขึ้นพร้อมกับการสถาปนารัฐสมบูรณาญาสิทธิราช ละเมิดระบอบกรรมสิทธิ์ตามประเพณี ในหลายลักษณะการขยายตัวของระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเหนือทรัพยากร ซึ่งในช่วงแรกเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขความมั่นคง ก่อนที่หลังจากทศวรรษ 2500 เป็นต้นมาจึงเกิดขึ้นท่ามกลางการขยายตัวของการเกษตรเชิงพาณิชย์และระบบเศรษฐกิจตลาด การขยายตัวของระบอบกรรมสิทธิ์รัฐเหนือทรัพยากร โดยรัฐประชาชาติซึ่งสถาปนาขึ้นในกลางทศวรรษ 2470 ได้เร่งกระบวนการสร้างอำนาจเหนือพื้นที่เข้มนวดมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา กระบวนการอ้างอำนาจรัฐเหนือพื้นที่ป่า ทวีความเข้มข้นถึงขีดสุดโดยกำหนดมาตรการในการจัดการ กระทบของการขยายตัวของระบอบกรรมสิทธิ์รัฐและระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลต่อชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีระบอบกรรมสิทธิ์และระบบการจัดการทรัพยากรตามประเพณี รัฐยอมรับเฉพาะกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ส่งผลให้ทรัพยากรส่วนรวมจำนวนมากตกอยู่ในสภาพ "มีใครยาวสาวได้สาวเอา"

ระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเหนือทรัพยากร เช่น ที่ดิน ขยายตัวพร้อมกับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เพราะว่าระบอบกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนบุคคลเป็นรากฐานของระบบทุนนิยมที่มุ่งให้เอกชนมีสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเบ็ดเสร็จเพื่อให้เป็นปัจจัยการผลิต หากกระบวนการถือครองที่ดินไม่ชัดเจน อำนาจการตัดสินใจในการใช้ที่ดินไม่เป็นอิสระจากสังคมหรือส่วนรวม ซึ่งมีเป้าหมายการใช้ที่ดินแบบอื่น ๆ ด้วย จะทำให้กระบวนการผลิตและการลงทุนดำเนินไปไม่ราบรื่น ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งมีสมมติฐานว่า การใช้ทรัพยากรจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดก็ต่อเมื่ออยู่ภายใต้ระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล รวมทั้งมีฐานะเป็นสินค้าประเภททุนซึ่งสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ในระบบตลาดเสรี การขยายตัวของระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเหนือทรัพยากร

ท้องถิ่นสามารถพิจารณาผ่านบริบทการขยายตัวของเกษตรเชิงพาณิชย์ได้อย่างสำคัญ การขยายตัวของเกษตรเชิงพาณิชย์ในช่วงแรกผูกอยู่กับเงื่อนไขอื่นมากกว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขด้านความมั่นคงหรือการคมนาคมขนส่งภายในประเทศ

เพราะเหตุที่ระบอบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล เป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมดังที่กล่าวแล้ว นอกจากส่งเสริมการขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ รัฐบาลยังเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิ์ส่วนบุคคลให้แก่ผู้บุกเบิกจับจองพื้นที่การเกษตรด้วย โดยหลังจากการออกเอกสารสิทธิ์ส่วนบุคคลมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2490 เป็นต้นมา ธนาคารโลกเริ่มชักจูงรัฐบาลไทยให้ขยายการให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายในที่ดินชาวนาชาวไร่ทำมาหากินอยู่ เพื่อให้พวกเขาพัฒนาตนเองเป็นผู้ประกอบการที่แสวงหากำไรและมีประสิทธิภาพขึ้น ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นการรวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินเข้าด้วยกัน ไม่เพียงแต่บัญญัติว่า "ที่ดินซึ่งมิได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้ถือว่าเป็นของรัฐ" ยังกำหนดเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลตามกฎหมายประเภทต่าง ๆ ได้แก่ โฉนดที่ดินหรือ น.ส.4 ใบจอง หรือ น.ส. 3 น.ส. 3 ก พร้อมทั้งกำหนดรายละเอียดการได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน การรังวัด การจดทะเบียนสิทธิ การค้าที่ดิน

ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเคอร์ ได้ทำการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ (พ.ศ.2546) กล่าวว่า พ.ศ. 2394 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติด้วยการสนับสนุนจากขุนนาง นำโดยตระกูลบุญนาค ผู้มีความเกี่ยวข้องกับการค้าอย่างลึกซึ้ง ขุนนางตระกูลบุญนาคต้องการขยายการค้ากับชาวยุโรป และได้เล็งเห็นอนาคตของฝิ่นที่อังกฤษใคร่จะขาย แม้จะมีกฎหมายห้ามการค้าฝิ่นและถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่ามีการค้าฝิ่นกันอย่างแพร่หลาย ขุนนางตระกูลบุญนาคเสนอรัชกาลที่ 4 ว่าเมื่อไม่สามารถควบคุมการค้าฝิ่นได้ก็ควรจะทำกำไรจากการค้าฝิ่นซึ่งทรงเห็นชอบด้วยและอนุญาตให้ขุนนางเหล่านั้นเริ่มเก็บภาษีฝิ่นโดยการประมูลในระบบเจ้าภาษี กลุ่มผู้ปกครองใหม่กลุ่มนี้ได้ดำเนินมาตรการหลายอย่างเพื่อส่งเสริมการค้ากับชาวยุโรป พวกเขาจัดการผูกขาดของทางราชสำนักที่ยังหลงเหลืออยู่และลดสิทธิพิเศษที่เคยให้แก่เจ้าสัวคนจีน ยกเลิกข้อจำกัดต่อชาวตะวันตก ในปี พ.ศ.2398 พวกเขาได้เชื้อเชิญรัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอนให้ส่งทูตเข้ามาเจรจากับสยามอีกครั้งหนึ่ง เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการค้าทั้งหมด ในที่สุดได้มีการทำสนธิสัญญาเบาวริงขึ้นในปี พ.ศ. 2398

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจท้องถิ่นภายในประเทศโดยหวังว่ารัฐบาลใหม่จะสนับสนุนให้พวกเขาแข่งขันกับพ่อค้าต่างชาติได้ แต่ก็ต้องผิดหวัง เพราะระบอบการปกครองใหม่มีจุดยืนสนับสนุนชาวนามากกว่านักธุรกิจ ในแบบพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลระบุนี้ไว้ชัดเจนว่าจะสนับสนุน และปกป้องชาวนาไม่ให้ถูกขูดรีดจากพวกนายทุน กลุ่มทหารกลุ่มหนึ่งในคณะราษฎรที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง มีความคิดต่อต้านนักธุรกิจในเมืองว่าเป็นตัวคุกคามชาวนา คนจีนมีบทบาทสำคัญในธุรกิจภาคเมือง พวกนี้ไม่ได้เกิดในประเทศไทยควรที่จะควบคุมพวกชาวจีนให้ทำในสิ่งที่คณะราษฎรต้องการเท่านั้น กลุ่มทหารได้หาทางช่วยปลดปล่อยชาวนาให้หลุดพ้นจากการครอบงำจากพวกธุรกิจโดยเสนอแผนต่อรัฐบาลให้ขยายกิจการต่าง ๆ ทางภาคการเกษตร ทั้งยังพยายามขจัดอิทธิพลของนักธุรกิจต่างชาติที่เป็นชาวยุโรปและจีนให้หมดไปจากระบบเศรษฐกิจไทย ด้วยการตั้งองค์กรในรูปรัฐวิสาหกิจขึ้นภายใต้การควบคุมของกระทรวงกลาโหม จอมพล ป.พิบูลย์สงครามเสนอแนวคิดเศรษฐกิจไทยสำหรับคนไทย โดยกำจัดชาวจีนออกไปจากเศรษฐกิจไทย ขณะที่ผู้นำทางฝ่ายทหารต้องการใช้นโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมเป็นกลยุทธ์ แต่ในทางปฏิบัติผู้นำในคณะราษฎรบางคนกลับสนับสนุนการร่วมทุนกับนักธุรกิจเอกชน โดยได้รับผลตอบแทนจากส่วนแบ่งของผลกำไรเพื่อเอาไปสร้าง ความมั่งคั่งให้กับตนเอง และเป็นฐานเลี้ยงในทางการเมือง เช่นกรณีของนายปรีดี พนมยงค์ ใช้เงินทุนของกระทรวงการคลังจัดตั้งบริษัท ข้าวไทย เพื่อทำธุรกิจค้าข้าว ทั้งยังได้นำเงินจากกองทุนสวัสดิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปจัดตั้งธนาคารเอเชียเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อเข้าดำเนินงานการโอนเงินไปยังประเทศจีนแทนธนาคารโอเวอร์ซีเชนิส นายปรีดี พนมยงค์ได้นำนักธุรกิจชั้นนำเข้ามาเป็นผู้บริหาร และให้ถือว่ากิจการธนาคารเป็นธุรกิจของรัฐ นอกจากนี้กลุ่มของนายปรีดี มักจะร่วมทุนกับตระกูลหวังหลี ล่ำซำ และบุญกุล ผู้สนับสนุนนายปรีดีกลุ่มเล็ก ๆ จะได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการของรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นใหม่หลายแห่งหลังปี พ.ศ. 2481 โดยได้รับผลตอบแทนมากมาย

นักการเมืองฝ่ายทหารจะใช้อำนาจของตนที่มีอยู่ผูกขาดธุรกิจ ทำให้นักธุรกิจเอกชนต้องเชิญมาเป็นที่ปรึกษาหรือกรรมการบริหารของบริษัท

จากสงครามเกาหลีเป็นต้นมาโลกได้ก้าวสู่ทศวรรษแห่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการค้าแรงกระตุ้นมาจากการที่เศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปเติบโตเป็นอย่างมาก ขณะที่สหรัฐอเมริกาพัฒนาวิทยาศาสตร์สงครามเย็นระหว่างปี พ.ศ. 2490-2493 ประเทศไทยได้มีส่วนร่วมในสงครามเย็นด้วย ในปี พ.ศ. 2493 สหรัฐเป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิ

คอมมิวนิสต์ในแถบอินโดจีน ประเทศไทยจึงมีความสำคัญต่อการวางนโยบายของสหรัฐตาม ทฤษฎีโดมิโน จำเป็นต้องได้รับการปกป้องมิให้เป็นประเทศคอมมิวนิสต์ และประเทศไทยยังเป็น ยุทธศาสตร์ที่สำคัญสำหรับฐานทัพอเมริกัน สหรัฐจึงได้พยายามจะเข้าแทรกแซงกิจการภายในของ ประเทศไทยเพื่อให้นโยบายของตนสำเร็จ ผู้กำหนดนโยบายของสหรัฐเชื่อว่าการต่อต้านลัทธิ คอมมิวนิสต์ได้ดีที่สุด คือช่วยให้รัฐบาลไทยมีความเข้มแข็งโดยทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตบน พื้นฐานของทุนเอกชน สหรัฐอเมริกาได้เริ่มแผนโดยสนับสนุนผู้นำฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือรัฐบาล และผลักดันให้ผู้นำจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่สนับสนุนระบบทุนนิยม เพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว สหรัฐให้เงินทุน 4,500,00 เหรียญสหรัฐเป็นทุนแก่ทางการทหารไทย และจะเพิ่มให้ทุกปี ๆ ละ 56 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การช่วยเหลือดังกล่าวเกิดขึ้นในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลย์สงครามเป็น นายกรัฐมนตรีและเป็นผู้สร้างลัทธิชาตินิยม การช่วยเหลือจึงไม่ชัดเจนจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินจากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยได้เริ่มขึ้นเนื่องจากรายงานการ ประชุมของธนาคารโลกในปี พ.ศ. 2502 ได้วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการ ดำเนินการของรัฐวิสาหกิจ รายงานดังกล่าวได้แนะนำให้รัฐบาลลดจำนวนรัฐวิสาหกิจและ สนับสนุนหัตถอุตสาหกรรมที่เอกชนเป็นเจ้าของ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเสียใหม่ ปรับระบบ โครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้สินเชื่อ รวมทั้งจัดตั้งสถาบันเพื่อวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศ คณะผู้เชี่ยวชาญนำโดยนายโบเวน แนะนำให้รัฐบาลไทยรับที่ปรึกษาสหรัฐอเมริกาและ ธนาคารโลกเข้าประจำหน่วยงานด้านเศรษฐกิจที่ต้งขึ้นใหม่ และขู่ว่าจะตัดเงินช่วยเหลือหาก รัฐบาลไทยปฏิเสธ ประธานาธิบดีเคนเนดีได้ทำบันทึกถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์โดยตรงว่าให้ พิจารณารายงานดังกล่าวข้างต้นอย่างจริงจัง ข้าพเจ้าคิดว่ารายงานนี้เป็นพื้นฐานของการให้ความ ช่วยเหลือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้รับเอาข้อเสนอดังกล่าวโดยจัดตั้งสำนักงานงบประมาณ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ทั้งนี้ก็ เพื่อเบิกรับทุนจากต่างประเทศ เป็นการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจใหม่ซึ่งส่งผลกระทบต่อนักธุรกิจ ของไทยเป็นอย่างมาก

เจษฎา โชติจิกรวิทย์ ได้ทำการศึกษาและวิจัยการปฏิรูปที่ดิน(พ.ศ.2545) โดยได้ กล่าวไว้ในบทนำว่า การปฏิรูปที่ดิน นอกจากเป็นการกระจายสิทธิในการถือครองที่ดินหรือการทำ ให้เกษตรกรสามารถมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองโดยทั่วถึงแล้ว ยังต้องสร้างหลักประกันที่จะทำการ ถือครองที่ดินมีความมั่นคงหรือทำให้ที่ดินหลุดพ้นจากการครอบงำของระบบตลาดเพื่อป้องกันการ

เปลี่ยนแปลงผู้ถือครองทำประโยชน์ การถือครองทำประโยชน์ในที่ดินควรให้ความสำคัญต่อความเสมอภาคทางเศรษฐกิจเป็นหลักด้วย ที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เป็นอยู่ปัจจุบัน มีเป้าหมายเพื่อภาคอุตสาหกรรมและภาคการผลิตอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาละเลยภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการนำที่ดินของเกษตรกรไปรับใช้การเติบโตของกลุ่มทุนธนาคาร ทุนอุตสาหกรรมจึงก่อให้เกิดความแตกต่างเหลื่อมล้ำกัน ระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคการผลิตอื่น ๆ แนวโน้มเช่นนี้ย่อมปิดหนทางที่จะให้ภาคเกษตรกรรมมีหลักประกัน และความมั่นคง นั่นก็หมายความว่าเมื่อภาคเกษตรกรรมอยู่ไม่ได้ ความมั่นคงในการถือครองที่ดินก็ย่อมสั่นคลอน การปฏิรูปที่น่าจะเป็นนั้นย่อมจะมีความหมายถึงความอยู่รอดของภาคเกษตรกรรมอย่างเป็นจริง มิใช่เพียงแค่เรื่องการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินเท่านั้น รัฐจะต้องไม่เร่งรัดการพัฒนาไปสู่ทุนนิยมอุตสาหกรรม จะต้องสร้างหลักประกันให้ภาคเกษตรกรรมอยู่รอด มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดินให้ชัดเจน จำกัดขนาดพื้นที่ถือครอง มีมาตรการป้องกันการเก็งกำไรจากการปั่นราคาที่ดิน มีมาตรการการเก็บภาษีผู้มีที่ดินในอัตราที่เป็นธรรม สนับสนุนลดต้นทุนการผลิต กลไกตลาดจะต้องมีการปรับเปลี่ยนดูแลไม่ให้เกิดการขูดรีดมูลค่าส่วนเกินจากเกษตรกร และที่สำคัญรัฐต้องสนับสนุนให้เกษตรกร มีการรวมกลุ่มเพื่อสามารถต่อรองกับกลไกตลาด และควบคุมดูแลจัดการกับปัญหากลุ่มอิทธิพลนายทุนได้ จึงจะทำให้ความมั่นคงและการใช้ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมจึงจะเกิดขึ้นในการถือครองที่ดินก็จะเป็นจริง

สุรพล สงฆ์รักษ์ ได้วิเคราะห์นโยบายของรัฐกับการกระจายการถือครองที่ดิน (พ.ศ.2546) กล่าวว่า ที่ดินไม่ได้เป็นเพียงที่มาของปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตของมนุษย์เท่านั้น ที่ดินยังเป็นรากฐานที่สำคัญของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ที่ดินเป็นแกนกลางของการต่อสู้ช่วงชิงระหว่างชนชั้นต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคมมาทุกยุคทุกสมัย นับแต่ก่อกำเนิดรัฐชาติ แต่นั่นก็มิได้ทำให้การถือครองที่ดินอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของความเท่าเทียมหรือความเป็นธรรมแต่อย่างใด สังคมที่ก้าวล่วงมาสู่ยุคทุนนิยมก็ยิ่งทำให้เกษตรกรรายย่อยหรือคนจนขาดความมั่นคงในการถือครองที่ดิน ชนชั้นที่กุมอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองเข้ามามีอำนาจควบคุมที่ดิน ทั้งในฐานะปัจเจกการผลิตเพื่อสะสมทุนและเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการเมือง ส่วนชนชั้นผู้ยากไร้ก็ตระหนักดีว่า การเข้าถึงที่ดินซึ่งหมายรวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่ติดพันอยู่กับแผ่นดิน คือหนทางแห่งการล้มตาอำปากของตน การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองของภาคประชาชนในยุคปัจจุบัน จึงยังคงมีฐานทรัพยากร

ซึ่งมีที่ดินเป็นแกนกลางอยู่ในฐานะเดิมพื้นที่เป็นรูปธรรม ส่วนเป้าหมายที่เป็นนามธรรมในการเคลื่อนไหวต่อสู้ในยุคนี้ก็คือการขยายพื้นที่ทางสังคมและการสังสรรค์ความเข้มแข็งและพลังอำนาจของผู้ยากไร้

ดร.มณีมัย ได้ศึกษาและวิจัยการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจชาวอีสาน(พ.ศ.2546) ได้ให้ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรในภาคอีสาน เกิดจากแนวนโยบายของรัฐที่ต้องการพัฒนาความเจริญสู่ท้องถิ่นและเป็นการพัฒนาแบบทุนนิยม เช่นเดียวกับการศึกษาและวิจัยของ ดร.อภิชัยในเอกสารผลงานทางวิชาการ เรื่อง การพัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา โดยกล่าวว่าการพัฒนาแบบทุนนิยมเป็นการสร้างความเจริญที่เกิดจากโครงสร้างพื้นฐาน มิได้เข้าไปเพื่อสร้างรายได้ให้ชาวชนบทเพียงอย่างเดียว แต่ได้เข้าไปเปลี่ยนแปลงแบบแผนของการบริโภค ให้มีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านการบริโภคตามแบบของคนในเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีไฟฟ้าและถนนหนทางเข้าไป อุปกรณ์ที่ช่วยในการขับเคลื่อนเพื่อการเดินทาง เช่น รถจักรยานยนต์เริ่มเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของคนในชนบท และเมื่อไฟฟ้าเข้าไปถึงหมู่บ้านก็จะมีโทรทัศน์ตามเข้าไปด้วย แบบแผนการบริโภคของคนในเมืองก็จะถูกถ่ายทอดผ่านการแสดง และการโฆษณาทางโทรทัศน์ ความต้องการสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าก็จะติดตามเข้าไป เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า พัดลม ตู้เย็น และสิ่งเหล่านี้ก็จะกลายเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชาวชนบทเพื่อการดำรงชีพ ทางที่จะทำให้ชาวชนบทยกระดับดังกล่าวให้เป็นจริงขึ้นมาได้ก็คือจำเป็นต้องหารายได้เพิ่มขึ้น แหล่งที่มาของรายได้ที่ดีที่สุดคือการขยายฐานการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การทำสิ่งเหล่านี้จะต้องทำให้ต้นทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและต้นทุนที่เป็นทรัพยากรที่มีอยู่ลดลงด้วย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ชาวชนบทไม่สามารถควบคุมเทคโนโลยีในการผลิตให้มีลักษณะดังกล่าวได้ด้วยตนเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ความ ต้องการขยายการผลิตจึงมีทางเลือกอยู่ 2 ทาง คือเพิ่มต้นทุนการผลิตทางตัวเงินมากขึ้น ซึ่งทางเลือกทั้งสองทางดังกล่าวแล้ว เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ในอัตราที่รีบเร่งซึ่งทางเลือกทั้งสองทางดังกล่าวแล้วเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้หมดไป ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงแผนการบริโภคของชาวชนบท ในที่สุดชาวชนบทจะมีหนี้สิน และในที่สุดก็จะสูญเสียที่ดินที่ทำมาหากินของตนให้กับนายทุน และกลายเป็นกรรมกรรับจ้างต่อไป ดร.อภิชัยเรียกการพัฒนาดังกล่าวว่าเป็นวงจรอุบาทว์ที่สร้างความหายนะให้กับเกษตรกร

มูลนิธิสถาบันที่ดินได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.-2545) ได้ทำการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงการถือครอง และใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจการเมืองพบว่า นับตั้งแต่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาทางการค้ากับประเทศอังกฤษในปี พ.ศ. 2398 เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้า ความต้องการที่ดินเพื่อประโยชน์ในทางการเกษตรสูงขึ้นตามความต้องการผลผลิตของตลาด และได้มีการขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตร มีการหักล้างถางพงและทำลายป่าไม้ เพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูกมากขึ้น ขาดความรู้ในการอนุรักษ์ดิน ทำให้คุณภาพของดินเสื่อมลง ตลอดจนการใช้ที่ดินอย่างผิดประเภท ส่งผลให้ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินเสื่อมโทรมลงในทุกภาคของประเทศ

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต นอกจากจะก่อให้เกิดการบุกรุกบุกเบิกที่ดินและใช้ที่ดินโดยขาดการบำรุงรักษาแล้ว ในการผลิตของเกษตรกรยังต้องพึ่งพาทุนจากภายนอกเพื่อนำมาใช้ในการผลิตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด จำต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนทั้งในและนอกระบบ ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ไม่เป็นธรรม เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิต ประกอบกับการผลิตของเกษตรกรยังต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ปีใดมีฝนตกต้องตามฤดูกาลก็ยังสามารถผลิตออกจำหน่ายได้เงินพอจะชำระหนี้กู้ยืมได้ ในทางตรงข้ามหากปีใดฝนไม่ตกตามฤดูกาล แห้งแล้ง ข้าเกิดโรคระบาดในพื้นที่เพาะปลูกและสัตว์เลี้ยง ผลผลิตเสียหายและไม่เพียงพอจะนำไปขายได้ ไม่มีเงินจะชำระหนี้เงินกู้ยืม เจ้าของเงินใช้สิทธิทางศาลฟ้องร้องที่ดินของเกษตรกรที่เคยมีต้องถูกนำออกขายทอดตลาดนำเงินไปชำระหนี้ เกษตรกรก็จะกลายเป็นคนไร้ที่ กลายเป็นผู้เช่า และต้องเสียค่าเช่าในอัตราสูง แม้ว่ารัฐจะได้เข้าช่วยเหลือด้วยการปลดปล่อยหนี้สินหรือการปฏิรูปที่ดินก็ไม่สามารถทำให้เกษตรกรหลุดพ้นจากวงจรดังกล่าวข้างต้นได้ และไม่อาจหลุดพ้นจากความยากจน

ในปี พ.ศ. 2530 รัฐได้เปลี่ยนนโยบายจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตลาดที่ดินขนานใหญ่ เนื่องจากมีทุนจากต่างประเทศมาลงทุนเพื่อประกอบการอุตสาหกรรมในประเทศ และรัฐยังมีนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ที่ดินจำนวนมากในภูมิภาคถูกพวคนายทุนกว้านซื้อไปขายเอากำไรจากนักลงทุน เพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ราคาที่ดินมีมูลค่าสูงขึ้นถึง 10 เท่าตัว เป็นเหตุจูงใจให้เกษตรกรตัดสินใจขายที่ดินให้กับกลุ่มนายทุน ผลก็คือทำให้เกษตรกรกลายเป็นผู้ไร้ที่ดิน กลายเป็นผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม และต้องประสบชะตากรรมเมื่อปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำ โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งไม่อาจดำเนินกิจการต่อไป ต้องหยุดกิจการ เกษตรกรซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานหลังจากขายที่ดินไปแล้วกลายเป็นผู้ตกงาน

ที่ดินก็หลุดไปอยู่ในมือของนายทุนแล้ว ไม่มีที่ดินจะนำมาใช้ในการผลิตเพื่อยังชีพต่อไป และกลายเป็นคนยากจนเพราะไร่ที่ทำกิน

กนกศักดิ์ แก้วเทพ(2542) ได้กล่าวถึงกระบวนการเคลื่อนไหวของชาวนาไทย อันเนื่องมาจากยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5(พ.ศ. 2525-2529) รัฐบาลได้เน้นการพัฒนาเพื่อส่งออกเพื่อจะก้าวขึ้นไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่(Newly Industrialized Countries) มีชื่อย่อว่า Nics ส่งผลให้ภาคเกษตรกรรมลดความสำคัญลง

ในเดือนพฤศจิกายน 2517 ชาวนาได้ยื่นคำร้องต่อรัฐบาลขอให้แก้ไขปัญหา สรุปได้ดังนี้คือให้รัฐบาลจัดหาที่ทำกินให้กับชาวนา ตั้งคณะกรรมการสอบสวนการสูญเสียที่ดินของชาวนาชาวไร่ที่ถูกนายทุนฉ้อฉล จัดสรรที่ดินทำกินถาวรให้กับชาวนาชาวไร่ที่ไม่มีที่ทำกิน ให้รัฐออกกฎหมายจำกัดการถือครองที่ดิน ออกประกาศควบคุมค่าเช่านาปี 2493 ให้รัฐออกเงินไถ่ถอนที่ดินทั้งหมดที่จำนองไว้กับสถาบันการเงินหรือเอกชนอื่นแล้วนำมาให้ชาวนาเช่า หรือเช่าซื้อในราคายุติธรรม กรณีที่ชาวไร่ชาวนาเช่าครอบครองที่สาธารณะเป็นเวลา 10 ปีขึ้นไปก็ให้เป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ ให้รัฐระงับโครงการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชาวนาชาวไร่ เช่น การสร้างเขื่อน และให้ระงับโครงการประกันราคาข้าวเปลือกที่กำหนดไว้เกวียนละ 3,000 บาท เป็นต้น

ข้อเรียกร้องดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบอันเกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนภาคอุตสาหกรรมโดยหวังจะก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้ชาวไร่ชาวนายากจนเพราะไร่ที่ดินทำกิน แม้ว่ารัฐบาลในยุคนั้นจะแก้ไขโดยการออกพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินและจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปที่ดินขึ้นในปี พ.ศ. 2518 แต่ก็มีได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวให้เกิดผลแต่อย่างใด กลับปรากฏว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2536-2538 รัฐบาลที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อคนยากจนโดยอาศัยกฎหมายดังกล่าว แต่ก็ไร้ผล ชาวไร่ชาวนายังคงประสบปัญหาความยากจนเพราะไร่ที่ดินทำกิน และมีการเรียกร้องด้วยการรวมตัวกันประท้วงที่หน้ารัฐสภา ให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่ดินให้กับชาวไร่ชาวนาเป็นเวลายาวนานถึง 99 วัน(21 มกราคม – 2 พฤษภาคม 2540) รัฐก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จนกระทั่งประเทศไทยประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540

กฤษฎา บุญชัย ได้กล่าวไว้ในเอกสารการวิจัย ภายใต้หัวข้อทางเลือกการปฏิรูปที่ดิน เศรษฐศาสตร์ปะทะนิเวศน์วัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางนโยบาย สถานภาพงานศึกษาเรื่อง การปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย(มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน E: midnight new version-mid culture 44/

new page 9 Html) ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมในประเทศไทยในช่วงระยะเวลา 100 ปีที่ผ่านมา ทำให้แผ่นดินซึ่งเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม กสิกรรม เศรษฐกิจ ที่ชุมชนท้องถิ่นใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นสัญลักษณ์ของระบบศักดินาของสังคมไทยสมัยก่อน กลายเป็นที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตและทรัพย์สินส่วนบุคคลที่ซื้อขายแลกเปลี่ยน ลงทุนการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มในกระบวนการสะสมทุนของระบบทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมนิเวศน์ธรรม นับแต่ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาประเทศเพื่อความทันสมัย รัฐได้ดำเนินนโยบายเกี่ยวกับที่ดินและออกกฎหมายรับรองกรรมสิทธิ์เอกชนเพื่อป้องกันการกระจุกตัวของที่ดินและการถือครองที่ดินของต่างชาติ แต่ด้วยแรงผลักดันทางเศรษฐกิจการเมืองในช่วงระยะเวลาที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกได้เข้ามาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก(พ.ศ.2504-2509) รัฐบาลไทยได้สร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน เพื่อเร่งรัดเศรษฐกิจส่งออก ชนชั้นนำในรัฐบาลและกลุ่มทุนก็เข้าจับจองที่ดินเพื่อเปิดเสรีแก่ทุนให้เข้าครอบครองที่ดิน และกลุ่มอำนาจทางการเมืองก็ได้ผลักดันให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วย การกำหนดสิทธิ์ในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ส่งผลให้ชาวนาชาวไร่ต้องสูญเสียที่ดินกลายเป็นปัญหาความยากจน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีการผลิตกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

2.1 **วิธีการผลิต** มนุษย์มีความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในโลก แต่สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการผลิต และปัจจัยการผลิตที่สำคัญอันจะก่อให้เกิดผลผลิตอันจำเป็นแก่การยังชีพของมนุษย์ดังที่กล่าวข้างต้นก็คือ ที่ดินและแรงงานมนุษย์ หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง การผลิตก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ การผลิตและวิธีการผลิตในระบบเศรษฐกิจทุกระบบก็จะประกอบด้วย พลังการผลิต ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันในกระบวนการผลิต ซึ่งถูกกำหนดด้วยระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต และเกิดการแบ่งชนชั้นเป็น 2 ชนชั้นขึ้นในสังคม คือ ชนชั้นผู้มั่งคั่งกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต คือที่ดิน กับชนชั้นที่ไม่มีปัจจัยการผลิตคงมีแต่พลังแรงงานเป็นสมบัติ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ถูกกำหนดโดยวิธีการผลิต จะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อให้เกิดการแบ่งแยกทางชนชั้น ในทุกสังคมจะมีชนชั้นสองชนชั้น ชนชั้นแรก คือชนชั้นปกครอง เป็นชนชั้นที่ผูกขาดเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งหมด เอารัดเอาเปรียบ มีความพยายามพัฒนาเทคนิคทางการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และกดขี่ชนชั้นอีกชนชั้นหนึ่งคือ ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน และการถูกเอารัดเอาเปรียบมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ใช้แรงงานก็จะเกิดความรู้สึกแปลกแยกซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความสำนึกทางชนชั้น เพราะผู้ใช้แรงงานจะเกิดความรู้สึกว่า คุณค่าของตนถูกลดลงเป็นเพียงสินค้าเพื่อผลกำไรของนายทุน การแบ่งแยกงานทำให้มีผู้ผลิต(ผู้ใช้แรงงาน)ถูกลดค่าลงเป็นเพียงองค์ประกอบเล็ก ๆ ของเครื่องจักร ความพึงพอใจในผลงานอันเกิดจากการทำงานของตนถูกทำลายลง และค่าจ้างที่ชนชั้นผู้ใช้แรงงานขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของนายทุน ซึ่งเป็นเพียงส่วนแบ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อเทียบกับผลกำไรที่นายทุนได้รับ ผู้ใช้แรงงานทำงานอย่างหนัก แต่ได้รับค่าตอบแทนพอกินพอใช้ประทังชีวิตไปวันหนึ่ง ๆ (ยศ:2543:7-8) มาร์คและเอนเงิลส์ เห็นว่า กรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจัยการผลิต มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการกดขี่ซึ่งเป็นกระบวนการที่คนกลุ่มหนึ่งถูกลดทอนคุณค่าอันแท้จริงของแรงงานที่ตนได้ทำไป ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งได้รับมูลค่าส่วนเกินไป นายทุนซึ่งมีปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นที่ดิน หรือเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตเป็นกรรมสิทธิ์ของตนย่อมสามารถจะกดขี่เอารัดเอาเปรียบแรงงานได้ ผลที่ตามคือ ความขัดแย้งที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตในสังคมมนุษย์ วิธีการผลิตที่ประกอบ

ด้วยความสัมพันธ์ทางการผลิตในระบบเศรษฐกิจทุนระบบ จะมีโครงสร้างเช่นที่กล่าวแล้วด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นทั้งสองเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจเพื่อช่วงชิงผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ในทุกสังคมจะเป็นเช่นนี้

ตามความเป็นจริง หากจะได้พิจารณาโครงสร้างทางสังคมมนุษย์โดยละเอียดแล้ว จะพบว่า การแบ่งชนชั้นในสังคมมนุษย์อันเป็นผลเนื่องมาจากระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตนี้ มีมาตั้งแต่มนุษย์ได้อุบัติขึ้นในโลกแล้ว เบื้องต้นที่เห็นได้ชัดเจนคือ ชนชั้นปกครองก็ได้แก่บรรพบุรุษ ซึ่งอาจเป็นบิดามารดา ปู่ย่าตายาย กับชนชั้นถูกปกครองได้แก่ บุตรหลาน บรรพบุรุษจะเป็นผู้นำในการผลิตโดยใช้ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิต เช่น ผลิตในเรื่องว่ากรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตว่าเป็นของบรรพบุรุษหรือลูกหลาน ทั้งนี้ก็เพราะทุกคนมีจิตสำนึกร่วมกันโดยเฉพาะผู้เป็นบรรพบุรุษ โดยธรรมชาติแล้วจะเอื้ออาทรต่อสายเลือดของตนเองไม่ให้ออดอยาก จึงได้พยายามสั่งสอนให้ทุกคนลงแรงกายร่วมกันทำการผลิต ผลผลิตที่ได้ซึ่งเกิดจากการทำงานร่วมกันจึงต้องเป็นสมบัติส่วนกลางที่ทุกคนมีสิทธิใช้ร่วมกันตามความจำเป็นและความเป็นธรรม วิธีการผลิตแบบนี้ในทางทฤษฎีได้เกิดขึ้นแล้วในอดีตเมื่อประมาณ 8,000-10,000 ปีมาแล้ว และในทางวิชาการเรียกว่าการผลิตแบบชุมชนบุพกาล เนื่องด้วยทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มิได้หยุดนิ่ง จะมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความขัดแย้งของสังคมมนุษย์ ส่งผลให้วิธีการผลิตเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทาส ระบบศักดินา ระบบทุนนิยม และสังคมนิยม ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและเป็นระบบที่แบ่งชนชั้นอันเนื่องจากระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิต

2.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตในสังคมไทย

ประเทศไทยมีรากฐานทางเศรษฐกิจคือเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้น ฝนตกชุก พื้นดินอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุที่เป็นปุ๋ยอย่างดีเหมาะแก่การเพาะปลูก จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมืองการปกครองของไทยทำให้ทราบว่าการผลิตของสังคมไทยได้มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถจะแบ่งได้เป็น 2 ยุค คือ ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชและยุคประชาธิปไตย

2.2.1. ยุคสมบูรณาญาสิทธิราช เป็นยุคที่ประเทศไทยใช้ระบบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งเป็นระบอบที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ใช้อำนาจการปกครองแบบเบ็ดเสร็จ เป็นเจ้าของแผ่นดิน(ที่ดิน)ทั้งหมดในเขตปกครอง โดยเริ่มจากปี พ.ศ. 1893 ซึ่งเป็นปีที่รัฐไทยได้สถาปนากษัตริย์อยุธยาเป็นราชธานีสืบต่อกจากกรุงสุโขทัย จนถึงปี พ.ศ. 2475 เป็นปีที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง เป็นระบอบประชาธิปไตยและเป็นยุคสมัยที่

ประเทศไทยมีกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีในปัจจุบัน การศึกษาวิถีการผลิตกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยตั้งแต่สมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าก่อนยุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาจะสถาปนาเป็นราชธานีของไทยนั้น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่จะนำมาอธิบายถึงวิถีการผลิตของสังคมไทยมีน้อยมาก

2.2.1.1 ในยุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้นสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ปฐมกษัตริย์ ได้ทรงนำระบบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชที่มีต้นกำเนิดในประเทศอินเดียโดยรับต่อมาจากมอญอีกทอดหนึ่งมาใช้เป็นหลักในการปกครอง และในปี พ.ศ. 1903 ได้ทรงให้ตรากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินมีข้อความว่า ที่ดินในพระราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเป็นของกษัตริย์หากให้ราษฎรผู้เป็นข้าแผ่นดินได้อาศัยจะเป็นที่ราษฎรก็หาไม่ รูปแบบการปกครองและกฎหมายดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินของรัฐ และกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินสถาปนาขึ้นพร้อมกันกับรัฐ(รัฐบาล)สมบูรณาญาสิทธิราชกับทฤษฎีที่ว่ากำเนิดรัฐ(กษัตริย์) ในฐานะตัวแทนชุมชนใหญ่ครอบคลุมชุมชนหมู่บ้านจำนวนมากไว้ เป็นระบบศักดินา ฉะนั้นเมื่อสถาบันการเมืองการปกครองซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนของสังคม มีอุดมการณ์รูปแบบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งมีรากฐานสนับสนุนกษัตริย์ให้อำนาจเบ็ดเสร็จในการใช้อำนาจอธิปไตยแต่ผู้เดียว บรรดาที่ดินในพระราชอาณาเขตก็ถูกกำหนดให้เป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์โดยบทบัญญัติของกฎหมาย ระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนล่างของสังคมก็เป็นวิถีการผลิตแบบศักดินา พลังการผลิตคือ ไพร่ หรือทาส(ราษฎร) ใช้พลังแรงงานและเครื่องมือเครื่องใช้ทำการผลิต ส่วนความสัมพันธ์ทางการผลิตซึ่งถูกกำหนดโดยระบบกรรมสิทธิ์ว่าเป็นของกษัตริย์ ไพร่หรือทาสจึงมีหน้าที่ต้องส่งส่วยซึ่งกำหนดเอาส่วนแบ่งจากผลผลิต ทั้งยังต้องถูกเกณฑ์แรงงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

การผลิตในระบบศักดินานั้นเกิดในแหล่งวัฒนธรรมทางตะวันตก คือ ยุโรปสมัยกลางประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 8 และอยู่ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 14 กับระบบการผลิตแบบเอเชีย ซึ่งเกิดในอียิปต์ อินเดีย และจีน เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องว่าวิถีการผลิตในระบบศักดินาของสังคมไทยเป็นการผลิตแบบอย่างศักดินาแบบยุโรป หรือผลิตแบบเอเชียจำเป็นต้องศึกษารูปแบบวิถีการผลิตทั้งสองแบบเป็นเบื้องต้นเสียก่อน

ระบบศักดินาที่เกิดขึ้นในยุโรปสมัยกลางประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 8 ลัทธิที่สนับสนุนระบบดังกล่าว คือ ลัทธิเทวสิทธิเป็นลัทธิที่อ้างว่ากษัตริย์มีความชอบธรรมที่จะปกครองเพราะได้อำนาจมาจากพระเจ้าและคริสต์ศาสนาก็สนับสนุนระบบศักดินามีหลักฐานปรากฏในพระ

คัมภีร์ใหม่(The New Testament) กล่าวว่าผู้ปกครองคือตัวแทนของพระเจ้า รัฐบาลเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ที่ได้อำนาจและการรับรองจากพระเจ้า การปฏิเสธหรือต่อต้านรัฐและรัฐบาลเท่ากับเป็นการปฏิเสธพระเจ้า (ฉัตรทิพย์: 2539:3-4)

ระบบศักดินาในยุโรปเรียกว่า Feudalism เป็นระบบที่มีการแบ่งชนชั้นเป็น 2 ชั้น คือ ขุนนางซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีหน้าที่หลักในการบริการด้านการป้องกันประเทศให้ปลอดภัยจากการโจมตีของข้าศึก จะได้รับการตอบแทนจากกษัตริย์ด้วยที่ดินผืนใหญ่ที่มีไพร่หรือทาสติดไปด้วย และอีกชนชั้นหนึ่งคือไพร่หรือทาส

ขุนนางที่ได้รับที่ดินจากกษัตริย์แล้วก็จะเป็นผู้จัดการดูแลและบริหารที่ดินนั้น โดยจัดรูปแบบการปกครองเรียกว่าระบบแมนเนอร์ และในแมนเนอร์แต่ละแห่งจะมีป้อมปราการจัดระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ระบบดังกล่าวนี้ในทางการเมืองถือเป็นตัวแทนของระบบตามลำดับชั้นอย่างเป็นทางการของระบบ Feudal และเป็นเครือข่ายของสิทธิและหน้าที่ที่ผูกพันไพร่ไว้กับขุนนางและที่ดิน แมนเนอร์ยังเป็นพื้นที่ของการบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีขุนนางเป็นผู้ดูแล

ที่ดินที่ขุนนางได้รับจากกษัตริย์จะเป็นที่ดินที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ สามารถจัดให้เป็นที่อยู่ของคนประมาณ 300 ครอบครัว ที่ดังกล่าวจะถูกแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนที่หนึ่งสงวนไว้เพื่อประโยชน์ใช้สอย ส่วนที่สองเป็นที่สำหรับทำการเพาะปลูก ส่วนที่สามเป็นที่ยังไม่มีการแผ้วถางทุกคนมีสิทธิใช้ร่วมกัน การใช้ที่ดินเพื่อการผลิตนั้นจะแบ่งออกเป็น 3 แปลง ใช้เพาะปลูกในฤดูเพาะปลูก 2 แปลง จะเว้นไว้ 1 แปลงเพื่อให้ปรับตัวสำหรับการเพาะปลูกในคราวต่อไปจะทำสลับเช่นนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างขุนนางเจ้าของที่ดินกับไพร่ในระบบศักดินา ไพร่จะต้องอยู่ทำการผลิตในที่ดินตลอดชีวิต เรียกว่าไพร่ติดที่ดินลูกหลานที่เกิดมาก็ต้องติดกับที่ดินนั้น ขุนนางเจ้าของที่ดินมีหน้าที่ต้องให้ความคุ้มครองไพร่ และไพร่มีหน้าที่ต้องส่งส่วยผลผลิตส่วนหนึ่งให้ขุนนางเจ้าของที่ดิน ถูกเกณฑ์แรงงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ไพร่ต้องขึ้นกับเจ้าขุนนางและขุนนางก็ต้องขึ้นกับกษัตริย์ อำนาจในการปกครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดินถูกผูกขาดอยู่ในในกำมือของกษัตริย์และขุนนาง ไพร่หรือประชาชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ระบบการผลิตแบบเอเชีย เกิดในประเทศแถบเอเชียอันได้แก่ฮิปปต์ อินเดีย จีน ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งเป็นระบอบที่สนับสนุนอำนาจกษัตริย์ให้ใช้อำนาจเด็ดขาดในการบริหารประเทศ การผลิตระบบเอเชียตามแนวคิดของมาร์กซ์ก็คือระบบที่อำนาจในการปกครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของรัฐและผู้ปกครอง

การผลิตในระบบศักดินาในสังคมไทย ในทางทฤษฎีระบบการปกครองในระบบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบบที่สนับสนุนให้พระมหากษัตริย์เป็นองค์รัฐาธิปัตย์ กล่าวคือ เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแบบเบ็ดเสร็จแต่เพียงผู้เดียว ทั้งยังเป็นเจ้าของที่ดิน และเจ้าชีวิตของประชาชนที่อยู่ในเขตการปกครองด้วย ระบบดังกล่าวนี้ยังสนับสนุนระบบเศรษฐกิจในระบบศักดินาที่มีวิธีการผลิตที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์ซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตอันได้แก่ที่ดินกับราษฎร ซึ่งมีแต่พลังแรงงานแต่ไม่อาจมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตได้ ราษฎรมีหน้าที่ต้องแบ่งผลผลิตส่งเป็นส่วยให้กับกษัตริย์ ทั้งยังต้องถูกเกณฑ์แรงงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

ระบบดังกล่าวได้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ได้ทรงก่อตั้งอาณาจักรอยุธยาขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1893 และได้ปฏิรูประเบียบการปกครองด้วยการนำเอาระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นหลักในการบริหารราชการแผ่นดิน มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินในปี พ.ศ. 1903 ที่ระบุให้ที่ดินทั้งหมดในราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์ ราษฎรเป็นเพียงผู้อาศัยทำกินในที่ดินนั้น ไม่อาจถือกรรมสิทธิ์ได้ ส่วนของระบบเศรษฐกิจได้แก่วิธีการผลิตแบบศักดินา มาร์กซ์เรียกว่า การผลิตแบบเอเชีย การผลิตในระบบศักดินานี้เป็นการผลิตแบบยังชีพ ระบบดังกล่าวนี้มีวิวัฒนาการต่อมาจนถึงปี พ.ศ. 1998 ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถซึ่งทรงได้รับการศึกษาทั้งทางด้านปกครอง ด้านนิติศาสตร์ และพระราชประเพณีอย่างเชี่ยวชาญ พระองค์จึงทรงเล็งเห็นว่าจะต้องรวมอำนาจการปกครองเข้าสู่ศูนย์กลางเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยของราชบัลลังก์ หากปล่อยให้ขุนนางสร้างฐานพลังทางเศรษฐกิจขึ้นมาอย่างมั่นคงโดยไม่มีขอบเขตจำกัดแล้ว อาจเป็นอันตรายต่อราชบัลลังก์ได้ จึงได้ทรงตรากฎหมายเกี่ยวกับศักดินา คือ พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือน นาทหารหัวเมืองในปี พ.ศ. 1998 กฎหมายฉบับดังกล่าวได้แจกแจงไว้อย่างละเอียดว่าบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ พระราชโอรส ท้าวนาง พระสนม ข้าราชการฝ่ายใน ข้าราชการทั่วไปทั้งในกรุงและหัวเมือง ภรรยาของข้าราชการ พระภิกษุ นักบวช ไพร่ ทาส จะมีศักดินาตามฐานะและในสังคม ดังตัวอย่างเช่น

(1) อัครราชของพระบรมวงศานุวงศ์หรือวงศ์วานอันเครือกษัตริย์รวมทั้งข้าราชการฝ่ายใน :

- สมเด็จพระอนุชาธิราชหรือสมเด็จพระเจ้าลูกเธอที่ได้เฉลิมพระราชมณเฑียรดำรงตำแหน่งมหาอุปราชศักดินา 100,000 ไร่
- สมเด็จพระอนุชา (เจ้าฟ้า) ที่ทรงกรมแล้ว ศักดินา 50,000 ไร่

- สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ (เจ้าฟ้า) ที่ทรงกรมแล้ว ศักดินา 40,000 ไร่
- สมเด็จพระอนุชา (เจ้าฟ้า) ที่ยังมีได้ทรงกรม ศักดินา 20,000 ไร่
- สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ (เจ้าฟ้า) ที่ยังมีได้ทรงกรม ศักดินา 15,000 ไร่
- พระอนุชา (พระองค์เจ้า) ที่ทรงกรมแล้ว ศักดินา 15,000 ไร่
- พระเจ้าลูกเธอ (พระองค์เจ้า) ที่ทรงกรมแล้ว ศักดินา 15,000 ไร่
- สมเด็จพระเจ้าหลานเธอที่ทรงกรมแล้ว ศักดินา 15,000 ไร่
- สมเด็จพระหลานเธอที่ทรงกรมแล้ว ศักดินา 11,000 ไร่
- พระอนุชา (พระองค์เจ้า) ที่ยังมีได้ทรงกรม ศักดินา 7,000 ไร่
- พระเจ้าลูกเธอ (พระองค์เจ้า) ที่ยังมีได้ทรงกรม ศักดินา 6,000 ไร่
- พระเจ้าหลานเธอที่ยังมิได้ทรง กรม ศักดินา 4,000 ไร่
- หม่อมเจ้า ศักดินา 2,500 ไร่
- หม่อมราชวงศ์ ศักดินา 500 ไร่

อัตราศักดินาเท่าที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นเพียงอัตราของพวกเจ้าสำคัญ ๆ เท่านั้น ยังมีพวกเจ้านายอีกมากมายที่ได้รับบรรดาศักดิ์ (เรียกว่าเจ้ามีชื่อ) และรับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ สำหรับชั้นชั้นมีมา ประดับยศบารมี และเป็นกองกำลังรักษาโขลงกระบือส่วนพระองค์ เป็นต้นว่า เจ้าพิเทหราช , เจ้าเทวาริราช , เจ้าทศเทพ ฯลฯ พวกนี้มีศักดินา 1,000 ไร่ 800 ไร่ และ 500 ไร่ ตามลำดับ เจ้าพวกนี้มีอยู่ทั้งสิ้น 20 ตำแหน่ง

- สมเด็จพระพี่เลี้ยง (ตำแหน่งท้าววรจันทร์) ศักดินา 1,000 ไร่
- นางท้าวพระสนมเองทั้ง 4 (คือ ท้าวอินทสุเรนทร์, ท้าวศรีสุดาจันทร์, ท้าวอินทรเทวี, ท้าวศรีจุฬาลักษณ์) ศักดินา 1,000 ไร่
- แม่เจ้า แม่นาง ศักดินา 1,000 ไร่
- นักพฤตมิชราของพระโอรสทั้ง 4 (คือ ท้าวสมศักดิ์ , ท้าวโสภณ , ท้าวศรี-สัจจา และท้าวอินทรสุริยา) ศักดินา 1,000 ไร่
- นางพระสนม นางกำนัล ศักดินา 800 ไร่
- นางกำนัลแต่งเครื่องพิเศษ (คือทำเครื่องเสวย) ศักดินา 600 ไร่
- นางสนมและพระพี่เลี้ยงของราชบุตร, ราชনীดดา ศักดินา 200 ไร่
- สาวใช้ต่างกรม ศักดินา 100 ไร่

นอกจากที่นำมาแสดงไว้ ณ ที่นี้แล้วยังมีอีกมากมายหลายชั้นหลายตำแหน่งสรุปว่า พวกผู้หญิงที่รับราชการทั้งที่เป็นเมียก็ดี ไม่ได้เป็นเมียก็ดี ลงอยู่ในวังแล้วเป็นได้รับอัตราที่ดินทั้งสิ้น

(2) อัตราของข้าราชการทั่วไป ทั้งในกรุงและหัวเมือง :

ส่วนแบ่งและอัตราขั้นสูงสุดของพวกข้าราชการมีเพียงหมื่นไร่ ซึ่งนับว่าเป็นอัตราสูงทีเดียว เพราะพวกเจ้าเอง บางพวกก็ได้รับต่ำกว่าหมื่น พวกที่ได้รับส่วนแบ่งและอัตราที่ดินหมื่นไร่นี้ ทุกคนมีบรรดาศักดิ์เป็นพระยา จึงเรียกกันว่า “พระยานาหมื่น”

ตำแหน่งข้าราชการศักดินาหมื่นไร่

ก. ตำแหน่งพิเศษ :

เจ้าพระยามหาอุปราช : ที่ปรึกษาราชการ

ข. ตำแหน่งพลเรือน :

เจ้าพระยาจักรีศรีอโศก : อัครมหาเสนาบดีว่าที่สมุหนายก(ศูนย์รวมฝ่าย

พลเรือน)

พระยายมราช : เสนาบดีกรมพระนครบาล (จตุสดมภ์เมือง)

พระยาธรรมาธิบดี : เสนาบดีกรมพระธรรมาธิการ(จตุสดมภ์วัง)

พระยาศรีธรรมาธิราช : เสนาบดีกรมพระโกษาธิบดี(จตุสดมภ์คลัง)

พระยาพลเทพ : เสนาบดีกรมพระเกษตราธิบดี(จตุสดมภ์นา)

พระมหาราชครู พระครูมหิศร : ว่าการฝ่ายพระราชพิธี(พราหมณ์โหรดา)

พระมหาราชครู พระราชครู บูโรหิตาจารย์ : ว่าการฝ่ายที่ปรึกษากฎหมาย (พราหมณ์บุโรหิต) ทั้งคู่ว่าการศาลด้วย

พระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี : ว่าการศาสนา (กรมธรรมการ)

ค. ตำแหน่งทหาร :

เจ้าพระยามหาเสนาบดี : อัครมหาเสนาบดีว่าที่สมุหพระกลาโหม (ศูนย์รวมฝ่าย

ทหาร)

พระยาสิหราชเดโชชัย : ประจำกรุง

พระยาทำยน้ำ : ประจำกรุง

เจ้าพระยาสุรสีห์ : กินเมืองพิษณุโลก เมืองเอก

เจ้าพระยาศรีธรรมราช : กินเมืองนครศรีธรรมราช เมืองเอก

พระยาเกษตรสงคราม : กินเมืองสวรรคโลก เมืองโท

พระยารามภวนรงค์	: กินเมืองกำแพงเพชร เมืองโท
พระยาศรีธรรมมาโคกราช	: กินเมืองสุโขทัย เมืองโท
พระยาเพชรรัตนสงคราม	: กินเมืองเพชรบูรณ์ เมืองโท
พระยากำแหงสงคราม	: กินเมืองนครราชสีมา เมืองโท
พระยาไชยาธิบดิน	: กินเมืองตะนาวศรี เมืองโท

นอกจากพระยานาหมื่นที่ส่งออกไปกินเมืองทั้ง 8 ดังกล่าวแล้ว ยังมีพระยาพระหลวงอีกมากมายที่ส่งออกไปกินเมืองตรี เมืองจัตวา พวกนี้มีศักดินาตั้งแต่ 5,000 ลงไป ถ้าจะตัดมาแสดงไว้ก็จะเกินจำเป็น

ส่วนพวกเมียของพระยา พระ หลวง ทั้งหลายต่างได้รับส่วนแบ่ง และศักดินาดังนี้

เมียพระราชทาน และเมียหลวง ศักดินาครึ่งศักดินาตัว

เมียน้อยทั้งปวง ศักดินาครึ่งศักดินาเมียหลวง

เมียทาส ถ้ามีลูก ศักดินาเท่าศักดินาเมียน้อย

(3) อัตราสำหรับภิกษุสงฆ์ และนักบวช

ผู้ที่ได้รับส่วนแบ่งที่นา และมีอัตรากำหนดที่ดินมิใช่มีแต่พวกวงศ์วานวานเครือท้าวพระยาและข้าราชการอันเป็นผู้ที่ยังมิได้ตัดกิเลสเท่านั้น หากพวกพระภิกษุสงฆ์และนักบวชทั้งปวงก็ได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์จากที่ดินด้วย อัตรามีดังนี้

พระครูผู้ธรรม	เสมอณา	2,400	ไร่
พระครูไม่ผู้ธรรม	เสมอณา	1,000	ไร่
พระภิกษุผู้ธรรม	เสมอณา	600	ไร่
พระภิกษุไม่ผู้ธรรม	เสมอณา	400	ไร่
สามเณรผู้ธรรม	เสมอณา	300	ไร่
สามเณรไม่ผู้ธรรม	เสมอณา	200	ไร่
พราหมณ์ผู้ศิลปศาสตร์	เสมอณา	400	ไร่
พราหมณ์มัธยม	เสมอณา	200	ไร่
ตาปะขาวผู้ธรรม	เสมอณา	200	ไร่
ตาปะขาวมิได้ผู้ธรรม	เสมอณา	100	ไร่

(4) อัตราสำหรับไพร่ หรือประชาชน

ไพร่หัวงาน	มีศักดินา	25	ไร่
ไพร่มีคร้ว	มีศักดินา	20	ไร่
ไพร่ร่าบ	มีศักดินา	15	ไร่
ไพร่เลว	มีศักดินา	10	ไร่
ยากจก(คนจน)	มีศักดินา	5	ไร่
วนิพก(ขอทาน)	มีศักดินา	5	ไร่
ทาสและลูกทาส	มีศักดินา	5	ไร่

ไพร่หัวงาน คือ พวกไพร่ที่เป็นหัวหน้างานในการรับใช้ราชการและงานของพวกเจ้าขุนมูลนาย

ไพร่มีคร้วคือ พวกไพร่ที่มีคร้วอพยพในความควบคุม

ไพร่ร่าบคือ พวกไพร่ธรรมดา รวมทั้งพลเมืองทั่วไปที่เป็นคนงานธรรมดา

ไพร่เลวคือ พวกไร่ชั้นต่ำ เป็นคนรับใช้ของคนอื่น มีฐานะดีกว่าทาสตรงที่มีอิสรภาพ, ดีกว่ายากจก(คนจน) ที่อดมือกินมือตรงที่มีนายเลี้ยง และดีกว่าวนิพก(ขอทาน) ตรงที่ไม่ต้องขอทานเขากิน(จิตร: 2548:138)

ระบบศักดินาเป็นระบบที่เกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์ทางการเมือง และเศรษฐกิจ เนื่องจากในยุคสมัยอาณาจักรอยุธยา ข้าราชการไม่มีเงินเดือน จำเป็นต้องจัดสรรที่ดินสำหรับให้ข้าราชการใช้เป็นที่ทำมาหากิน โดยอาศัยแรงงานไพร่เพื่อก่อให้เกิดผลผลิตอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทางด้านการเมืองก็สร้างขึ้นเพื่อความปลอดภัยของราชบัลลังก์

อำนาจการจัดสรรและกำหนดวิธีการในการเช่าถึงทรัพยากรที่ดินในระบบศักดินา จะอยู่ภายใต้การควบคุมของกษัตริย์ โดยจะสร้างสถาบันระบบราชการและกฎหมายเข้ามาดูแลรักษาผลประโยชน์ ดังจะเห็นได้จากในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้ทรงตรากฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จที่บัญญัติให้ที่ดินทั้งหมดในแว่นแคว้นกรุงศรีอยุธยาเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์ดังที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้น ส่วนวิธีการจัดสรรที่ดินให้ราษฎรได้อาศัยทำกินก็มีกฎหมายบัญญัติให้ทำได้ 2 ทางคือ ราษฎรที่ต้องการก็ให้ไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่และอีกทางหนึ่งให้เจ้าหน้าที่จัดให้ราษฎรเช่าอาศัยทำกินในที่ดินที่ถูกทิ้งร้างเป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามระบบศักดินาก็ยังมีจุดที่ทำให้เห็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตกับราษฎรผู้ใช้แรงงาน คือ เปิดโอกาสให้ราษฎรผู้ใช้แรงงานคือเปิดโอกาสให้ราษฎรถูกขูดรีดแรงงานและผลผลิต เมื่อมีการขูด

รืดเกินขนาด ระบบศักดินาจะกลายเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคม ส่งความเสียหายต่อการเมืองและการปกครอง

2.2.1.2 กระบวนการเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจศักดินาซึ่งเป็นวิธีการผลิตเพื่อยังชีพไปเป็นการผลิตเพื่อการค้าภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งก่อนหน้านี้นี้การผลิตในสังคมไทยเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคต่อมาในปี พ.ศ. 2398 ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาทางการค้ากับประเทศอังกฤษ ผลของการทำสนธิสัญญาดังกล่าวทำให้การผลิตเปลี่ยนจากเดิมเป็นการผลิตเพื่อการค้า กระบวนการแบ่งงานกันทำก็เริ่มเกิดขึ้นในระดับระหว่างประเทศส่งผลให้การผลิตเพื่อการค้าขยายตัวเร็วขึ้น ลักษณะของการผลิตเพื่อการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ข้าวของไทยนั้นส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของจักรวรรดินิยมที่แผ่อิทธิพลในรูปแบบต่าง ๆ ทั่ว เอเชีย ในขณะที่เดียวกันสินค้าราคาถูกที่ผลิตด้วยเครื่องจักรในประเทศแถบตะวันตกก็หลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทย ทำให้อุตสาหกรรมพื้นบ้านของไทยพังทลายลง ประเทศไทยกลายเป็นแหล่งวัตถุดิบ เป็นแหล่งระบบทุนและเป็นตลาดของประเทศนายทุนตะวันตก การผลิตส่วนสำคัญของไทยเปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการค้าแบบเมืองขึ้น ลักษณะของการผลิตดังกล่าวมิได้เป็นการทำลายระบบศักดินาเดิม กล่าวคือ ระบบศักดินายังคงตัวอยู่ได้ พร้อมทั้งยังรักษาคุณลักษณะสำคัญของระบบไว้ได้ด้วยกรรมสิทธิ์ในที่ดิน กษัตริย์ทุกรัชกาลยังคงถืออำนาจเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมดและมีสิทธิที่จะแจกจ่ายให้กันได้(ฉัตรทิพย์:2527:173)

นอกจากที่ดินแล้วพระมหากษัตริย์และขุนนางยังควบคุมแรงงาน โดยชายไทยทุกคนอายุตั้งแต่ 16 ปี-60 ปี ต้องถูกเกณฑ์แรงงานซึ่งเดิมจะถูกเกณฑ์มาทำงานคนละ 6 เดือนต่อปี ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็น 3 เดือนต่อปี ในยุคศักดินาประเทศไทยไม่มีเสรีชน ทุกคนจะถูกบังคับให้ไปขึ้นทะเบียน วิธีการขึ้นทะเบียนกระทำด้วยการสักชื่อและเมืองที่ชายผู้นั้นอยู่ไว้ที่ข้อมือ ผู้ที่ขึ้นทะเบียนกับพระมหากษัตริย์เรียกว่าไพร่หลวง ส่วนที่ขึ้นกับขุนนางเรียกว่าไพร่สม สำหรับคนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนดังที่กล่าวจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย ในการจัดการเรื่องการขึ้นทะเบียนนี้ทางรัฐบาลจะจัดกองทหารตระเวนออกไปสำรวจและนำตัวมาขึ้นทะเบียน บุคคลกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขึ้นทะเบียนคือพระบรมวงศานุวงศ์กับพวกขุนนางที่เป็นข้าราชการอยู่แล้ว

ชนชั้นนายทุนในประเทศไทยประกอบด้วยพ่อค้าคนจีนเป็นส่วนใหญ่ได้ถูกรวมเข้าไว้ในชนชั้นศักดินา ซึ่งเป็นนโยบายของกษัตริย์และพระมหากษัตริย์ไทยได้มอบผลประโยชน์ให้

คนจีน ทั้งนี้เพื่อให้ภักดีต่อระบบกษัตริย์ ชาวจีนเป็นอิสระไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน สามารถเดินทางไปทำการค้าขายได้ทั่วประเทศ ในตอนกลางรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คนจีนได้ตั้งรกรากในภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย การค้าขายตกอยู่ในมือของคนจีน ได้รับสัมปทานผูกขาดทำเหมืองแร่ดีบุก พระมหากษัตริย์และขุนนางยังเกื้อหนุนโดยให้กู้ยืมเงิน และคุ้มครองธุรกิจ เช่น โรงสี การธนาคาร และการพัฒนาที่ดินด้วยการชูดคลอง พ่อค้าจีนก็ตอบแทนด้วยการให้ถือหุ้นลม ได้ดอกเบี้ย และค่าเช่า ในปี พ.ศ. 2450 พ่อค้าจีนจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ขึ้นในประเทศไทย โดยได้รับความร่วมมือจากกษัตริย์และขุนนาง ผลประโยชน์อีกอย่างหนึ่งที่พระมหากษัตริย์ให้กับคนจีน คือ ให้มีอำนาจในการจัดเก็บภาษีบางประเภท บางคนมีความสัมพันธ์กับราชสำนัก ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าภาษีฝิ่น , ภาษีปอเบี้ย , ภาษีสุรา ฯลฯ พวกเจ้าภาษียังได้รับแต่งตั้งให้เป็นขุนนางศักดินา มีอำนาจทั้งด้านการคลังและด้านการบริหาร และตุลาการในท้องที่ที่ได้รับมอบหมาย เจ้าภาษีกลายเป็นนายทุนข้าราชการ การร่วมมือกันระหว่างกษัตริย์กับนายทุนจีน อีกรูปแบบหนึ่งคือ ระบบ “เหมาเมือง” ภายใต้ระบบดังกล่าวพ่อค้าจีนจะได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมือง มีอำนาจทั้งบริหารราชการเก็บภาษีและทำการค้าของตนเอง ผลกำไรที่ได้จากธุรกิจก็แบ่งกันระหว่างเจ้าเมืองกับกษัตริย์ เช่น ในปี พ.ศ. 2443 สมาชิกในตระกูล ณ ระนองได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองระนอง หลังสวน ชุมพร ตรัง กระบี่ และภูเก็ต (ฉัตรทิพย์-สุธี:2527:194)

ชนชั้นศักดินาและชนชั้นนายทุนมีชีวิตอยู่บนแรงงานและผลผลิตส่วนเกินของชาวนา เช่น ชูตรีตด้วยการถูกเกณฑ์แรงงานหรือภาษีรัชชูปการ ภาษีที่ดินที่ใช้ทำนา, ดอกเบี้ย ค่าเช่าโดยเฉพาะค่าเช่าที่ดินต้องเสียในอัตราครึ่งหนึ่งของผลผลิต ผลของการชูตรีตทำให้ชาวนามีชีวิตแบบพอยังชีพในวันหนึ่งๆ ปีใดมีภัยธรรมชาติการทำนาไม่ได้ผลข้าวไม่พอกินต้องขายตนเองหรือถูกเมียลงเป็นทาส ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณ ¼ ของประชากรไทยต้องเป็นทาส (ฉัตรทิพย์-สุธี: 2527:197)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2453 ยังไม่มีการเปลี่ยนระบบการผลิตในระบบศักดินาเป็นระบบทุนนิยม แม้จะมีการนำวิธีการผลิตแบบใหม่เข้ามาใช้ในกิจการขนส่ง การเพิ่มปริมาณการผลิต การเพิ่มจำนวนพ่อค้าคนกลาง การไหลเข้ามาของทุนต่างประเทศ กิจกรรมทางเศรษฐกิจเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้า แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิตข้าว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตหรือความสัมพันธ์ทางชนชั้น

2.2.2. ยุคสมัยที่ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย วันที่ 24

มิถุนายน 2475 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 7 คณะราษฎร ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ ทหารและพลเรือนโดยการนำของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เหตุผลสำคัญของคณะราษฎรที่ทำการเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องมาจากการเข้ามาของนักล่าอาณานิคมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 อังกฤษบีบบังคับให้รัฐบาลไทยในขณะนั้น ต้องทำสนธิสัญญาทางการค้า คือสนธิสัญญาเบาริง เมื่อปี พ.ศ. 2398 สนธิสัญญาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องเสียเปรียบอย่างมาก ไทยจำเป็นต้องยอมเพราะเป็นยุคที่ประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศสใช้อำนาจล่าเมืองขึ้น คณะราษฎรประกาศจะยึดหลัก 6 ประการ เพื่อให้เกิดความผาสุกแก่อาณาประชาราษฎร์ โดยเฉพาะหลักเศรษฐกิจจะระบุว่า “จะต้องบำรุงรักษาความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง” (โกคิน, ปรึษา:2542:207) หลังจากที่มีการตั้งรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยชุดแรกโดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็น นายกรัฐมนตรี ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจ ส่วนประกอบสำคัญของเศรษฐกิจ ได้แก่ที่ดิน แรงงาน และเงินทุน ดร.ปรีดี ได้แถลงต่อที่ประชุมว่าการดำเนินการตามเค้าโครงเศรษฐกิจที่เสนอนี้ต้องดำเนินการโดยละมุนละม่อม อาศัยความร่วมมือระหว่างคนจนกับคนรวย สำหรับที่ดินนั้นเสนอให้รัฐจัดซื้อจากเจ้าของที่มีได้ทำประโยชน์ด้วยตนเอง แต่นำออกให้เช่าและ สถานการณ์ในปัจจุบัน(พ.ศ. 2475) ปรากฏว่าที่ดินซึ่งอยู่ในมือของเอกชน ผลลัพธ์ที่ได้จากที่ดิน แทนไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายเพราะชาวนาประมาณร้อยละ 90 เป็นลูกหนี้เอาที่ดินไปจำนองหรือเป็น ประกันต่อเจ้าหนี้ ฝ่ายเจ้าหนี้เองก็เก็บดอกเบี้ยยหรือทุนแทนไม่ได้ หรือเจ้าของนาที่เอานาออกให้เช่า ก็เก็บค่าเช่าไม่ค่อยจะได้ทั้งยังต้องเสียภาษีที่นา การบังคับเอาที่ดินที่ชาวนานำมาจำนองออกขาย ทอดตลาดก็ปรากฏว่าเศรษฐกิจกำลังตกต่ำ สถานการณ์เช่นนี้หากรัฐบาลขอซื้อที่ดินเฉพาะที่ ดินที่เป็นที่ทำนาทำไร่เท่านั้น เจ้าของนาก็คงยินดีจะขาย ในการซื้อหากรัฐบาลไม่มีเงินก็ให้กระทำ โดยการออกใบกู้และให้ดอกเบียในอัตราร้อยละ 15 จะเป็นประโยชน์แก่เจ้าของที่ดิน และเมื่อซื้อ มาแล้วก็นำออกให้เช่าชาวนาเข้าทำนาโดยให้มีฐานะเป็นลูกจ้างของรัฐ จ่ายเงินเดือนให้ เค้าโครง เศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในขณะนั้นและถูกเก็บ มิได้นำออกมาปฏิบัติ นอกจากนี้นายมังกร สามเสน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เสนอโครงการ เศรษฐกิจพาณิชย์กรรม เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม

2475 โครงการเศรษฐกิจฉบับดังกล่าวได้กล่าวถึงฐานะความเป็นอยู่ของคนไทย เมื่อ 25 ปีก่อน ก่อนที่จะมีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย คนไทยยังมีฐานะสามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ มีที่ดิน, บ้านเรือนอยู่ มีไร่นา เป็นของตนเองทำกิน นับว่าราษฎรสมัยนั้นมีความสมบูรณ์พูนสุข และมีการค้าขาย ข้าวเปลือก, ข้าวสาร ทั้งทางเรือและทางบก แต่ต่อมาเมื่อประมาณ 10 ปีมานี้ (หมายถึง 10 ปีก่อนปี พ.ศ. 2475) ราษฎรเริ่มผิืดเคืองยากจนลงเป็นลำดับ กิจการค้าต้องล้มเลิกเพราะถูกบีบจากकुศโลบายของคนต่างชาติที่เป็นพ่อค้า เวลานี้มีพ่อค้าที่เป็นคนไทยเหลืออยู่น้อยมาก ราษฎรที่มีที่ดินที่เป็นไร่นาก็จำนองจนเกือบจะหมด กรรมสิทธิ์ที่เคยเป็นของชาวนาชาวไร่ซึ่งเป็นคนยากจนก็กลับกลายเป็นของผู้มีเงินและคนต่างชาติ ชาวนาเหลือที่นาเป็นของตนเองไม่เกิน 10 เออร์เซนต์ ส่วนอีก 90 เปอร์เซ็นต์พวกต่างชาติเป็นเจ้าของ พวกที่ใช้แรงงานรับจ้างก็ไม่ค่อยจะมีงานทำกัน ข้าราชการที่ถูกปลดก็หมดหนทางทำมาหากิน เมื่อราษฎรต้องได้รับความลำบากเช่นนี้ รัฐก็ไม่อาจจัดเก็บภาษีได้มาก จึงขอเสนอโครงการเป็นการแนะนำรัฐบาลให้ทราบถึงเหตุของการก่อให้เกิดประชาชนได้รับความเดือดร้อนและยากจนลง ดังนี้(นครินทร์:2542:278-303)

1. อาชีพของราษฎรถูกบีบจนหมดกำลัง อาชีพของราษฎรที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่ ทำการเพาะปลูก ถัดลงมาก็รับจ้างเป็นกรรมกรและรับราชการ การเพาะปลูกโดยเฉพาะการทำนา ก็ทำกันตามแบบโบราณไม่ได้ใช้วิทยาศาสตร์และเครื่องจักรช่วยเหลือ และเป็นการต่างคนต่างทำ ในแต่ละครอบครัวหนึ่ง ๆ ชาวนาไม่มีทุนต้องกู้ยืมจากผู้มีเงินและพ่อค้าต่างชาติต้องเสียดอกเบี้ย ในอัตราสูง คนไม่มีที่นาต้องเช่านาทำเสียค่าเช่าแพง เจ้าของนาจะเอาค่าเช่าล่วงหน้าก่อนบ้าง หรือเก็บเอาครั้งหนึ่งบ้าง ที่เหลือทำเป็นสัญญากู้ไว้ หากการทำนาได้ผลพอชำระหนี้ได้ก็นับว่าดี แต่ถ้าทำนาไม่ได้ผล ไม่มีเงินใช้ก็ต้องเอาค่าเช่าที่ค้างรวมกับค่าเช่าที่จะทำใหม่ในปีต่อไปแล้ว ระบุลงในสัญญากู้ยืมใหม่อีก ทำให้ชาวนาไม่อาจชำระหนี้ได้หากการทำนาไม่ได้ผลอีก หนี้ทับถมกันมากขึ้นทำให้ยากจนลง ด้วยเหตุนี้เองเจ้าของที่นาจึงเห็นว่าทำนาบนหลังคนดีกว่าจะลงมือทำนาด้วยตนเอง

2. สยามขาดแคลนพ่อค้าที่เป็นคนไทย ราษฎรไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร จะหาคนเป็นพ่อค้าได้น้อยเต็มที พ่อค้าส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนต่างชาติเอาวัดเอาเปรียบคนไทย ไม่ว่าจะซื้อของจากชาวไร่ ชาวนาก็กดราคา จะขายก็ขายในราคาแพง ส่วนสินค้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศก็นำมาขายเอากำไร กำไรนี้พ่อค้าต่างชาติก็เป็นคนได้ ความจำรวยตกแก่คนต่างชาติ ถ้าพวกเราไม่ลุกขึ้นจับอาวุธทางการค้าขึ้นต่อสู้ ราษฎรก็จะตกเป็นผู้ทำเล็ยงคนต่างชาติทั่วโลก

3. สยามขาดโรงงานอุตสาหกรรม การขาดโรงงานอุตสาหกรรมที่จะทำให้สินค้าดิบเป็นสินค้าสำหรับซื้อขายในบ้านเมืองเพื่อตัดรายจ่ายไม่ต้องซื้อของจากต่างประเทศบางอย่าง ซึ่งสามารถจะทำได้นั้น การเพาะปลูกพืชผลอื่นจะไม่มีเลยนอกจากข้าว และไม่ได้ช่วยให้ราษฎรมีการทำงานทำ จึงขาดแคลนผลประโยชน์จากรายได้ในสินค้าอื่น ๆ ที่จะทำออกขายทั้งนอกและในประเทศ ถ้าหากจะตั้งโรงงานทำน้ำตาล ทอผ้า ปั่นฝ้าย ทำกระสอบ ซึ่งเป็นของกินหรือของใช้เพื่อช่วยการเพาะปลูกให้ราษฎรมีงานทำกว้างขวาง การขาดโรงงานอุตสาหกรรมจึงเป็นการตัดทอนความเจริญในด้านการค้าและการเพาะปลูก ไม่มีการต้านทานสินค้าเข้าเสียเลย มีแต่จะต้องชักเงินซื้อสินค้าจากต่างประเทศทั้งสิ้น

4. สยามยังไม่มีธนาคารของประเทศ ประเทศใดที่ไม่มีธนาคารสำหรับอุดหนุนจนเจ็บผลเมืองในการค้า การกสิกรรมและอุตสาหกรรม ประเทศนั้นจะหาความเจริญไม่ได้ แม้ว่าราษฎรจะมีความคิดดี ฝีมือดีหรือมีความสามารถในทางการค้าและการเพาะปลูก เมื่อไม่มีทรัพย์อุดหนุนกิจการนั้นก็ไม้อาจสำเร็จลงได้ และการที่สยามไม่มีธนาคารจึงเป็นโอกาสให้ธนาคารต่างประเทศและห้างร้านค้าเงินของคนจีน ริดเอา ดอกเบี้ยกับสินค้าของเราอย่างแรงจากพ่อค้าที่ส่งสินค้าของเราไปขายเมืองนอก เช่น พ่อค้าโรงสีเมื่อส่งข้าวออกไปขายเมืองนอกไม่มีทุนรอนมากก็จะรอนจนกว่าได้รับเงินค่าข้าวที่ส่งไปขายกลับมาและนำไปซื้อข้าวเปลือกมาสีอีก จึงต้องนำตัวส่งจ่ายไปขายให้กับธนาคารหรือพ่อค้าที่รับซื้อขายตัวแลกเงินโดยยอมเสียดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อเดือน พ่อค้าที่ไม่มีเงินก็จำต้องยอมเสียแล้วมาตัดราคาข้าวเปลือกของเราให้พอที่หากำไรได้ ทำให้ชาวนาได้รับความเสียหาย พวกพ่อค้าจีนเห็นว่าธนาคารเอากำไรมากมายจึงตั้งห้างร้านขึ้นทำการซื้อขายตัวแลกเงินขึ้นในตลาดเกิดความรำรวยไปตาม ๆ กัน

5. สยามบกพร่องความช่วยเหลืออุดหนุนตัวเอง ชาวเราขาดการอบรมให้อุดหนุนซึ่งกันและกัน ขาดการอบรมให้นิยมสินค้าไทย ซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมือง แม้ทางราชการก็ไม่สนับสนุนเห็นคนต่างชาติดีกว่าคนไทย

6. เงินสยามสูงมากเป็นเหตุให้ราคาสินค้าตกต่ำ เหตุที่ราคาข้าวของเราตกต่ำก็เพราะอัตราแลกเปลี่ยนเงินสยามอยู่ในระดับสูง สินค้าขายไปแล้วได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับเงินบาทจะได้จำนวนน้อย สมควรจะต้องจัดอัตราราคาเงินสยามให้ต่ำกว่าที่เป็นอยู่

นายมังกร สามเสน ได้เสนอเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจของสยามตกต่ำจึงได้เสนอให้ตั้งธนาคารชาติ บริษัทรับซื้อของดิบ บริษัทกสิกรรม บริษัทรับจ้างไถ่นา บริษัทคอกสัตว์ บริษัทโรงงาน,

โรงสี บริษัทค้าไม้ บริษัทกระสอบป่าน โรงงานทอผ้า ตั้งโรงงานทำถ้วยชาม บริษัทยาสูบ บริษัททำน้ำตาล บริษัทบดแป้งสาลี สีนค้าน้ำมันมะพร้าวและละหุ่ง ตั้งโรงงานกระดาษ ตั้งทุนอุดหนุนศิลปวิทยา วางหลักสูตรการศึกษาของนักเรียนให้ช่วยเศรษฐกิจ ออกกฎหมายช่วยชาวไร่ชาวนาเกี่ยวกับค่าเช่า วางหลักทางราชการส่งเสริมเศรษฐกิจ ข้อเสนอดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าวิถีการผลิตในสังคมไทยนับแต่ยุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีมาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรีนั้น ที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอยู่ในกำมือของผู้มีอำนาจรัฐ คือ พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และพวกพ่อค้าต่างดาวโดยเฉพาะชาวจีนที่ได้รับการสนับสนุนและอุปถัมภ์จากกษัตริย์ กลุ่มพวกนี้เป็นกลุ่มผู้มีอำนาจทุน ทั้งกลุ่มอำนาจรัฐและกลุ่มอำนาจทุนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ราษฎรโดยเฉพาะเกษตรกรต้องยากจนลงเพราะไร้ที่ดิน เป็นเหตุผลหนึ่งที่คณะราษฎรนำมาเป็นเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475

กลุ่มทหารจำนวนหนึ่งในคณะราษฎร ได้กล่าวว่า "ขณะนี้เราควรควบคุมชาวจีนให้ทำแต่ในสิ่งที่เราต้องการเท่านั้น" ที่กล่าวเช่นนั้นก็ด้วยเห็นว่า นักธุรกิจชาวจีนเป็นพวกที่คุกคามชาวนา(ผาสุก , คริส : 2542 :147) ควรจะหาทางปลดปล่อยชาวนาให้หลุดพ้นจากการครอบงำของนักธุรกิจ แนวคิดของทหารกลุ่มนี้ได้ผลักดันให้สร้างสังคม สหกรณ์เป็นองค์ผลิตที่สำคัญและได้เสนอแผนการขยายภาคการเกษตรต่อรัฐบาล ทหารกลุ่มดังกล่าวได้พยายามจะจำกัดอิทธิพลของนักธุรกิจต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นชาติ ยุโรป หรือจีน ให้หมดไปจากเศรษฐกิจไทย ในปี พ.ศ. 2478 กระทรวงกลาโหมได้สร้างโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าและโรงงานกระดาษ และโรงฆ่าสัตว์ ในปี พ.ศ. 2479 ตั้งกรมอุตสาหกรรมขึ้นในกระทรวงเศรษฐกิจและรัฐบาลได้ลงทุนสร้างโรงงานน้ำตาลขึ้น 2 แห่งกับโรงงานผ้าไหม 1 แห่ง ในปี พ.ศ. 2484 รัฐบาลได้วางมาตรการควบคุมการอพยพเข้าเมืองของคนจีน ขึ้นค่าธรรมเนียมเพิ่มจากเดิมเป็นหกเท่าตัว และต้องขึ้นทะเบียนเป็นคนต่างดาวและในระหว่างตั้งแต่ปี พ.ศ.2480-2481 รัฐบาลได้ออกกฎหมายจำกัดการประกอบอาชีพของคนจีน

เมื่อเดือนธันวาคม 2481 ฝ่ายทหารเข้าควบคุมรัฐบาลโดยมีจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะราษฎรที่ร่วมเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี บุคคลดังกล่าวเป็นนักชาตินิยมได้เสนอแนวคิดที่ "เศรษฐกิจไทยสำหรับคนไทย" หมายความว่า ชาวนาไทยควรจะขายข้าวและซื้อสินค้าต่างๆ จากองค์กรธุรกิจที่ดำเนินการโดยคนไทยภายใต้การดูแลของรัฐบาลไทย โดยกำจัดคนจีนออกไปจากเส้นทางเศรษฐกิจ

กิจไทย ด้านนโยบายการค้าข้าวรัฐบาลให้จัดตั้งบริษัทข้าวไทยขึ้นและให้บริษัทดังกล่าวผูกขาดเป็นผู้ส่งข้าวไปขายในต่างประเทศแต่เพียงบริษัทเดียว พ่อค้าคนกลางที่เคยส่งไปขายหมดสิทธิและต้องขายข้าวให้กับบริษัทข้าวไทยเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2497 จอมพล ป.พิบูลสงครามกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ได้เสนอกฎหมายคือ ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ต่อสภาผู้แทนราษฎร กฎหมายดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบของสภาและมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2497 สาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวที่สำคัญและเป็นจุดเชื่อมโยงที่นำมาเป็นกรณีศึกษา คือ กำหนดการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชนและกำหนดสิทธิในที่ดินของปัจเจกชน (กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดิน) ตามมาตรา 34-49 และมาตรา 97^{*}

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย เริ่มต้นจากรายงานการประชุมของธนาคารโลกเมื่อ พ.ศ. 2502 รายงานฉบับนี้วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ รายงานฉบับนั้นแนะนำว่ารัฐบาลควรลดจำนวนรัฐวิสาหกิจและสนับสนุนให้ตลาดอุตสาหกรรมที่เอกชนเป็นเจ้าของ โดยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเสียใหม่ ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้สินเชื่อ รวมทั้งจัดตั้งสถาบันเพื่อวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การวิจารณ์ของธนาคารโลกดังกล่าว ทำให้รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ดำเนินการตามคำแนะนำของธนาคารโลก นอกจากนี้ยังได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 เมษายน 2502 ได้ยกเลิกบทบัญญัติของประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 34-39 และมาตรา 94(5) โดยให้เหตุผลซึ่งสรุปได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวที่ให้ยกเลิกนี้จำกัดสิทธิในการถือครองที่ดินโดยไม่สมควร ส่งผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรยกเลิกข้อจำกัดนี้เสีย และที่กฎหมายบัญญัติว่า นิติบุคคลที่มีกรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการเป็นคนต่างด้าวก็ให้ถือว่าเป็นบุคคลต่างด้าวถูกบั่นทอนสิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็ไม่เหมาะสมขอด้วยความยุติธรรม ส่งผลเสียหายเช่นเดียวกัน (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 76 ตอนที่ 8 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502)

รัฐบาลไทยนับแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาได้กำหนดให้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นนโยบายพื้นฐานด้วยกำหนดให้เอกชนประกอบธุรกิจทางเศรษฐกิจได้โดยเสรี นโยบาย

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก. หน้า 120-124

ดังกล่าวจะถูก กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญตลอดมา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ถูกยกเลิกไปก็ระบุไว้ในมาตรา 87 ความตอนหนึ่งว่ารัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม รัฐจะต้องไม่ประกอบการแข่งขันกับเอกชน ระบบดังกล่าวนี้แม้จะมีต้นกำเนิดในอังกฤษก็ตาม แต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สหรัฐเป็นตัวหลักสำคัญที่พัฒนาระบบดังกล่าวให้เข้มแข็งและแผ่ขยายไปหลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย สหรัฐช่วยเหลือประเทศไทยในยุคสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีอำนาจบริหารราชการแผ่นดิน ในปี พ.ศ. 2504 นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการช่วยเหลือทางด้านการทหาร จุดประสงค์สำคัญก็ต้องการใช้เป็นสถานที่ตั้งฐานทัพเพื่ออำนวยความสะดวกในการโจมตี เวียดนาม ลาว กัมพูชา ซึ่งมีนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีรัสเซียและจีน สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ในด้านนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยในยุคดังกล่าวก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสหรัฐ ในปี พ.ศ. 2504 นายโบเวน หัวหน้าผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำให้ประเทศไทยรับที่ปรึกษาทางด้านเศรษฐกิจของสหรัฐและธนาคารโลกเข้าทำงานประจำหน่วยงานด้านเศรษฐกิจที่ตั้งขึ้นใหม่ ได้แก่ สำนักงานประมาณ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน องค์กรเหล่านี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ(ผาสุก, คริส:2546:157-158) การที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจตามคำแนะนำของสหรัฐเพื่อต้องการรับทุนจากต่างประเทศนักธุรกิจต่างชาติได้เข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น และการที่ จอมพลสฤษดิ์ใช้อำนาจของคณะปฏิวัติประกาศยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน โดยเฉพาะมาตรา 34 ดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อพวคนายทุนสามารถที่จะเข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้โดยไม่จำกัดจำนวน ส่งผลทำให้ที่ดินที่เหมาะสมแก่การเกษตรหมดไป อันเนื่องจากการใช้ที่ดินผิดประเภท เช่น ที่ดินที่เคยเป็นที่ดินทำนาเลี้ยงชาวไทยและชาวโลกมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ถูกนำไปใช้เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมบ้าง สนามกอล์ฟบ้าง อาคารพาณิชย์ หมู่บ้านจัดสรร สภาพดังกล่าวปรากฏให้เห็นในปัจจุบันก็คือที่นาในท้องที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี(ทุ่งรังสิต) ธัญบุรี ทุ่งบางเขน เดิมเป็นที่นา ปัจจุบันไม่เหลือสภาพของนาหลงเหลือให้เห็นแล้วจะมีก็น้อยมาก ที่ดินเคยเป็นสวน เช่น นนทบุรี ที่ดินสวนย่านฝั่งธนบุรี ปัจจุบันก็กลายเป็นที่ตั้งโรงงาน บ้านพักอาศัย อาคารพาณิชย์ไปแล้ว เมื่อที่ดินที่เคยเป็นนาเป็นสวนเป็นไร่หมดไป ก็มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรเข้าไปในเขตป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ ทำให้ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินเสื่อมโทรม ในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลที่มีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้มี

นโยบายจะให้ประเทศไทยเป็นประเทศชั้นนำทางอุตสาหกรรมประเทศหนึ่งในภาคพื้นเอเชีย จึงประกาศนโยบายสนับสนุนการประกอบอุตสาหกรรม ละเลยภาคเกษตรได้ส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรง ที่ดินจำนวนมากถูกกว้านซื้อโดยพวคนายทุนที่เป็นนักธุรกิจด้านการค้าอสังหาริมทรัพย์ เพื่อนำไปขายให้กับนักลงทุนที่จะมาลงทุนด้านอุตสาหกรรม มีการปั่นราคาที่ดินให้มีราคาสูงขึ้นจากเดิม 10 เท่าตัว

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่าวิถีการผลิตในสังคมไทยยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นจากวิถีการผลิตในระบบศักดินาแล้วเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบทุนนิยมนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลง ภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจการเมืองที่เกิดจากแรงกดดันของสถาบันการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนของสังคม ทำให้พลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตเกิดความขัดแย้งกัน และผลของความขัดแย้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตจากระบบศักดินาเข้าสู่ระบบทุนนิยม ซึ่งก็เป็นไปตามทฤษฎีวิวัฒนิยมทางประวัติศาสตร์ และความเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวมิได้เกิดจากแรงผลักดันของชนชั้น กฎุมพีและชนชั้นแรงงานเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันดังเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศภาคพื้นยุโรป โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบเศรษฐกิจทุนนิยม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิวัฒนาการระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในที่ดินตามกฎหมายไทย

3.1 ความเป็นมาของกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินตามกฎหมายไทย

แนวคิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินนั้น ได้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน นักปราชญ์คนสำคัญที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินในยุคสมัยกรีกคนแรก ได้แก่เพลโต (Plato:428-327ก่อนคริสตศักราช) ได้แสดงความคิดเห็นทางเศรษฐศาสตร์ไว้ในหนังสืออุดมรัฐ(The Republic)ว่า เศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของระบบทั้งหมดรวมถึงการเมือง การปกครอง การศึกษาจะต้องถูกจัดให้สอดคล้องและมีความเป็นธรรมต่อมนุษย์มากที่สุด ในอุดมรัฐเพลโตได้เสนอเกี่ยวกับระบบคอมมิวนิสต์ในสังคมชั้นสูง โดยมีจุดมุ่งหมายในด้านการเมืองและศีลธรรมมากกว่าทางเศรษฐกิจ เพลโตเข้าใจถึงการแตกแยกในสังคมอันเกิดจากการขัดแย้งในเรื่องการครองทรัพย์สิน ระหว่างฝ่ายมีกับฝ่ายไม่มี หากปล่อยให้มีการชั่งชั่งทรัพย์สินกันในรัฐอันสมบูรณ์แล้ว จะทำให้เสียดุลย์อันหมิ่นเหม่ที่เพลโตได้พยายามคิดสร้างขึ้น อันตรายเช่นนี้ป้องกันได้ด้วยการเลิกกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชนเสีย ยกเว้นชนชั้นช่างประดิษฐ์ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่พึงปล่อยให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้เพราะชนชั้นนี้อยู่ภายใต้พลังกระตุ้นของความอยาก ย่อมไม่สามารถทำการได้โดยปราศจากทรัพย์สิน แต่สำหรับชนชั้นสูงซึ่งอารมณ์อยากอยู่ภายใต้ของพลังของเหตุผลและกำลังขวัญระบบคอมมิวนิสต์เป็นไปได้ และจำเป็นสำหรับชนชั้นนี้ อันตรายของปัจเจกนิยมอย่างแรงทวีขึ้น เพราะความเหลื่อมล้ำในการครองทรัพย์สินก็จะเบาบางลง จะไม่มีการแข่งขันชิงดีเพื่ออำนาจการเมืองในหมู่สมาชิกชนชั้นปกครองและทหาร (เสนอ:2522:47)

นอกจากนี้เพลโตยังได้เขียนหนังสืออีกเล่มหนึ่ง ชื่อว่า กฎหมาย (The Laws) ในหนังสือดังกล่าวได้มีการกล่าวถึงการจัดระเบียบการถือครองและใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยให้รัฐแบ่งที่ดินออกเป็น 5,040 ส่วนเท่า ๆ กัน แล้วแบ่งให้ราษฎรได้คนละ 1 ส่วน ราษฎรจะถูกกำชับให้ตระหนักในจุดประสงค์เพื่อสังคมของทรัพย์สิน มิได้ระดมสำหรับราษฎรบริโภคผลผลิตที่ได้จากที่ดิน ที่ดินนี้อาจโอนกันได้ เว้นแต่การโอนทางมรดกไปยังทายาทสืบสายโลหิต ถ้าราษฎรคนใดไม่มีทายาทต้องยกกรรมสิทธิ์ให้กับบุตรของคนอื่น การถือครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินไม่ว่ากรณีใด ๆ ทุกคนต้องได้จำนวนเท่ากัน ราษฎรในอุดมคติของเพลโต เลี้ยงชีพโดยอาศัยที่ดินและไม่ต้องลงแรงงานมากเกินไป เพราะมีทาสเป็นผู้ไถ่หว่าน ราษฎรเกี่ยวข้องในผลผลิตเฉพาะเท่าที่จะเลี้ยงตนเองในระดับปานกลาง ซึ่งจะไปกระตุ้นให้เกิดความต้องการฟุ่มเฟือย เพลโตได้พยายามรวมสถาบัน ทรัพย์สิน

ส่วนตัวกับระเบียบควบคุม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมเช่นเดียวกับที่เป็นอยู่สำหรับชนชั้นปกครอง ภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์(เส้นที่:2522: 57)

อริสโตเติล ซึ่งเป็นศิษย์คนโปรดของเพลโต มีความคิดขัดแย้งกับเพลโต ซึ่งในระยะแรกที่ยังเป็นหนุ่มมองว่าการยอมให้บุคคลมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินรวมทั้งที่ดิน จะส่งผลเสียมากกว่าผลดี แต่อริสโตเติลกลับเห็นว่าเป็นผลดีเพราะผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะดูแลให้ทรัพย์สินมีคุณภาพ สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คาร์ล มาร์กซ์ และเอนเกล กลับเห็นว่าการมีกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในปัจจุบันการผลิต(ที่ดิน)มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการกดขี่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่คนกลุ่มหนึ่งถูกกดขี่โดยคุณค่าที่แท้จริงของแรงงานที่ตนทำไป ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งได้รับมูลค่าส่วนเกิน นายทุนสามารถกดขี่เอาต์เอาเปรียบผู้ใช้แรงงานได้ เพราะนายทุนมีเครื่องมือการผลิตที่เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนตัว

แนวคิดเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตจะเป็นประการใดก็ตาม ในทางทฤษฎีของวิธีการผลิตหรือวิธีการผลิตในระบบเศรษฐกิจทุกระบบไม่ว่าจะเป็นระบบใด ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันนั้นถูกกำหนดด้วยระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิต ทำให้สังคมถูกแบ่งชนชั้นออกเป็นสองชนชั้น คือชนชั้นที่มีกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิต กับชนชั้นที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตเสมอ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมายเกี่ยวกับระบอบกรรมสิทธิ์ในที่ดินของประเทศไทย ปราบกฏหลักฐานชัดเจนในสมัยที่ประเทศไทยมีกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ได้มีการแก้ไขและปรับปรุงให้เหมาะสมกับการเมืองการปกครอง รวมทั้งระบบเศรษฐกิจของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน สามารถที่จะแบ่งให้เห็นวิวัฒนาการระบบกฎหมายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตของไทยในแต่ละยุคสมัย ดังนี้

3.2 ยุคสมัยที่ประเทศไทยปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช(พ.ศ.1893-2475)

1.1 สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี (พ.ศ.1893-2310) พระเจ้าอู่ทองซึ่งเป็นหัวหน้าชนเผ่าไทยที่ตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีเมืองสุพรรณบุรีเป็นเมืองหลวง และพระเจ้าอู่ทองเป็นเจ้าเมือง ได้นำราษฎรในปกครองมาสร้างเมืองใหม่ ณ บริเวณตัวเกาะที่ริมหนองโสนในปีพ.ศ.1893ตั้งชื่อว่ากรุงศรีอยุธยา(จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน)พระเจ้าอู่ทอง

สถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์องค์แรก ทรงพระนามว่า สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แล้วประกาศตนเป็นอิสระไม่ขึ้นตรงกับกรุงสุโขทัยอีกต่อไป ในปี พ.ศ.1903 ได้โปรดให้ตรากฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน (กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ)*บทที่ 35,42,43 และ 46 มีใจความว่า ที่ดินทั้งหมดในราชอาณาจักรเป็นของพระเจ้าแผ่นดิน ให้ราษฎรผู้เป็นข้าแผ่นดินได้อยู่อาศัยโดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้เจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า เสนานายระวาง นายอากร มีหน้าที่จัดคนเข้าอยู่ในที่ดิน และให้ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรด้วย

ในการบริหารจัดการงานที่ดินในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 35 มีดังนี้

1. ราษฎรคนใดประสงค์จะไถ่สร้างที่ดินให้เป็นเรือกสวนไร่นาให้ไปแจ้งแก่เสนา นายระวาง นายอากร ให้คนไปดูที่ดินเพื่อให้รู้ว่าราษฎรผู้นั้นอยู่บ้านใด ไถ่สร้างเล็กครั้งขึ้นในปีใด หากไม่แจ้งไปบุกเบิกไถ่สร้างตามอำเภอใจจะมีความผิด(พระอัยการเบ็ดเสร็จบทที่ 35)

2. ที่ดินที่อยู่นอกเมืองหลวงห้ามมิให้ซื้อขายกัน และหากเป็นที่รกร้างว่างเปล่าให้เป็นหน้าที่ของนายบ้าน นายอำเภอ ร้อยแขวง และนายอากรจัดให้ราษฎรเข้าอยู่ในที่นั้น(พระอัยการเบ็ดเสร็จบทที่ 43)

กฎหมายเกี่ยวกับที่ดินในสมัยกรุงศรีอยุธยาดังกล่าวข้างต้น มีลักษณะสำคัญอยู่ 3 ประการ(ร.แดงการ์ด:2526:307) ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดินในพระราชอาณาจักร
2. ราษฎรจะทำการซื้อขายที่ดินไม่ได้ *
3. สิทธิของราษฎรผูกพันอยู่กับการครอบครอง หากละทิ้งและมีบุคคลอื่นเข้ามาทำกิน เจ้าของเดิมจะหมดสิทธิ

หนังสือสำคัญเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินสมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานที่จะอธิบายได้ว่าในยุคสมัยดังกล่าวได้มีการออกเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินหรือไม่และมีรูปแบบอย่างไร ยกเว้นสำหรับที่ดินที่พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะมีเพียงตราถือไว้เป็นหลักฐาน ส่วนเอกสารอื่น ๆ ที่ทางราชการออกให้ก็มีเพียงเอกสารเกี่ยวกับการเก็บภาษีที่ดิน ซึ่งมีอยู่เพียง 2 อย่างเท่านั้น คือ อากรค่านา หางข้าว และอากรสวนใหญ่(ร.แดงการ์ด:2526:324)

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ค. หน้า 131-134

เหตุผลที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1(พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ไม่ปล่อยให้ราษฎรได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น เป็นเหตุผลทางการเมืองในประเทศไทยก็เหมือนกับ ประเทศอื่นในสมัยเก่า และข้อที่ว่าพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมดในพระราชอาณาจักร ซึ่งก็หมายความว่า กษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในประเทศ เนื่องจากการสับสนปะปนกันระหว่าง กรรมสิทธิ์และอำนาจทางปกครอง กฎหมายจะรับรองสิทธิของราษฎรเหนือที่ดินที่ครอบครองทำ ประโยชน์อยู่นั้นไม่ได้เลย เพราะสิทธิดังกล่าวเป็นปฏิบัติต่ออำนาจของกษัตริย์ในอันที่จะเรียก เก็บภาษีและอำนาจในการบังคับให้ออกจากที่ดิน(ร.แลงกาต์:2526:311)

กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ใช้บังคับอยู่จนกระทั่งอาณาจักร อยุธยาล่มสลายในปี พ.ศ. 2310 เนื่องจากต้องเสียกรุงแก่พม่าเป็นครั้งที่สอง

3.3 ยุคสมัยที่กรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี(พ.ศ.2325-2475)

หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาถูกพม่ายกทัพมาโจมตีจนต้องพ่ายแพ้ และเสียกรุงในปี พ.ศ. 2310 ในปีเดียวกันนี้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสามารถกอบกู้เอกราชกลับคืนมาได้ แล้ว ตั้งกรุงธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีสืบต่อจากกรุงศรีอยุธยาและเกิดการเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ. 2325 เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แทน ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และเป็นต้นราชวงศ์จักรี พระองค์ทรงย้ายเมืองหลวงมา ตั้งยังฝั่งตรงข้ามอีกด้านหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วตั้งชื่อว่า "กรุงเทพมหานคร บวร รัตนโกสินทร์ มหินทรายุทธยามหาดิลก ภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมร พیمانอวตानสถิตย สักกะทันติยะ วิษณุกรรมประสิทธิ์" ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงเปลี่ยนคำว่า "บวรรัตนโกสิน" เป็น "อมรรัตนโกสินทร์"

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้โปรดเกล้าให้ชำระกฎหมาย และ รวบรวมกฎหมายที่กระจัดกระจายกันอยู่มารวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียว คือกฎหมายตราสามดวง เมื่อทำเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ประทับตราพระราชสีห์ ตราพระคชสีห์ และตราบัวแก้ว ในกฎหมาย ดังกล่าว บทบัญญัติเกี่ยวกับที่ดินที่ตราขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1(พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยาได้นำมาบัญญัติในกฎหมายตราสามดวง*ด้วย

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ข. หน้า 125-130

ในรัชสมัยต้นแห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 - 2394) ระบบกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินยังคงดำเนินรอยตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จซึ่งนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายตราสามดวง จนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เปิดประเทศติดต่อทำการค้ากับต่างประเทศ และเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2398 ได้ทำสนธิสัญญาทางการค้า(สนธิสัญญาเบาว์ริง)กับประเทศอังกฤษ หลังจากทำสนธิสัญญาดังกล่าวแล้ว วิธีการผลิตตั้งแต่ยุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2398 เป็นการผลิตเพื่อยังชีพยังไม่มี การซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิต หลังจากทำสนธิสัญญาเบาว์ริงแล้ว วิธีการผลิตได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการผลิตเพื่อการค้าซึ่งเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีทุนนิยมราษฎรที่เป็นชาวไร่ชาวนาก็เริ่มขยายพื้นที่ทำนาเพื่อเพิ่มผลผลิต ชาวต่างชาติโดยเฉพาะอังกฤษ ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา ได้เข้าทำธุรกิจการค้าในประเทศไทยมากขึ้น และได้ใช้สิทธิพลบีบบังคับให้รัฐบาลไทยในสมัยนั้นออกกฎหมายให้คนต่างชาติซื้อที่ดินได้ ในที่สุดก็ได้ออกประกาศกำหนดหน้าที่ให้ขายให้เช่าแก่คนนอกประเทศและประกาศฝรั่งทำหนังสือสัญญาโดยออกประกาศ* เมื่อปี พ.ศ. 2399 และประกาศดังกล่าวให้สิทธิคนสัญชาติอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา สามารถซื้อหรือเช่าที่ดินในประเทศไทยได้ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

1. ที่ดินภายในพระนครและห่างออกไป 200 เส้นโดยรอบห้ามขายแก่ฝรั่งที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยไม่ถึง 10 ปี
2. ที่ดินพื้นระยะ 200 เส้นจากกำแพงพระนคร แต่ไม่ไกลนัก เรือแจว เรือพายไปถึงได้ใน 24 ชั่วโมงขายให้กับฝรั่งได้
3. ที่ดินที่อยู่พื้นที่เขตเรือแจวเรือพายไปถึงได้ใน 24 ชั่วโมง ห้ามขายให้ฝรั่ง น่าจะมาจากเหตุผลที่ว่าไกลหูไกลตา ยากแก่การดูแลของทางราชการ เพื่อความปลอดภัยจึงห้ามไว้เกี่ยวกับระยะเรือแจวเรือพาย 24 ชั่วโมงนั้นได้มีประกาศเกี่ยวกับระยะเวลาดังกล่าว คือจากกรุงเทพถึงปากน้ำบางพุทรา(สิงห์บุรี) ต่อไป ลพบุรี สระบุรี บางปะกง เกาะศรีมหาราชา เพชรบุรี สมุทรสงคราม ราชบุรี สุพรรณบุรี

ในปีพ.ศ. 2504 ได้มีการออกพระราชกำหนดยอมรับกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเป็นครั้ง

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ง. หน้าที่ 135-144

แรกระบุว่า หากพระมหากษัตริย์ทรงต้องการที่ดินแปลงใดซึ่งมีคนครอบครองอยู่ก่อนแล้ว พระมหากษัตริย์ต้องให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ครอบครองเดิม แม้ว่าจะมีกฎหมายดังกล่าว ที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ในภาคกลางก็ยังเป็นของกษัตริย์, เชื้อพระวงศ์และขุนนางอยู่มาก(ศุภรัตน์: 2527:184-185)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ของไทยสืบต่อมา ตลอดรัชสมัยของพระองค์(พ.ศ.2411-2453) ได้ทรงปฏิรูปการเมืองการปกครองและระบบกฎหมายต่าง ๆ จากรูปแบบจตุสดมภ์ 4 (เวียง วัง คลัง นา) มาเป็นกระทรวง ทบวง กรม ได้แก่ มหาดไทย กลาโหม ต่างประเทศ วัง นครบาล เกษตร พาณิชยกรรม พระคลังมหาสมบัติ ยุทธานธิการ ยุทธธรรม ธรรมการ โยธาธิการ และมรุธาธิการ

สำหรับที่ดินนั้นได้ทรงมีนโยบายพัฒนาด้านการเกษตร โดยออกประกาศในปี พ.ศ. 2420 ให้มีการขุดคลองให้ราษฎรได้มีโอกาสจับจองที่ดินเพื่อใช้ในการทำนาข้าว และวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ราษฎรที่ออกเงินหรือออกแรงช่วยขุดคลองมีสิทธิรับจองที่ดิน ในปี พ.ศ. 2429 บริษัทขุดคลองและคูนาสยามได้รับอนุญาตให้ดำเนินการขุดคลองรังสิตเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาจากรังสิต ไปถึงจังหวัดนครนายก บริษัทดังกล่าวได้รับสิทธิพิเศษในการจับจองเอาที่ดินริมสองฝั่งคลองที่ขุดเป็นกรรมสิทธิ์

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับที่ดินและออกเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสิทธิในที่ดินดังนี้

1. ใบเหยียบย่ำตามข้อบังคับการหวงห้าม ร.ศ.117 (พ.ศ.2441) เป็นเอกสารที่ออกให้กับเจ้าของที่ดิน มีอายุ 12 เดือน ต้องนำไปต่ออายุ เมื่อครบกำหนดทุก 12 เดือน
2. ใบเหยียบย่ำตามกฎหมายกระทรวงเกษตรธิการ ร.ศ.120 (พ.ศ.2444)
3. ใบเหยียบย่ำที่ออกตามพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.127
4. ใบเหยียบย่ำตามประกาศใช้เป็นข้อบังคับชั่วคราว สำหรับการปลูกสวนใหญ่สวนภักตสร(อาคารที่จัดเก็บจากสวนที่ปลูกไม้ยืนต้นเป็นรายปี)ที่ไร่ และนา ร.ศ. 129
5. ตราจองหรือใบจอง
6. หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ได้แก่
 - 6.1ตราแดง เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่นา
 - 6.2โฉนดสวน เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่สวนที่ปลูกไม้ยืนต้นที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไป
 - 6.3หนังสือสำคัญสำหรับที่บ้าน

6.4ตราจองชั่วคราวที่ออกตามพระราชบัญญัติออกตราจองชั่วคราว ร.ศ.121

6.5โฉนดที่ดินตามประกาศพระบรมราชโองการให้ออกโฉนดที่ดินมณฑลกรุงเก่า และมณฑลกรุงเทพ ร.ศ.120

6.6โฉนดแผนที่ตามพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.127

ในการจัดทำโฉนดที่ดินอันเป็นเอกสารสิทธิ ที่แสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นให้มีการทำแผนที่ที่ตั้งของที่ดินและจำนวนเนื้อที่ให้ปรากฏในโฉนดที่ดินด้วย โดยนำเอาระบบทอเรน (Torren) ที่ใช้ในประเทศสแกนดิเนเวียมาเป็นแบบอย่าง การทำแผนที่ตามระบบดังกล่าวคือ การวิธีการรังวัดทำอย่างแผนที่สามเหลี่ยมยึดโยงซึ่งตำแหน่งของที่ดินบอกเนื้อที่ไว้ชัดเจน และยังทรงให้ตั้งหน่วยงานจัดการเกี่ยวกับที่ดินขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2444 เรียกชื่อว่า หอทะเบียน โดยจัดตั้งที่หอสภาคราประยูร พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อมาเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2445 ได้จัดตั้งหอทะเบียนที่ดินมณฑลกรุงเทพ มีที่ทำการอยู่ ณ. ที่ว่าการกระทรวงเกษตราธิการ นับจากนั้นเป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. 2451 ก็ได้จัดตั้งหอทะเบียนที่ดินเพิ่มขึ้นอีก 9 แห่ง คือ เมืองนครไชยศรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา พิษณุโลก อุตรดิตถ์ สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี ลพบุรี และอ่างทอง ต่อมาเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2475 หอทะเบียนที่ดินได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมที่ดิน ดูแลจัดการเกี่ยวกับที่ดิน และได้มีการตั้งสำนักงานที่ดินขึ้นทั่วประเทศ ต่อมาในปัจจุบันจะมีที่ทำงานที่ดินทุกอำเภอและทุกจังหวัดในประเทศ

ในยุคสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นอกจากจะได้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการถือครองที่ดินและระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในที่ดินดังกล่าวแล้ว พระมหากษัตริย์ยังได้สนับสนุนให้ราษฎรได้จับจองที่ดินเพื่อขยายผลผลิตโดยการขุดคลองและให้จับจองที่ดิน 2 ฝั่งคลองทำประโยชน์ในที่ดินนั้น การขุดคลองไว้เพื่อการดังกล่าวได้เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2400 ได้มีการขุดคลองมหาสวัสดิ์ที่ดินสองฝั่งคลองดังกล่าวเป็นของพระมหากษัตริย์ คิดเป็นเนื้อที่ 16,200 ไร่ ที่ดินดังกล่าวทรงแบ่งให้พระโอรสธิดา คนละ 324 ไร่ นอกจากนี้ยังให้ขุดคลองดำเนินสะดวกโดยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เป็นผู้ดำเนินการที่ดินที่ 2 ฝั่งคลองก็ตกเป็นของบุคคลดังกล่าว ได้แบ่งให้กับสมาชิกและบริวาร

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการขุดคลองโดยแบ่งเป็น 3 ประเภท

1. คลองที่รัฐบาลขุด วัตถุประสงค์เพื่อการคมนาคมและขยายพื้นที่การเพาะปลูก เป็นสำคัญ ได้แก่คลองเปรมประชากร โดยขุดตั้งแต่คลองผดุงกรุงเกษมไปทะลุตำบลเกาะใหญ่

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปรากฏว่า รัฐบาลไม่สามารถพัฒนาที่ดินทั้งสองฝั่งคลองให้เป็นไปตามเป้าหมาย ทั้งนี้ก็เนื่องจากราษฎรที่ต้องการทำนาจริง ๆ ไม่สามารถจับจองที่ได้ ข้าราชการเข้าไปจับจองเอาตามอำเภอใจเกินกำลังไม่อาจทำนาได้ จึงทรงให้ประกาศพระราชบัญญัติเรียกว่า ประกาศขุดคลอง พ.ศ. 2420 กำหนดให้ราษฎรที่ต้องการใช้ที่ทำนาออกเงินช่วยค่าขุดคลองสำหรับผู้ยากจนไม่มีเงินก็ให้ออกแรงแทน หลังจากออกประกาศดังกล่าวแล้วก็ให้มีการขุดคลองอีก 6 คลอง โดยราษฎรเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายได้แก่คลองประเวศบุรีรมย์, คลองทิววัฒนา, คลองนภาภิรมย์ คลองทั้งสามดังกล่าวขุดในปี พ.ศ. 2421 อีก 3 คลองได้แก่คลองเป็งขุดในปี พ.ศ. 2429 คลองนิมยตรา ขุดในปี พ.ศ. 2441 และคลองไผ่สิงห์โต ขุดในปี พ.ศ. 2446 (กิตติ:2527:235)

2. คลองที่บริษัทคลองคูนาสยามขุด บริษัทดังกล่าวจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2431 โดยพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ได้ร่วมกับนายโยคิม แกรซซี่ วิศวกรชาวอิตาลีเลียน พระนานาพิธภานี และนายยม บริษัทดังกล่าวได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้เป็นผู้ดำเนินการขุดคลอง ได้รับสิทธิในที่ดินบริเวณ 2 ฝั่งคลองตลอดแนวยื่นเข้าไปฝั่งละ 40 เส้น (2 กิโลเมตร) ในปี พ.ศ. 2436 บริษัทคลองคูนาสยามเริ่มขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์ เริ่มจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก บริเวณตำบลบ้านใหม่ จังหวัดปทุมธานีไปออกแม่น้ำนครนายกบริเวณบางปลากรดหัวควาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2436 ได้ขุดคลองซอยจากคลองรังสิตทั้งฝั่งเหนือและใต้ ฝั่งละ 20 คลอง ทำให้บริษัทมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินรวม 840,000 ไร่ บริษัทได้ขายที่ดินดังกล่าวจนไม่พอกับความต้องการของผู้ซื้อ เนื่องจากขณะนั้นราคาข้าวมีราคาสูงมาก

3. คลองที่เอกชนขุด ผู้เป็นต้นคิดส่วนใหญ่ล้วนเป็นข้าราชการและจะประกาศให้ราษฎรทราบ ว่า ผู้ใดต้องการที่นาต้องออกเงินช่วยในการขุดคลองตามที่ได้รับอนุญาตให้ขุด เป็นผู้กำหนดเอกชนที่ได้รับอนุญาตให้ขุดคลอง เช่น หลวงแพ่ง กรมการเมืองนครเขื่อนขันธ์ ขุดคลองหลวงแพ่งเมื่อปี พ.ศ. 2431 พระยาสิทธิราชเดโชชัย ขุดคลองอุดมชลจร ขุดเมื่อปี พ.ศ. 2431 เช่นกัน การขุดคลองเอกชนมีวัตถุประสงค์ต้องการกรรมสิทธิ์ในที่ดินบริเวณสองฝั่งคลองที่ขุด ไม่ว่าจะใช้ที่ดินเพาะปลูกหรือขายต่อ รัฐบาลก็สนับสนุนเพราะได้ค่านา ภาษีข้าว และการถือครองที่ดินสองฝั่งคลองมี 2 กรณี คือ

1. การถือครองโดยได้รับพระราชทานนั้นมีสิทธิเหนือกว่าการจับจอง นอกจากไม่ต้องเสียภาษีแล้วยังไม่ถูกริบแม้ว่าจะไม่ได้ทำประโยชน์ในที่นั้น เช่นที่ดินริมฝั่งคลองมหาสวัสดิ์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระราชทานแก่พระโอรสธิดาจำนวน 16,200 ไร่

กับที่ดินที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระราชทานแก่พระธิดาและเจ้าจอมมารดาแพ 6,000 ไร่

2. การถือครองที่ดินริมสองฝั่งคลองซึ่งขุดโดยให้จับจองเอาขึ้น ราษฎรผู้จับจองต้องออกเงินนั้นและจะได้กรรมสิทธิ์เมื่อขุดคลองเสร็จแล้วเป็นการตอบแทน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2430 เป็นต้นมา ภาวะการค้าข้าวของไทยได้ราคาสูง ราษฎรจึงต้องการที่ดินเพื่อนำมาปลูกข้าวมากขึ้น ที่ดินเริ่มมีราคามากขึ้น จากปี พ.ศ. 2423 ราคาไร่ละ 1 บาท เป็น 37.50 บาทในปี พ.ศ. 2447 การที่ราคาที่ดินมีราคาสูงเช่นนี้ บรรดาผู้มีบรรดาศักดิ์และคนร่ำรวยได้ซื้อที่ดินไว้ขายเก็งกำไร ในปี พ.ศ. 2435-2444 มีผู้ถือครองที่ดินในบริเวณคลองรังสิต 694 คน คิดเป็นเนื้อที่ 235,822 ไร่ ในจำนวนเนื้อที่ดังกล่าวจะเป็นกรรมสิทธิ์ของกลุ่มเชื้อพระวงศ์ข้าราชการ พ่อค้า และคนมีเงินถึง 113,539 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.10 ของพื้นที่ทั้งหมด คนกลุ่มนี้เป็นคนกลุ่มน้อยของเจ้าของที่ดินทั้งหมดในบริเวณคลองรังสิต (กิตติ : 2527 : 242) ที่นาดังกล่าวเป็นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกมาก ส่วนชาวนานั้นไม่มีฐานะพอจะซื้อได้ต้องเป็นผู้เช่าเสียค่าเช่าไร่ละประมาณ 1-2 บาท ประมาณ 12-14 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตต่อไร่

ในบริเวณที่ราบลุ่มเจ้าพระยาตอนใต้ของไทยนับแต่รัชสมัยของรัชกาลที่ 3-5 แห่งราชวงศ์จักรี ที่ดินอยู่ในมือของกลุ่มชนชั้นสูงอันได้แก่ เจ้านาย ขุนนาง ผู้มีทรัพย์ แทนที่จะอยู่ในกำมือของชนส่วนใหญ่ของประเทศ สรุปได้ว่า ในขณะที่รัฐบาลประสบความสำเร็จในการส่งเสริมให้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตนั้น แต่รัฐไม่สามารถกระจายรายได้ไปสู่ราษฎร ชาวนายังยากจน ถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าที่ดิน

2. ยุคสมัยที่ประเทศไทยใช้ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรซึ่งประกอบไปด้วย คณะทหาร พลเรือน ได้ร่วมกันทำการปฏิวัติรัฐประหารเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยทรงใช้อำนาจอธิปไตยอันได้แก่อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี อำนาจนิติบัญญัติทางสภาผู้แทนราษฎร และอำนาจตุลาการทางศาล หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลก็ดำเนินการเพื่อให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่ดินโดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2497 คณะรัฐมนตรีซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้เสนอกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินคือ ประมวลกฎหมายที่ดิน

พ.ศ. 2497 ต่อสภาผู้แทนราษฎร และได้ผ่านความเห็นชอบให้ประกาศบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2497

3.4 การได้มาซึ่งที่ดินของเกษตรกรตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497

เมื่อสภาผู้แทนได้ผ่านความเห็นชอบและประกาศให้บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2497 โดยเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว ปรากฏอยู่ในตอนท้ายของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ดังนี้ "ในขณะนี้ได้มีกฎหมายว่าด้วยที่ดินอยู่หลายฉบับ สมควรนำมาประมวลไว้ในที่เดียวกันและปรับปรุงเสียใหม่ให้รัฐได้ดำเนินการจัดที่ดินโดยกว้างขวาง เพื่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชน" (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71 ตอนที่ 78 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2497) เหตุผลดังกล่าวข้างต้นน่าจะเป็นเพียงเหตุผลหนึ่งเท่านั้น แต่ถ้าหากจะได้พิจารณาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ทำสนธิสัญญาทางการค้า (สนธิสัญญาเบาว์ริง) กับประเทศอังกฤษเมื่อปี พ.ศ. 2398 การทำสัญญาดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของไทยจากเดิมที่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภค ได้เปลี่ยนเป็นผลิตเพื่อการค้า ส่งผลให้มีการขยายพื้นที่ทำนาปลูกข้าว พืชไร่เพื่อจำหน่าย มีชาวต่างชาติเข้ามาทำธุรกิจการค้าในประเทศไทยโดยเฉพาะอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา พวกพ่อค้าชนชาติดังกล่าวได้พยายามบีบบังคับ รัฐบาลในสมัยนั้นให้พวกเขาสามารถซื้อเช่าที่ดินในประเทศไทย ในที่สุดก็ได้มีประกาศว่าด้วยการปฏิบัติต่อคนอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ซื่อที่ดินในประเทศไทยได้ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องอยู่ในประเทศไทยมาแล้วเกิน 10 ปี นอกจากนี้ยังปรากฏในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เอาที่ดินสองฝั่งคลองแบ่งให้กับพระญาติ พระวงศ์เป็นจำนวนมาก และบุคคลที่ได้รับที่ดินไปก็มิได้ทำประโยชน์ด้วยตนเอง หากแต่นำออกให้เช่าบ้าง ขายเอากำไรบ้าง ชาวนาจริงๆ นั้นแม้จะได้จับจองก็เป็นที่ดินที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ห่างจากคลองที่ขุดมากและมีจำนวนน้อยมาก บางคนก็ไม่มีโอกาสจับจองที่ดินทำนาเลยเพราะถูกกีดกันจากขุนนาง กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มของพระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง และนายทุนต่างชาติโดยเฉพาะคนจีน ประกอบกับในปี พ.ศ. 2497 จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นผู้มีแนวคิดชาตินิยมและมีอำนาจจัดตั้งรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลย์สงครามได้เข้าแทรกแซงจัดระบบเศรษฐกิจให้เป็นเศรษฐกิจไทยเพื่อคนไทย ต่อต้านจักรวรรดินิยม เป็นปฏิปักษ์กับบทบาทของชาวจีนในฐานะที่เป็นนักลงทุน รัฐบาลได้เข้าควบคุมการค้าข้าว ควบคุมสาธารณูปโภค ธุรกิจ

ของคนจีนเอาเปรียบคนไทยและส่งเงินออกไปนอกประเทศ รัฐบาลได้ประกาศรัฐนิยมเป็นระยะ เรียกร้องให้ทุกคนทำเพื่อชาติ มีความขยันขันแข็ง เคารพธงชาติ(ผาสุก,คริส:2546:331) รัฐยังได้ ประกาศคำขวัญปลุกใจ ยกย่องชาวนาความตอนหนึ่งว่า "กสิกรแข็งขันเป็นกระดูกสันหลังของชาติ ไทยจะเรืองอำนาจเพราะไทยเป็นชาติกสิกรรม" สิ่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วน่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ผลักดันให้จอมพล ป.พิบูลย์สงครามตัดสินใจเสนอกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินเพื่อให้คนไทยที่เป็นเกษตรกรได้มีที่ดินเป็นของตนเอง และต้องการทำลายบทบาทและอิทธิพลของราชสำนักที่ไม่เห็นด้วยและคัดค้านเค้าโครงเศรษฐกิจของ ดร.ปรีดี พนมยงค์และต้องการกำจัดอิทธิพลของเชื้อพระวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางกลุ่ม และคนต่างด้าวโดยเฉพาะชาวจีนไม่ให้มีที่ดินมากโดยไม่ได้ทำประโยชน์ หากแต่นำออกให้เช่าและขูดรีดชาวนา

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มีเนื้อหาสำคัญที่จะนำมากล่าวในที่นี้ก็คือ การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินของปัจเจกชน และการกำหนดสิทธิในที่ดินตามที่เป็นบัญญัติไว้ในมาตรา 3 และมาตรา 34

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 และในมาตรา 3 ของกฎหมายดังกล่าวก็บัญญัติว่า บุคคลย่อมได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินในกรณีดังต่อไปนี้

- (1).ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามบทบัญญัติของกฎหมายก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ใช้บังคับ
 - (2).ได้มาซึ่งโฉนดที่ดินตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายดังกล่าว
 - (3).ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ
 - (4).ได้มาจากการจัดที่ดินเพื่อประชาชนตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 27,33
 - (5).ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายอื่น
- จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวข้างต้นแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.4.1.ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ใช้บังคับ แยกพิจารณาได้ ดังนี้

1.1 ได้กรรมสิทธิ์ตามประกาศออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.120 และตาม พ.ร.บ.ออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.127, ได้กรรมสิทธิ์ตาม พ.ร.บ.ออกโฉนดตราจอง ร.ศ.124 มีเฉพาะในเขตมณฑลพิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ และพิจิตร, ได้กรรมสิทธิ์ตาม พ.ร.บ.ออกโฉนดที่ดินฉบับที่ 6 พ.ศ.2479

การได้กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 159/2510 ที่วินิจฉัยว่า ผู้ที่ได้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินและได้รับเอกสารตราจองซึ่งตราว่า “ทำประโยชน์แล้ว” เป็นผู้ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นตั้งแต่วันที่ได้รับตราจองตามพระราชบัญญัติออกโฉนดที่ดิน(ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2479 มาตรา 11

1.2 ได้กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42 ซึ่งออกใช้บังคับตั้งแต่ปี พ.ศ. 1903 (ในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยา) บุคคลที่จะได้กรรมสิทธิ์ตามกฎหมายดังกล่าวคือ ผู้ที่ได้ครอบครองที่ดินที่มีสภาพเป็นที่บ้านหรือที่สวนตามกฎหมายเบ็ดเสร็จบทที่ 42 (ที่บ้าน ที่สวน) เป็นที่ดินที่กฎหมายถือว่าเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์แต่ไม่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์อย่างหนึ่งอย่างใดทั้งนี้ตามนัยแห่งคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 286/2516 ซึ่งวินิจฉัยที่พิพาทเป็นที่สวนที่มีมานานก่อนออก ป.พ.พ. บรรพ 4 แม้เป็นที่ไม่มีโฉนดแต่ก็ถือว่ามีกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายเบ็ดเสร็จบทที่ 42 ฉะนั้นเมื่อจำเลยได้ครอบครองที่พิพาทนี้มาเกินกว่า 10 ปีแล้วจึงยอมได้กรรมสิทธิ์ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1070/2498 จำเลยขอรับโฉนดในที่พิพาทแล้ว โจทก์ฟ้องขอให้ทำลายโดยอ้างว่าที่จำเลยรับโฉนดมานั้นเป็นของโจทก์

คดีได้ความว่า สภาพที่พิพาทเป็นกอไผ่สีสุกเต็มไปหมด รกและหนาเหมือนป่าไม่มีใครเคยใช้ทำสวน ทำไร่หรือปลูกเรือนอยู่เลยเพราะทำไม่ไหว เพียงแต่จะปลูกกล้วยก็ไปปลูกตรงที่ว่างได้บ้างเพียงกอสองกอ เพราะกอไผ่คลุมทำให้ไม่โตไม่งาม สภาพเป็นเช่นนี้มานานหลายสิบปีไม่ได้เปลี่ยนแปลง ดังนี้ วินิจฉัยว่าที่พิพาทไม่มีลักษณะเป็นสวนตามความหมายในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42 อันมีอายุความ 10 ปี เมื่อโจทก์รู้แล้วว่าจำเลยขอรับโฉนดออกโฉนดมิได้ฟ้องเรียกร้องภายใน 1 ปี โจทก์เรียกเอาคืนไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 718/2498 คดีได้ความว่าที่พิพาทเป็นส่วนหนึ่งของที่สวน แต่มีไม้ยืนต้นไม่หนาแน่นเต็มตลอดเนื้อที่แต่ก็ยังมีอยู่ไม่น้อย ไม้บางชนิดตามปกติเป็นไม้ป่าหรือขึ้นเองไม่แน่ เช่น ต้นยาง ต้นสะตอ ต้นพะเนียง แต่ก็ปรากฏว่าไม้ยืนต้นส่วนมากก็ให้ผลอยู่โดยปกติ เช่น มังคุด มะปราง พะเนียง สะตอ และระกำ แม้มังคุดประมาณ 10 ต้น ยังไม่ให้ผลแต่ก็เป็นไม้ที่ใหญ่แล้ว ดังนี้

วินิจฉัยว่าไม่ดังกล่าวเป็นไม้ยืนต้นประจำสวน ที่พิพาทมีไม้ยืนต้นเพียงพที่จะฟังว่าเป็นที่สวน ตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42 เมื่อเจ้าของยังมีได้ทอดทิ้งถึง 9 ปี 10 ปี หาขาดสิทธิไม่ คดีไม่ต้อง

ด้วย ป.พ.พ.มาตรา 1375 ฉะนั้นการที่จำเลยได้รับใบเหยียบย่ำทับที่สวนพิพาทแล้วบุกรุกยึดเอา สวนของโจทก์เป็นเวลาเพียงปีเศษเท่านั้น จึงหาทำให้จำเลยเกิดสิทธิในที่สวนพิพาทของโจทก์ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 1153/2501 ข้อเท็จจริงได้ความว่าที่พิพาทโจทก์เป็นผู้ก่อสร้าง ปกครองมาหลังจากประกาศใช้ ป.พ.พ.บรรพ 4 โจทก์กล่าวอ้างลอย ๆ ว่าเป็นที่สวน แต่ไม่มี ข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่าเป็นที่สวนตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ โจทก์ผู้ยึดถือจึงมีแต่ เพียงสิทธิครอบครอง โจทก์ถูกแย่งการครอบครองเกินกว่า 1 ปีแล้ว โจทก์จึงฟ้องขับไล่จำเลยไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 286/2516 วินิจฉัยว่า ที่พิพาทเป็นที่สวนที่มีมานานก่อนออก ป.พ.พ.บรรพ 4 แม้เป็นที่ไม่มีโฉนดที่ดินแต่ก็ถือว่ามีกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42 ฉะนั้นเมื่อจำเลยได้ครอบครองที่พิพาทนี้มาเกินกว่า 10 ปีแล้ว จึงยอมได้กรรมสิทธิ์

คำพิพากษาฎีกาที่ 314-316/2525 การแย่งการครอบครองที่บ้าน ที่สวนที่ต้องใช้ อายุความ 9 ปี 10 ปี ตามกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 42 นั้น ต้องได้ความว่ามีสภาพเป็นบ้าน ที่สวนมาก่อนประกาศใช้ ป.พ.พ.บรรพ 4 ถ้าไม่ปรากฏว่าเป็นที่บ้าน ที่สวนมาก่อนใช้ ป.พ.พ.บรรพ 4 แล้วก็ต้องบังคับตาม ป.พ.พ.บรรพ 4 อันว่าด้วยที่ดินมือเปล่าซึ่งผู้ยึดถือมีแต่สิทธิครอบครอง

1.3 พระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชที่ ประกาศยกที่ดินให้กับพระบรมวงศานุวงศ์ หรือให้กับบุคคลที่ทรงมีพระประสงค์จะให้ที่ดิน ปรากฏ ตามคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 323/2486 ระหว่าง หม่อมเจ้าไตรทิพเทพสุด เทวกุล โจทก์ พลอากาศตรีมูณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ กับพวก จำเลย ที่วินิจฉัยว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชมีลายพระหัตถ์เลขานุการพระราชทานที่ดินให้แก่โจทก์ แม้จะยังไม่ได้แก้ ทะเบียนโอนโฉนด โจทก์ก็ยอมได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินสมบูรณตามกฎหมายแล้ว (โดยไม่จำเป็นต้อง ประกาศโฆษณาหรือจดลงทะเบียนตามแบบรายการหรือตามกฎหมายเสียก่อน เพราะลายพระ ราชหัตถ์เลขานุการของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในสมัยซึ่งทรงสมบูรณาญาสิทธิราชเหนือกฎหมาย ย่อมถือ ได้ว่าเป็นพระบรมราชโองการมีผลบังคับได้เช่นกฎหมาย)

1.4 ได้กรรมสิทธิ์ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 การได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายดังกล่าว มีอยู่ 2 ทาง คือ

1. ได้มาโดยผลของกฎหมาย ได้แก่การได้มาโดยอาศัยหลักที่งอกริมตลิ่ง ตามมาตรา 1308* และได้มาโดยการครอบครองปรบักษ์ ตามมาตรา 1382**

ที่งอกริมตลิ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น หมายถึงที่ดินที่งอกออกไปจากริมตลิ่ง ซึ่งเวลาปกติน้ำท่วมไม่ถึงและต้องเป็นที่งอกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเท่านั้น ที่ดินที่ถล่มไปในที่สาธารณะสมบัติของแผ่นดินไม่ใช่ที่งอกริมตลิ่งตามความหมายของกฎหมาย (คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 924/2501) ล้ำคลองสาธารณะที่มีคนนำดินไปถมเป็นถนนก็ไม่เรียกว่าที่งอกริมตลิ่ง(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 534/2485)

หลักการสำคัญของที่งอกริมตลิ่งอันจะก่อให้เกิดสิทธิแก่เจ้าของที่ดิน ข้อเท็จจริงต้องปรากฏว่าที่ดินที่เป็นทรัพย์สินประธานต้องเป็นที่ดินมีโฉนดและที่นั้นอยู่ริมตลิ่งแล้วเกิดที่งอกออกไปยังลำน้ำสาธารณะหรือทะเล เจ้าของทรัพย์สินประธานก็จะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนที่งอกนั้น

การครอบครองปรบักษ์ตามหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ต้องเป็นการครอบครองที่ดิน(อสังหาริมทรัพย์)ของผู้อื่นและที่ดินนั้นเป็นที่ดินที่มีโฉนดแล้วเท่านั้น จึงจะได้กรรมสิทธิ์ หากที่ดินนั้นมีหลักฐานอย่างอื่น เช่น สค.1 หรือ น.ส.3 หรือ น.ส. 3ก.ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ตามกฎหมายดังกล่าว(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 308/2490)

2. การได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยทางนิติกรรมสัญญา หมายความว่า ได้มาโดยการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้เช่าซื้อ รับซื้อฝากแล้วผู้ขายฝากไม่ไถ่ถอนในกำหนด

3.4.2. ได้มาซึ่งโฉนดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

มีได้ในกรณีที่ผู้ันได้รับโฉนดที่ดิน ในกรณีที่มีการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินทั้งตำบลตาม ป.ที่ดิน พ.ศ.2497 มาตรา 58 และ 58 ทวิ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้ออกไปทำการเดินสำรวจออกโฉนดที่ดินให้ เจ้าของที่ดินเหล่านั้นก็มานำเดินสำรวจ เมื่อเจ้าหน้าที่ออกโฉนดให้แล้ว ก็ถือว่าได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น ในมาตรา 1 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินฉบับปัจจุบัน(พ.ศ.2497) บัญญัติว่าโฉนดที่ดินหมายความว่าหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน และให้หมายความรวมถึงโฉนดแผนที่,โฉนดตรวจจองและตรวจจองที่ได้ทำประโยชน์แล้ว สำหรับโฉนดที่ดินที่ออกตามมาตรา 1 และใช้อยู่จนถึงปัจจุบันคือ น.ส.4 ๑ เป็นเอกสารที่ออกตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 43 (พ.ศ.2537) บังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2537

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ๑ หน้า 145-146

** ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ๑ หน้า 145-146

3.4.3. ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามบทกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ

แต่เดิมเรื่องนี้มีกฎหมายเก่าใช้บังคับ คือ พ.ร.บ.จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ 2485 ต่อมา

กฎหมายฉบับนี้ถูกยกเลิกและแก้ไขใหม่หมดทั้งฉบับ เป็น พ.ร.บ.จัดที่ดินเพื่อการครองชีพ ปี 2511 ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

ตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์และกรมส่งเสริมสหกรณ์(เดิมคือกรมสหกรณ์ที่ดิน) ที่จะเป็นผู้ดำเนินการในการจัดที่ดินของรัฐให้กับบุคคลบางประเภท โดยกรมประชาสงเคราะห์เป็นผู้จัดในรูปแบบสร้างตนเอง เช่น นิคมพระพุทธบาทสระบุรี หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์จะจัดในรูปแบบนิคมสหกรณ์ เมื่อได้มีการจัดสรรที่ดินให้บุคคลผู้เป็นสมาชิกดังกล่าวแล้ว และสมาชิกดังกล่าวได้ทำประโยชน์ที่ดินครบถ้วนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้แล้ว เจ้าหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์ จะออกหนังสือสำคัญ คือ น.ค.3 ให้เป็นหลักฐานเพื่อให้สมาชิกลำมาแสดงในการขออนุญาตโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตาม ประมวลกฎหมายที่ดินต่อไป เมื่อได้รับโฉนดที่ดินแล้ว ก็ถือว่าผู้นั้นได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

3.4.4. การได้กรรมสิทธิ์โดยรัฐจัดที่ดินเพื่อประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ดังนี้

3.4.4.1. ลักษณะของที่ดินที่จะจัดให้กับประชาชนต้องเป็นที่ดินของรัฐ ซึ่ง

ก. ที่ดินซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองและมีใช้สาธารณะสมบัติของแผ่นดินอันราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือมิใช่เป็นที่สงวนหวงห้าม หรือมิใช่ที่ภูเขา

ข. ที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินที่ราษฎรเคยใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ปรากฏว่าราษฎรมิได้ใช้ประโยชน์ต่อไปแล้วหรือรัฐหาที่ดินอื่นให้ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกันแทน และได้มีพระราชกฤษฎีกาถอนสภาพที่สาธารณะประโยชน์นั้นแล้ว

ค. ที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนให้กับรัฐ หรือทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าจนตกเป็นของรัฐตามประมวลกฎหมายที่ดิน

3.4.4.2.คุณสมบัติของบุคคลที่มีสิทธิได้รับการจัดที่ดินให้ ต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย บรรลุนิติภาวะแล้ว ไม่เป็นบุคคลทุพพลภาพ มีความขยันขันแข็ง มีความประพฤติดี ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และรับว่าจะปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

3.4.4.3.คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ประมวลกฎหมายที่ดินบัญญัติให้มีคณะกรรมการชุดหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ประกอบด้วย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	ประธาน
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
ปลัดกระทรวงกลาโหม	กรรมการ
อธิบดีกรมการปกครอง	กรรมการ
อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
อธิบดีกรมทางหลวง	กรรมการ
อธิบดีกรมชลประทาน	กรรมการ
อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี	กรรมการ
อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร	กรรมการ
อธิบดีกรมป่าไม้	กรรมการ
อธิบดีกรมธนารักษ์	กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา	กรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ	กรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 7 คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง	กรรมการ
อธิบดีกรมที่ดิน	กรรมการ

3.4.4.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ

1.วางนโยบายการจัดที่ดินเพื่อให้ประชาชนมีที่ดินสำหรับอยู่อาศัยและหาเลี้ยงชีพตามอัธยาศัย

2.วางแผนการถือครองที่ดิน

3.สงวนและพัฒนาที่ดินเพื่อจัดให้แก่ประชาชน

4.สงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง เพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

5.อนุมัติโครงการจัดที่ดินของทบวงการเมือง

6.ควบคุมการจัดที่ดินตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

7.ปฏิบัติการเกี่ยวกับที่ดินที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

8.มอบหมายให้ทบวงการเมืองที่เกี่ยวข้องดำเนินการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งแทนตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

9.วางระเบียบหรือข้อบังคับกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับการจัดที่ดินหรือเพื่อกิจการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ระเบียบดังกล่าวต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คณะกรรมการดังกล่าวไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและไม่อาจเป็นจำเลยได้

3.4.4.5 การจัดที่ดินเพื่อประชาชนตามประมวลกฎหมายที่ดินมี 2 กรณี คือ

ก.รัฐจัดที่ดินผืนใหญ่ตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ข.ราษฎรจับจองที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยตามมาตรา 33 แห่งประมวล

กฎหมายที่ดิน

ก.รัฐจัดที่ดินผืนใหญ่

อธิบดีมีอำนาจจัดที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครองให้ราษฎรเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหาเลี้ยงชีพได้ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดซึ่งให้รวมถึงรายการดังต่อไปนี้ คือ

(1) จำนวนที่ดินที่จะแบ่งให้ครอบครอง

(2) หลักเกณฑ์สอบสวนคัดเลือกผู้เข้าครอบครอง

(3) วิธีที่ผู้เข้าครอบครองพึงปฏิบัติ

(4)หลักเกณฑ์การชดใช้ทุนที่ได้ลงไปในพื้นที่ดินนั้น และการเรียกค่าธรรมเนียม บางอย่าง

(5)กิจการที่จำเป็นสำหรับการจัดแบ่งที่ดิน ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขของคณะกรรมการ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อได้จัดให้บุคคลเข้าครอบครองในที่ดินของรายใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ออกใบจองให้ไว้เป็นหลักฐานก่อน และเมื่อปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่า บุคคลที่ได้จัดให้เข้าครอบครองที่ดินได้ทำประโยชน์ในที่ดิน และทั้งได้ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยครบถ้วนแล้วก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้โดยเร็ว

การจัดที่ดินผืนใหญ่เป็นอำนาจของอธิบดีกรมที่ดิน ในการนำที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง และเป็นที่ดินที่นอกจากรัฐราชการหรือองค์การของรัฐนำไปจัดตามกฎหมายอื่นแล้วมาจัดให้ราษฎร เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบกิจการมาหาเลี้ยงชีพได้ โดยที่ดินดังกล่าวจะต้องมีลักษณะตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และต้องเป็นที่ดินผืนใหญ่ กล่าวคือ มีแนวเขตติดต่อกันเป็นผืนเดียวกันรวมเนื้อที่ตั้งแต่ 1,000 ไร่ขึ้นไป

การดำเนินการจัดที่ดินให้ประชาชนมีหลักเกณฑ์ตามระเบียบว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน ดังนี้คือ

- 1.การจัดที่ดินให้เป็นไปตามโครงการที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติกำหนด และให้กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการสำรวจที่ดิน การวินิจฉัยคุณภาพของที่ดิน จำแนกสมรรถนะที่ดิน และวางแผนการใช้ที่ดินให้ถูกต้องตามหลักวิชาการก่อนที่จะดำเนินโครงการจัดที่ดินให้ประชาชน
- 2.ให้เจ้าหน้าที่ในการจัดที่ดินตามโครงการของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ หรืออธิบดีกรมที่ดินซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในการจัดที่ดินตามมาตรา 27 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แล้วแต่กรณี ประกาศเขตกำหนดและที่ตั้งของที่ดินที่จะจัด ตลอดจนวิธีการรับบุคคลเข้าอยู่อาศัย ให้ประชาชนทราบ ตาม แบบ จ.ด.1 โดยปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ ที่บ้านกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านและในบริเวณที่ดินที่จะจัด และหากเป็นการสมควร จะประกาศโดยวิธีอื่นด้วยก็ได้

3.ประกาศกำหนดวันรับสมัครบุคคลเข้าอยู่อาศัยหรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพให้ประชาชนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน

4.บุคคลใดประสงค์จะเข้าอยู่อาศัยหรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพในที่ดินที่จัดไว้ให้ยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ในการจัดที่ดินนั้นภายในกำหนดประกาศของเจ้าหน้าที่ตามแบบ

จ.ด.2

5.เมื่อครบกำหนดประกาศรับบุคคลเข้าอยู่อาศัย หรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพแล้วให้เจ้าหน้าที่ในการจัดที่ดินแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามนาย เรียกว่าคณะกรรมการคัดเลือก และให้คณะกรรมการคัดเลือกบุคคลมีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกบุคคลตามหลักเกณฑ์แห่งระเบียบว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน

6.บุคคลใดประสงค์จะได้รับการจัดให้เข้าอยู่อาศัยหรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพในที่ดินแปลงใด ให้จัดเข้าอยู่อาศัยหรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพในที่ดินแปลงนั้น แต่ถ้ามีบุคคลหลายคนประสงค์ที่ดินแปลงเดียวกันก็ให้ใช้วิธีจับสลาก เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศชาติ คณะกรรมการคัดเลือกอาจจะพิจารณาคัดเลือกบุคคลให้อยู่ในที่ดินตามที่เห็นสมควรก็ได้

7.ในกรณีที่ที่ดินจะจัดให้เข้าอยู่อาศัย หรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพมีไม่พอ กับจำนวนบุคคลซึ่งคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลได้คัดเลือกไว้แล้ว ให้คณะกรรมการคัดเลือกบุคคลพิจารณาคัดเลือกอีกชั้นหนึ่งตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(1)ให้พิจารณาให้บุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่นั้นได้เข้าอยู่อาศัย หรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพก่อน เมื่อมีที่ดินเหลืออยู่จึงจัดให้บุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่อื่นต่อไป

(2)ถ้าที่ดินที่จัดแบ่งมีน้อยไม่พอแก่การจัดแบ่งให้ทั่วถึงอีก ก็ให้คณะกรรมการคัดเลือกบุคคลจัดให้มีการจับสลาก เพื่อให้ได้จำนวนบุคคลพอดีกับจำนวนที่ดินที่จะแบ่ง

ส่วนบุคคลที่เหลือก็ให้สอบถามความประสงค์ว่า ถ้ามีที่ดินเหลือจากการจัดแบ่งในท้องที่อื่นแล้ว ทางราชการจะจัดให้เข้าอยู่อาศัยหรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพจะขัดข้องหรือเต็มใจหรือไม่ แล้วบันทึกถ้อยคำไว้เป็นหลักฐานเพื่อพิจารณาต่อไป

เมื่อได้จัดให้บุคคลเข้าครอบครองในที่ดินรายใดแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่ นายอำเภอท้องที่ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้างานประจำกิ่งอำเภอท้องที่ ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ในกรณีที่เป็นท้องที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศยกเลิกอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ

ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2518 พนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีนี้ คือเจ้าพนักงานที่ดิน ออกใบจองให้ไว้เป็นหลักฐานและเมื่อปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่าบุคคลที่ได้จัดให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน และทั้งได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติได้กำหนดไว้ครบถ้วนแล้ว ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนั้นให้โดยเร็ว

การจัดที่ดินผืนใหญ่ดังกล่าวมี 2 ลักษณะ คือ

1. รัฐจัดที่ดินให้โดยช่วยเหลือในด้านสาธารณูปโภคและอื่น ๆ เช่น จัดให้มีถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น

2. รัฐจัดที่ดินให้โดยไม่ช่วยเหลือในด้านสาธารณูปโภคและอื่น ๆ

การจัดที่ดินผืนใหญ่ในปัจจุบันนี้เป็นการจัดเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการทัพบิมสยาม โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ โครงการหมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน

ข. ราษฎรจับจองที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อย

ในเขตท้องที่ใดที่คณะกรรมการยังมีได้ประกาศเขตสำรวจที่ดินตามความในหมวดนี้ก็ดี หรือในกรณีที่สภาพของที่ดินเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยก็ดี ราษฎรจะขออนุญาตจับจองที่ดินได้โดยปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่อนุญาตแล้ว ก็ให้ออกใบจองให้ต่อไป

การจัดที่ดินในกรณีนี้ เป็นกรณีที่ราษฎรมาขอจับจองที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อย กล่าวคือเป็นที่ดินที่มีเนื้อที่ติดต่อกันไม่ถึง 1,000 ไร่ เช่นที่หัวไร่ปลายนา หรือเป็นที่ดินซึ่งอยู่ในเขตท้องที่ที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติยังมีได้ประกาศเขตสำรวจที่ดิน ตามมาตรา 25 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ก่อนที่จะมีการประกาศให้ราษฎรจับจองที่ดินดังกล่าว ทางอำเภอท้องที่จะทำการสำรวจที่ดินในท้องที่นั้น เพื่อทราบอาณาเขตและที่ตั้งของที่ดิน และจัดทำบัญชีสำรวจพร้อมทั้งแผนที่ของที่ดินนั้นโดยสังเขปแสดงอาณาเขตและข้างเคียง ตลอดจนอนุมัติต่อคณะกรรมการพิจารณาเลือกที่ดินส่วนจังหวัด เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเลือกที่ดินส่วนจังหวัด อนุมัติให้ราษฎรจับจองได้แล้ว นายอำเภอต้องนำเรื่องติดประกาศโดยประกาศตาม แบบจ.ด.1 เพื่อ

ให้ประชาชนโดยทั่วไปทราบถึงเขตและที่ตั้งของที่ดินที่อนุญาตให้จับจอง คุณสมบัติของบุคคลที่มีสิทธิขอจับจอง สถานที่ยื่นคำขอจับจองตลอดทั้งกำหนดวันเวลาจับจอง โดยปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผย ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ที่บ้านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน และในที่ดินที่จะอนุญาตให้จับจอง โดยมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน อนึ่ง หากเห็นเป็นการสมควรจะประกาศโดยวิธีอื่นอีกด้วยก็ได้

ราษฎรผู้มีคุณสมบัติตามระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วคนใดประสงค์จะจับจองที่ดินดังกล่าวเพื่ออยู่อาศัยหรือประกอบการทำมาหาเลี้ยงชีพให้ยื่นคำขอจับจองตามแบบ จ.ด.2 เมื่อครบกำหนดเวลายื่นคำขอจับจองตามที่ประกาศไว้แล้ว คณะกรรมการคัดเลือกบุคคลก็จะทำการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบของคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เช่นเดียวกับการคัดเลือกบุคคลที่จะได้รับการจัดที่ดินโดยรัฐจัดที่ดินผืนใหญ่ เมื่อราษฎรคนใดได้รับอนุญาตให้จับจองที่ดินแล้ว ให้ออกใบจองให้ไว้เป็นหลักฐานก่อนและเมื่อปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่าบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้จับจองที่ดินได้ทำประโยชน์ในที่ดิน และทั้งได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติกำหนดโดยครบถ้วนแล้ว ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้โดยเร็วต่อไป

3.4.5. ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามกฎหมายอื่น

กฎหมายอื่นในที่นี้มีหลายฉบับ เช่น

3.4.5.1 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2517 ใน พ.ร.บ. จัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มาตรา 38 บัญญัติว่า “ในการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ตาม มาตรา 30(3) ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้เจ้าของที่ดินแต่จะให้ได้รับที่ดินในที่ดินแปลงเดิม หรือให้ได้รับที่ดินแปลงเดิมบางส่วน หรือจัดให้ที่ดินแปลงใหม่อยู่ใกล้เคียงกับที่ดินแปลงเดิมของตนเท่าที่จะกระทำได้” กฎหมายจัดรูปที่ดินเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อมุ่งในการส่งเสริมผลผลิตทางเกษตรกรรม จึงได้มีข้อกำหนดในการจัดเปลี่ยนแปลงรูปที่ดินของเจ้าของที่ดินเสียใหม่ให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าเพื่อให้มีทางน้ำหรือทางคมนาคมผ่าน ดังนั้น เมื่อมีการจัดรูปที่ดินใหม่แล้ว ก็จำเป็นต้องออกหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ให้กับเจ้าของที่ดินในบริเวณที่มีเขตจัดรูปที่ดินเสียใหม่

3.4.5.2 พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518* พ.ร.บ.ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 30 มีใจความสำคัญว่าที่ดินที่ได้มาโดยการจัดซื้อหรือเวนคืน คณะกรรมการจะให้เกษตรกรเช่าหรือเช่าซื้อตามเงื่อนไขที่กำหนด

การกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ในประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ได้กำหนดสิทธิในที่ดินของเอกชนไว้ในหมวดที่ 3 สรุปได้ดังนี้ ที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมไม่เกิน 50 ไร่ ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมไม่เกิน 10 ไร่ ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมไม่เกิน 5 ไร่ และที่ดินเพื่ออยู่อาศัยไม่เกิน 5 ไร่**

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย เริ่มต้นจากรายงานการประชุมของธนาคารโลกเมื่อ พ.ศ. 2502 รายงานฉบับนี้วิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ รายงานฉบับนั้นแนะนำว่ารัฐบาลควรลดจำนวนรัฐวิสาหกิจ และสนับสนุนให้ลดอุตสาหกรรมที่เอกชนเป็นเจ้าของ โดยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเสียใหม่ ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้สินเชื่อ รวมทั้งจัดตั้งสถาบันเพื่อวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การวิจารณ์ของธนาคารโลกดังกล่าวทำให้รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ดำเนินการตามคำแนะนำของธนาคารโลก นอกจากนี้ยังได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 เมษายน 2502 ได้ยกเลิกบทบัญญัติของประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 34-39 และมาตรา 94(5) โดยให้เหตุผลซึ่งสรุปได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวที่ให้ยกเลิกนี้จำกัดสิทธิในการถือครองที่ดินโดยไม่สมควร ส่งผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรยกเลิกข้อจำกัดนี้เสีย และที่กฎหมายบัญญัติว่า นิติบุคคลที่มีกรรมการผู้จัดการหรือผู้จัดการเป็นคนต่างด้าวก็ให้ถือว่าเป็นบุคคลต่างด้าวถูกบั่นทอนสิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินก็ไม่เหมาะสมขอด้วยความยุติธรรม ส่งผลเสียหายเช่นเดียวกัน (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 76 ตอนที่ 8 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502)

ผลของการยกเลิกกฎหมายดังกล่าวทำให้ปัจเจกชนมีสิทธิที่จะถือครองที่ดินและมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โดยไม่จำกัดเนื้อที่นับแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติที่กล่าวถึงข้างต้น

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีเนื้อที่ทั้งหมด 320,696,888 ไร่ ในปี 2538 สามารถแบ่งได้เป็น

1. เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร	132,478,570	ไร่หรือร้อยละ 41
2. เนื้อที่ป่าไม้	82,178,161	ไร่หรือร้อยละ 26

* ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก จ หน้า 145-146

** ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก หน้า 120-124

3. เนื้อที่ที่ไม่ได้จำแนกคือที่สาธารณประโยชน์ ที่สุขาภิบาล ที่หนองบึง ที่ราชพัสดุ จำนวน 106,040,157 ไร่หรือร้อยละ 33

ในจำนวนเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร สามารถแบ่งได้เป็น

1. ที่นา	68,292,753	ไร่หรือร้อยละ 51
2. ที่พืชไร่	32,011,185	ไร่หรือร้อยละ 24
3. ที่ไม้ผล	22,318,991	ไร่หรือร้อยละ 17
4. ที่อยู่อาศัย	3,518,683	ไร่หรือร้อยละ 3
5. ที่รกร้างว่างเปล่า	3,221,465	ไร่หรือร้อยละ 2
6. ที่สวน ผัก ไม้ดอก	957,934	ไร่หรือร้อยละ 1
7. ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	760,840	ไร่หรือร้อยละ 1
8. ที่อื่น ๆ	1,390,619	ไร่หรือร้อยละ 1

เมื่อพิจารณาลักษณะการถือครองที่ดิน ปี 2538 จากเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร 132,478,570 ไร่ อาจแบ่งเป็น ถือครองที่ดินของตนเอง 109,318,442 ไร่หรือร้อยละ 85 และถือครองที่ดินผู้อื่น 23,160,125 ไร่หรือร้อยละ 15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายภาคปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงเนื้อที่การถือครองที่ดินของเกษตรกรทั่วประเทศ

ภาค	ที่ดินตนเอง(ไร่)	ร้อยละ	ที่ดินผู้อื่น(ไร่)	ร้อยละ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	51,310,467	89	6,546,706	11
ภาคเหนือ	21,902,124	74.96	7,314,621	25.04
ภาคกลาง	19,362,466	71.08	7,675,226	23.92
ภาคใต้	16,743,385	92.17	1,421,575	7.83

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

เป็นที่สังเกตว่าภาคกลางมีจำนวนเกษตรกรที่ต้องเช่าที่ดินผู้อื่นสูงที่สุดถึงร้อยละ 28 หรือเกือบหนึ่งในสาม เพราะที่ดินในภาคกลางส่วนใหญ่ ถูกถือครองโดยเจ้าของที่ดินที่เป็นนายทุนหรือผู้ที่ซื้อที่ดินไว้โดยไม่ทำประโยชน์ ประกอบกับประชากรเพิ่มมากขึ้นคนในรุ่นถัดมาไม่มีที่ดิน โดยเฉพาะเกษตรกรที่อยู่บริเวณชลประทานเช่าที่ดินทำกินถึง 1,371,592 ไร่ หรือร้อยละ 42.40 ของพื้นที่ทั้งหมด

จากข้อมูลทั้งหมดได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จนต้องอาศัยที่ดินผู้อื่นโดยการเช่าที่ดินผู้อื่น การมีที่ดินไม่เพียงพอในการทำกิน ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเมื่อเฉลี่ยการถือครองที่ดินต่อครัวเรือนจะได้ครัวเรือนละประมาณ 25 ไร่ และหากตามข้อมูลซึ่งมีสัดส่วนคนที่อาศัยในชนบทและในเมืองเป็น 70:30 และกำลังแรงงานเกษตรกรรมต่อแรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกันในปัจจุบัน ที่ดินทำกินต่อครัวเรือนจะต้องมีมากขึ้นและต้องไม่มีปัญหาการไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งปัญหาในปัจจุบันพบว่าการกระจายการถือครองที่ดินในประเทศไทยยังเป็นปัญหาที่ดินอยู่ในครอบครองของคนจำนวนน้อยและไม่ได้ทำประโยชน์ จึงต้องมาพิจารณาการทำประโยชน์ในที่ดิน เพื่อควบคุมการทำประโยชน์ในที่ดินเพื่อมิให้มีที่ดินที่ถูกทอดทิ้งไว้โดยไม่ได้ทำประโยชน์เป็นจำนวนมาก ดังการเปรียบเทียบการใช้ที่ดินปี 2536 2541 และ 2546

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละผู้ถือครองทำการเกษตร จำแนกเป็นรายภาค ขนาดเนื้อที่ถือครองทั้งสิ้น และลักษณะการถือครองที่ดิน พ.ศ. 2536 2541 และ 2546

รายการ	จำนวน Number			ร้อยละ Percent			Item
	2536 (1993)	2541 (1998)	2546 (2003)	2536 (1993)	2541 (1998)	2546 (2003)	
จำนวนผู้ถือครองทำการเกษตรทั้งสิ้น							Total number of holdings
จำแนกตามภาค	5,647,490	5,578,191	5,814,679	100.0	100.0	100.0	By Region
ภาคกลาง	934,024	852,253	902,759	16.5	15.3	15.5	Central Region
ภาคเหนือ	1,408,363	1,307,069	1,371,581	24.9	23.4	23.6	Northern Region
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,505,936	2,589,354	2,653,391	44.4	46.4	45.6	Northeastern Region
จำแนกตามขนาดเนื้อที่							By size of Total area of holding(rai)
ถือครองทั้งสิ้น (ไร่)	5,647,490	5,578,195	5,814,679	100.0	100.0	100.0	
ต่ำกว่า 6	1,114,038	1,066,346	1,372,215	19.7	19.1	23.6	Under 6
6 - 9	745,982	779,357	816,588	13.2	14.0	14.0	6 - 9
10 - 39	3,064,632	3,205,114	2,970,571	54.3	57.5	51.1	10 - 39
40-139	694,292	505,940	625,917	12.3	9.0	10.8	40 - 139
140 ขึ้นไป	28,546	21,438	29,388	0.5	0.4	0.5	140 and over

จำแนกตามลักษณะ	By land tenure						
การถือครองที่ดิน	5,647,490	5,569,451	5,812,323	100.0	100.0	100.0	
เนื้อที่ของตนเอง	4,374,303	4,557,818	4,356,141	77.4	81.8	75.0	Own land
เนื้อที่ไม่ใช่ของตนเอง	738,026	437,754	647,249	13.1	7.9	11.1	Others
เนื้อที่ของตนเองและไม่ใช่ของตนเอง	535,161	573,879	808,933	9.5	10.3	13.9	Own land and others

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ในการสำรวจการทำประโยชน์ เมื่อกระทรวงมหาดไทยสั่งการให้จังหวัดสำรวจทางจังหวัดโดยสำนักงานที่ดินจังหวัดก็ส่งการไปยังสำนักงานที่ดินอำเภอ ให้ทำการสำรวจการทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ เมื่อพิจารณาถึงจำนวนเอกสารสิทธิและกำลังเจ้าหน้าที่ จากสถิติการออกเอกสารสิทธิในที่ดินทั่วประเทศตั้งแต่ พ.ศ.2444 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2542 มีดังนี้

ตารางที่3 แสดงจำนวนเอกสารสิทธิที่ดินของพื้นที่ทั้งหมด ปี พ.ศ. 2542

ประเภทเอกสารสิทธิ	จำนวน(แปลง)	ไร่-งาน-วา
โฉนด	16,748,352	64,340,016-1-62
น.ส.3ก.	7,841,932	42,678,523-2-21
ประเภทเอกสารสิทธิ	จำนวน(แปลง)	ไร่-งาน-วา
น.ส.3	2,009,812	17,932,881-3-29
ใบจอง	369,338	3,781,886-0-39
รวม	26,969,434	128,733,287-3-51

ที่มา : กรมที่ดิน

จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีระบบเอกสารที่ดินเกือบครอบคลุมพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ทั้งหมดแล้ว เนื่องจากพื้นที่ที่ถือครองมีทั้งหมด 132,478,570 ไร่ หรือมีระบบเอกสารสิทธิร้อยละ 98 ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการควบคุมการไม่ทำประโยชน์ในที่ดินได้

บทที่ 4

การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 (พ.ศ.2502)กับผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทย

ในระยะแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยของคณะราษฎรเมื่อปี พ.ศ.2475 เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับการผูกขาดอำนาจรัฐที่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม หรือบางตระกูลที่มีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับกษัตริย์ ราชวงศ์ และขุนนางที่มีอยู่ก่อน เปลี่ยนแปลง นโยบายอันสำคัญประการหนึ่งของคณะราษฎร คือ ต้องการให้ประชาชนมีสวัสดิการที่ดีขึ้น บำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ รัฐต้องจัดหางานให้ทุกคนได้มีงานทำ ไม่ปล่อยให้ต้องอดอยาก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2476 ดร.ปรีดี พนมยงค์ หนึ่งในจำนวนผู้ก่อการปฏิวัติ ได้เสนอโครงการเศรษฐกิจต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี โครงการดังกล่าวในส่วนที่ต้องการให้ประชาชนมีงานทำนั้น ได้เสนอให้รัฐบาลซื้อที่ดินที่สามารถทำการเกษตรจากเจ้าของที่ดินที่ต้องการขายแล้วนำมาจัดสรรให้ราษฎรที่ประสงค์จะทำการเกษตรเข้าทำโดยให้เกษตรกรที่ทำการเกษตรดังกล่าวมีฐานะเป็นลูกจ้างของรัฐ มีเงินเดือน เบี้ยหวัด บำนาญ เช่นเดียวกับข้าราชการบวตฤประสงค์เพื่อการกระจายรายได้ที่มีความเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น แต่ปรากฏว่าโครงการดังกล่าวไม่ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

โครงสร้างทางสังคมการเมืองยังคงเป็นไปภายใต้อิทธิพลจากกลุ่มชนชั้นนำอยู่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้เข้ายึดอำนาจรัฐและสถาปนาตนขึ้นเป็นผู้นำและกำหนดความเปลี่ยนแปลง แต่กลุ่มของตนก็ได้รับแรงกดดันจากสภาวะทางเศรษฐกิจและการเมืองจากนอกประเทศด้วย โดยในปี พ.ศ. 2497 ฝ่ายพลเรือนในคณะราษฎรได้เริ่มหมดบทบาทในการผลักดันทางการเมือง และรัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป. พิบูลย์สงครามเป็นนายกรัฐมนตรี และมีกลุ่มทหารที่ร่วมปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง(คณะราษฎร) ซึ่งเป็นรัฐบาลเผด็จการทหาร และมีแนวคิดชาตินิยมและต่อต้านธุรกิจชาวต่างชาติโดยมองว่ากลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่คุกคามชาวนาและสมควรที่จะถูกควบคุม โดยเฉพาะชาวจีน เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปได้อย่างสอดคล้องกับสิ่งที่กลุ่มทหารต้องการ และยังอ้างว่าเพื่อปลดปล่อยชาวนาให้พ้นจากอิทธิพลของนักธุรกิจต่างชาติให้หมดไปจากระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย โดยรัฐบาลได้วางแผนเข้ามาควบคุมการดำเนินการด้านเศรษฐกิจในเขตเมืองไว้ 3 ประการ ประการแรกเข้าควบคุมการค้าข้าว ซึ่งเป็นธุรกิจที่เคลื่อนย้ายทรัพยากรจากชนบทสู่เมือง

ประการที่สอง เข้าควบคุมเครือข่ายการขายสินค้าอุปโภคและบริโภคในชนบท และประการสุดท้าย ส่งเสริมให้ปันส่วนเกินที่เกิดจากค่าข้าวและการค้าอย่างอื่น ๆ เป็นเงินลงทุนในสินค้าประเภทผลิต เพื่อทดแทนการนำเข้า สำหรับที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตสนับสนุนให้ราษฎรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยรัฐบาลในขณะนั้นได้ร่างกฎหมายที่ดินต่อสภาผู้แทนราษฎรและผ่านความเห็นชอบให้ประกาศเป็นประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ในกฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินของปัจเจกบุคคลเฉพาะที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น ดังนี้

1. ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	ไม่เกิน	50	ไร่
2. ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม	ไม่เกิน	10	ไร่
3. ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม	ไม่เกิน	5	ไร่
4. ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย	ไม่เกิน	5	ไร่

ประมวลกฎหมายที่ดินฉบับดังกล่าวข้างต้น มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2497 จนถึงวันที่ 13 มกราคม 2502 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะหัวหน้าของคณะปฏิวัติได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ที่กล่าวข้างต้น

ในการวิเคราะห์ “การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49(พ.ศ.2502)กับผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทย” นั้น ก็เพื่ออธิบายในประเด็นหลัก 2 ประการ คือ

ประเด็นแรก การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49(พ.ศ. 2502) เกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใด และ

ประเด็นที่สอง ใครเป็นผู้ที่ได้หรือใครเสียประโยชน์จากการยกเลิกการกำหนดสิทธิในที่ดิน

4.1 การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติเกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใด

ก่อนที่จะวิเคราะห์การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49(พ.ศ.2502)เกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใดนั้น จำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ว่ามีแรงกดดันใดที่เป็นเหตุให้รัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลย์สงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ต้องเสนอกฎหมายดังกล่าวที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินสำหรับใช้ประโยชน์แต่ละประเภทไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น และสภาได้ผ่านกฎหมายดังกล่าวให้ประกาศใช้เป็นประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ในกฎหมายฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิในที่ดินไว้ ดังนี้ ให้ปัจเจกบุคคลมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่เกิน 50 ไร่ เพื่อการอุตสาหกรรม ไม่เกิน 10 ไร่ เพื่อการพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัย ไม่เกินประเภทละ 5 ไร่

ในปี พ.ศ. 2394 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขึ้นครองราชย์โดยการสนับสนุนจากกลุ่มขุนนางที่นำโดยสมเด็จพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้มีความเกี่ยวข้องกับการค้าอย่างลึกซึ้ง ขุนนางผู้นี้ต้องการจะค้าขายกับชาวยุโรป เพราะได้มองเห็นอนาคตของฝิ่นที่อังกฤษใคร่จะขาย และการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงซึ่งเป็นสนธิสัญญาทางการค้ากับประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ.2398 ก็เกิดเนื่องจากบรรดาขุนนางที่มีสมเด็จพระยาศรีสุริยวงศ์เชื้อเชิญรัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอนให้มาเจรจาการค้าและทำสนธิสัญญาดังกล่าวผลของการทำสนธิสัญญา ทำให้การผลิตในสังคมไทยซึ่งเดิมเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคกลายเป็นการผลิตเพื่อการค้า มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพื่อเพิ่มผลผลิตออกจำหน่าย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงมีนโยบายให้ขุดคลองเพื่อขยายพื้นที่ทำนาเพื่อเพิ่มผลผลิต โดยให้ขุดคลองมหาสวัสดิ์ เมื่อขุดเสร็จที่ดินสองฝั่งคลองเนื้อที่ 16,200 ไร่ ทรงแบ่งออกเป็น 50 ส่วน ๆ ละ 324 ไร่ ยกให้กับพระโอรสและธิดา และในปลายทศวรรษ 2400 ได้ทรงอนุญาตให้ขุนนางชั้นสูงขุดคลองดำเนินสะดวก และให้ที่ดินสองฝั่งคลองดังกล่าวเป็นกรรมสิทธิ์ของขุนนางผู้นั้น (ผาสุก, คริส :2546 :234)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ดำเนินนโยบายขุดคลองสืบต่อมา และแบ่งการขุดออกเป็น 3 ประเภท (กิตติ: 2527: 234)

1. คลองที่รัฐบาลขุด เป็นนโยบายของรัฐที่จะให้มีการขุดคลองเพื่อการคมนาคมและขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูกเป็นสำคัญ คลองที่ขุดเป็นคลองแรกในปี พ.ศ. 2412 คือ คลองเปรมประชากร ปรากฏว่าเมื่อขุดเสร็จแล้ว รัฐบาลไม่สามารถพัฒนาที่ดินสองฝั่งคลองเป็นพื้นที่เพาะปลูกได้ เพราะราษฎรและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ต่างเข้าจับจองเอาตามใจชอบและเกินกำลังที่

ราษฎรที่ต้องการทำนาจริง ๆ ไม่สามารถเข้าจับจองได้ เพราะเกรงกลัวอำนาจของข้าราชการ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงได้ทรงประกาศขุดคลองในปี พ.ศ. 2420 โดยกำหนดว่าราษฎรที่ต้องการที่ดินทำนาต้องออกเงินช่วยในการขุด หากเป็นคนยากจนไม่มีเงินก็ให้ออกแรงช่วยขุด หลังจากออกประกาศดังกล่าวก็มีการขุดคลอง คลองเปรี้งเป็นคลองหนึ่งในจำนวนหลายคลองที่ขุดตามประกาศดังกล่าว และที่ดินเนื้อที่ 6,000 ไร่ริมคลองนั้นได้ทรงโปรดยกให้กับมารดาแพ

2. คลองที่บริษัทคูนาสยามขุด บริษัทดังกล่าวก่อตั้งขึ้นโดยพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ นายโยกิม แกร์ซี วิศวกรชาวอิตาลีเลียน พระยานาพิพิธภานี และนายยม บริษัทดังกล่าวได้รับสัมปทานให้ขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์และคลองซอยจากคลองดังกล่าว โดยให้บริษัทมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินสองฝั่งคลองที่ขุด ปรากฏว่าเมื่อขุดเสร็จบริษัทคูนาสยามถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินคิดเป็นเนื้อที่ 840,000 ไร่

3. คลองที่เอกชนขุด โดยได้รับสิทธิประโยชน์ 2 ประการ คือได้กรรมสิทธิ์โดยมีสิทธิเลือกเอาพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ กับได้กำไรจากการขุดเพราะราษฎรที่ต้องการที่ดินออกเงินช่วย

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่านโยบายการขุดคลองเพื่อขยายพื้นที่ทำนาประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ แต่กลับล้มเหลวในแง่ของการกระจายรายได้ไปสู่ราษฎร ผู้ได้รับประโยชน์จากการขุดคลองมากที่สุดคือพวกเชื้อพระวงศ์และขุนนาง ข้าราชการชั้นสูงที่มีทรัพย์และซื้อที่ดินไว้จำนวนมากและเป็นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ ส่วนที่ไม่อุดมสมบูรณ์นั้นชาวนาที่พอจะมีเงินซื้อไว้ทำกิน ชาวนายังคงถูกเอารัดเอาเปรียบโดยพวกเจ้าที่ดิน ที่ดินส่วนใหญ่กระจุกอยู่ในกำมือของเจ้านายและผู้มีทรัพย์

ในปี พ.ศ. 2475 คณะราษฎรที่ประกอบด้วยทหารและพลเรือน ได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย สาเหตุที่ต้องทำการปฏิวัติ เนื่องจากไม่พอใจการปกครองของกษัตริย์ในระบอบดังกล่าว และกล่าวหาว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงคงอำนาจอยู่เหนือกฎหมาย แต่งตั้งญาติและคนสอพลอให้ดำรงตำแหน่งต่อไป และอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญทำอะไรโดยลำพังอีกต่อไปไม่ได้ นอกจากนี้จะได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร คณะราษฎรมีแผนนโยบายตามที่วางไว้ 6 ประการ และหนึ่งใน 6 ประการก็ได้แก่การบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยจัดหางานให้ราษฎรทุกคนได้ทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ จะไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก และเพื่อให้เกิดผลตามนโยบายดังกล่าว ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะราษฎรได้เสนอเค้าโครงเศรษฐกิจต่อคณะรัฐมนตรีในขณะนั้น เกี่ยวกับที่ดินนั้นได้เสนอให้รัฐบาล

รัฐบาลจัดซื้อที่ดินที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรจากเจ้าของที่ประสงค์จะขาย และนำมาให้ประชาชนที่ต้องการทำอาชีพเกษตรกรรมเข้าทำการผลิต และไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี จอมพล ป.พิบูลย์สงคราม ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะราษฎรที่ทำการยึดอำนาจการปกครองและมีอุดมการณ์เช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วคือต้องหาที่ดินให้กับเกษตรกร ทั้งยังเป็นนักชาตินิยม รังเกียจพวกเจ้าที่ดินโดยเฉพาะกลุ่มทุนที่เป็นชาวจีนโดยมีความคิดว่าเป็นพวกคุกคามชาวนา ได้กลับมามีอำนาจทางการเมืองโดยเป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของบุคคลดังกล่าวได้เสนอกฎหมายที่ดินต่อสภาผู้แทนราษฎรและผ่านความเห็นชอบให้ประกาศใช้เป็นประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 สาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าว ก็คือบทบัญญัติของมาตรา 34 ได้กำหนดสิทธิของปัจเจกในการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ใช้แต่ละประเภทไว้ คือที่ดินเพื่อการเกษตร ไม่เกิน 50 ไร่ เพื่อการอุตสาหกรรม ไม่เกิน 10 ไร่ เพื่อการพาณิชย์-กรรม และเพื่อที่อยู่อาศัย ไม่เกินประเภทละ 5 ไร่ บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการบั่นทอนโอกาสของพวกเจ้าที่ดินซึ่งเป็นที่เชื่อพระวงศ์และคหบดีเจ้าที่ดิน ในอันที่จะสะสมที่ดินไว้เป็นกรรมสิทธิ์ของตนให้มากที่สุด เพื่อนำมาหารายได้ด้วยการให้เช่า สร้างความไม่พึงพอใจให้กับกลุ่มคนดังกล่าว แต่ก็ไม่อาจทัดทานได้ เพราะรัฐบาลได้เสนอเป็นกฎหมายและผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว ประกอบกับในยุคนั้นสมัยดังกล่าวแม้จะเปลี่ยนแปลงการปกครองหวังว่าจะเป็น การปกครองโดยประชาชนเพื่อประชาชน ตามอุดมการณ์ของคณะราษฎรที่วางไว้ แต่ความเป็นจริงกับเป็นการปกครองแบบเผด็จการทหารตลอดมา และมาสิ้นสุดลงเมื่อเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535 ระบอบประชาธิปไตยโดยประชาชนเพื่อประชาชนจึงได้เกิดขึ้นในสังคมไทยตราแต่ทุกวันนี้

เมื่อคณะราษฎรได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และขึ้นทำหน้าที่ปกครองประเทศนั้น เศรษฐกิจของประเทศไทยถูกครอบงำโดยชาวต่างชาติตะวันตกและพ่อค้าเชื้อสายจีน คณะราษฎรได้มองพ่อค้าชาวจีนว่าเป็นพวกที่คุกคามและขูดรีดชาวนา จากการสำรวจของ ดร.ซิมเมอร์แมน พบว่าในภาคที่เศรษฐกิจขึ้นกับการค้า ชาวนชนบทที่เป็นชาวนาต้องยืมเงินมาเพื่อทำการเพาะปลูกที่ข้าวยังปลูกอยู่ในนา และการกู้ยืมเงินต้องนำสิทธิเหนือที่ดินมาเป็นหลักประกัน เมื่อเกิดภัยพิบัติผลผลิตตกต่ำ ข้าวขายไม่ได้ราคา ชาวนาที่กู้ยืมเงินจากพ่อค้าข้าวไม่มีเงินชำระที่นาก็ตกเป็นของพ่อค้า ผู้ให้กู้ยืมคิดดอกเบี้ยในอัตราสูง ชาวจีนได้เข้ามามีบทบาททำการค้าข้าวมาช้านานตั้งแต่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษในปี พ.ศ.2398 และคนไทยก็ทำนาเป็นหลัก พ่อค้าชาวจีนได้ควบคุมข้าวไว้ในกำมือโดยผ่านสมาคมโรงสีข้าวที่มีนายมา บุญกุล เป็นประธาน

เจ้าของโรงสีสำคัญในสมัยนั้นได้แก่ หวังหลี บูลสุข บูลกุล เพื่อให้การส่งออกข้าวไปขายยังต่างประเทศสมบูรณ กุ่มพ่อค้าในตระกูลดังกล่าวได้ทำธุรกิจประกันภัย ธนาคาร และการเดินเรือ ทำให้วงจรการค้าของชาวจีนสมบูรณขึ้น(พรณี: 2543:48-50) จึงจะเห็นได้ว่านอกจากชาวจีนก็ได้มีกระบวนการสะสมทุนที่แอบอิงเข้ากับกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่มีส่วนเชื่อมต่อกับระบบเศรษฐกิจภายนอก และมีการสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มผู้คุมอำนาจรัฐ ทำให้เป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากพัฒนาการทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม คณะราษฎรได้อ้างถึงความยากจนของชาวนาในชนบท และดำเนินนโยบายควบคุมชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนโดยการออกกฎหมาย อันได้แก่ พระราชบัญญัติการธนาคารและการประกันภัย พ.ศ. 2475 เพื่อจัดเก็บภาษีธุรกิจธนาคารและการประกันภัย ทำให้ธนาคารเล็ก ๆ ร้องเรียนว่าไม่สามารถเสียภาษีได้ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 เพื่อแก้ปัญหาการกู้ยืมเงิน พระราชบัญญัติว่าด้วยการยกยกอภทรัพย์ของกสิกร พ.ศ. 2475 เพื่อป้องกันการสูญเสียที่ดินของชาวนา พระราชบัญญัติควบคุมการจับสัตว์น้ำในสยาม พ.ศ. 2477 เพื่อควบคุมชาวจีนที่ประมูลเขตน่านน้ำในการจับสัตว์น้ำ และพระราชบัญญัติการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2480 เพื่อป้องกันการซื้อถูกขายแพง (พรณี : 2543: 56) กิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงถูกจำกัดอยู่ภายใต้การดูแลที่เข้มงวดของรัฐ ที่พยายามเข้ามามีบทบาทควบคุมที่มากขึ้น

เมื่อรัฐบาลได้วางแผนเข้ามาควบคุมการดำเนินการเศรษฐกิจในเขตเมือง โดยให้อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ แผนการที่วางไว้มี 3 ประการ คือ ประการแรกควบคุมการค้าข้าว ซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดและเป็นทรัพยากรหลักที่ช่วยในการเลี้ยงชีพแรงงานที่เคลื่อนย้ายจากชนบทเข้าสู่เมือง ทั้งยังช่วยสร้างการค้า การส่งออก ประการที่สองควบคุมเครือข่ายการขายสินค้าอุปโภคและบริโภคในชนบท และประการสุดท้ายส่งเสริมให้ปันส่วนเกินที่เกิดจากการค้าข้าว และการค้าอื่น ๆ เป็นเงินลงทุนในสินค้าประเภทผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (ผาสุก, คริส : 2546 : 148) จุดมุ่งหมายอีกประการที่จะปลดปล่อยชาวนา ให้หลุดพ้นจากอิทธิพลของพ่อค้าคนกลางที่เป็นคนจีน รัฐบาลได้ก่อตั้งบริษัทข้าวไทยและดำเนินกิจการโรงสีข้าวจาก 17 โรงเป็น 44 โรง ทั้งในปละรอบ ๆ กรุงเทพ แม้ว่าผู้ปกครองทางฝ่ายทหารพยายามที่จะให้รัฐบาลเข้าควบคุมเศรษฐกิจภาคเมือง และมีความตั้งใจที่จะขยายรัฐวิสาหกิจออกไป แต่กลับปรากฏว่าสมาชิกบางคนของคณะราษฎรกลับมีนโยบายในทางตรงกันข้ามด้วยการสนับสนุนมาตรการปกป้องธุรกิจของชาวต่างชาติ เปิดโอกาสให้ธุรกิจใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นการสะสมทุนของเอกชนด้วยการใช้เงินทุนของรัฐ ไปส่งเสริมธุรกิจที่ดำเนินการโดยนักธุรกิจชาวจีนให้ได้รับประโยชน์ด้านเงินทุน และได้รับความ

คุ้มครองทางการเมือง และยังให้สิทธิพิเศษในกิจการบางอย่าง โดยได้รับผลตอบแทนจากส่วนแบ่งของกำไรเพื่อนำมาสร้างฐานะให้เกิดความมั่งคั่งส่วนตัวและฐานะเสียงทางการเมือง กลุ่มของ ดร.ปรีดี พนมยงค์มักจะร่วมทุนกับพวกพ่อค้ารายใหญ่ ได้แก่ตระกูลหวังหลี ล่ำซำ บูลกุล นายมา บูลกุลได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการบริษัท ข้าวไทย ตระกูลบูลสุขและหวังหลี ดำเนินกิจการค้าข้าว โดยรับช่วงเหมางานจากบริษัทข้าวไทย หัวหน้าครอบครัวล่ำซำมีบทบาทสำคัญในบริษัทไทยนิคมพาณิชย์ ตระกูลพ่อค้าดังกล่าวนอกจากจะค้าข้าวแล้วยังทำธุรกิจอย่างอื่น เช่น การส่งสินค้าทางเรือ ประกันภัย และกิจการบริการอื่น ๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยบรรดาศัตรูสมมติในในกลุ่มของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ผู้สนับสนุน ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการบริหารของรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นจำนวนยี่สิบแห่ง ภายหลังปี พ.ศ. 2481 จึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างพันธมิตรของกลุ่มพลเรือนในคณะราษฎร เพื่อหาอำนาจต่อรองกับกลุ่มทหาร ซึ่งไม่มีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มทหารก็ได้แสดงให้เห็นว่าตนเองนั้นมีความพยายามที่จะสร้างฐานทางเศรษฐกิจผ่านกลไกของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของรัฐวิสาหกิจและมาตรการทางกฎหมายที่ได้ถูกนำมาใช้เพื่อสกัดกั้นอำนาจของอีกฝ่ายและเสริมขุมกำลังให้กับตนเอง

เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 พลโทผิน ชุณหะวัณ , พันเอกเผ่า ศรียานนท์ และ พันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองสำเร็จ และกำจัดกลุ่มของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ รวมทั้งกลุ่มของจอมพล ป.พิบูลย์สงครามออกไป การรัฐประหารดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบเผด็จการทหารอย่างสมบูรณ์ กลุ่มทหารที่ทำการรัฐประหารดังกล่าวเรียกชื่อกลุ่มตนเองว่า "คณะรัฐประหาร" และได้กลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย ด้วยการสร้างระบบเศรษฐกิจที่เรียกว่า "ทุนนิยมโดยรัฐ" คณะรัฐประหารชุดนี้เน้นการสร้างธุรกิจส่วนตัวและให้ความคุ้มครองแก่ธุรกิจของเอกชน ทั้งยังสนับสนุนการดำเนินการทางธุรกิจในแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม หลังจากที่ทำกรรัฐประหารแล้วคณะรัฐประหารได้แตกออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มชอวยราชครู ที่มีพลโทผิน ชุณหะวัณ และพันเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นหัวหน้ากลุ่ม กับกลุ่มสี่เสาเทเวศน์ ซึ่งมีพันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้ากลุ่ม ทั้งสองกลุ่มขัดแย้งกันทางผลประโยชน์ ต่างฝ่ายต่างก็ใช้อิทธิพลของกลุ่มเข้าควบคุมวิสาหกิจของรัฐ สร้างวิสาหกิจส่วนตัวรวมทั้งให้การคุ้มครองแก่พ่อค้า การแตกแยกดังกล่าวของคณะรัฐประหารทำให้พ่อค้าต้องเข้าหากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อให้คุ้มครองผลประโยชน์ของตน แหล่งผลประโยชน์และอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มชอวยราชครู ได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด, ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, ธนาคารกรุงศรี

อยุธยา จำกัด, ธนาคารเกษตร จำกัด, ไทยประสิทธิประกันภัย จำกัด, เอเชียทรัสต์ จำกัด, ศรีอยุธยาประกันภัย จำกัด, วิธสินประกันภัย จำกัด, ประกันชีวิตศรีอยุธยา จำกัด, ประกันชีวิตบูรพา จำกัด ในส่วนของภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ บริษัท ประมุงไทย จำกัด, บริษัท ไทยเดินเรือทะเล จำกัด, บริษัทเดินเรือไทย จำกัด, บริษัท ไทยท่า จำกัด, บริษัท กระสอบไทย จำกัด, บริษัท สยามคคีก่อสร้าง จำกัด, บริษัท ปอไทย จำกัด, บริษัท ส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ จำกัด, บริษัท ส่งเสริมปอแห่งประเทศไทย จำกัด, บริษัท อภรณ์ภัณฑพานิช จำกัด, บริษัท หินอ่อน จำกัด, บริษัท อุตสาหกรรมน้ำตาลชลบุรี ทางด้านพาณิชย์กรรม ได้แก่ บริษัท พัทธ์ศัสมัคคี, บริษัท คำไม้ทหารส้ามัคคี, ศรีอยุธยาพาณิชย์ จำกัด, บริษัท คำสัตว์ทหารส้ามัคคี จำกัด, บริษัท คำต่างประเทศทหารส้ามัคคี จำกัด, บริษัท กรุงเทพมหานคร จำกัด, บริษัท สัตว์เอกซ์ปอร์ต จำกัด (พรรณ : 2543:114-115)

แหล่งผลประโยชน์สำคัญของกลุ่มสี่เสาเทเวศน์ซึ่งมีพันธกิจสำคัญ ๓ ประการ เป็นหัวหน้านั้น ทางด้านการเงิน ได้แก่ กองสลากกินแบ่งรัฐบาล, สำนักงานทรัพย์สินฯ, ธนาคารเอเชีย จำกัด, ธนาคารมณฑล จำกัด, ธนาคารกสิกรไทย จำกัด, ธนาคารแหลมทอง จำกัด, ธนาคารไทยทง จำกัด, สหธนาคารกรุงเทพ จำกัด, คลังสินค้าแม่น้ำประกันภัย, นครหลวงประกันภัย จำกัด, ทิพยประกันภัย, ไทยประกันชีวิต จำกัด แหล่งผลประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ บริษัทไทย จำกัด, บริษัท วิจิตรก่อสร้าง จำกัด, บริษัท รัชตศิลา จำกัด, บริษัท บางกอกเดินเรือและการค้า จำกัด, บริษัท ถ่านและน้ำมันไทย จำกัด, บริษัท แสนสุรัตน์ จำกัด, บริษัท ณะการพิมพ์ จำกัด, บริษัท ชลประทานซีเมนต์ จำกัด, บริษัท สหชนส่งทางน้ำ, บริษัท สหส้ามัคคีคำสัตว์ จำกัด, บริษัท สหส้ามัคคีการเดินเรือ จำกัด, บริษัท เหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจ จำกัด, บริษัท ไทยแลนด์สตีล จำกัด, บริษัท โลหะพานิชย์ จำกัด, บริษัท กรุงเทพใหม่ไทย จำกัด ด้านพาณิชย์กรรม ได้แก่ บริษัท คลังสินค้าแม่น้ำ จำกัด, บริษัท จารุ จำกัด, บริษัท บูรพาสากลเศรษฐกิจไทย จำกัด, บริษัท คู่ทองไทย จำกัด, บริษัท ทหารอยุธยา จำกัด, บริษัท ผดุงสินพาณิชย์ จำกัด, บริษัท ธิญญไทย จำกัด, บริษัท บางกอกสากลการค้า จำกัด, บริษัท สหพาณิชย์การส้ามัคคี จำกัด, บริษัท การค้าส้ามัคคี จำกัด (พรรณ : 2543:115-116)

กลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่กล่าวถึงข้างต้น หมายถึงผู้เป็นเจ้าของธนาคารพาณิชย์ หรือผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ส่วนเกิน อันได้แก่ ผลกำไรและผลประโยชน์ต่าง ๆ นายทุนกลุ่มนี้จะควบคุมทุนของธนาคาร กำหนดทิศทางการลงทุน ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันที่ระดมเงินทุนที่สำคัญของเอกชน กำหนดทิศทางการขยายตัวของทุนการค้า และทุนอุตสาหกรรม จุดมุ่งหมายของนายทุนที่ทำธุรกิจธนาคารเพื่อใช้เป็นฐานทางการเงินในการ

ขยายธุรกิจเพื่อประโยชน์ส่วนตน ไม่มีจุดมุ่งหมายให้ใช้ธนาคารเป็นทุนของสังคม หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 มาจนถึงปี พ.ศ. 2516 ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองระบอบอำนาจตยาธิปไตย อำนาจการปกครองที่แท้จริงมีได้อยู่ในมือของประชาชน หากแต่อยู่ในมือของกลุ่มอำนาจทางการเมืองไม่กี่กลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารที่ปกครองประเทศแบบเผด็จการ สังคมไทยเลือกใช้แนวทางเศรษฐกิจ 2 แนวทางใหญ่ ๆ คือ เศรษฐกิจแบบชาตินิยมที่สนับสนุนบทบาทของรัฐวิสาหกิจในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 - 2500 และเศรษฐกิจแบบชาตินิยมที่สนับสนุนบทบาทของเอกชน นับตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมามีอำนาจในปี พ.ศ.2501 นายทุนธนาคารไทยอยู่ภายใต้สภาวะทางการเมืองและแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ทุนผูกขาด

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทหารได้ทวีความรุนแรงและขึ้นถึงจุดสูงสุดด้วยการรัฐประหารอีกครั้ง เหตุการณ์ที่ถูกอ้างว่าเป็นแรงผลักดันให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต้องทำการปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ.2500 นั้น เนื่องจากเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 รัฐบาลได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ปรากฏว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม มีการโกงการเลือกตั้ง คำพูดดังกล่าวสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนและกลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างมาก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ขอให้รัฐบาลลาออกแต่ได้รับการปฏิเสธ ในวันที่ 14 กันยายน 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ได้ทำการปฏิวัติและสำเร็จในเวลาไม่กี่ชั่วโมงและใช้อำนาจการปกครองแบบเผด็จการ ในการสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบเผด็จการนั้นได้เน้นแนวทางปฏิวัติเพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางเศรษฐกิจการเมืองของไทยในอดีต และมีการดำเนินนโยบายซึ่งจะนำมาเปลี่ยนแปลงโดยวิธีการออกในรูปแบบของคำสั่งคณะปฏิวัติ ทั้งยังได้นำเอาค่านิยมมาใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับระบบเผด็จการ โดยเน้นถึงค่านิยมในระบบพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เปรียบนายกรัฐมนตรีนีเหมือนพ่อขุนที่ดูแลเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของราษฎรเป็นอย่างดี ทั้งยังได้เน้นถึงหน้าที่ของราษฎรที่ต้องให้ความเคารพผู้นำของประเทศ และที่สำคัญจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์อย่างจริงจัง นอกจากนี้ที่กล่าวแล้วจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยังได้ใช้กลไกในการสร้างความชอบธรรมให้กับระบบเผด็จการของตนก็คือ เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญกับค่านิยมของการพัฒนาแบบตะวันตกโดยเฉพาะอิทธิพลและแนวคิดจากสหรัฐอเมริกาโดยผ่านธนาคารโลก ซึ่งต่างเป็นการสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มการเมืองและกลุ่มเศรษฐกิจที่หลากหลาย

หลาย โดยเฉพาะกลุ่มนายทุนที่มีฐานทางเศรษฐกิจที่เพียงพอต่อการครองอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และสนับสนุนการดำเนินงานทางการเมืองในเวลาต่อมา ทั้งยังมีผลต่อการเมืองระหว่างประเทศในช่วงเวลาที่ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เข้ามามีบทบาทอย่างสูงในเวทีการเมืองโลก

ก่อนปี พ.ศ. 2500 นโยบายของสหรัฐที่มีต่อประเทศไทยยังไม่ชัดเจน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2497 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูงสุดในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ และเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาเพื่อเจรจาต่อรองเรื่องความช่วยเหลือทางการทหาร และในปี พ.ศ. 2500 ก็เดินทางไปสหรัฐอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง ผู้นำที่ระดับสูงของสหรัฐอเมริกา ได้ชี้ชวนให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาประเทศโดยอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศ ในปีเดียวกันนี้เองจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม ในปี พ.ศ. 2501 ได้ประกาศยกเลิกกฎหมายรัฐธรรมนูญใช้ระบอบการปกครองแบบเผด็จการทหาร ได้ทำการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจไทยเสียใหม่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีจุดเริ่มต้นมาจากรายงานการประชุมของธนาคารโลก เมื่อปี พ.ศ. 2502 ในรายงานดังกล่าววิจารณ์ความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจล้มเหลวประสบผลขาดทุน รัฐบาลควรลดจำนวนรัฐวิสาหกิจลงและสนับสนุนหัตถอุตสาหกรรมที่เอกชนเป็นเจ้าของ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเสียใหม่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มีจุดเริ่มต้นมาจากรายงานการประชุมของธนาคารโลก เมื่อปี พ.ศ.2502 ในรายงานดังกล่าว วิจารณ์ความไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจล้มเหลวประสบผลขาดทุน รัฐบาลควรลดจำนวนรัฐวิสาหกิจลงและสนับสนุนหัตถอุตสาหกรรมที่เอกชนเป็นเจ้าของ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเสียใหม่ ปรับระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้สินเชื่อรวมทั้งจัดตั้งสถาบันเพื่อวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำดังกล่าว เริ่มโดยออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งบัญญัติจำกัดสิทธิของบุคคลในการถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม โดยให้ถือได้เพียงจำนวนเนื้อที่ดินที่กำหนดไว้ ผู้ใดจะถือกรรมสิทธิ์เกินไปกว่านั้นไม่ได้นั้น เป็นการจำกัดสิทธิโดยไม่สมควร และเป็นเหตุบ่อนความเจริญก้าวหน้าทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และส่งผลให้เสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรยกเลิกข้อจำกัดนี้เสีย ฯลฯ ผลของการออกประกาศดังกล่าวทำให้เอกชนสามารถถือกรรมสิทธิ์ได้โดยไม่จำกัดจำนวน นั่นก็หมายความว่า

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยอมรับเอาระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่มีแนวคิดยอมรับสนับสนุนให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์สำคัญในที่ดินได้มาใช้ในประเทศไทย และเป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงที่ตามมา

ในปี พ.ศ.2504 คณะผู้เชี่ยวชาญนำโดยนายโบเวน ได้แนะนำให้ไทยยอมรับที่ปรึกษาสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกเข้าประจำในหน่วยงานด้านเศรษฐกิจที่จัดตั้งขึ้นใหม่ทั้งยังขู่ว่า หากไม่ยอมรับจะตัดเงินช่วยเหลือ ประธานาธิบดีเคนเนดีของสหรัฐอเมริกาเองก็มีบันทึกถึงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้พิจารณารายงานนี้อย่างจริงจัง เพราะเป็นพื้นฐานของการให้ความช่วยเหลือของเรา ข้อเสนอดังกล่าวก็ได้ถูกนำมาปฏิบัติในเวลาต่อมา รัฐบาลได้ยุบรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นในสมัยที่จอมพล ป.พิบูลย์สงครามและกลุ่มชอวยราชครุมีอำนาจ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยอมรับกระแสการพัฒนาของสหรัฐอเมริกา รัฐบาลได้จัดตั้งสำนักงานประมาณ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ปรึกษาชาวอเมริกันได้เขียนแผนพัฒนาเศรษฐกิจให้รัฐบาลนำไปปฏิบัติ 3 ฉบับแรก(พ.ศ.2504-2519) แผนพัฒนาแต่ละฉบับมีระยะเวลาคราวละ 5 ปี ธนาคารโลกคือผู้อุปถัมภ์หลัก เจ้าหน้าที่ระดับกลางคนสำคัญในสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติมาจากนักเทคโนโลยีในเครือทุนใหม่ซึ่งได้รับการศึกษาด้านการพัฒนาแบบใหม่ในมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ธนาคารโลกเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญสำหรับแผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ฉบับแรกเขียนโดยที่ปรึกษาชาวอเมริกันนั้นมีบทบาทสำคัญและถูกครอบงำจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกที่มีต่ออนาคตเศรษฐกิจไทย(ผาสุก,คริส:2546:156-158) การสานสัมพันธ์ในระดับชาติจึงได้ลุล่วงไปด้วยดี พร้อมไปกับการยอมรับอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองของสหรัฐอเมริกา เพื่อแลกกับการสนับสนุนทางการเงิน เศรษฐกิจ และการเมืองของกลุ่มผู้นำทหาร

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจการเมืองของไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน คงจะสะท้อนให้เห็นว่าแรงผลักดันที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตัดสินใจออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 นั้น มาจากเหตุ 3 ประการคือ เกิดจากแรงกดดันทางการเมืองอันเนื่องมาจากในปี พ.ศ.2497 จอมพล ป.พิบูลย์สงคราม ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะราษฎรที่เปลี่ยนแปลงการปกครองที่มีแนวคิดในทางลบต่อสถาบันกษัตริย์ประการหนึ่ง และตั้งข้อรังเกียจต่อกลุ่มทุนโดยเฉพาะที่เป็นชาวจีน โดยมองว่าเป็นกลุ่มที่คุกคามเอาर्डเอาเปรียบชาวนา ประกอบกับเจ้าที่ดินส่วนใหญ่เป็นพวกเจ้าและพวกนาย

ทุนชาวจีน จอมพล ป.พิบูลย์สงครามประสงค์จะลดอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มบุคคลดังกล่าว จึงได้ผลักดันให้เสนอกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มเจ้าที่ดินโดยเฉพาะกลุ่มเชื้อพระวงศ์ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์โดยส่วนตัวเทิดทูนสถาบันกษัตริย์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อได้เข้ามามีอำนาจในทางการเมือง จึงได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49(พ.ศ.2502) ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินนั้นเสีย การกระทำดังกล่าวก็ได้สร้างพึงพอใจให้กับกลุ่มเจ้าที่ถือครองที่ดินไว้จำนวนมาก และพวกนายทุนเจ้าที่ดินไม่ต้องกังวลใจอีกต่อไป และสามารถที่จะสะสมที่ดินได้โดยไม่จำกัดจำนวนอีกต่อไป และเหตุผลในประการที่สองนั้นก็คือจากแนวคิดและอุดมการณ์ของตัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เองที่มีแนวคิดสนับสนุนระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2490 ได้ร่วมทำการปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งมีพลโทผิน ชุณหะวัณแล้วเกิดการแตกคอค้นแยกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มชอยราชครู มีพลโทผิน ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้ากลุ่ม และกลุ่มสี่เสาเทเวศน์ มีพันเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้ากลุ่มนั้น แหล่งสนับสนุนด้านการเงินได้แก่กองสลาก,สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กลุ่มธนาคาร กลุ่มบริษัทประกันภัย-ประกันชีวิต บริษัทที่ทำการผลิตเพื่อการค้าจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงแนวคิด อุดมการณ์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เองก็สนับสนุนระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เหตุผลหนึ่งที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลที่มีจอมพล ป.พิบูลย์สงครามนั้น ก็เพื่อทำลายระบบเศรษฐกิจรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นฐานอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม โดยมีนโยบายมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรม การทำการปฏิวัตินี้ดังกล่าวกว่ากลุ่มทุนจะมีได้แสดงบทบาทออกนอกหน้า แต่พฤติกรรมที่สนับสนุนด้านการเงินก็แสดงโดยปริยายว่าเห็นด้วยและสนับสนุนการปฏิวัติ ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่านักลงทุนตกลงจะช่วยเหลือด้านการเงินแก่นักการเมืองกลุ่มใดก็หวังจะได้รับการตอบแทนด้วยการคุ้มครองธุรกิจหรือให้สิทธิประโยชน์ตอบแทนเป็นของธรรมดา การสนับสนุนโดยไม่หวังผลตอบแทนไม่เคยปรากฏในประวัติศาสตร์ และประการสุดท้ายขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นผู้บัญชาการกองทัพก็ได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ.2500 ก่อนจะทำการปฏิวัติ เจ้าหน้าที่ระดับสูงยังไม่ชี้ชวนให้เห็นด้วยกับการพัฒนาประเทศ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากการลงทุนในต่างประเทศ นอกจากนี้ยังปรากฏตามรายงานการประชุมของธนาคารโลกที่แนะนำให้ลดอำนาจรัฐวิสาหกิจ สนับสนุนให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้หากนำไปพิจารณาประกอบเหตุผลในการออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ที่ว่าบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 นั้นเป็นเหตุบ่อนความเจริญก้าวหน้าในทาง

เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ส่งผลเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศ นำเชื่อว่าแรงกดดันให้ต้องออกประกาศของคณะปฏิวัติเกิดจากแนวคิดและอุดมการณ์ของตัวจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติในฐานะเป็นรัฐาธิปัตย์ที่มีอำนาจทั้งในทางบริหาร อำนาจอธิปไตย และตุลาการ สามารถจะออกคำสั่งที่มีฐานะเทียบเท่ากฎหมาย ยกเลิกกฎหมายใด ๆ ได้ทั้งสิ้นตามทฤษฎีวิวิเคราะห ์ 4 ข้อที่กล่าวถึงข้างต้นประการหนึ่ง เกิดจากแรงผลักดันของกลุ่มทุนที่สนับสนุนด้านการเงินซึ่งเป็นแรงกดดันภายในประการหนึ่ง และแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกซึ่งเป็นแรงกดดันจากภายนอกอีกประการหนึ่ง

จากข้อเท็จจริงดังที่กล่าวข้างต้น เราอาจนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงเหตุอันเป็นแรงผลักดันให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในฐานะของหัวหน้าคณะปฏิวัติตัดสินใจออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 มาจากเหตุการณ์ทางการเมืองประการหนึ่ง จากแรงผลักดันของกลุ่มทุนธนาคาร อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ที่เป็นพันธมิตรสนับสนุนด้านการเงิน ประการหนึ่ง และเกิดจากแรงผลักดันของสหรัฐอเมริการ่วมกับธนาคารโลกอีกประการหนึ่ง

สำหรับแรงผลักดันทางการเมืองนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 นั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดสิทธิในการถือครองและมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ที่ดินส่วนใหญ่ที่อยู่ในทำเลที่เหมาะสมแก่การเกษตร เช่นที่ดินในบริเวณทุ่งรังสิต ปทุมธานี ัญบุรี และพระนครศรีอยุธยา จะอยู่ในความครอบครองของกลุ่มอำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเชื้อพระวงศ์และขุนนางชั้นผู้ใหญ่ และกลุ่มทุน เกษตรกรที่เป็นชาวไร่ชาวนาอยู่ในฐานะไร้ที่ดินทำกินและเป็นชาวนาเช่าจากกลุ่มบุคคลดังกล่าว ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะราษฎรซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์ และจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เป็นหนึ่งในคณะดังกล่าวด้วย และหลังจากที่ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองเสร็จ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเข้าทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินแล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ได้เสนอโครงการเศรษฐกิจต่อคณะรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจัดหาที่ดินให้กับเกษตรกรนั้น ได้เสนอแนะให้รัฐซื้อที่ดินที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรมมาเป็นของรัฐนำมาให้บุคคลที่ต้องการจะเป็นเกษตรกรเข้าทำประโยชน์และให้ได้รับเงินเดือน เบี้ยหวัด เช่นเดียวกับข้าราชการ แนวคิดที่นายปรีดี พนมยงค์เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ได้ถูกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 โจมตีกล่าวว่าหาว่าการจัดการดังกล่าวเป็นระบอบของคอมมิวนิสต์ โครงการเศรษฐกิจจึงไม่ผ่าน

ความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับรัฐบาลราชอาณาจักรนั้น จนในที่สุด พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องสละราชสมบัติโดยทรงอ้างเหตุผลไม่สามารถจะปกป้องและให้ความสุขแก่ประชาชนของพระองค์ได้ หลังจากนั้นความคิดเห็นทางการเมืองในระหว่างคณะราษฎรด้วยกัน จะเกิดความขัดแย้งและมีการปฏิวัติรัฐประหารอยู่ตลอดเวลา จอมพล ป.พิบูลย์สงครามเองก็ได้อำนาจทางการเมืองด้วยการปฏิวัติหลายครั้งและต้องสูญเสียอำนาจเพราะถูกปฏิวัติหลายครั้ง ในปี พ.ศ.2497 ขึ้นมามีอำนาจและได้เป็นนายกรัฐมนตรีก็เกิดจากการทำการปฏิวัติ ในปีดังกล่าวได้ผลักดันให้คณะรัฐมนตรีเสนอร่างประมวลกฎหมายที่ดินต่อสภาผู้แทนราษฎร ร่างดังกล่าวผ่านความเห็นชอบของสภาให้ประกาศใช้เป็นประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 กฎหมายฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติจำกัดสิทธิในการถือครองและมีการมสทธิ์ในที่ดินสำหรับใช้ประโยชน์ในแต่ละประเภทไว้ สร้างความไม่พอใจให้กับผู้ถือครองที่ดินเกินจำนวนที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ความขัดแย้งระหว่างสถาบันกษัตริย์กับจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม หลังจากที่จอมพล ป. พิบูลย์สงครามมีอำนาจทางการเมือง ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็หลายครั้ง และได้พยายามกระทำบางสิ่งบางอย่างเป็นการหมิ่นสถาบันโดยเฉพาะที่ปรากฏหลักฐานที่จะกล่าวต่อไปนี้คือ กระทำต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่สร้างอนุสาวรีย์พระยาพหล ซึ่งเป็นผู้ก่อการในปี พ.ศ. 2475 และสร้างอนุสาวรีย์พระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งการสร้างดังกล่าวจะเป็นการดูแคลนราชวงศ์จักรีโดยเฉพาะ พระเจ้าตากสินนั้นหลายคนมีความรู้สึกว่าการสิ้นพระชนม์ของพระองค์ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากปฐุมกษัตริย์ แห่งราชวงศ์จักรี (ทักษ์ :2548:118) นอกจากนี้ที่กล่าวแล้วยังมีเหตุการณ์ที่ไม่บังควรเกิดขึ้น กล่าวคือ ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2500 มีการเปิดอภิปรายรัฐบาลซึ่งมีจอมพล ป.พิบูลย์สงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ในที่ประชุมมีการกล่าวว่าพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์จะจับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน และหลวงอรรถพรซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนได้กล่าวในสภาว่าหนังสือพิมพ์ไทยเสรีที่มีพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้อุปถัมภ์ด้านการเงิน ลงข่าวว่า "เจ้าผยอง เจ้าล้างศาสนา เจ้าจะตายโหง" ทั้งยังมีข้อความในหนังสือดังกล่าวโจมตีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันว่าทรงสร้างพระประจวรเพื่ออ้างเป็นเหตุไม่ไปร่วมงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ นอกจากนี้นายพีร์ บุนนาคได้กล่าวในที่ประชุมพรรคเสรีมนังคศิลาว่า พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์จะจับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพราะพระราชทานเงิน 700,000 บาทให้กับพรรคประชาธิปัตย์ และเสนอให้จับตัวพร้อมกับราชวงศ์(ทักษ์ :2548 :134-135)

วันที่ 17 กันยายน พ.ศ.2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมาใช้อำนาจทางการเมือง เพราะได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจจากรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์อย่างสูงโดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และยังมีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจด้วย ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรม เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปตามอุดมการณ์ดังกล่าว จำเป็นต้องหาทางประสานรอยร้าวระหว่างสถาบันกษัตริย์กับรัฐบาล ซึ่งมีอยู่เดิม พร้อมกับการสร้างความสมานฉันท์ในกลุ่มประชาชนที่เป็นคนไทยและจีน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่จอมพล ป. พิบูลย์สงครามมองว่าเป็นพวกก๊กซีเออาร์เอเปรียบชวาณา ประกอบกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์คงจะได้พิจารณาบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินฉบับดังกล่าวชัดเจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังกล่าว เมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกันแล้ว เห็นว่าเป็นแรงผลักดันทางการเมืองที่ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ตัดสินใจออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 นั้นเสีย นอกจากนี้ น่าจะเกิดจากแรงผลักดันของกลุ่มทุนพันธมิตรที่เป็นกลุ่มทุนธนาคาร อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่ากิจกรรมของกลุ่มทุนธนาคาร กลุ่มทุนอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมต่างก็มีวัตถุประสงค์ เพื่อแสวงหากำไรจากกิจกรรมที่พวกตนทำอยู่ เป็นไปไม่ได้ที่จะสนับสนุนโดยไม่หวังผลตอบแทน และก็เป็นที่ตามทฤษฎีที่ว่า “ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่ได้มาฟรี ๆ “ และก็คงจะได้พิจารณาแล้วเห็นว่า หากได้มีการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 แล้วก็จะทำให้กลุ่มทุนอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมสามารถเข้าถือครองที่ดินเพื่อขยายกิจการโดยไม่ถูกจำกัดเนื้อที่และการกระทำดังกล่าวก็จะส่งผลให้กลุ่มทุนธนาคารเจริญเติบโตได้ด้วย เพราะการขยายกิจการของกลุ่มทุนอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมใช้เงินและแหล่งเงินที่สำคัญสำหรับธุรกิจดังกล่าวก็คือ ธนาคาร ด้วยเหตุนี้เห็นว่ากลุ่มทุนดังกล่าวข้างต้น ได้สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ย่อมหวังผลตอบแทนอันเป็นธรรมชาติของนักลงทุน เพื่อให้เป็นไปดังประสงค์ย่อมจะต้องผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย อันจะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับกลุ่มของตน

แรงผลักดันที่สำคัญประการสุดท้ายน่าจะมาจากภายนอก คือ สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกที่ให้การสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้มีอำนาจทางการเมืองได้แต่งตั้งที่ปรึกษา

ชาวอเมริกันมาประจำในประเทศไทยเพื่อให้คำแนะนำด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1-3 (พ.ศ.2504-2509,2510-2514,2515-2519) ให้รัฐบาลนำไปปฏิบัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เน้นการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Infrastructure) โดยเฉพาะการสร้างถนน การขนส่ง ไฟฟ้า และชลประทาน จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยอมรับปฏิบัติตามคำแนะนำของสหรัฐและธนาคารโลก ด้วยการปรับปรุงกฎหมายให้เอกชนสามารถทำหัตถอุตสาหกรรม และให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โดยไม่จำกัด

4.2 ใครได้ใครเสียประโยชน์จากการที่ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497

ในการวิเคราะห์ว่าใครว่าใครได้ใครเสียประโยชน์จากการที่ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 นั้นจะเป็นการวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อชี้ให้เห็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชนชั้นในสังคม คือชนชั้นเจ้าที่ดินกับชาวนาเช่าที่ไร่ที่ทำการ โดยการผสมผสานระหว่างทฤษฎีว่าด้วยวิธีการผลิต (Mode of Production) เข้ากับทฤษฎีทุนนิยมและทฤษฎีว่าด้วยอำนาจของเลนินส์กี ทฤษฎีทั้งสามสามารถอธิบายให้เห็นว่ากลุ่มบุคคลในระบบเศรษฐกิจไม่ว่าระบบใดจะแบ่งชนชั้นของมนุษย์เป็น 2 ชนชั้นเสมอ คือ ชนชั้นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตและชนชั้นที่ไม่มีปัจจัยการผลิต อันได้แก่ ที่ดิน ฉะนั้น วิธีการผลิตของสังคมมนุษย์จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินกับมนุษย์ที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ปฏิสัมพันธ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ฝ่ายที่มีกรรมสิทธิ์จะพยายามปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขูดรีด(เอารััดเอาเปรียบ)ชนชั้นที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

การที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 นั้น เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ปัจเจกชนมีสิทธิเข้าถือครองทำประโยชน์และได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นได้โดยไม่จำกัดจำนวนเนื้อที่ ซึ่งก็หมายความว่าได้ยอมรับเอาระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้ามาใช้ในสังคมไทย ในทางทฤษฎีของระบบเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นการผลิตเพื่อการค้า แวงหากำไรและการสะสมทุน กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินเป็นรากฐานสำคัญของระบบทุนนิยมที่มุ่งให้เอกชนมีสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเบ็ดเสร็จ เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการผลิต หากระบบกรรมสิทธิ์ของที่ดินไม่ชัดเจน อำนาจในการตัดสินใจใช้ที่ดินจะไม่เป็นอิสระจากสังคมหรือส่วนรวม

ซึ่งมีเป้าหมายในการใช้ที่ดินแบบอื่น ๆ ด้วย ทั้งจะทำให้กระบวนการผลิตและสังสมทุนไม่อาจดำเนินไปได้โดยราบรื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมีข้อสมมติฐานว่าการใช้ทรัพยากรจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดก็ต่อเมื่ออยู่ภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล รวมทั้งมีฐานะเป็นสินค้าประเภททุน ซึ่งสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ในตลาดเสรี

พัฒนาการทางนโยบายเกี่ยวกับที่ดินของรัฐในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาก็ได้มีการอนุญาตให้ราษฎรจับจองที่ดินได้โดยเสรีตามกำลังและความสามารถของแต่ละคน แต่ไม่อาจมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นได้ ทั้งไม่มีสิทธิจะซื้อขายที่ดินด้วย ระบบที่ดินในสมัยรัตนโกสินทร์ก็เช่นเดียวกัน แต่ก็ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2398 ซึ่งช่วงระยะเวลาที่ประเทศมหาอำนาจ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศสกำลังล่าเมืองขึ้นโดยอาศัยการค้าเป็นเกราะบังหน้า อังกฤษได้ใช้อิทธิพลกดดันรัฐบาลไทยให้ยอมรับเข้าทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ซึ่งเป็นสนธิสัญญาทางการค้าและเป็นจุดเริ่มต้นที่ประเทศไทยเริ่มก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม การผลิตก่อนหน้าที่ทำสนธิสัญญาดังกล่าวในสังคมไทยเป็นการผลิตเพื่อยังชีพก็เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการค้านับแต่นั้นเป็นต้นมา หลังจากที่ได้อำนาจสนธิสัญญาดังกล่าว รัฐบาลก็ได้มีกฎหมายหลายฉบับเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ โดยในปี พ.ศ. 2399 รัฐบาลได้ออกประกาศกำหนดที่ให้ขายให้เช่าแก่คนนอกประเทศและประกาศฝรั่งทำหนังสือสัญญา ทั้งนี้ด้วยประสงค์ที่จะห่อหุ้มมิให้ชาวต่างชาติถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ง่าย ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้นำเอาระบบทอเรนส์ของประเทศออสเตรเลียมาใช้สำหรับการสำรวจรังวัดที่ดินเพื่อออกโฉนด โดยได้ออกกฎหมายในรูปของประกาศโฉนดที่ดิน รศ. 120 ซึ่งตรงกับปี พ.ศ. 2444 เป็นการรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชนเป็นครั้งแรก รัฐบาลในยุคสมัยดังกล่าวได้ส่งเสริมให้มีการขยายพื้นที่เพื่อทำนาข้าว โดยการให้ขุดคลอง เช่น การขุดคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ทำให้พระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทคูนาสยาม เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินสองฝั่งคลองรังสิตถึง 840,000 ไร่ ในเขตพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และสระบุรี นอกจากการขุดคลองรังสิตฯ ดังที่กล่าวแล้ว ยังทรงโปรดให้ขุดคลองเปรมประชากร คลองผดุงกรุงเกษม เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯ กับพระนครศรีอยุธยา และที่สำคัญก็เพื่อขยายพื้นที่เกษตรกรรมด้วย ปรากฏว่าเมื่อขุดเสร็จรัฐบาลไม่สามารถพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวทั้งสองฝั่งคลองให้เป็นที่นาได้ตามที่หวังไว้ เพราะมีราษฎรและข้าราชการเข้าไปจับจองที่ดินสองฝั่งคลองตามใจชอบ และเกินกำลังที่จะทำนา ส่วนราษฎรที่ต้องการทำนาจริง ๆ ไม่อาจเข้าไปจับจองได้ เพราะเกรงบารมีของข้าราชการ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ปัญหาด้วยการออกพระราชบัญญัติ เรียกว่า

ประกาศขุดคลอง พ.ศ. 2420 ในประกาศดังกล่าวกำหนดว่า หากราษฎรคนใดต้องการที่ดินทำนา ต้องออกเงินช่วยค่าขุดคลอง สำหรับคนยากจนไม่มีเงินก็ให้ออกแรง สรุปล้วนนโยบายการขุดคลอง เพื่อขยายพื้นที่ทำนาเพื่อใช้ในการเพิ่มผลผลิตของรัฐบาลดังกล่าวมาประสบความสำเร็จ แต่ล้มเหลว เพราะรัฐบาลไม่สามารถกระจายรายได้แก่ชาวนาได้ เพราะที่ดินริมคลองที่รัฐบาลขุดก็ได้อิน อนุญาตให้บริษัทคูนาสยามขุดก็ได้ และให้เอกชนขุดก็ได้ ปรากฏว่าผู้มีบรรดาศักดิ์ เชื้อพระวงศ์ ข้าราชการ และผู้มีทรัพย์จะเข้าถือครองที่ดินในส่วนที่อุดมสมบูรณ์มาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน พื้นที่ที่เหลือจะเป็นที่ดินที่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ ชาวนาพอมีทุนบ้างเล็กน้อยก็ซื้อเอาไว้ทำกิน ชาวนาส่วนใหญ่ที่ไม่มีทุนก็ต้องเช่าที่นาของผู้มีบรรดาศักดิ์และผู้มีทรัพย์ และถูกขูดรีดค่าเช่าเอาตามใจชอบ ชาวนาก็จำต้องทนมิฉะนั้นก็จะไม่มีอะไรจะยังชีพ

การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงดังที่กล่าวข้างต้นเท่ากับเป็นการที่รัฐผูกพันการเกษตรไว้กับตลาดต่างประเทศ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นในตลาดโลกจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่เป็นชาวนา กล่าวคือ ต้องประสบกับภาวะหนี้สิน ชาวนาที่มีที่ดินไม่อาจใช้หนี้ได้ ที่ดินก็หลุดมือไปอยู่กับพวกนายทุน

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะราษฎรที่เปลี่ยนแปลงการปกครองได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหาชาวนาโดยเค้าโครงเศรษฐกิจที่เสนอต่อรัฐบาลด้วยการเสนอแนะให้รัฐบาลซื้อที่ดินจากเจ้าของที่ต้องการขายและเป็นที่ยุติที่เหมาะสมแก่การทำเกษตร นำมาแบ่งเป็นแปลง ๆ ให้ผู้ต้องการทำอาชีพเกษตรเข้าทำประโยชน์และให้ได้รับค่าจ้างเป็นเงินเดือนเช่นข้าราชการ ข้อเสนอดังกล่าวได้รับการคัดค้าน โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงวิจารณ์อย่างหนักว่าเป็นเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ เค้าโครงเศรษฐกิจฉบับดังกล่าวก็ถูกยกเลิกไป แต่รัฐก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาดินให้กับเกษตรกรโดยในปี พ.ศ. 2478 ได้นำเอาที่ดินราชพัสดุมาจัดสรรให้ราษฎรเช่าซื้อ และในปี พ.ศ. 2485 ก็ได้จัดการเกี่ยวกับที่ดินในรูปของนิยมสร้างตนเอง แต่ก็แก้ปัญหาได้ไม่ทั่วถึง ชาวไร่ชาวนาได้เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาดินเกี่ยวกับที่ดิน ในที่สุดในปี พ.ศ. 2497 รัฐบาลได้ออกกฎหมายโดยผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรให้ประกาศใช้เป็นประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 กฎหมายฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติกำหนดสิทธิในที่ดินไว้จะถือกรรมสิทธิ์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ เช่นที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่เกิน 50 ไร่ ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ไม่เกิน 10 ไร่ ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมและเพื่อที่อยู่อาศัย ประเภทละไม่เกิน 5 ไร่ เป็นต้น กฎหมายดังกล่าวไม่ประสบผลในการบังคับใช้เพราะชนชั้นนายยังยึดกุมที่ดินไว้อย่างเหนียวแน่น ด้วยแรงผลักดันทาง

เศรษฐกิจการเมืองเป็นช่วงที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจทางการเมือง และเป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกเข้ามาวางแผนเศรษฐกิจในสังคมไทย เป็นแรงผลักดันส่วนหนึ่ง นอกเหนือจากสาเหตุทางการเมืองและแรงสนับสนุนจากกลุ่มทุนให้ต้องออกคำสั่งของคณะของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 และได้ดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเพื่อให้เป็นตามอุดมการณ์ที่คาดหวังไว้ หลังจากที่ได้อำนาจทางการเมืองมาด้วยการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม ในปี พ.ศ.2500 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ยอมรับเอาระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรมเข้าใช้ในสังคมไทย การผลิตในระบบดังกล่าวเป็นการผลิตเพื่อการค้า กำไรคือประโยชน์สูงสุดของระบบดังกล่าว การที่จะให้เกิดกำไรจากการประกอบการผู้ประกอบการซึ่งเป็นนายทุนต้องหาวิธีการลดต้นทุนการผลิต และการลดที่ได้ผลก็คือต้องเข้ายึดครองและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต อันได้แก่ที่ดินและแรงงาน ปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นไม่อาจแยกจากกันได้ กล่าวคือ หากขาดปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่ง การผลิตไม่อาจเกิดขึ้นได้ ความสัมพันธ์ทางการผลิตในระบบทุนนิยมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันในกระบวนการผลิต โดยกรรมสิทธิ์เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่กำหนดความสัมพันธ์ดังกล่าว และมีส่วนทำให้เกิดการแบ่งชนชั้นขึ้นในสังคม คือ ชนชั้นที่มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตคือที่ดิน กับชนชั้นที่ไม่มีกรรมสิทธิ์คือชนชั้นที่ไร้แรงงานซึ่งไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ความสัมพันธ์ภายใต้โครงสร้างดังกล่าวจึงเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชนชั้นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วงชิงผลประโยชน์และสิทธิในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตคือที่ดิน เมื่อโครงสร้างเป็นเช่นนี้ กลุ่มทุนจึงต้องพยายามใช้ทุนให้เป็นประโยชน์เพื่อช่วงชิงเอาที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนให้มากที่สุด และเมื่อได้มากดังประสงค์แล้ว แรงงานก็ตกอยู่ในกำมือจะสั่งการอย่างไรก็ได้ตามใจชอบ ผลที่ได้รับคือกำไรที่ได้จากการผลิต แต่การที่จะใช้ทุนให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์นั้นจำเป็นต้องอาศัยอำนาจทางการเมืองซึ่งเป็นโครงสร้างของสังคมส่วนบน โดยผู้ประกอบการใช้ทุนผันตัวเองขึ้นไปอยู่ในสถาบันการเมืองเพื่อใช้อำนาจในการออกกฎหมายให้เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุนที่เป็นผู้ประกอบการด้วยกัน หรือใช้ทุนเข้าสนับสนุนผู้มีอำนาจทางการเมืองให้ผลักดันกฎหมายเพื่อประโยชน์แก่กลุ่มตน ดังเช่น กลุ่มทุนธนาคาร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ที่สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขณะมีอำนาจทางการเมือง ซึ่งก็ได้ผลเพราะจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนด

สิทธิในที่ดินดังกล่าวในตอนต้น เป็นผลให้เอกชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งมีสัญชาติไทยสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โดยไม่จำกัดเนื้อที่อีกต่อไป นอกจากนี้ยังปรากฏว่ารัฐบาลได้ออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนทั้งที่เป็นคนไทยและต่างชาติที่มาลงทุนด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมในประเทศไทยให้ได้รับสิทธิประโยชน์ รวมทั้งมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้อันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่ออุตสาหกรรม พ.ศ.2503 บัญญัติให้นิติบุคคลที่เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัดที่จดทะเบียนในประเทศไทยได้รับอนุญาตถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินในประเทศไทยเพื่อประกอบการอุตสาหกรรมตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แม้จะเกินกำหนดอันพึงมีได้ตามกฎหมาย ในปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลไทยได้เสนอกฎหมายต่อรัฐบาลอีก 2 ฉบับ และผ่านความเห็นชอบให้ประกาศเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน(ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2522 กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดินที่ใช้อยู่ก่อนปี พ.ศ. 2542 ซึ่งไม่อนุญาตให้คนต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ แต่ในกฎหมายฉบับใหม่ที่ออกดังกล่าวข้างต้นยอมให้คนต่างด้าวถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีเงินมาลงทุนไม่น้อยกว่า 25 ล้านบาท จึงจะสามารถซื้อที่ดินเป็นที่ยอยู่อาศัยได้ไม่เกิน 1 ไร่ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการเช่าอสังหาริมทรัพย์ให้เป็นทรัพย์สิน พ.ศ. 2542 กฎหมายฉบับดังกล่าวให้สิทธิแก่คนต่างด้าวที่มาลงทุนในประเทศไทยสามารถเช่าที่ดินได้ระยะยาว คือ ระยะแรกสามารถทำสัญญาเช่าได้ 30 ปี ไม่เกิน 50 ปี เมื่อครบกำหนดตามสัญญาเช่าแล้วมีสิทธิทำความตกลงกันระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าทำสัญญาต่อได้อีก 50 ปี รวมแล้วสามารถเช่าเป็นระยะเวลายาวนานถึง 100 ปี

หลังจากที่ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ก็ได้ดำเนินนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 3(พ.ศ.2504-2509)ที่สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกเป็นผู้สร้างขึ้น โดยได้สร้างโครงสร้างขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น สร้างถนน เขื่อน เพื่อเร่งรัดเศรษฐกิจส่งออกซึ่งเป็นการดำเนินนโยบายเช่นเดียวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ด้วยการสร้างถนน ขุดคลองและสร้างทางรถไฟ เป็นผลให้เศรษฐกิจของสหรัฐรุ่งเรืองต่อเนื่องจนทุกวันนี้ในการสร้างถนน ยุคสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ปรากฏว่าชนชั้นนำในรัฐบาลและกลุ่มทุนก็ใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือเข้ายึดครองจับจองที่ดินสองข้างทางที่ถนนตัดผ่าน โดยใช้อำนาจรัฐและอำนาจทุนที่เหนือกว่ามีหลักฐานปรากฏให้เห็นชัดเจนได้ในปัจจุบัน ที่ดินซึ่งในปัจจุบันตั้งอยู่ริมถนนมิตรภาพ(สระบุรี-นครราชสีมา) ในท้องที่ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นไร่ที่ทำการวิจัยและฝึกงานของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เดิมเป็นของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ดินที่อยู่ริมถนนเดียวกัน และ

เลยไปทางอำเภอปากช่อง คือ ฟาร์มโชคชัยของตระกูลบุญกุล และที่อำเภอขามทะเลสอ ไชโยเก็บสินค้าทางเกษตรเป็นของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งเป็นนายทุนทำธุรกิจด้านการเกษตร ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่เคยครอบครองทำประโยชน์อยู่ก่อน ปัญหาการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรที่เป็นชาวนาชาวไร่จนกระทั่งปัญหาการกระจุกตัวของที่ดินซึ่งไปอยู่ในรัฐและทุนจึงเกิดขึ้น กลายเป็นปัญหาและวิกฤติความยากจน

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย ตามที่กล่าวข้างต้นรัฐบาลไทยนับแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาได้กำหนดให้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นนโยบายพื้นฐานด้วยกำหนดให้เอกชนประกอบธุรกิจทางเศรษฐกิจได้โดยเสรี นโยบายดังกล่าวจะถูกกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญตลอดมา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ถูกยกเลิกไปก็ระบุไว้ในมาตรา 87 ความตอนหนึ่งว่ารัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม รัฐจะต้องไม่ประกอบการแข่งขันกับเอกชนระบบดังกล่าวนี้แม้จะมีต้นกำเนิดในอังกฤษก็ตาม แต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา สหรัฐเป็นตัวหลักสำคัญที่พัฒนาระบบดังกล่าวให้เข้มแข็งและแผ่ขยายไปหลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย สหรัฐช่วยเหลือประเทศไทยในยุคสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์มีอำนาจบริหารราชการแผ่นดิน ในปี พ.ศ. 2504 นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการช่วยเหลือทางการทหาร จุดประสงค์สำคัญก็ต้องการใช้เป็นสถานที่ตั้งฐานทัพเพื่ออำนวยความสะดวกในการโจมตี เวียดนาม ลาว กัมพูชา ซึ่งมีนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีรัสเซียและจีนสนับสนุนอยู่เบื้องหลังในด้านนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยในยุคดังกล่าวก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสหรัฐ การที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจตามคำแนะนำของสหรัฐเพื่อต้องการรับทุนจากต่างประเทศ นักธุรกิจต่างชาติได้เข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น โดยจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในปี พ.ศ.2502 และในปี พ.ศ.2503 รัฐสภาได้ผ่านกฎหมายคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2503 เนื้อหาสาระของกฎหมายดังกล่าวได้ให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนทั้งที่เป็นคนไทยและต่างชาติในด้านภาษีอากร จึงเป็นแรงจูงใจให้นักลงทุนมาลงทุนในประเทศไทย ทั้งยินยอมให้นักลงทุนต่างชาติสามารถส่งเงินกำไรกลับประเทศตนได้ ให้หลักประกันแก่เจ้าของกิจการ ปรับปรุงการถือครองที่ดินโดยให้ต่างชาติที่มาลงทุนสามารถถือครองที่ดินในประเทศไทยได้ กับให้ยกเลิกสหภาพแรงงาน การหยุดงานถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเป็นแรงจูงใจ

ในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลที่มีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้มีนโยบายจะให้ประเทศไทยเป็นประเทศชั้นนำทางอุตสาหกรรมประเทศหนึ่งในภาคพื้นเอเชีย จึงประกาศนโยบายสนับสนุนการประกอบอุตสาหกรรม ละเลยภาคเกษตรได้ส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรง ที่ดินจำนวนมากถูกกว้านซื้อโดยพวกนายทุนที่เป็นนักธุรกิจด้านการค้าสังหาริมทรัพย์เพื่อนำไปขายให้กับนักลงทุนที่จะมาลงทุนด้านอุตสาหกรรม มีการปั่นราคาที่ดินให้มีราคาสูงขึ้นจากเดิม 10 เท่าตัว พฤติกรรมดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ก็คือต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการด้วยตนเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินสำหรับใช้ประกอบธุรกิจด้วยอุตสาหกรรมของตนเอง ต้องซื้อที่ดินในราคาแพงเกินความเป็นจริง ชาวไร่ชาวนาที่มีที่ดินของตนเองทนต่ออำนาจเงินของนายทุนไม่ได้เพราะได้รับการเสนอซื้อจากนายทุนที่แข่งขันกัน หรือจากนายหน้าค้าที่ดินเสนอราคาสูง ชาวไร่ชาวนาไม่เคยคิดมาก่อนว่าที่ดินของตนจะมีราคาสูงเช่นนั้นและคิดว่าเมื่อขายได้เงินจำนวนมากพอน่าจะใช้จ่ายเงินนั้นอย่างมีความสุขไปตลอดชีวิต ตกกลางขาที่ดินไปใช้เงินหมดต้องไปรับจ้างเป็นลูกจ้างของนายทุนที่ซื้อของตนเองไป

ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นอาจสรุปได้ว่าการที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 เป็นการยอมรับเอาระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้ามาใช้ในสังคมไทย ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีของระบบดังกล่าวสนับสนุนให้เอกชนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและที่สำคัญ หลักการของระบบทุนนิยมเป็นการผลิตเพื่อการค้า แสวงหากำไร เพื่อการสะสมทุน ระบบกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันจึงเป็นรากฐานต้นสำคัญที่จะขาดเสียมิได้ ฉะนั้น ความสัมพันธ์ในการผลิต (Mode of Production) ในระบบทุนนิยมจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินกับกลุ่มคนที่ไร้ที่ดิน (ผู้ใช้แรงงาน) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่มในกระบวนการผลิตจึงเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ กล่าวคือ กลุ่มผู้มีกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตก็จะใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อรักษาสิทธินั้น และแสวงหาเพิ่มขึ้น เพราะหากสามารถเข้าถือครองที่ดิน อันเป็นปัจจัยการผลิตได้มากก็สามารถควบคุมกลุ่มผู้ใช้แรงงานให้อยู่ในอำนาจของพวกตนได้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์คือกำไร อันเป็นวัตถุประสงค์สูงสุดของระบบทุนนิยม จะเห็นได้ว่านับแต่ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 (พ.ศ. 2502) ให้ยกเลิกการกำหนดสิทธิในที่ดินเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทุกรัฐบาลดำเนินนโยบายสนับสนุนการลงทุนภาคอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ทั้งยังได้ออกกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทุนตลอดมาจนทุกวันนี้ ไม่มีรัฐบาลชุดใดเลยที่สนับสนุนภาคเกษตรกรรม เป็นผลให้กลุ่มคนที่อยู่ภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะชาวไร่ชาวนาต้องสูญเสียที่ดินทำกิน ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ของความเสื่อมถอยของโครงสร้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ได้อีกด้วย ที่สำคัญควรกล่าวถึงอย่างมาก

ในที่นี้คือ โครงสร้างการกระจายการถือครองที่ดิน ซึ่งดูจะเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดของชาวนา ชาวไร่ เพราะเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นเหตุปัจจัยที่นำไปสู่ความไม่ เท่าเทียมกันทางสังคม(Social Inequality) เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2517 กลุ่มสหพันธ์ชาวนา ชาวไร่ ได้เดินทางเข้ามาชุมนุมในกรุงเทพฯ ขอให้รัฐบาลช่วยเหลือเกษตรกรที่ถูกพวคนายทุนฉ้อโกงเอา ที่ดินของตนไป กับขอให้แก้ไขปัญหานี้สี่ข้อของเกษตรกรรวม 9 ข้อ ดังนี้

1. ให้รัฐบาลจัดที่นาทำกินให้แก่ชาวนาชาวไร่ที่ไม่มีที่ดินทำกินทันฤดูกาลทำนาปีนี้
2. ให้รัฐบาลตั้งคณะกรรมการสอบสวนการสูญเสียที่ดินของชาวนาชาวไร่ที่ถูก นายทุนฉ้อฉลไป ในกรณีที่เกิดเป็นความกันขิ้นระหว่างชาวนากับนายทุน ขอให้รัฐบาลจัดหา หลักประกันให้ชาวนาชาวไร่ที่ไม่มีหลักทรัพย์

3. ให้รัฐบาลจัดสรรที่ดินทำกินถาวรให้แก่ชาวนาชาวไร่ที่ไม่มีที่ดินทำกิน
4. ขอให้รัฐบาลจัดการออกกฎหมายจำกัดการถือครองที่ดิน โดยกำหนดให้ภาค อีสานมีสิทธิ์ครอบครองที่ดินไม่เกิน 100 ไร่ ภาคอื่น ๆ มีสิทธิ์ครอบครองที่ดินไม่เกิน 50 ไร่

5. ให้รัฐบาลประกาศใช้ พรบ.ควบคุมค่าเช่านาปี 2493 และให้กำหนดระยะเวลา เช่า 6 ปี ส่วน พรบ.ค่าเช่าฉบับใหม่นั้นให้ยับยั้งไว้ และชาวนาชาวไร่จะร่วมกันเสนอให้รัฐบาล พิจารณาต่อไป

6. ในกรณีที่นายทุนให้ชาวนาชาวไร่ไถ่ถอนที่ดินคืน ให้รัฐบาลออกเงินไถ่ถอน ที่ดินนั้นทั้งหมด แล้วนำมาคืนให้ชาวนาชาวไร่ ซื้อหรือให้เช่าหรือเช่าซื้อในราคายุติธรรม

7. ในกรณีที่ชาวนาชาวไร่ได้เข้าครอบครองที่สาธารณะมาเป็นเวลาตั้งแต่ 10 ปี ขึ้น ไป ให้ชาวนาชาวไร่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

8. ในกรณีที่โครงการของรัฐบาลจะก่อให้เกิดความเสียหายเดือดร้อนแก่ชาวนา ชาวไร่ และชาวนาชาวไร่ที่เดือดร้อนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ให้รัฐบาลระงับโครงการนั้น เช่น ในกรณี โครงการสร้างเขื่อนที่ จ.อุดรธานี

9. ให้รัฐบาลระงับโครงการประกันราคาข้าวเปลือก ไม่ต่ำกว่าเกวียนละ 3,000 บาท

ข้อเรียกร้องดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้รัฐต้องออกพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกร พ.ศ. 2518 เหตุผลในการออกกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากประเทศไทยเป็น ประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพในการเกษตร ที่ดินจึงเป็นปัจจัยสำคัญและเป็น รากฐานเบื้องต้นของการผลิตทางเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันปรากฏว่าเกษตรกรกำลังประสบ ความเดือดร้อน เนื่องจากต้องสูญเสียสิทธิในที่ดินและกลายเป็นผู้เช่าทำให้อัตราผลผลิตทาง

เกษตรกรรมอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสียเปรียบจากระบบการเช่าที่ดิน และการจำหน่ายผลิตผลตลอดมา ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะความยุ่งยากทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้อง ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยด่วน โดยวิธีการปฏิรูปที่ดินเพื่อช่วยให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน และให้การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์มากที่สุดพร้อมกับการจัดระบบการผลิตและจำหน่ายผลิตผล เกษตรกรรมเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองนโยบายแห่งรับในการ ลดความเหลื่อมล้ำในฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติขึ้น(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 54 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 9 มีนาคม 2518)

ในวันที่ 25 มกราคม 2540 สมัชชาคนจนกำหนดวันชุมนุมใหญ่เพื่อรอกการเจรจา อย่างเป็นทางการ 6 กลุ่มปัญหา 121 กรณี ตั้งเป้าว่าการเจรจาครั้งนี้จะต้องเห็นผลเป็นรูปธรรม มี แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคัดเจน

สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของโครงสร้างเศรษฐกิจดังที่ กล่าวมาก่อนหน้านี้ที่สัมพันธ์กับการถือครองที่ดินก็คือ ความล้มเหลวอย่างต่อเนื่องของนโยบาย การปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย กล่าวคือ ในปี 2518 จะได้มีการประกาศใช้ พรบ.การปฏิรูปที่ดินขึ้น เป็นครั้งแรกในประเทศไทย และมีการจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.) ขึ้นมาเพื่อ ทำหน้าที่ในการปฏิรูปที่ดิน กฎหมายดังกล่าวเกือบจะไม่มีผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใด ทศนะของ ชาวนาชาวไร่ต่อ พ.ร.บ. นี้ของรัฐก็คือ "การปิดปิด ลูบลูบ" ของรัฐบาลเท่านั้นเอง เป็นความ ล้มเหลวทางนโยบายเศรษฐกิจระดับชาติที่สำคัญครั้งหนึ่ง ในยุคสมัยของพลเอกเปรม ติณสูลาน นนท์ เองก็ได้มีการนำเสนอโยบายการพัฒนาชนบทอย่างจริงจังในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (2525-2529) แต่ความคืบหน้าในเรื่องนี้ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงผลการปฏิรูปที่ดินที่มีประสิทธิภาพ แต่อย่างใด ทั้งที่ในเกาหลีใต้และไต้หวันนั้นถือได้ว่าการปฏิรูปที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพเป็น นโยบายที่สำคัญ ทำให้การพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นนิคมเกิดขึ้นได้

เมื่อปี พ.ศ. 2536 รัฐบาลที่มี นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติ คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2531 ให้แก้ไขปัญหาคัดค้านการถือครองเพราะไรที่ดินทำกิน โดยให้นำที่ดินในป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 44 ล้านไร่มาปฏิรูปและแจกจ่ายให้กับราษฎร กับให้ ออกเอกสาร สป.ก.4-01 ผลการปฏิรูปปรากฏว่าคนที่ได้รับที่ดินตามมติดังกล่าว คือคนที่ทำกินอยู่

ในทีนั้นก่อนแล้ว และก็เป็นคนของพรรครัฐบาล ราษฎรที่ยากจนไร้ที่ดินไม่ได้รับการจัดสรร ในที่สุดก็เกิดวิกฤตรัฐบาลต้องประกาศยุบสภา

การเรียกร้องที่ดินทำกินของชาวนาชาวไร่ นั้นมีมาตลอด และเป็นประเด็นสำคัญ ประเด็นหนึ่งในการเคลื่อนไหวของสมัชชาเกษตรกรรายย่อย(สกกย.)

นับตั้งแต่ปี 2500 ที่มีการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยนั้น ได้มีความยากจนเกิดขึ้นแล้วในสังคมไทย และในช่วงสี่สิบปีของการพัฒนา ดูเหมือนว่ายิ่งเวลาในการพัฒนาผ่านไปมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความยากจนก็ยังไม่หมดไป ดูจะทวีความรุนแรงมากขึ้นและขยายขอบเขตออกไปอย่างกว้างขวางไม่เพียงเฉพาะแต่ชาวนาชาวไร่ในชนบทของไทยเท่านั้นที่มีความยากจน ในปัจจุบันยังมีปรากฏการณ์ของความยากจนในเขตเมืองและความยากจนของกลุ่มคนที่รับราชการว่าเป็นคนจนรุ่นใหม่

"เมื่อชาวนาชาวไร่ของเรายากจนอยู่ทั่วหัวระแหง สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยเคยเข้าร้องเรียนต่อรัฐบาลหลายสมัย รัฐบาลรับว่าจะทำแต่ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขและไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำให้ชาวนาชาวไร่มองเห็นว่ารัฐบาลไม่มีความจริงใจ ครั้นเมื่อมีการเรียกร้องก็ถูกจับกุมคุมขังใส่ร้ายป้ายสีต่างๆ นานาว่าเป็นการปลุกระดมทางการเมือง

การแก้ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินได้และนับวันจะรุนแรงขึ้น ผลกระทบที่ว่ารุนแรงนั้นก็ คือความยากจนที่เกษตรกรได้รับอันเนื่องจากไร้ที่ดินทำกินและผลกระทบดังกล่าวยังส่งผลต่อผู้ประกอบการบางรายที่เจตนาจะช่วยพยุงฐานะของเกษตรกรก็ได้รับผลกระทบด้วยเพราะมีทุนน้อย เนื่องจากนับแต่ปี พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ยอมรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมาแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ระบบดังกล่าวมีปรัชญาหลักประการหนึ่งก็คือ สนับสนุนให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญและให้เอกชนทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ ให้มีการแข่งขันกันโดยเสรี โดยใช้กลไกตลาด(มือที่มองไม่เห็น) เป็นตัวกำหนดปรัชญาดังกล่าว จะทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องเข้าถือครองเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดิน เมื่อสามารถเข้าควบคุมปัจจัยการผลิตดังกล่าวได้แล้ว ก็สามารถควบคุมแรงงานอันเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญจะขาดเสียมิได้ และเมื่อผู้ประกอบการสามารถเข้าควบคุมปัจจัยการผลิตที่สำคัญทั้งสองอย่างดังกล่าวแล้วก็จะทำให้ลดต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการได้ สิ่งเหล่านี้เป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้ผู้ประกอบการต้องแข่งขันกันเองเพื่อให้ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ผู้ประกอบการที่มีทุนน้อยย่อมเสียเปรียบไม่อาจต่อสู้กับผู้ประกอบการที่มีทุนมาก

การยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 เพื่อส่งเสริมให้เอกชนได้แสวงหาผลประโยชน์จากที่ดินได้โดยไม่จำกัดจำนวน เหตุผลที่สนับสนุนให้เห็นแนวคิดดังกล่าวก็คือ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 3 ที่ร่างโดยคณะที่ปรึกษาที่มีนายโบเวนเป็นหัวหน้า และเป็นกลุ่มที่สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกแต่งตั้งเข้ามาให้ทำงานในหน่วยงานที่รัฐบาลตั้งขึ้นใหม่ แผนพัฒนาทั้งสามฉบับดังกล่าวมุ่งเน้นให้รัฐบาลจัดสรรที่ดินให้กับปัจเจกและแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่ขัดขวางการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจในสังคมไทย ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้สนองตอบด้วยดี นอกจากนี้ยังปรากฏว่า รัฐบาลได้ส่งเสริมกลุ่มทุนด้วยการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้นในปี พ.ศ.2502 และในปี พ.ศ.2503 ได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนออกใช้บังคับ กฎหมายดังกล่าวให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ให้หลักประกันในการเป็นเจ้าของกิจการ ให้ธุรกิจต่างชาติ สามารถถือครองที่ดินได้ รัฐบาลปรับปรุงภาษีขาเข้าเพื่อเอื้อประโยชน์แก่นักลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ทำให้นักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ในปี พ.ศ.2518 ประเทศไทยมีโรงงานอุตสาหกรรมเกือบห้าพันโรง (ผาสุก, คริส: 2546 : 165) ในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลโดย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมละทิ้งภาคเกษตร ด้วยหวังจะให้ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตลาดที่ดิน เนื่องจากทุนของต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทย ที่ดินจำนวนมากถูกกว้านซื้อโดยนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ มีการปั่นราคาที่ดินสูงเกินความเป็นจริงถึง 10 เท่า เป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรที่มีที่นาที่ไร่ตัดสินใจขายให้กับกลุ่มทุนนำไปเป็นสถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม สร้างบ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ สนามกอล์ฟ จากสถิติในปี พ.ศ. 2539 ปรากฏว่าประเทศไทยมีจำนวนฟาร์ม ถึง 5,248,815 ฟาร์ม (มูลนิธิที่ดิน : 2545 : 6) นั่นก็หมายความว่าที่ดินของชาวไร่ชาวนาได้ถูกนายทุนเข้าถือครองเพื่อประโยชน์ในทางด้านอุตสาหกรรม

สำหรับเกษตรกรที่เป็นชาวไร่ชาวนาของประเทศไทย กลับได้รับการตอบสนอง รัฐบาลในทางตรงกันข้าม ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ

ในระหว่างปี พ.ศ.2510 - 2516 ซึ่งเป็นระยะภายหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 แล้ว ปรากฏว่า ชาวนาต้องสูญเสียที่ดินที่เกิดจากการทำสัญญา

ขายฝากให้กับพวกนายทุนที่รับซื้อฝากที่ดินคิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 92,410 ไร่ และในปี พ.ศ.2514 กลุ่มชาวไร่ชาวนาที่ต้องสูญเสียที่ดินดังกล่าวได้เดินขบวนเรียกร้องขอให้รัฐบาลช่วยเหลือ แต่รัฐบาลในขณะนั้นก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือได้ กลุ่มผู้เรียกร้องได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ขึ้น เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2517 จากแรงกดดันของสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ดังกล่าว รัฐบาลได้เสนอกฎหมายปฏิรูปที่ดินที่ได้ผ่านความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติ ให้ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 สาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวให้รัฐนำที่ดินของรัฐหรือจัดซื้อจากเอกชนหรือเวนคืนของเอกชนที่มีจำนวนมากและมีได้ทำประโยชน์ทั้งหมด เพื่อนำมากระจายให้ชาวไร่ชาวนาเข้าถือครองทำประโยชน์ แต่ในทางปฏิบัติไม่มีการนำกฎหมายดังกล่าวมาดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่อย่างใด ทั้งไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐทั้งในเชิงนโยบายและงบประมาณ เมื่อการปฏิรูปไร้ผลปรากฏว่าในระหว่างปี พ.ศ.2514 ชาวนาต้องเช่าที่ดินจากพวกนายทุนที่เป็นเจ้าของที่นาจำนวน 11.6 ล้านไร่ ในปี พ.ศ.2535 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 14.4 ล้านไร่ และจากการสำรวจของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมพบว่าในระหว่างปี พ.ศ.2532 ปรากฏว่าครอบครัวที่ไม่มีที่ดินทำกินมีจำนวน 454,810 ครอบครัว ครอบครัวที่มีที่ดินเพียง 5 ไร่ มีจำนวน 565,799 ครอบครัว และมีที่ดิน 10 ไร่ มีจำนวน 3,908,141 ครอบครัว จุดเปลี่ยนแปลงที่เป็นเหตุทำให้ที่ดินของเกษตรกรต้องหลุดมือไปสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรได้ทำการศึกษาก็พบว่าเป็นผลมาจากการที่รัฐบาลได้เสนอกฎหมาย และผ่านความเห็นชอบให้ประกาศใช้เป็นกฎหมายจากสภานิติบัญญัติ คือพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2503 และพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 กฎหมายทั้งสองฉบับนี้เป็นตัวเร่งเพราะเป็นกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ให้แก่นักลงทุนที่เป็นทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนภาคอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก การทำการผลิตในภาคดังกล่าวที่ดินเป็นปัจจัยหลักที่จำเป็นไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการผลิต ยังเป็นสถานที่สำหรับตั้งตัวอาคารของโรงงานที่ใช้ในการผลิตด้านอุตสาหกรรม

ในปี พ.ศ.2530 รัฐบาลได้ออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม การจัดเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้าและจัดตั้งธนาคารที่ดิน แต่กฎหมายดังกล่าวก็มิได้ถูกนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งนี้ก็เกิดจากแรงกดดันของกลุ่มทุนที่ต้องการครอบครองที่ดินเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจและนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ใช้นโยบายเปิดเสรีทางการเงินและการค้า ทำให้ประเทศไทยประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 รัฐบาลต้องออกกฎหมายมาเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจรวม 11 ฉบับ และกฎหมาย 2 ฉบับ ในจำนวนดังกล่าว คือพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติ

การเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ.2542 กฎหมายดังกล่าวมีเนื้อหาสาระที่เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนต่างชาติเป็นอย่างมาก ด้วยการให้อำนาจแก่นักลงทุนต่างชาติสามารถถือครองที่ดินได้นานถึง 100 ปี เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมลงจำนวนลง ส่งผลให้เกษตรกรไร้ที่ดินทำกินและยากจนลงในที่สุด วิฤติเศรษฐกิจได้ปรากฏเหตุการณ์การกักตุนที่ดินและปั่นราคาที่ดินสูงเกินความเป็นจริงถึง 10 เท่าตัว โดยมีได้นำที่ดินนั้นไปใช้เพื่อก่อให้เกิดผลผลิตทางเศรษฐกิจมีถึงร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งหมด ทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจคิดเป็นเงินสูงถึง 127,384 บาท ประชาชนประมาณ 800,000 บาท ครอบครัวยังไร้ที่ดินทำกิน

ระบบเศรษฐกิจที่ผูกขาดอำนาจของบุคคลชั้นนำ การที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อการค้าเพื่อต้องการเพิ่มให้เกิดความเติบโตแก่ภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรม โดยละทิ้งภาคเกษตรทำให้ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ในขณะที่เดียวกันมูลค่าอุตสาหกรรมได้ถูกกำหนดให้สูงขึ้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจได้ถูกบิดเบือนดังที่กล่าวทำให้ชาวนาชาวยุโรปต้องประสบกับปัญหาหนี้สิน ตัดสินใจขายที่ดินให้กับนักลงทุนภาคอุตสาหกรรมและเมือง กระบวนการสูญเสียที่ดินจึงมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจดังกล่าวข้างต้น ในทางทฤษฎีระบบกรรมสิทธิ์ปัจเจกเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเป็นระบบที่ให้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแก่เจ้าของกรรมสิทธิ์ในอันที่จะตัดสินใจทำอะไรกับทรัพย์สินนั้นคือที่ดินได้ และระบบตลาดก็ทำให้จุดประสงค์ของการจัดการที่ดินถูกลดทอนลงเหลือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต และเป็นสินค้าในยามจำเป็น (อ้างในรายงานการวิจัยของกฤษฎา บุญชัย เรื่องทางเล็การปฏิรูปที่ดิน เศรษฐศาสตร์ปะทะนิเวศน์) เกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีอำนาจเข้าถึงที่ดินต่ำที่สุด เพราะที่ดินได้กลายเป็นสินค้าที่มีราคาขึ้นลงตามความต้องการของผู้มีอำนาจทุน และความต้องการใช้ที่ดินเพื่อภาคการผลิตอื่น ๆ เป็นภาคอุตสาหกรรมและบริการมากกว่าภาคเกษตรกรรม ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 (พ.ศ.2502) ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 แล้ว ส่งผลให้กลุ่มทุนเอกชนสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โดยไม่จำกัดจำนวนเนื้อที่ ประกอบกับรัฐบาลในยุคสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจนั้นได้ส่งเสริมพัฒนาระบบเศรษฐกิจทุนนิยมออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุน ปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานด้วยการสร้างถนนหนทาง เขื่อน เป็นแรงจูงใจให้มีการลงทุนอุตสาหกรรมในประเทศมากขึ้น โดยนักลงทุนต่างชาติและนักลงทุนที่เป็นคนไทย ผู้ใช้อำนาจรัฐเองก็แสวงหาประโยชน์ด้วยการลงทุนอุตสาหกรรม

เช่นกัน นอกจากนี้ยังปรากฏว่ารัฐบาลต่อมาหลังจากรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ได้ออกกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการสนับสนุนให้กลุ่มทุนทั้งภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมมีสิทธิเข้าถือครองที่ดินในประเทศไทยได้อย่างเสรี การลงทุนในด้านอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมที่ดินมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อใช้เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม พวกนายทุนได้กว้านซื้อที่ดินและนายทุนไทยบางกลุ่มก็กดขี่ที่ดินขายให้กับนักลงทุน การที่รัฐบาลส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม ละทิ้งภาคเกษตรกรรมเท่ากับเป็นการบีบบังคับให้เกษตรกรที่เป็นชาวไร่ชาวนาต้องละทิ้งที่ดินโดยจำเป็นต้องขาย สถานการณ์เช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่า กลุ่มทุนและกลุ่มอำนาจรัฐ จะได้ประโยชน์จากการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน และในทางตรงข้ามเป็นฝ่ายต้องเสียประโยชน์ คือเกษตรกร เช่น ชาวนา ชาวไร่ ต้องสูญเสียที่ดินกลายเป็นชาวนาเช่าหรือเป็นลูกจ้างผู้ใช้แรงงานและถูกขูดรีดแรงงานจากฝ่ายทุน ในที่สุดก็กลายเป็นคนยากจนเพราะไร้อำนาจทำกิน

ปัญหาการไร้ที่ทำกิน สืบเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม(ภาคการเกษตร) จำนวนเกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งมีปัญหาที่ดินทำกิน ซึ่งบางกลุ่มไม่มีที่ดินทำกินต้องประกอบอาชีพรับจ้าง บางกลุ่มต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นและบางกลุ่มก็มีการบุกรุกทำกินในที่ดินของรัฐหรือที่ดินที่หวงห้าม โดยข้อมูลพื้นฐานของศูนย์กลางพัฒนาชนบทแห่งชาติได้รายงานไว้ว่า ในปี 2530 มีผู้ไร้ที่ดินทำกินจำนวนถึง 572,755 ครัวเรือน ส่วนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมก็ได้รายงานไว้ว่ามีผู้ไร้ที่ดินทำกิน 454,819 ครัวเรือน และมีที่ดินทำกินแต่ไม่เกิน 5 ไร่อีก 565,799 ครัวเรือน ในขณะที่สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรก็ได้รายงานไว้ว่าในปี 2529 มีผู้เช่าที่ดินจำนวนมากถึง 19 ล้านไร่ ดังนั้น ปัญหาที่ดินทำกินในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญของชาติที่จะต้องหาข้อยุติโดยเร็ว เพราะมีประชากรจำนวนถึง 715,005 ครัวเรือน หรือ 2,860,020 คน ที่ต้องการที่ดินทำกิน ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 4 และตารางที่ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ข้อมูลการถือครองที่ดินในชนบททั่วประเทศไทย

	ภาค						รวมทั้งประเทศ
	ตะวันออกเฉียงเหนือ			ตะวันออกเฉียงใต้			
	เหนือ	กลาง	ตะวันออก	เหนือ	ตะวันตก	ใต้	
ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของ ตนเองและไม่ต้องเช่า	908,043	121,981	215,166	1,954,758	223,827	635,737	4,059,512
ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของ ตนเองและต้องเช่าเพิ่ม							
บางส่วน	224,841	75,537	65,860	217,277	86,232	101,141	770,888
ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเลย							
ต้องเช่าทั้งหมด	209,788	58,879	62,737	148,086	49,204	44,061	572,755

ที่มา : อนุวรรต ไหมตพริ้ง. แนวทางการพัฒนากฎหมายเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน, วิทยานิพนธ์ : นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง : 2542

ตารางที่ 5 การไม่มีที่ดินทำกิน 72 จังหวัด พ.ศ.2531

ประเภทของเกษตรกร	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ไม่มีที่ดินทำกิน	454,819	8.14
มีที่ดินแต่ไม่เกิน 5 ไร่	565,799	10.13
มีตั้งแต่ 5-10 ไร่	658,060	11.78
มีที่ดินมากกว่า 10 ไร่	3,908,141	69.95
รวมทั้งสิ้น	5,586,819	100

ที่มา : อนุวรรต ไหมตพริ้ง. แนวทางการพัฒนากฎหมายเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน, วิทยานิพนธ์ : นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง : 2542

ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เชื่อว่า เหตุที่ทำให้เกษตรกรที่เป็นชาวนาชาวไร่ต้องสูญเสียที่ดินกลายเป็นชาวนาเช่าและเป็นแรงงานรับจ้างและยากจนในที่สุดเพราะไร่นำทำกินนั้นเกิดจากเหตุหลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เกิดจากแนวนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล

1.1 รัฐบาลยอมรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมาเป็นนโยบายขั้นพื้นฐาน

นับแต่ปี พ.ศ. 2500 ซึ่งเป็นปีที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลที่มีจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกก็เข้าแทรกแซงนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย โดยให้ยอมรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้ามาบริหารด้านเศรษฐกิจของประเทศ และมีการออกประกาศของคณะปฏิวัติยกเลิกกฎหมายที่ขัดขวางกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชน ดังปรากฏคำปรารภในประกาศของคณะ

ปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายที่ดินซึ่งบัญญัติกำหนดสิทธิของบุคคลในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม โดยให้ถือได้เพียงจำนวนเนื้อที่ที่กำหนดไว้ ผู้ใดจะถือกรรมสิทธิ์เกินไปกว่านั้นมิได้ เป็นการจำกัดโดยไม่สมควรและเป็นเหตุที่เป็นการบ่อนทำลายความเจริญก้าวหน้าในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และส่งผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรที่จะยกเลิกข้อจำกัดนี้เสีย อนึ่งบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายที่กล่าวแล้ว ซึ่งบัญญัติว่านิติบุคคลที่เป็นบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด สมาคม สหกรณ์และมูลนิธิ ก็ให้ถือว่าเป็นคนต่างด้าว ถูกบั่นทอนสิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินนั้นด้วย ก็ไม่เหมาะสมและไม่ชอบด้วยความยุติธรรม ส่งผลเสียหายเช่นกัน คำปรารภดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลยุคดังกล่าวได้ยอมรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยม หลังจากที่ออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 แล้ว ได้เกิดเหตุการณ์ที่ส่อไปในทางที่ทำให้เห็นได้ว่าเกษตรกรที่เป็นชาวไร่ชาวนาได้รับผลกระทบจากประกาศดังกล่าว

1.2 นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาความมั่งคั่งสู่ชนบท

ด้วยแรงผลักดันทางเศรษฐกิจการเมืองในสมัยรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกเข้ามาวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก(พ.ศ. 2504-2509) รัฐบาลได้สร้างโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน เขื่อน ทั้งนี้ก็เพื่อเร่งรัดการส่งออก ภายใต้ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา(ถนนมิตรภาพที่เริ่มต้นจากสระบุรี ถึง นครราชสีมา) เพื่อใช้เป็นเส้นทางที่สร้างภาพให้เห็นว่าเป็นการพัฒนาความมั่งคั่งออกไปสู่ชนบท แต่ในขณะเดียวกันก็ถูกใช้เป็นเส้นทางลำเลียงยุทธปัจจัยเข้าไปทำสงครามปราบปรามกลุ่มผู้สนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศลาวและเวียดนาม แต่กระนั้นก็ปรากฏว่าริมถนนสองข้างทางได้ถูกล้อมขนขึ้นนำในรัฐบาลและภาคทุนเข้ายึดครองเอาเป็นกรรมสิทธิ์ ที่ปรากฏชัดเจน ได้แก่ ที่ดินที่ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้เข้าถือกรรมสิทธิ์เนื้อที่นับพันไร่ ที่ดังกล่าวภายหลังอสังหาริมทรัพย์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ถูกยึดเป็นของรัฐ และมอบให้เป็นสมบัติของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อใช้เป็นศูนย์วิจัยและฝึกงานของนิสิต นักศึกษา ภายใต้ชื่อว่า ไร่สุวรรณ วาจาสสิกิจ ถัดจากที่ดินดังกล่าวขึ้นไปใกล้กับเขาใหญ่ นายทุนในกลุ่มตระกูล บุลกุล เจ้าของบริษัท โชคชัยสเติกเฮ้าส์ ได้เข้าครอบครองถือกรรมสิทธิ์ใช้เป็นสถานที่เลี้ยงโคเพื่อเอาผลผลิตน้ำนม และเนื้อ นอกจากนี้ในท้องที่อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มบริษัท โภคภัณฑ์ ได้เข้าครอบครองถือกรรมสิทธิ์ใช้เป็นไซโลเก็บผลผลิตทางการเกษตร ชาวไร่ชาวนาไม่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรดังกล่าวได้เพราะไร่อำนาจทุนและอำนาจรัฐ

1.3 นโยบายเกี่ยวกับการรักษาป่าของรัฐ

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ได้กำหนดว่า เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดป่าอื่นใด เป็นป่าสงวนแห่งชาติเพื่อรักษาสภาพป่าไม้ และของป่า หรือทรัพยากรธรรมชาติ ให้กระทำได้โดยออกกฎกระทรวงซึ่งต้องมีแผนที่แสดงแนวเขตป่าที่กำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติแนบท้ายกฎกระทรวง และให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีหลักเขตและป้ายประกาศ หรือเครื่องหมายอื่นแสดงแนวเขตป่า

ที่กล่าวข้างต้นคือหลักกฎหมายซึ่งก่อนจะประกาศเป็นเขตป่าสงวนนั้น ขอบที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องออกไปตรวจสอบสภาพแห่งความเป็นจริงของพื้นที่ว่ามีราษฎรครอบครองทำประโยชน์อยู่หรือไม่ ทั้งจะต้องแนะนำหรือแจ้งให้ราษฎรทราบก่อน ทั้งจะต้องดูว่าเหมาะสมที่จะประกาศที่นั้นเป็นป่าสงวนหรือไม่ และหากประกาศเป็นป่าสงวนราษฎรจะเดือดร้อนหรือไม่ ทั้งจะต้องหาทางแก้ไข แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ทำเช่นนั้นแต่กระทำโดยวิธีถ่ายภาพทางอากาศหรือมิฉะนั้นก็เอาแผนที่ที่ทางราชการ กรมแผนที่ทหารทำขึ้นแล้วนั่งขีดเส้นทำแผนที่ในห้องปรับอากาศ เมื่อทำเสร็จก็เสนอรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบออกเป็นกฎกระทรวง ทั้งยังปรากฏว่า ในเขตที่ออกกฎกระทรวงนั้นก็ไม่มีการปักหลักเขตหรือป้ายแสดงให้ราษฎรทั่วไปทราบ ข้อเท็จจริงนี้มีปรากฏชัดเจน และเพื่อสนับสนุนข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงขออัญเชิญพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ได้ทรงกล่าวที่ทรงกล่าวในวันระพี ณ. ตำนานจักรวรรดิหลวง เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2516

"...ในป่าสงวนซึ่งทางราชการได้ขีดเส้นไว้ว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่ว่าเราขีดเส้นไว้ ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้ว เราจะออกกฎหมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวน แล้วเพิ่งไปสงวนทีหลังโดยขีดเส้นบนเศษกระดาษก็ดูชอบกล แต่มีปัญหาเกิดขึ้นที่เมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูตามกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืนเพราะว่ามีการตราเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ในป่านั้นเขาอยู่ก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์ หมายความว่าทางราชการบุกรุกบุคคล ไม่ใช่บุคคลบุกรุกกฎหมายบ้านเมือง..." (ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราชโองการ, 2530)

1.4 นโยบายการกระจายความเจริญสู่ชนบทของรัฐบาล

ด้วยแรงผลักดันทางเศรษฐกิจการเมืองในช่วงสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็น นายกรัฐมนตรี กลุ่มอำนาจทางการเมืองได้ผลักดันให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิใน ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 เพื่อเปิดเสรีแก่ทุนในการเข้าครอบครองที่ดิน ช่วง ระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกเข้ามาสร้างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ แห่งชาติฉบับแรก(พ.ศ.2504-2509) ให้กับรัฐบาลไทยเพื่อนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลก็รับและนำไปปฏิบัติ โดยได้ดำเนินการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สร้างถนน เขื่อนกักเก็บ น้ำและผลิตกระแสไฟฟ้า ทำให้กลุ่มบุคคลชั้นนำในรัฐบาลและกลุ่มทุนได้เข้าครอบครองที่ดินสอง ข้างถนนที่รัฐบาลสร้างขึ้นเป็นการรุกเข้าถือครองที่ดินของชุมชนที่เคยปกครองทำกินมาแต่เดิม ก่อให้เกิดปรากฏการณ์การสูญเสียที่ดินของเกษตรกรที่เป็นชาวไร่ ชาวนา และความยากจนใน ที่สุด

การที่รัฐบาลดำเนินการตามแผนพัฒนาดังกล่าวข้างต้นได้ก่อให้เกิดวงจรอุบาทว์ ขึ้นในระบบเศรษฐกิจ กล่าวคือ เมื่อรัฐบาลสร้างถนน สร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า โดยมุ่งหวัง จะกระจายความมั่งคั่งสู่ชนบท กลุ่มทุนก็ฉวยโอกาสนำสินค้าฟุ่มเฟือยเข้าไปเสนอขายแก่ราษฎรใน ชนบท เช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โทรทัศน์ ตู้เย็น และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ กระแสไฟฟ้าโดยเสนอขายในรูปของเงินผ่อนหรือให้เช่าซื้อ การกระทำของกลุ่มนายทุนดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรวมความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวชนบทจากที่เคยหุงต้มด้วยไม้ ฟืน หรือ ถ่านที่หาได้ตามธรรมชาติ จุดตะเกียงด้วยน้ำมัน ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ด้วยการใช้ถ่านหรือ แบตเตอรี่ ซึ่งไม่สู้จะสะดวกนัก มาเป็นการใช้กระแสไฟฟ้าที่สะดวกสบายกว่า ประกอบการเสนอ ขายโดยวิธีผ่อนชำระหรือเช่าซื้อด้วยการจ่ายเงินค่าสินค้าเป็นรายเดือน ๆ ละไม่กี่บาทแทนที่จะต้อง ชำระเป็นเงินก้อนซึ่งเป็นเงินก้อนใหญ่ เป็นการชักจูงให้ชาวชนบทโดยเฉพาะที่เป็นชาวนา ชาวไร่ เห็นดีเห็นงามไปด้วย และการซื้อขายด้วยวิธีการดังกล่าวนายทุนก็ต้องหาทางป้องกันการเป็น หนี้สูญ โดยให้ผู้ซื้อเอาที่ดินมาวางเป็นประกัน วิธีการดังกล่าวหากปีใดทำอะไรทำนาได้ผลก็รอดตัว เพราะสามารถชำระเงินผ่อนหรือค่าเช่าซื้อได้ เพราะห้หามยามร้ายธรรมชาติไม่เป็นใจติดต่อกัน หลายปี ผลสุดท้ายก็ไม่มีเงินชำระ นายทุนก็ฟ้องร้องนำเอาที่ดินออกขายทอดตลาด ที่ร้ายที่สุดก็ ได้แก่การนำที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่แสดงกรรมสิทธิ์ แต่มีเพียงสิทธิครอบครอง โดยทางการออก เอกสารหนังสือรับรองการทำประโยชน์ อันได้แก่ น.ส. 3 หรือ น.ส.3ก. นายทุนจะให้ทำสัญญา ผูกมัดว่าหากชาวไร่ ชาวนาที่เป็นผู้เช่าซื้อไม่สามารถจะชำระหนี้ตามสัญญาได้ ยอมยกที่ดินนั้นให้ เป็นสิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อทันที เช่นนี้ ชาวไร่ชาวนาก็จะต้องมอบที่ดินนั้นให้นายทุนโดยไม่ต้องไปฟ้อง

ร้องต่อศาล การส่งมอบก็ไม่ต้องไปทำนิติกรรมและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามที่กฎหมายกำหนดแต่อย่างใด เป็นวิธีการที่นายทุนนำมาใช้ โดยไม่ต้องเสียเวลาในการนำคดีไปฟ้องศาล แต่อย่างใด คดีทำนองดังกล่าวได้มีคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ 939/2493, 55/2495, 630/2496, 942-943/2515, 2445/2524 และ 419/2525 ได้วินิจฉัยเป็นทำนองเดียวกันว่า

"การทำสัญญาที่มีข้อตกลงว่าหากไม่ปฏิบัติตามสัญญายอมยกที่ดินที่มีเพียงหลักฐานหนังสือรับรองการทำประโยชน์(น.ส.3 หรือ น.ส.3ก.) ซึ่งวางไว้เป็นประกันนั้น เป็นข้อตกลงที่บังคับได้ตามกฎหมายและสมบูรณ์ด้วยการส่งมอบที่ดินนั้นโดยไม่ต้องทำนิติกรรมและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่"

2. เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐทุจริตเอื้อประโยชน์ต่อนายทุน

กรณีดังกล่าวได้เกิดขึ้นจริงมีหลักฐานอ้างอิง ได้แก่คำพิพากษาของศาลฎีกาที่ 6594-6612/2545 ระหว่างบริษัท ธันวาพัฒนา จำกัด โจทก์ นางนวลจันทร์ ทรัพย์กับพวกรวม 16 คน เรื่องที่ดิน ข้อเท็จจริงในคดีดังกล่าวมีอยู่ว่า เดิมที่ดินพิพาทตั้งอยู่ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีหลักฐานแบบแจ้งการครอบครอง(ส.ค.1)เลขที่ 42 เนื้อที่ 8 ไร่ เมื่อปี พ.ศ.2504 นาย ส.ได้นำเอกสารดังกล่าวไปออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์เลขที่ 42 เนื้อที่เพิ่มขึ้นเป็น 528 ไร่เศษมีการแบ่งแยกที่ดินตาม น.ส. 3 ดังกล่าวเป็นแปลงๆแต่ละแปลงมีเอกสาร น.ส.3 และมีการโอนขายเปลี่ยนมือกันเป็นทอด ๆ ที่ดินพิพาทคือ น.ส. 3 เลขที่ 564, 565, 567-575 ได้ขายให้กับนายทุน และนายทุนคนดังกล่าวได้ขอออกโฉนดที่ดินดังกล่าว จำเลยทั้ง 16 รายในคดีนี้ซึ่งเป็นผู้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินก่อนจะมีการออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ทราบเรื่องจึงร้องคัดค้าน แต่ทางสำนักงานที่ดินก็ยังคงดำเนินการออกโฉนดให้กับนายทุน นายทุนขายต่อให้กับโจทก์ในคดีนี้ จากการร้องเรียนของจำเลยทั้ง 16 ราย ได้มีการตั้งกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ก็ปรากฏว่าได้มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของอำเภอเมืองนครราชสีมาคนหนึ่ง ไปขอหลักฐาน ส.ค.1 เล่มที่ 42 ระบุเนื้อที่ 8 ไร่ จากนาย ส. แล้ว ไปเติมจำนวนที่ดินเป็น 208 ไร่ โดยร่วมมือกับเจ้าพนักงานที่ดินอำเภอเมือง จากนั้นก็นำไปออก น.ส. 3 ในการรังวัดปรากฏจำนวนที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 528 ไร่ 2 งาน 25 วา เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอาวุโสคนดังกล่าวได้นำ น.ส. 3 ระบุเนื้อที่ 15 ไร่ไปมอบให้กับนาย ส.เจ้าของ ส.ค. 1 ส่วนที่เหลือนำไปขายให้กับพวกนายทุน และพวกนายทุนนำไปขอออกโฉนดที่ดิน บางรายได้นำมาขายให้กับโจทก์ในคดีนี้ และโจทก์ได้ฟ้องขับไล่จำเลยทั้ง 16 ในคดีนี้ต่อศาล ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ขับไล่จำเลยทั้ง 16 อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์

พิพากษากลับให้ยกฟ้องโจทก์ โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์โดยฟังข้อเท็จจริงตามที่กล่าวแล้วข้างต้น แล้ววินิจฉัยว่าการออกโฉนดสำหรับที่ดินพิพาทนั้นมีการแก้ไขจำนวนเนื้อที่ใน ส.ค. 1 เป็นการกระทำไม่ชอบ สิทธิของนาย ส. ในที่ดินพิพาทจึงไม่ใช่สิทธิในที่ดินที่บุคคลมีอยู่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน โจทก์ที่รับโอนที่ดินต่อมาจึงไม่มีสิทธิในที่ดินพิพาท

แม้ศาลฎีกาจะได้วินิจฉัยดังกล่าวกรรมที่ดินก็ยังเพิกเฉย มิได้ดำเนินการเพิกถอนโฉนดที่ทำขึ้นไม่ชอบจนทุกวันนี้

3. เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐใช้ช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อประโยชน์แก่นายทุน

มาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 บัญญัติว่า "การได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม วัดบาดหลวงโรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร หรือมิสซิดอิสลามต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีและให้ได้มาไม่เกิน 50 ไร่

ในกรณีที่มีการสมควร รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินเกินจำนวนที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกก็ได้

ในกรณีใช้ช่องโหว่ของกฎหมาย ได้มีพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ทรงพระราชทานแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาในการวางแผนการใช้ที่ดิน ณ โรงแรมรินคำ จ. เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2523 ความว่า " ...กฎหมายนี้มีช่องโหว่เสมอ ถ้าเราถือโอกาสในการมีช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อการทุจริตนั้นเป็นสิ่งที่เลวทราม และทำให้น้ำไปสู่ความหายนะ แต่ถ้าใช้ช่องโหว่ในกฎหมายเพื่อสร้างสรรค์ ก็เป็นการป้องกันมิให้ใช้ช่องโหว่ของกฎหมายในทางทุจริต..."

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะชี้ขาดให้วัด ซึ่งได้รับทรัพย์สินที่มีผู้ถวายต้องอยู่ภายใต้การตัดสินใจของรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะอนุญาตให้วัดถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ไม่เกิน 50 ไร่ การใช้อำนาจตามกฎหมายดังกล่าว หากรัฐมนตรีเป็นผู้มีคุณธรรมก็จะใช้ดุลพินิจสมเหตุสมผล ตรงข้ามหากใช้โดยไม่มีเหตุผลและตามอำเภอใจหวังเอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหาย ในเรื่องนี้ข้อเท็จจริงที่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยไว้ดังนี้ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง กรณีวัดธรรมิการามวรวิหารได้มาซึ่งที่ดินมรดกตามพินัยกรรม "กรมการศาสนาได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ศธ 0301/178 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2543 ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า กรมการศาสนามีความประสงค์จะขอหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กรณีนางเนื่อม ชำนาญชาติศักดิ์ ได้ทำพินัยกรรมฉบับลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2512 ยกกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามโฉนดเลขที่ 20 ตำบลคลองซอหยที่ 5 ฝั่งตะวันออก (บึงตะเคียน) อำเภอ

คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เนื้อที่ 730 ไร่ 1 งาน 51 ตารางวา และที่ดินตามโฉนดเลขที่ 1446 ตำบลบึงอ้ายเสียบ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เนื้อที่ 194 ไร่ 1 งาน 24 ตารางวา ให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่วัดธรรมิการามวรวิหาร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นางเนื่อม ชำนาญชาติศักดิ์ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ วันที่ 22 พฤษภาคม 2514 ได้มีการแต่งตั้งผู้จัดการมรดก และมีการโอนมรดกที่ดินทั้งสองแปลงดังกล่าวให้แก่มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ต่อมาได้มีการจดทะเบียนขายให้แก่บุคคลอื่นเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์

โดยที่บทบัญญัติมาตรา 1599 และมาตรา 1603 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติให้มรดกตกทอดแก่ทายาทเมื่อเจ้ามรดกตาย โดยทายาทอาจเสียสิทธิในกองมรดกได้โดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่น และให้กองมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายหรือโดยพินัยกรรม และมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินได้บัญญัติให้การได้มาซึ่งที่ดินของวัดต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี แต่เนื่องจากที่ดินของวัดได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมายตลอดมา นับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ตามลำดับ ซึ่งปัจจุบันได้แก่บทบัญญัติมาตรา 33 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ

กรมการศาสนา ขอรื้อดังนี้

1. เมื่อนางเนื่อม ชำนาญชาติศักดิ์ ถึงแก่กรรม ที่ดินซึ่งได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดธรรมิการามวรวิหาร ทั้งสองแปลงดังกล่าวข้างต้น จะตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัดธรรมิการามวรวิหาร โดยทันทีหรือไม่ อย่างไร

2. ที่ดินตามพินัยกรรมของนางเนื่อม ชำนาญชาติศักดิ์ ซึ่งได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดธรรมิการามวรวิหาร ดังกล่าวอยู่ภายใต้เงื่อนไขของบทบัญญัติมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่ อย่างไร

3. หากที่ดินตามพินัยกรรมของนางเนื่อม ชำนาญชาติศักดิ์ ดังกล่าว ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินตามข้อ 2 แต่ผู้มีอำนาจได้มีคำสั่งไม่อนุญาตให้วัดธรรมิการามวรวิหารได้มาซึ่งที่ดินแล้ว ที่ดินตามพินัยกรรมจะตกเป็นของใด อย่างไร

4.ที่ดินทั้งสองแปลงที่นางเนื่อม ชำนาญชาติศักดา ได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดธรรมิการามวรวิหาร ผู้จัดการมรดกจะนำที่ดินดังกล่าวไปจำหน่าย จ่าย โอน ได้หรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา(คณะพิเศษ) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมการศาสนา ดังกล่าวแล้ว เห็นว่า ข้อหารือ 4 ประการนั้น แท้จริงมีประเด็นที่ต้องพิจารณา 2 ประเด็น คือ

(1)เมื่อนางเนื่อม ฯ ถึงแก่กรรม ที่ดินซึ่งได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดทั้งสองแปลง จะตกเป็นที่ธรณีสงฆ์โดยทันที หรือต้องให้รัฐมนตรีสั่งให้วัดฯ ได้มาซึ่งที่ดินตามมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินก่อนจึงจะเป็นที่ธรณีสงฆ์

(2)ที่ดินทั้งสองแปลงที่นางเนื่อม ฯ ได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดฯ ผู้จัดการมรดกจะนำที่ดินดังกล่าวไปจำหน่าย จ่าย โอน ได้หรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่หนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา(คณะพิเศษ) มีความเห็นเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า เมื่อนางเนื่อม ฯ ถึงแก่กรรม ที่ดินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดฯ ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นที่ธรณีสงฆ์ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าแม้สิทธิในที่ดินมรดกตามพินัยกรรมจะตกแก่วัดฯ แล้วก็ตาม แต่การได้มานั้นจะบริบูรณ์ต่อเมื่อรัฐมนตรีได้สั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินนั้นตามมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เมื่อรัฐมนตรีไม่อนุญาตที่ดินจึงไม่เป็นที่ธรณีสงฆ์

ประเด็นที่สอง คณะกรรมการกฤษฎีกา(คณะพิเศษ) มีความเห็นว่า ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมของนางเนื่อม ฯ ชอบแต่จะจัดการจำหน่าย จ่าย โอน ที่ดินมรดกให้แก่วัดฯ ผู้รับมรดกตามพินัยกรรมเท่านั้น จะโอนให้แก่บุคคลอื่นที่พินัยกรรมมิได้ระบุให้เป็นผู้รับพินัยกรรมไม่ได้ เนื่องจากคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) มีความเห็นในประเด็นที่หนึ่งแตกต่างกันและเห็นว่าข้อหารือนี้เป็นปัญหาสำคัญ จึงมีมติให้เสนอเรื่องนี้ทั้งสองประเด็นให้ที่ประชุมใหญ่คณะกรรมการกฤษฎีกา พิจารณาตามข้อ 13(2) ของระเบียบคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าด้วยการประชุมของกรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522

คณะกรรมการกฤษฎีกา(ที่ประชุมใหญ่) ได้พิจารณาแล้ว มีความเห็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง เมื่อนางเนื่อม ฯ ถึงแก่กรรม ที่ดินซึ่งได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดฯ ทั้งสองแปลงจะตกเป็นที่ธรณีสงฆ์โดยทันทีหรือไม่ นั้นเห็นว่าตามข้อเท็จจริงนั้น นางเนื่อม ชำนาญชาติศักดา ได้ทำพินัยกรรม ณ ที่ว่าการอำเภออุบลราชธานี จังหวัดพระนคร โดยระบุในข้อ 1(3)(ง) และ(จ) ของพินัยกรรมว่า ต้องการยกกรรมสิทธิ์ที่ดินสองแปลงที่ตั้งอยู่ที่อำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี เนื้อที่รวมกันประมาณ 924 ไร่ ให้แก่วัดธรรมิการามวรวิหาร ต่อมาในวันที่ 22 พฤษภาคม 2514 นางเนือมฯ ถึงแก่กรรม วัดฯ ซึ่งเป็นผู้รับมรดกที่ดินสองแปลงตามพินัยกรรมของนางเนือมฯ ได้ครอบครองหาประโยชน์จากที่ดินดังกล่าวตลอดมาโดยการให้เช่าทำนา จนกระทั่งได้อินให้มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะผู้จัดการมรดกเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2533 กรณีจึงพิจารณาได้ว่า นับตั้งแต่นางเนือมฯ ถึงแก่กรรม มรดกของนางเนือมฯ ตกทอดไปยังทายาท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ดินมรดกตามพินัยกรรมของนางเนือมฯ จึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดฯ ซึ่งเป็นทายาทตามพินัยกรรมนับตั้งแต่นางเนือมฯ ถึงแก่กรรม โดยไม่จำเป็นต้องทำการรับมรดกหรือเข้าครอบครองที่พิพาท ทั้งนี้ ตามมาตรา 1599 ประกอบกับมาตรา 1603 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และวัดฯ ในฐานะผู้รับพินัยกรรมอาจใช้สิทธิเรียกร้องเอาที่ดินมรดกที่ระบุในพินัยกรรมว่าให้ตกได้แก่วัดฯ ได้รับตั้งแต่นางเนือมฯ ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่กรรมเป็นต้นไป ตามมาตรา 1673 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งการได้มาซึ่งที่ดินตามพินัยกรรมดังกล่าวเป็นการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม แม้จะยังไม่ได้จดทะเบียนการได้มา ที่ดินนั้นก็ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของทายาทแล้ว เพียงแต่จะยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก ผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้วไม่ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 1299 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อนึ่ง ตามมาตรา 1599 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ทายาทอาจเสียสิทธิในมรดกได้โดยประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ซึ่งการเสียสิทธิในมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประการหนึ่ง คือ การทำหนังสือแสดงเจตนาสละมรดกตามมาตรา 1612 เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่านับตั้งแต่เมื่อนางเนือมฯ เจ้ามรดกถึงแก่กรรม วัดฯ ได้เก็บผลประโยชน์จากที่ดินโดยเก็บค่าเช่าทำนามาโดยตลอด และไม่ปรากฏว่าวัดฯ ได้ทำหนังสือแสดงเจตนาสละมรดกที่ดินดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ดินตามพินัยกรรมของนางเนือมฯ จึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดฯ แล้วตั้งแต่เจ้ามรดกถึงแก่กรรม

การที่วัดฯ ได้มาซึ่งที่ดินมรดกสองแปลงนี้ต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายที่ดินด้วย ซึ่งมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินบัญญัติให้การได้มาซึ่งที่ดินของวัดต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี แต่ไม่กระทบถึงที่ดินที่วัดได้มาก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ และมาตรา 85 บัญญัติว่า ในกรณีที่วัดได้ที่ดินมาเกินข้อกำหนดแห่งกฎหมายตามความในมาตรา 84 เมื่อประมวลกฎหมายนี้ได้ใช้บังคับแล้ว ให้นิติบุคคลดังกล่าวจัดการจำหน่ายภายใน 5

ปี โดยนัยนี้เท่ากับว่าประมวลกฎหมายที่ดินถือว่าที่ดินที่วัดได้มาตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดแล้ว แต่หากรัฐมนตรีไม่อนุญาต วัดจะถือกรรมสิทธิ์ต่อไปไม่ได้ และมาตรา 85 กำหนดให้วัดจัดการจำหน่ายเสียภายใน 5 ปี ซึ่งผู้มีกรรมสิทธิ์เท่านั้นที่จะมีอำนาจจำหน่ายทรัพย์สินได้ ในระหว่างนั้นวัดจึงเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจนกว่าจะจำหน่ายที่ดินไป บทบัญญัติมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน จึงไม่เป็นเงื่อนไขการได้มาซึ่งที่ดินของวัดแต่อย่างใด แต่เป็นเงื่อนไขในการจะถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่อไปเท่านั้น ดังนั้น ในกรณีของวัดธรรมิการามวรวิหารนี้ วัดฯ ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินมรดกตามพินัยกรรมของนางเนือมฯ ทันทิที่นางเนือมฯ ถึงแก่กรรม และมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินไม่ใช่บทบัญญัติยกเว้นการได้มาดังกล่าว เมื่อผลทางกฎหมายที่ดินมรดกของนางเนือมฯ ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดฯ แล้ว ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นที่ธรณีสงฆ์ตามมาตรา 33 (2) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งการโอนที่ธรณีสงฆ์ต้องทำโดยพระราชบัญญัติตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

ประเด็นที่สอง ที่ดินทั้งสองแปลงที่นางเนือมฯ ได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดฯ ผู้จัดการมรดกจะนำที่ดินดังกล่าวไปจำหน่าย จ่าย โอนได้หรือไม่นั้น ปรากฏจากข้อเท็จจริงว่าหลังจากที่นางเนือมฯ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2514 ศาลแพ่งได้มีคำสั่งแต่งตั้งนายพจน์ สุนทรราชัน นายหงษ์ สุวรรณหิรัญ และนายแพทย์วิรัช มรรคดวงแก้ว เป็นผู้จัดการมรดกของนางเนือมฯ เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2514 แต่ต่อมาศาลแพ่งได้มีคำสั่งอนุญาตให้นายพจน์ และนายแพทย์วิรัช ถอนตัวจากการเป็นผู้จัดการมรดก และนายหงษ์ฯ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2533 เนื่องจากไม่มีผู้จัดการมรดกเหลืออยู่ ต่อมาศาลแพ่งจึงได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2533 แต่งตั้งมูลนิธิมหา-มกุฏราชวิทยาลัยเป็นผู้จัดการมรดก ในวันที่ 21 สิงหาคม 2533 กรมที่ดินได้จดทะเบียนโอนที่ดินมรดกให้แก่มูลนิธิฯ ในฐานะผู้จัดการมรดก ซึ่งมูลนิธิฯ ในฐานะผู้จัดการมรดกได้โอนที่ดินมรดกให้แก่มูลนิธิฯ เอง แล้วมูลนิธิฯ ได้โอนที่ดินดังกล่าวต่อไปให้แก่บริษัท อัลไพน์เรียลเอสเตท จำกัด และบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟแอนด์สปอร์ตคลับ จำกัด ในวันเดียวกันนั่นเอง กรณีจึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า มูลนิธิฯ ในฐานะผู้จัดการมรดกได้ดำเนินการไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

มาตรา 1719 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดหน้าที่ของผู้จัดการมรดกได้ว่าให้ทำการอันจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรม และเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไป หรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก จึงเห็นได้ว่าเมื่อเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมสั่งความไว้เป็นประการใด ผู้จัดการมรดกย่อมต้องจัดการไปตามคำสั่งนั้น จะจัดการนอกเหนือคำสั่งในพินัยกรรมไม่ได้

ในกรณีของที่ดินมรดกสองแปลงของนางเนือมที่เป็นปัญหานี้นางเนือมฯ ได้สั่งไว้ในพินัยกรรมว่ายกให้แก่วัดธรรมิการามวรวิหาร ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมจึงชอบแต่จัดการจำหน่าย จ่าย โอน ที่ดินมรดกให้แก่วัดฯ ผู้รับมรดกตามพินัยกรรมเท่านั้น จะโอนให้แก่บุคคลอื่นที่พินัยกรรมมิได้ระบุให้เป็นผู้รับพินัยกรรมไม่ได้

สำหรับข้อ 4 ในพินัยกรรมที่ระบุให้เจ้าอาวาสวัดฯ จัดการมอบสังหาริมทรัพย์และจำนวนเงินซึ่งแก่วัดฯ รวมทั้งสิ้นแก่มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยช่วยจัดทำผลประโยชน์เพื่อใช้บำรุงวัดฯ นั้น ย่อมมีเจตนาเป็นเพียงการมอบหมายให้มูลนิธิฯ ดำเนินการจัดหาผลประโยชน์จากที่ดินมรดกแทนวัดฯ ไม่ใช่ให้มูลนิธิฯ เป็นผู้รับโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวต่อจากวัดฯ แต่อย่างใด และหากตีความว่าข้อความดังกล่าวเป็นการมอบหมายให้วัดฯ โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินมรดกที่ตกได้แก่วัดฯ ให้แก่มูลนิธิฯ แล้ว ข้อกำหนดดังกล่าวก็จะมีลักษณะเป็นเงื่อนไขให้วัดฯ ผู้รับพินัยกรรมจำหน่ายที่ดินที่ได้มาโดยพินัยกรรมนั้นแก่บุคคลอื่นซึ่งมาตรา 1707 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ถือว่าเงื่อนไขนั้นเป็นอันไม่มีเลย ข้อความในข้อ 4 ของพินัยกรรมจึงไม่อาจตีความไปในทางโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินต่อไปให้แก่มูลนิธิฯ ได้ ดังนั้นการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินมรดกที่ตกได้แก่วัดฯ ตามพินัยกรรมให้แก่มูลนิธิฯ ตามความในข้อ 4 ของพินัยกรรม จึงย่อมเป็นอันตกไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น มูลนิธิฯ ในฐานะผู้จัดการมรดกของนางเนือมฯ จึงต้องโอนที่ดินมรดกตามพินัยกรรมที่ระบุให้ตกแก่วัดฯ ให้แก่วัดฯ ได้เท่านั้น จะโอนให้แก่บุคคลอื่นนอกเหนือจากวัดฯ ไม่ได้ การโอนที่ดินมรดกให้แก่บุคคลอื่นนอกเหนือจากบุคคลที่ระบุให้เป็นผู้รับมรดกตามพินัยกรรมจึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของเจ้ามรดกซึ่งไม่ผูกพันทายาทและจะต้องรับผิดชอบต่อทายาทตามมาตรา 1720 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากคำวินิจฉัยดังกล่าว แสดงให้เห็นเจตนาอันไม่บริสุทธิ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับนายทุน ทั้งที่ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินที่ควรจะอนุญาตให้วัดถือกรรมสิทธิ์ตามพินัยกรรม หรือมิฉะนั้นหากไม่อนุญาตก็ให้วัดจำหน่ายที่ดินนั้นแก่เกษตรกรหรือมอบหมายให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนำไปจัดสรรแก่เกษตรกร เพราะที่ดังกล่าวสามารถที่จะใช้ทำเกษตรกรรมได้ แต่ข้อเท็จจริงการที่รัฐมนตรีไม่อนุมัติแต่ได้ให้มูลนิธิของวัดจำหน่ายให้กับบริษัท อัลไพน์ เรียดเอสเตท จำกัด และบริษัท อัลไพน์ กอล์ฟแอนด์สปอร์ตคลับ จำกัด เพื่อนำไปสร้างสนามกอล์ฟสำหรับพวกนายทุน

4. เกิดจากรัฐไม่มีมาตรการในการป้องกันมิให้เกษตรกรต้องสูญเสียที่ดิน

4.1 การบริหารการจัดเก็บภาษีที่ดินไม่ดีพอ กล่าวคือ พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ.2475 กับพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือน พ.ศ. 2508 กำหนดฐานภาษีไว้เป็นการลักลั่นกัน กล่าวคือ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 ให้เอาค่ารายปีมาพื้นฐาน

ในการคำนวณภาษี ส่วนพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือน พ.ศ. 2508 ให้นำค่าถัวเฉลี่ยของราคาปานกลางมาเป็นฐานภาษี บทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองดังกล่าวเป็นช่องทางให้นายทุนที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ไม่ได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นร่วมกับเจ้าหน้าที่ใช้บทบัญญัติกำหนดฐานภาษีในอัตราต่ำเพื่อเอื้อประโยชน์แก่นายทุนให้เสียภาษีในอัตราต่ำได้

4.2 ไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองที่ดินของแต่ละประเภทไว้ชัดเจน เช่น เขตพื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย ส่งผลให้มีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม ที่ดินที่เหมาะสมแก่เกษตรกรรมกลับถูกนำไปใช้เพื่อกิจการประเภทอื่น ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลงทำให้เกษตรกรต้องสูญเสียที่ดินเพราะอำนาจทุน

บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาการยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49(พ.ศ.2502) กับผลกระทบต่อการถือครองที่ดินในประเทศไทยนั้น มุ่งเน้นศึกษาว่าคณะปฏิวัติซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะมีเหตุผลใดที่จำเป็นต้องออกประกาศดังกล่าวข้างต้นและเหตุผลดังกล่าวเกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายใด ใครได้ใครเสียประโยชน์จากการยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวไม่อาจใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองมาอธิบายได้จำเป็นต้องนำหลายทฤษฎีมาผสมผสานกัน โดยนำทฤษฎีโครงสร้างสังคม ทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจ และทฤษฎีความยากจนมาเป็นกรอบแนวคิดแล้วนำไปวิเคราะห์ประกอบข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่นักวิชาการและนิสิตนักศึกษาได้ทำไว้ก่อน โดยเริ่มทำการศึกษาสังคมไทยตั้งแต่ยุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าการเมืองการปกครองของไทยนับแต่ยุคสมัยที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ใช้ระบบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนของสังคม และในส่วนของระบบเศรษฐกิจที่เป็นโครงสร้างของสังคมส่วนล่างเป็นระบบศักดินา ความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิต(ที่ดิน)กับราษฎรซึ่งมีแต่แรงงานไม่อาจถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ การผลิตในยุคสมัยดังกล่าวเป็นการผลิตเพื่อการยังชีพ การผลิตดังกล่าวข้างต้นดำเนินมาจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2398 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทำสนธิสัญญา ชื่อ สนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษ ส่งผลให้การผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า นับเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตัวทุนนิยมในประเทศไทย จากฐานของระบบดังกล่าวอยู่ที่ระบบกรรมสิทธิ์เอกชนในที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต ในยุคสมัยดังกล่าวนี้มีการขยายพื้นที่ทำนา รัฐบาลไทยได้ถูกอิทธิพลของชาติมหาอำนาจคือ อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา บีบบังคับให้ผ่อนปรนโดยยอมให้คนที่เป็นของชาติทั้งสามสามารถซื้อหรือเช่าที่ดินในประเทศไทยได้ ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองโดยในปี พ.ศ. 2399 รัฐบาลได้ออกกฎหมายในรูปของประกาศว่าด้วยการปฏิบัติต่อคนชาติอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาสามารถซื้อที่ดินได้ภายใต้เงื่อนไขว่าต้องอยู่ในประเทศแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และที่ดินต้องอยู่ห่างกำแพงเมืองทั้งสิ้นด้านไม่เกิน 200 เส้น หากเกินกว่านั้น

ต้องสามารถเดินทางโดยเรือพาย เรือแจว ไปถึงที่นั่นได้ใน 24 ชั่วโมงก็ให้ซื้อขายกันได้ ถ้าหาก ระยะทางเกินกว่าที่กล่าวห้ามซื้อขาย ที่กล่าวมาก็แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลได้ผ่อนปรนให้เอกชน สามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้และได้เริ่มขยายตัวมากขึ้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ทรงปรับปรุงระเบียบราชการแผ่นดิน จากจตุสดมภ์ 4 (เวียง วัง คลัง นา) มาเป็นกระทรวง ทบวง กรม ตามแบบของทางตะวันตก มีเสนาบดีเป็นเจ้ากระทรวง ด้าน กฎหมายก็ปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ในส่วนเกี่ยวกับที่ดินได้ออก กฎหมายรับรองการได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และทรงตั้งหน่วยงานขึ้นบริหารจัดการงานที่ดินเรียกชื่อว่า หอทะเบียนขึ้นแห่งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2444 ให้มีที่ตั้งอยู่ที่หอสภาคราประยูร พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำหน้าที่จัดการออกเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดิน (โฉนด) โดยใช้ระบบทอ เร็น (Torren) ตามแบบอย่างที่ทำในประเทศออสเตรเลีย วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2445 ได้ตั้งหอ ทะเบียนที่ดินมณฑลกรุงเทพฯที่มีที่ทำการอยู่ในกระทรวงเกษตราธิการ ต่อมาในปี พ.ศ.2541 ได้ จัดตั้งหอทะเบียนที่ดินเพิ่มอีก 9 แห่ง คือ เมืองนครไชยศรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา พิษณุโลก อุตรดิตถ์ สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี ลพบุรี อ่างทอง ตามลำดับ หอทะเบียนที่ดินมณฑลกรุงเทพฯได้ยกฐานะเป็น กรมที่ดินเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2475

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2398 เป็นต้นมาจนถึงวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งเป็นวันที่คณะราษฎรที่ประกอบด้วยทหาร และพลเรือนทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น แม้ประเทศไทยจะเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงการผลิตเพื่อยังชีพ เป็นการผลิตเพื่อการค้าซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม และรัฐบาลได้ผ่อนปรนให้เอกชนถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินอันเป็นปัจจัยการผลิตบ้างแล้วก็ตาม แต่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมก็ไม่อาจขยายตัวได้เต็มที่ เพราะระยะเวลาดังกล่าวประเทศไทยยังปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งเป็นลัทธิที่ยังสนับสนุนอำนาจกษัตริย์โดยเฉพาะด้านการค้า พระมหากษัตริย์ยังคงกุมอำนาจทำการค้าโดยตรงกับต่างประเทศ และการผลิตในช่วงระยะดังกล่าวมัก เศรษฐศาสตร์เรียกว่าเป็นการผลิตกึ่งศักดินา

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ดร.ปรีดี พนมยงค์ หนึ่งในคณะปฏิวัติ ได้พยายามจะแก้ไขปัญหาวนาไร้ที่ทำกิน โดยเสนอให้รัฐซื้อที่ดินจากเอกชนซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และต้องการจะขาย มาเป็นของรัฐแล้วให้ชาวนามาเป็นลูกจ้างทำนาในที่นั้น แต่คณะ

รัฐมนตรีขณะนั้นยังไม่เห็นสมควรทำเช่นนั้น ชาวนาชาวไร่ได้พยายามเรียกร้องให้รัฐแก้ไข จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2497รัฐบาลโดยจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม นายกรัฐมนตรีได้เสนอกฎหมาย ที่ดินต่อสภาพผู้แทนราษฎรและได้ผ่านความเห็นชอบให้ประกาศเป็นกฎหมาย ชื่อประมวล กฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 ในบทบัญญัติดังกล่าวได้ยอมรับให้เอกชนสามารถถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพื่อการเกษตรกรรมไม่เกิน 50 ไร่ เพื่ออุตสาหกรรมไม่เกิน 10 ไร่ เพื่อพาณิชย์กรรมไม่เกิน 5 ไร่ และเพื่ออยู่อาศัยไม่เกิน 5 ไร่ กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2497 จนถึงวันที่ 13 มกราคม 2502 ได้ถูกยกเลิกโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ส่งผลให้เอกชนถือ กรรมสิทธิ์ในที่ดินได้โดยไม่จำกัดจำนวน การที่คณะปฏิวัติได้ออกประกาศดังกล่าวเป็นการเปิด โอกาสให้ทุนนิยมขยายตัวเต็มที่ในสังคมไทย และส่งผลให้เกษตรกรที่เป็นชาวนาชาวไร่ต้องสูญเสีย ที่ดินกลายเป็นผู้ไร้ที่ดิน ต้องขายแรงงาน ถูกขูดรีด แรงงานส่วนเกินที่รายรับไม่พอยังชีพต้อง กลายเป็นคนยากจนเพราะไร้ที่ทำกิน ทั้งนี้ก็เพราะระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินเป็นรากฐาน ของระบบทุนนิยมที่มุ่งให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอย่างเบ็ดเสร็จเพื่อใช้เป็นปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบเศรษฐกิจทุนนิยมตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานที่ว่า การใช้ทรัพยากรจะเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดต่อเมื่ออยู่ภายใต้ระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ทั้งยังมีฐานะเป็นสินค้า สามารถ ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ในระบบตลาดเสรี ทั้งระบบกรรมสิทธิ์ยังเป็นตัวก่อให้เกิดชนชั้นคือชนชั้น นายทุนและชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ชนชั้นนายทุนพยายามอย่างเต็มที่โดยใช้อำนาจทุนทั้งในทางที่ชอบ และไม่ชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เมื่อสามารถควบคุมที่ดินได้ก็คุมแรงงานได้

ในปี พ.ศ. 2530 รัฐบาลซึ่งมีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องการให้ประเทศไทยเป็นประเทศชั้นนำในทางการผลิตอุตสาหกรรม จึงมุ่งเน้นสนับสนุน ภาคอุตสาหกรรมที่มีธนาคารเป็นแหล่งเงินทุนสนับสนุนภาคอุตสาหกรรม ละเลยภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นภาคที่สร้างอาหารอันเป็นสิ่งจำเป็นเลี้ยงพลโลก รวมทั้งอาณาประชาราษฎร์ในสังคมไทยมา นับเป็นเวลา 100 ปีต้องล่มสลายลง ทำให้ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตกลายเป็นสินค้าและเป็น ที่ต้องการของนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศ มีการปั่นราคาที่ดินสูงเกินความเป็นจริงถึง 10 เท่า กลุ่มนายทุนได้ใช้อำนาจเงินจูงใจเกษตรกรที่เป็นชาวนาชาวไร่ที่พอจะมีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ บ้างตกกลางเพราะได้เงินมากกว่าที่จะทำไร่ ทำนา ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ และการทำนาทำไร่ยัง ต้องใช้เงินทุนทั้งในและนอกระบบเพื่อนำมาใช้จ่ายเป็นค่ารถไถ ค่าปุ๋ย เมื่อได้ผลผลิตน้อยขายได้ เงินไม่พอชำระหนี้ หรือไม่ได้เลยเพราะธรรมชาติไม่อำนวย ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ถูกฟ้องร้อง ที่ดินถูกยึดไปขายทอดตลาด ทำให้ต้องสูญเสียที่ดินไป

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต และกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากแรงผลักดันของฝ่ายการเมืองการปกครองเป็นสำคัญ เริ่มจากเมื่อปี พ.ศ. 2398 รัฐบาลไทยถูกแรงกดดันจากชาติมหาอำนาจคืออังกฤษเข้ามาใช้อิทธิพลบังคับให้รัฐบาลต้องจำยอมทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ซึ่งเป็นสนธิสัญญาทางการค้า ส่งผลให้เปลี่ยนแปลงการผลิตจากผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อการค้า รัฐบาลซึ่งเป็นส่วนของโครงสร้างสังคมส่วนบนจำเป็นต้องกำหนดให้วิถีการผลิตซึ่งเป็นส่วนที่อยู่ในโครงสร้างของสังคมส่วนล่างต้องทำการผลิตเพื่อการค้า มีการขยายพื้นที่เพื่อให้มีการเพิ่มผลผลิตสนองตอบตลาดโลก ต่อมาปี พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ทำการปฏิวัติยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม และจัดตั้งรัฐบาลขึ้นบริหาร สหรัฐอเมริกาและธนาคารโลกได้เข้าแทรกแซงการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลไทยในรูปของการให้การช่วยเหลือทางด้านทหารและการเงิน เพื่อผลประโยชน์ของสหรัฐเองที่ต้องการใช้ประเทศไทยเป็นฐานพักอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ส่งไปสงครามเวียดนามเพื่อลดอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งขณะนั้นได้แผ่อิทธิพลเข้าไปในประเทศจีน เวียดนาม ลาว กัมพูชา รายการการประชุมของธนาคารโลกเมื่อปี พ.ศ.2502 ได้แนะนำให้ไทยลดจำนวนรัฐวิสาหกิจลง และสนับสนุนให้เอกชนประกอบหัตถอุตสาหกรรม สนับสนุนให้เอกชนถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทั้งยังได้ร่วมกับสหรัฐตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจซึ่งมีนายไบเวนเป็นหัวหน้าเข้าทำงานเป็นที่ปรึกษาในสภาพพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ การช่วยเหลือของสหรัฐเป็นเชิงบังคับหากไม่ยอมรับคณะผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวจะไม่ช่วยเหลือ ในที่สุดก็ต้องยอมรับและสนองตอบด้วยการออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 ให้ยกเลิกบทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดิน ตามประมวลกฎหมายอันเป็นการยอมรับให้ระบบเศรษฐกิจเข้าครอบงำในสังคมไทยอย่างเบ็ดเสร็จ รัฐบาลได้กำหนดเป็นนโยบายให้วิถีการผลิตทำการผลิตในระบบทุนนิยม ความสัมพันธ์ทางการผลิตในระบบดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนที่ถูกกำหนดให้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต (ที่ดิน) กับกลุ่มบุคคลที่มีแต่แรงงานไม่มีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต สรุปแล้วเห็นว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากแรงกดดันของสถาบันการเมืองการปกครองกำหนดระบบเศรษฐกิจให้กลุ่มบุคคลที่อยู่ในกระบวนการผลิตปฏิบัติตาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขเศรษฐกิจการเมือง ที่ส่งผลให้กลุ่มอำนาจรัฐอำนาจทุนซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าเข้าครอบครองถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และเมื่อสามารถคุมได้แล้วก็จะสามารถคุมแรงงานไว้ในอำนาจของตนได้ สุดท้ายเกษตรกรซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มผู้ต้องสูญเสียที่ดินและกลายเป็น

คนยากจนเพราะไร้ที่ทำกิน

ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นการคุ้มครองเกษตรกรมิให้ต้องสูญเสียที่ดิน จึงขอเสนอแนะให้รัฐดำเนินการ ดังนี้

1. ใช้มาตรการทางกฎหมาย

1.1. ปรับปรุงแก้กฎหมายในส่วนที่ให้มีการจัดเก็บภาษีที่ดินโดยให้เก็บจากเจ้าของที่ดินโดยตรง มีบทบัญญัติห้ามมิให้โอนความรับผิดชอบในการเสียภาษีไปยังผู้เช่า และในการกำหนดฐานภาษีให้พิจารณาจากสภาพที่ตั้งของที่ดิน จำนวนเนื้อที่ดิน และใช้ราคาประเมินของทางราชการมาตั้งเป็นฐานภาษี แล้วกำหนดให้เจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีในอัตราก้าวหน้าโดยตรง

1.2. ให้มีการใช้บังคับให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยเคร่งครัด และให้เพิ่มเติมบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวว่าที่ดินที่สำนักงานปฏิรูปที่ดินจัดสรรให้กับเกษตรกรนั้นไม่อยู่ในข่ายบังคับคดี

1.3. ออกกฎหมายให้รัฐมีอำนาจเวนคืนที่ดินที่เหมาะสมแก่การทำนาทำไร่ ซึ่งเจ้าของมิได้ทำประโยชน์ด้วยตนเอง แต่นำออกให้เช่าหรือปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาเป็นของรัฐ แล้วมอบหมายให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจัดสรรแก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ทำกิน หรือมีแต่ไม่เพียงพอ

1.4. ออกกฎหมายให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรในรูปของสหกรณ์ เพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองกับฝ่ายทุน

1.5. ออกกฎหมายกำหนดเขตที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย ให้เหมาะสมกับประเภทของกิจการดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองภาคเกษตรกรรม เท่าที่ผ่านมามีการนำที่ดินที่ไม่เหมาะสม เช่น ที่ดินที่เหมาะสมแก่การเกษตรแต่ถูกนำไปเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ประกอบพาณิชยกรรม บ้านจัดสรร สนามกอล์ฟ รีสอร์ท เป็นต้น

2. ใช้มาตรการทางนโยบาย

2.1. ให้รัฐจัดบริการสาธารณูปโภคให้เหมาะสมกับการใช้ที่ดินแต่ละประเภท เช่น การสร้างถนนหนทาง ไฟฟ้า โทรศัพท์ และแหล่งน้ำ

2.2. ให้มีการฝึกอบรมแนะนำเกษตรกรรวมใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวปฏิบัติโดยแบ่งพื้นที่ชูดบ่อเก็บน้ำในอัตราร้อยละ 30 ทำนาหรือทำไร่ในอัตราร้อยละ 30 ปลูกพืชที่ใช้เป็นอาหารเพื่อการยังชีพในอัตราร้อยละ 30 และที่เหลืออีกร้อยละ 10 เป็นที่อยู่อาศัย

2.3. ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ความรู้แก่เกษตรกรในการพัฒนา ด้านการเกษตรเพื่อให้สามารถอยู่ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. วิพากษ์ทุนนิยมไทย ทศนะจากระแสร์หลุด ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยความต่อเนื่องของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของ ชาวนาไทย กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บริษัทเอ็ดมันเพลสโปรดักส์, 2542.
- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. เศรษฐศาสตร์สองกระแส คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- กฤษฎา บุญชัย. การเลือกปฏิรูปที่ดินเศรษฐศาสตร์ปะทะนิเวศวัฒนธรรม อ้างใน E:\midnight-newversion\midculture44\newpage 9.html.
- กิตติ ต้นไทย. ระบบเศรษฐกิจไทย (พ.ศ.2367-2453). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- จิตร ภูมิศักดิ์. โฉมหน้าศักดินาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 9 , กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา , 2548.
- เจษฎา โชติกิจวิทย์. การปฏิรูปที่ดินเพื่อความเป็นธรรมและฝืน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แซชไทร์ พรินติ้ง, 2546.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2545.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ประวัติศาสตร์การปฏิวัติอุตสาหกรรมเปรียบเทียบ ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์ การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าด้วยเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาสมัยอาณานิคม ศตวรรษที่ 17-18 หน้า 198-199. พิมพ์ครั้งที่ สอง, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2539.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. รายงานฉบับสมบูรณ์ บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการ สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เอ็ดมันเพลสโปรดักชั่น, 2546.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. คนจนไทยในมิติทางสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอ็ดมันเพลสโปรดักชั่น, 2545.
- ทองโรจน์ อ่อนจันทร์. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ . การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2548.

ธนากิจ . ประวัติมหาราชไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัทปรีชา, 2543.

ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 49 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502. ราชกิจจานุเบกษา 76 ลงวันที่

13 มกราคม 2502.

ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ 71 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน

2497.

ประภัสสร บุญประเสริฐ. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, 2543.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. เศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อชุมชน (10) ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอดิชั่นเพลส, 2542.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. เศรษฐศาสตร์การเมือง ว่าด้วยโลกทัศน์กับการวิเคราะห์ระบบการเปลี่ยนแปลง

ทางเศรษฐกิจการเมือง . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. วิวัฒนาการศึกษาสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

, 2529.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร , คริส เบเกอร์. เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเก่า ว่าด้วยความร่วมมือ

ระหว่างรัฐบาลกับนักธุรกิจสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2546.

พระราชบัญญัติเสริมการลงทุนเพื่ออุตสาหกรรม พ.ศ. 2503 . ราชกิจจานุเบกษา 77, 25 ตุลาคม

2503.

พระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชย์กรรม และอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542. ราชกิจจา

นุเบกษา 116 , 18 พฤษภาคม 2542.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน(ฉบับที่ 8) พ.ศ.2542. ราชกิจจานุเบกษา

116 ,18 พฤษภาคม 2542.

มณีมัย ทองอยู่. การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจชาวอีสาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์,

2546.

มูลนิธิสถาบันที่ดิน . การถือครองและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน. เอกสารชุดนโยบายสาธารณะ

ลำดับที่ 1 กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย, 2545.

- ยศ สันตสมบัติ. จากวานรถึงเทวดามาร์กซิสม์ และมนุษย์วิทยามาร์กซิสม์. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- ร.แรงกาต์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2536.
- สมชาย ภคภาศทวีวัฒน์. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ, 2547.
- สมภพ มานะรังสรรค์. แนวโน้มเศรษฐกิจไทยในช่วงปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อภิชัย พันธเสน. แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิภูมิปัญญา, 2539.
- อนุวรรต โหมดพริ้ง. แนวทางการพัฒนากฎหมายเพื่อกระจายการถือครองที่ดินว่าด้วยการไร้ที่ดินทำกิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- อนุสรณ์ อุณโณ. ขบวนการสิทธิเหนือทรัพยากรส่วนรวมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เจ แอนด์ เจ กราฟฟิคดีไซน์, 2547.
- อภิชัย พันธเสน. ทำอย่างไรจึงจะได้ป่าและพื้นที่สีเขียวคืนมา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- อุดมพร อมรรธรรม. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว, 2549.
- เอ็ม.เจ. ฮาร์บอน. ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน. แปลโดย เสน่ห์ จามริก, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลกฎหมายที่ดิน

พ.ศ. 2497

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 71 ตอนที่ 78 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2497

หมวดที่ 2 มีเนื้อหาสาระว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อประชาชน

หมวดที่ 3 การกำหนดสิทธิในที่ดินโดยเฉพาะที่บัญญัติในมาตรา 34 ,49 และ 97(5) มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินของเอกชนที่ใช้ที่ดินทำประโยชน์แต่ละประเภทว่ามีสิทธิในที่ดินจำนวนคนละเท่าใด ดังนี้

มาตรา 34 นับแต่วันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ บุคคลจะมีสิทธิในที่ดินได้ดังต่อไปนี้

(1) ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	ไม่เกิน	50	ไร่
(2) ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม	ไม่เกิน	10	ไร่
(3) ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม	ไม่เกิน	5	ไร่
(4) ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย	ไม่เกิน	5	ไร่

ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่นในประมวลกฎหมายนี้

มาตรา 35 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดเขตที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเขตที่ดินเช่นว่านี้ บุคคลจะได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือเพื่อการอุตสาหกรรมมิได้

มาตรา 36 การกำหนดสิทธิในที่ดินตามมาตรา 34 มิให้กระทบกระเทือนแก่ผู้มีสิทธิในที่ดินอยู่แล้วก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ และแก่ที่ดินดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) ที่ดินของทบวงการเมือง องค์การของรัฐและสหกรณ์
- (2) ที่ดินที่ใช้เป็นที่ตั้งโรงพยาบาล โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และวัดวา

อาราม

มาตรา 37 ภายใต้บังคับมาตรา 39 และมาตรา 42 ถึงมาตรา 48 บุคคลใดมีสิทธิในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม หรือที่ดินเพื่ออยู่อาศัย

แล้วแต่กรณีมีจำนวนเท่ากับหรือมากกว่าจำนวนตามสิทธิที่กำหนดไว้ในมาตรา 34 เป็นอันหมดสิทธิที่จะได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินอีกไม่ว่าในท้องที่ใด เว้นแต่เมื่อมีการจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิในที่ดินเดิมไปแล้ว ก็ให้มีสิทธิในที่ดินใหม่ได้ แต่รวมแล้วต้องไม่เกินสิทธิในที่ดินตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 34 ทั้งนี้ไม่ว่าการได้มานั้นจะเป็นการตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 729 หรือมาตรา 1308 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกรณีรับมรดก

มาตรา 38 บุคคลใดมีที่ดินเกินกว่าสิทธิตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมาตรา 34 ต้อง

(1) แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ว่าตนมีสิทธิในที่ดินประเภทใด เท่าใด ภายในระยะเวลาที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

การแจ้งให้ปฏิบัติตามแบบ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ในขณะที่ทำนิติกรรม ในกรณีที่ข้อเท็จจริงแห่งสิทธิในที่ดินได้เปลี่ยนแปลงไป

มาตรา 39 ภายใต้บังคับมาตรา 36 บุคคลใดได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินโดยบทบัญญัติมาตรา 729 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อประมวลกฎหมายนี้ได้ใช้บังคับแล้วและที่ดินที่ได้มานั้นเมื่อรวมกับที่ดินที่บุคคลนั้นมีอยู่เดิมเกินจำนวนที่บัญญัติไว้ในมาตรา 34 ให้จำหน่ายที่ดินส่วนที่เกินนั้นภายในเจ็ดปี นับแต่วันที่ได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินนั้น ถ้าบุคคลนั้นไม่สามารถจำหน่ายที่ดินส่วนที่เกินนั้นได้ ให้อธิบดีมีอำนาจจำหน่ายที่ดินส่วนที่เกินนั้นแก่บุคคลอื่นได้

มาตรา 40 ในกรณีที่บุคคลหลายคนมีสิทธิในที่ดินร่วมกันให้คำนวณแยกที่ดินอันบุคคลพึงมีได้ตามบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ตามส่วนของแต่ละคน

มาตรา 41 บุคคลที่มีสามี ภริยา หรือบุตรอาจได้มาหรือถือสิทธิในที่ดินเพื่อประโยชน์ของบุคคลเช่นว่านั้น เท่าที่บุคคลเช่นว่านั้นจะพึงมีได้ตามบทแห่งประมวลกฎหมายนี้

ในกรณีดังกล่าวนี้ ภริยา สามี หรือบิดามารดาจะต้องแจ้งข้อความตามที่ระบุไว้ในมาตรา 38(1) ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ในกรณีที่ได้สิทธิในที่ดินมาเมื่อประมวลกฎหมายนี้ได้ใช้บังคับแล้ว ให้แจ้งข้อความดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหกสิบวัน นับแต่วันได้สิทธิในที่ดินนั้นมา แล้วจึงจะถือว่ามิสิทธิในที่ดิน เพื่อประโยชน์ของสามี ภริยา หรือบุตร แล้วแต่กรณีได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ถือเสมือนว่า สามี ภริยา หรือบุตรเช่นว่านั้น ถือสิทธิในที่ดินด้วยตนเองตามประมวลกฎหมายนี้

ถ้าสามี ภริยา หรือบุตร ดังกล่าวในวรรคแรกถึงแก่ความตาย บุคคลที่ถือสิทธิเพื่อประโยชน์ของสามี ภริยา หรือบุตรแล้วแต่กรณี เป็นอันหมดสิทธิที่จะถือสิทธินั้นต่อไปนับตั้งแต่วันที่ สามี ภริยา หรือบุตรดังกล่าวตาย และให้นำความในมาตรา 39 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าสามี ภริยา หรือบุตรดังกล่าวในวรรคแรกประสงค์จะได้มาหรือถือสิทธิในที่ดินอื่น เพื่อตนเอง บุคคลที่ถือสิทธิเพื่อประโยชน์ของสามี ภริยา หรือบุตร แล้วแต่กรณี เป็นอันหมดสิทธิที่จะถือประโยชน์ของบุคคลดังกล่าวนั้นต่อไป นับแต่วันที่ สามี ภริยา หรือบุตรดังกล่าวได้มาหรือถือสิทธิในที่ดินอื่นเพื่อตนเอง ทั้งนี้เพียงเท่าจำนวนที่บุคคลดังกล่าวได้มาหรือถือสิทธิในที่ดินนั้น และให้นำความในมาตรา 39 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกรณีรับมรดก

มาตรา 42 บุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วอาจได้มาหรือถือสิทธิ เพื่อประโยชน์ของบิดามารดา เท่าที่บิดามารดาจะพึงมีได้ตามบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ในเมื่อบิดามารดายินยอมและให้นำความในมาตรา 41 วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ความในมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่ดินหรือมารดาเป็นคนต่างด้าว

มาตรา 43 ที่ดินส่วนใดที่เจ้าของแจ้งว่าได้ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ การกุศลสาธารณ หรือสาธารณูปโภค คณะกรรมการจะพิจารณาอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินส่วนนั้นตามสมควรก็ได้

มาตรา 44 ที่ดินส่วนใดที่เจ้าของแจ้งว่าได้ใช้เพื่อเป็นสุสานของตระกูล คณะกรรมการจะพิจารณาอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินส่วนนั้นจำนวนไม่เกิน 1 ไร่ เว้นแต่กรณีจำเป็น คณะกรรมการจะอนุญาตให้ขยายจำนวนที่ดินออกไปอีกเท่าที่จำเป็นแต่ไม่เกิน 1 ไร่ก็ได้

มาตรา 49 ภายใต้บังคับมาตรา 39 มาตรา 47 และมาตรา 48 ผู้ใดมีที่ดินเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายอนุญาตไว้เป็นการฝ่าฝืนบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ผู้นั้นจำหน่ายที่ดินส่วนที่เกินนั้นภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบว่าได้มีการฝ่าฝืน ถ้าไม่จำหน่ายภายในเวลาดังกล่าว ให้อธิบดีมีอำนาจจำหน่าย

มาตรา 97 นิติบุคคลดังต่อไปนี้ให้มีสิทธิในที่ดินได้เสมือนกับคนต่างด้าว

- (5) นิติบุคคลใดในมาตรานี้ที่ผู้จัดการ หรือกรรมการเป็นคนต่างด้าว
หมวดที่ 4 ว่าด้วยการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

- หมวดที่ 5 ว่าด้วยการรังวัดที่ดิน
- หมวดที่ 6 ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
- หมวดที่ 7 ว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินเพื่อการศาสนา ได้แก่ วัดใน
พระพุทธรศาสนา , วัดบาทหลวงโรมันคาทอลิก , มูลนิธิเกี่ยวกับคริสต์จักร์ และมัสยิดอิสลาม
- หมวดที่ 8 ว่าด้วยการกำหนดสิทธิในที่ดินของคนต่างด้าว
- หมวดที่ 9 ว่าด้วยการกำหนดในที่ดินของนิติบุคคลบางประเภท
- หมวดที่ 10 ว่าด้วยการค้าที่ดิน
- หมวดที่ 11 ว่าด้วยค่าธรรมเนียม
- หมวดที่ 12 เป็นบทกำหนดโทษ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฎหมายตราสามดวง

หมวด 2

จักกล่าวซึ่งลักษณะที่ ^{บ้าน} } ไร่สวนกระหนาบคาบเกี่ยวให้เปน
^{เรือน} }
 เสนียดแก่กัน แลลักษณะคู่ทรัพย์สิ่งของแห่งผู้อื่นว่าเปนของตน
 และลักษณะ ^{ฝาก} } ทรัพย์สิ่งของไว้แก่กัน เปนมุลคดีวิวาทให้บังเกิด
^{จำนำ} }
 ความต้องตามบาปมีในพระธรรมสาตรนั้นว่า

เขตตาที อารามวนาที ถานี่

อิตียกาโร วิวิโร ปเรลั

เปนอาทิดังนี้ จึงกล่าวสาขคดีคือกิงความตามพระราชบัญญัติ
 ญัติอันบุราณราชกระษัตริ์จัดเปนนพมาตราสืบ ๆ มาดังนี้

ส่วน 1

ประกาศพระราชบัญญัติ

ศุภมัศดุ ๑๙๐๓ ศุภกรสังวัชณะระ วิสาขมาส กาลปักขตติย
 ดิถีระวิวาระปริเขตกาลกำหนด พระบาทสมเด็จพระเจ้ารามาธิ
 ศรีบรมจักรพรรดิราชาธิราชบรมบาทบรมพิตรพระเจ้าอยู่หัวเสด็จ
 ในพระที่นั่งรัตนสิงหาสน จึงเจ้าขุนหลวงสพฐานครบาลบังคมทูล
 พระกรรุธณา ด้วยผู้ซึ่งที่แดนรั้วเรือนไร่สวนพิภาษว่าที่เดิมแก่กัน
 แลผู้หนึ่งที่ว่านั้นเปนมรฎกจะเอาที่นั้น จึงพระเจ้าอยู่หัวมีพระราช
 โองการพระบันทูลสุรสิงหนาทดำหรัศตรัสแก่เจ้าขุนหลวงสพ
 ฤาแลมุขมนตรีทั้งหลายว่า

ที่ในแวงแคว้นกรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยามหาดิลกภพ
 นพรัตนราชธานีบุรีรมยเป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัว หากให้ราษฎรทั้ง
 หลายผู้เปนข้าแผ่นดินอยู่ จะได้เป็นที่ราษฎรหามีได้ แลมีพิภาษแก่
 กันดังนี้ เพราะมันอยู่แล่มันละที่ ^{บ้าน} } มันเสีย แลมีผู้หนึ่งเข้ามา
^{เรือน} }
 อยู่ แลล่อ้มทำเอา แลปลุกส้างอยู่ ให้เปนสิทธิแก่มัน

อนึ่งถ้าที่นั้นมันมิได้ละเสีย แลมันล่อ้มทำไว้เป็นค่านับ แต่
 มันหากไปราชการกิจศุขทุกขประการใด ๆ ก็ดี มันกลับมาแล้ว

มันจะเข้าอยู่เล่าใช้ ให้คืนให้มันอยู่ เพราะมันมิได้ซัดที่นั่นเสีย ถ้า
มันซัดที่เสียช้านานถึง ๕ } ปีใช้ ให้แขวงจัดให้ราษฎรซึ่งหาที่มีได้
นั้นอยู่ อย่าให้ที่นั่นเปล่าเป็นทำเนเสีย

อนึ่งถ้าที่นั่นมันปลูกต้นไม้อะยะมานี่อันมีผลไว้ ให้ผู้อยู่ให้
ค่าต้นไม้ นั้น ถ้ามันพูนเป็นโคกไว้ ให้บำเหน็จซึ่งมันพูนนั้นโดย
ควร ส่วนที่นั่นมิให้ซื้อขายแก่กันเลย

อนึ่งผู้ยกเข้าของอาไศรยอยู่ในที่บ้านท่าน ๆ ผู้อยู่ก่อนให้
อยู่ ๆ ถึงปี ๑ } ปีก็ดี ครั้นรังเกียจกันแล้ว จะขับผู้อยู่ที่นั่นเสียให้
ออกจากที่นั่น ว่าหาที่อื่นอยู่เถิด อย่าให้ผิดหมองกันเลย ถ้าผู้อยู่
อยู่ได้ปลูกเรือนเสาไม้จริงแลทำรั้วไว้เป็นเขต เจ้าที่ยอมให้ปลูกให้
ทำ แล้วได้อยู่มาถึง ๓ ปี ท่านว่าเป็นสิทธิแก่มันผู้อยู่ ถ้ามัน
จะไปอยู่ที่อื่นและจะขายที่และเรือนนั้น ให้ขายแต่เรือน ที่นั่นให้สิทธิ
แก่เจ้าของเดิม ถ้ามันหม้อยู่ จะ ๒ } จะให้แก่ผู้ใด ๆ แลพี่น้องลูก
หลานญาติพี่น้องก็ดี ท่านว่ามีได้ ให้คงแก่เจ้าที่เดิม เหตุว่าเป็น
สิทธิแต่จะอยู่ ถ้าผู้อยู่ได้ปลูกแต่เรือนเสาไม้จริง มิได้ทำรั้วกัน
เป็นเขตเรือน จนอยู่ไปถึง ๓ ปีก็ดี ท่านว่าเจ้าที่ให้อาไศรยอยู่
แลผู้อาไศรยจะเอาที่เป็นสิทธินั้นมิได้

42

๔๒ มาตราหนึ่ง ถ้าที่นอกเมืองหลวงอันเป็นแคว้นกรุง
ศรีอยุธยาใช้ที่ราษฎร อย่าให้ซื้อขายแก่กัน อย่าละไว้ให้
ทำเนเปล่า และให้นายบ้านอำเภอร้อยแขวงแลนายออกอจจัด
คนเข้าอยู่ในที่นั้น

อนึ่งที่นอกเมืองทำรูดอยู่นานก็ดี แลมันผู้นั่งล้อมเอาที่
นั้นเป็น ไร่ } มัน ๆ ได้ปลูกต้นไม้สรรพอะยะมานี่ในที่นั้นไว้ ให้ลด
ออกอจไว้แก่มันปีหนึ่ง พันกว่านั้นเป็นออกอจหลวงแล

43

๔๓ มาตราหนึ่ง หัวป่าแลที่มีเจ้าของสืบสร้าง แลผู้นั้นตาย

ได้แก่ลูกหลาน ถ้าแลผู้ใดไปแผ้วถางเอาเอง ท่านว่าคนผู้นั้นบัง
 อากั ให้หมอลาหนึ่งเปน $\left. \begin{array}{l} \text{สินไหม} \\ \text{พิไย} \end{array} \right\} \text{ กิ่ง คื่นที่นั้นให้แก่พี่น้องลูกหลาน}$
 มั่น

44

๔๔ มาตราหนึ่ง ผู้โดยกที่เฝ้าเรือนให้แก่ฝ่ายข้างหนึ่งมีผู้รู้
 เหน แลฝ่ายผู้ได้ที่เฝ้าเรือนนั้นตาย เจ้าของจะกล่าวเอาที่เฝ้าเรือน
 คื่นแล้ว ท่านว่าให้คื่นให้แก่ท่านโดยค้ำับ เพราะที่เฝ้าเรือนนั้น
 ท่านให้แก่เขาผู้ตาย และญาติผู้ตายจะกล่าวเอาที่เฝ้าเรือนนั้นมิได้
 เลย เหตุว่าผู้ตายกับผู้ให้เขาให้แก่กัน ถ้าแลผู้ได้ที่กับผู้ให้ที่ถึง
 แก่มรณะภาพทั้งสองฝ่าย บุตรพี่น้องญาติผู้ให้จะกล่าวเอาที่เฝ้า
 เรือนนั้น ท่านว่ามีได้เลย

45

๔๕ มาตราหนึ่ง มาขอทำที่ไร่ $\left. \begin{array}{l} \text{ไร่} \\ \text{นา} \end{array} \right\} \text{ เรือกสวนป่าน้ำละหารห้วย}$
 หนองคลองบึงบางที่ใด ๆ เจ้าของให้ทำ แล้วแลจะเอาของตนคื่น
 นั้น ท่านว่าให้เอาคื่นแต่ใน ๓ ปีลงมา ถ้าแลผู้ขอทำ ๆ พันกว่า
 ๓ ปีขึ้นไป ให้สิทธิแก่ผู้ขอทำแต่ในที่จะทำกินไปนั้น ถ้ามิทำกิน
 ต่อไป จะขายจะจำนำแลจะให้แก่พี่น้องลูกหลานทำกินสืบไปนั้น
 มิได้ ที่นั้นให้เป็นสิทธิแก่เจ้าของเดิม

46

๔๖ มาตราหนึ่ง เช่าที่ $\left. \begin{array}{l} \text{บ้าน} \\ \text{เรือน} \end{array} \right\} \text{ ท่านอยู่ ถ้าถึงขวบหนึ่งก็ดี}$
 สองขวบก็ดี ให้เจ้า $\left. \begin{array}{l} \text{บ้าน} \\ \text{ที่} \end{array} \right\} \text{ ว่าแก่ผู้เช่าที่นั้นเอาค่าเช่าให้ครบค่าที่นั้น}$
 ถ้าแลละเลยไว้พันขวบหนึ่งสองขวบแล้ว และเจ้าที่เจ้าบ้านมิได้ตัด
 เตือนพัน ๓ ขวบไปแล้ว ให้เอาค่าเช่ากิ่งหนึ่ง แลที่นั้นให้คงแก่ผู้เช่าแล

47

๔๗ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเช่าที่ $\left. \begin{array}{l} \text{ไร่} \\ \text{นา} \end{array} \right\} \text{ จะทำกินแลให้ค่าเช่าแก่}$
 เจ้าของนั้นแล้ว เมื่อถึงเทศกาลจะทำงานยังไปมิได้ทำนา ถ้าเจ้านา
 เอานาไปให้ผู้อื่นเช่าแล้ว ควรให้เรียกเอาค่านานั้นคื่นเปนทวิคูณ ถ้า

หาผลมิได้ ผู้เช่ามิได้ทำ ผู้เช่ามาจะคืนเอาค่านานนั้นมิได้ เมื่อมี
 ฝนพายุหน้าจึงให้ทำ เพราะเหตุทำนานนั้นเอาฝนเป็นประมาณ

48

๔๘ มาตราหนึ่ง ผู้ใดทำหนังสือเอกสารเช่าถือที่ ไร่ }
 นา }
 เรียกสวน จะให้ทรัพย์สิ่งใดแก่ท่าน ครั้นถึงสัญญามิได้ให้แก่ท่าน ฯ
 ให้เรียกหาออกมา ถ้าต่อสู้ว่าที่ ไร่ } เรียกสวน เมื่อพิจารณาเป็น
 สัจว่าเช่าถือที่ } เรียกสวนของท่านจริง มิได้ให้แก่ท่านตามสัญญา
 ท่านว่าให้เอาทรัพย์ซึ่งสัญญาว่าจะให้แก่ท่านนั้นตั้งใหม่ทวิคุณ ยกค่า
 เช่าให้แก่เจ้าของ เหลือนั้นเป็น สิบใหม่ } กิ่ง
 พิไธย }

49

๔๙ มาตราหนึ่ง มีกรรมธรรมาแห่งแกงใดว่าขายฝากที่ ไร่ }
 นา }
 เรียกสวนไว้แก่กัน ท่านให้ไถ่ถอนกันแต่ใน ๑๐ ปีลงมา ถ้าเจ้า
 ของละไว้พัน ๑๐ ปีขึ้นไปจะไถ่ ท่านมิให้ไถ่ ไร่นาเรียกสวนเป็น
 สิทธิแก่ผู้ซื้อนั้นแล

50

๕๐ มาตราหนึ่ง ชื่อไร่นาเรียกสวนมีเอกสารเป็นค้ำับ มี
 ผู้มาพิภาษว่า ไร่ } เรียกสวนนั้นเป็นเดิมของผู้ เก้า } ทำสืบ ฯ มาแต่
 นา }
 ก่อน พิจารณาเป็นสัจว่ามีใช่เจ้าของเอามาขายไว้ ท่านว่าให้คงเดิม
 ส่วนเงินอันซื้อนั้นให้เอาแก่ผู้ขาย

51

๕๑ มาตราหนึ่ง ผู้ซื้อน้ำหนอง ไร่ } เรียกสวนท่านสัญญาจะทำ
 นา }
 กินแต่ในปี ๑ } แลนานไปเจ้าของเดิมจะคืนทำกิน ผู้ซื้อมิให้
 ๒ }
 เมื่อพิจารณาเป็นสัจว่าสัญญากันจริง ก็ให้คงเดิม

52

๕๒ มาตราหนึ่ง นายน้ำนากอกรเสนากำนันนาให้โฉนด

ฎีกาตราสำคัญไว้แก่ราษฎรผู้ทำละหาร ไร่ } เรือกสวน ท่านว่าฟังได้
 53^{นา}

๕๓ มาตราหนึ่ง สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวให้พระราชทาน
 รั้งวันทรัพย์เสื่อผ้าโคกระบือเงินทองอากรเรือกสวนพัศดูทรัพย์
 สิ่งใด ๆ แก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน ท่านว่าเป็นสิทธิ แม้นใครผู้ใดมา
 กล่าวพิภาษสิ่งสิ้นสรรพเหตุช้างม้าข้าคนโคกระบือซึ่งพระราชทาน
 นั้น ท่านมิให้ว่าเลย แม้นเขาผู้ได้สินพิทยานั้นล้มตาย แลพี่น้อง
 ลูกหลานเขายัง ได้สินนั้นเป็นสิทธิแล

อนึ่งที่ถานก็ดี เรือกสวนก็ดี รกร้างอยู่สามปี และผู้เข้าอยู่ค้ำ
 ้นับ บมิให้มีโทษแก่เขานั้นเลย แลเจ้าไร่สวนเจ้าที่จจะว่าเอาภายหลัง
 เล่า ก็ให้คงเดิม เพราะมันเสียเดิมมิได้ เพราะที่เดิมเขาแต่ก่อน
 ว่าด้วยที่บ้านที่สวนไร่นาสัน 11 มาตราเท่านี้

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จ

จักกล่าวลักษณไรรู้ว่าเป็นมุลวิวาท ให้เกิดความตามบาปมีในคัมภีร์พระธรรม
ศาสตร์ว่าเขตตาทีอารามะวะนาทีถานัง อันโบราณราชกระษัตริย์จัดเป็นบทมาตรา คือ พระราช
อธิบายสืบ ๆ มา ดังนี้

ศุภมัสดุ ๑๒๖๓ อัครสังฆวิจฉะระเชษฐมาศศุกกปักรษปัญจะมีดิถีชิวะวาร
พระบาทสมเด็จพระเจ้ารามาธิบดีศรีวิสุทธิสุริยวงษ์ องค์บุริไสตมบรมจักรพรรดิราชาธิราชตรีภู
วนาธิเบศร์บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ พระที่นั่งเบญจรัตนมหาปราสาท มีพระราช
โองการมานพระบัณชฎสุรัสงหนาทดำรัสสั่งแก่ขุนเกษตราธิบดี ให้ตราพระราชกฤษฎีกา โฆษนา
ค่านับบัญญัติเผด็จแก่มุขลูกขุน เจ้าราชนิภูลูกขุนหมื่นพันทนายฝ่ายทหารพลเรือน จ่าภูดาษเสมียน
นักการแลราษฎรทั้งหลายแต่นี้สืบไปเมื่อนำ

ฯลฯ

๓๕

มาตรา ๓๓ ถ้าผู้ใดโกนสร้างเล็กครั้งที่ไรรู้เรียกสวนนั้น ให้ไปบอกแก่เสนานาย
ระวาง นายอากรไปดูที่ไรรู้เรียกสวนที่โกนสร้างนั้น ให้รู้มากแลน้อย ให้เสนานายระวาง นายอากร
เขียนโฉนดให้ไว้แก่ผู้เล็กครั้งโกนสร้างนั้น ให้รู้ว่าผู้นั้นอยู่บ้านนั้น โกนสร้างเล็กครั้งตำบลนั้นขึ้นในปีนั้น
เท่านั้น ไว้เป็นสำคัญ ถ้าแลผู้ใดลักลอบโกนสร้างเล็กครั้งทำตามอำเภอใจตนเอง มิได้บอกเสนานาย
ระวางนายอากร จับได้ก็ตี มีผู้ร้องฟ้องพิจารณาเป็นสัจไซ้ให้ลงโทษ ๖ สถาน

ฯลฯ

ศุภมัสดุ ๑๙๐๓ ศุกรสังฆวิจฉะระวสาขมาศกาฬปักรษตติยดิถีชิวะวารบริเจตกาล
กำหนด พระบาทสมเด็จพระเจ้ารามาธิบดีศรีบรมจักรพรรดิราชาธิราชบรมบพิตร
พระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จในพระที่นั่งรัตนสิงหาสน์ จึงเจ้าขุนหลวงสพถานครบาลบังคมทูลพระ
กรุณา ด้วยผู้ซึ่งที่แดนรั้ว เรือน ไร่ สวน พืชาทว่าที่เดิมแก่กัน แลผู้หนึ่งว่าที่นั้นเป็นมรฎก จะเอาที่
นั้น จึงพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชโองการมานพระบัณชฎสุรัสงหนาท ดำรัสตรัสแก่เจ้าขุนหลวงสพถา
แลมุขมนตรีทั้งหลายว่า ที่โนแวนแคว้นกรุงเทพระมหานครศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตน์ราช
ธานีบุรีรัมย์ เป็นที่แห่งพระเจ้าอยู่หัว หากให้ราษฎรทั้งหลายผู้เป็นข้าแผ่นดินอยู่ จะได้เป็นที่ราษฎร
หามิได้ แลมีพิพาทแก่กันดังนี้ เพราะมันอยู่แล้วมันละที่บ้านที่สวนมันเสีย แลมีผู้หนึ่งเข้ามาอยู่แล
ล้อมทำเอาปลูกสร้างอยู่ให้

เป็นสิทธิแก่มัน หนึ่ง ถ้าที่นั่นมันมิได้ละเสีย แลมันล่อมทำไว้เป็นค่านับ แต่มันหากไปราชการกิจศุข
 ทุกข์ประการใด ๆ ก็ดี มันกลับมาแล้วมันจะเข้าอยู่เล่าใช้ให้คืนให้มันอยู่ เพราะมันมิได้ซัดที่นั่นเสีย
 ถ้ามันซัดที่เสียช้านานถึง ๙ ปี ๑๐ ปีใช้ ให้แขวงจัดให้ราษฎรซึ่งหาที่มีได้นั้นอยู่ อย่าให้ที่นั่นเปล่า
 เป็นทำเนาเสีย หนึ่งถ้าที่นั่นมันปลูกต้นไม้ธัญมณีนมีผลไว้ ให้ผู้อยู่ให้ค่าต้นไม้มัน ถ้ามันพูนเป็น
 โคกไว้ให้บำเหน็จซึ่งมันพูนนั้นโดยควร ส่วนที่นั่นมิให้ซื้อขายแก่กันเลย หนึ่งผู้ยากไร้ขออาไศรยอยู่
 ในที่บ้านท่าน ๆ ผู้อยู่ที่ก่อนให้อยู่ถึงปีหนึ่งสองปีก็ดี ครั้นวังเกียจกันเล่า จะขับผู้อยู่ที่นั่นเสียให้ออก
 จากที่นั่นว่าหาที่อื่นอยู่เถิด อย่าให้ผิดหมองกันเลย ถ้าผู้อยู่ได้ปลูกเรือนเสาไม้จริงแลทำรั้วไว้เป็น
 เขตเจ้าที่ยอมให้ปลูกให้ทำแล้วได้มาอยู่ถึงสามปี ท่านว่าเป็นสิทธิแก่มันผู้อยู่ ถ้ามันจะไปอยู่อื่น
 แลจะขายที่แลเรือนนั้น ให้ขายแต่เรือน ที่นั่นให้สิทธิแก่เจ้าของเดิม ถ้ามันมีอยู่จะขายจะจำหน่ายจะ
 ให้แก่ผู้ใด ๆ แลพี่น้องลูกหลานญาติพันธุ์ก็ดี ท่านว่ามีได้ให้คงแก่เจ้าที่เดิม เหตุว่าเป็นสิทธิแต่จะอยู่
 ถ้าผู้อยู่ได้ปลูกแต่เรือนเสาไม้จริง มิได้ทำรั้วกันเป็นเขตเรือนตนอยู่ไปถึงสามปีก็ดี ท่านว่าเจ้าที่
 ให้อาไศรยอยู่ แลผู้อาไศรยจะเอาเป็นสิทธิมันมิได้

๔๓

มาตราหนึ่ง ถ้าที่นอกเมืองหลวง อันเป็นแคว้นแคว้นกรุงศรีอยุธยาใช้ที่ราษฎร อย่า
 ให้ซื้อขายแก่กัน อย่าละไว้ให้เป็นทำเนาเปล่า แลให้นายบ้าน นายอำเภอ ร้อยแขวงแลนายอากอ
 จัดคนเข้าอยู่ในที่นั้น หนึ่ง ที่นอกเมืองทำจุดอยู่นานก็ดี แลมันผู้นั่งล่อมเอาที่นั่นเป็นไร่เป็นสวน
 มัน ๆ ได้ปลูกต้นไม้สรรพอะยะมานิในที่นั้นไว้ ให้ลดอากอไว้แก่มันปีหนึ่ง พันกว่านั้นเป็นอากอ
 หลวงแล

๔๔

มาตราหนึ่ง หัวป่าแลที่มีเจ้าของสืบสืบ แลผู้นั้นตาย ได้แก่ลูกหลาน ถ้าแลผู้ใดไป
 แผ้วถางเอาเอง ท่านว่าคนผู้นั้นบังอาจให้ไหมลาหนึ่งเป็นสินไหมกิ่งพิไนยกิ่ง คื่นที่นั่นให้แก่พี่น้อง
 ลูกหลานมัน

๔๕

มาตราหนึ่ง ผู้โดยที่เฝ้าเรือนให้แก่ฝ่ายข้างหนึ่งมีผู้รู้เห็น แลฝ่ายผู้ได้ที่เฝ้าเรือน
 นั้นตายเจ้าของจะกล่าวเอาที่เฝ้าเรือนคืนเล่า ท่านว่าให้คืนให้แก่ท่านโดยค่านับ เพราะที่เฝ้าเรือน
 นั้นท่านให้แก่เขาผู้ตายแลญาติผู้ตาย จะกล่าวเอาที่เฝ้าเรือนนั้นมิได้เลย เหตุว่าผู้ตายกับผู้ให้เขา
 ให้แก่กัน ถ้าแลผู้ได้ที่กับผู้ให้ที่ถึงแก่ภรรยาทั้งสองฝ่าย บุตรพี่น้องญาติผู้ให้จะกล่าวเอาที่เฝ้า
 เรือนนั้นท่านว่ามีได้เลย

๔๖

มาตราหนึ่ง มาขอทำที่ไร่ที่นา เรือกสวน ป่า น้ำ ละครหาร ห้วย หนอง คลอง บึง บาง
ที่ใด ๆ เจ้าของให้ทำแล้ว และจะเอาของตนคืนนั้นท่านว่าให้เอาคืนแต่ใน ๓ ปีลงมา ถ้าแลผู้ขอทำ
ๆ พันกว่า ๓ ปีขึ้นไป ให้สิทธิแก่ผู้ขอทำ แต่ในที่จะทำกินไปนั้น ถ้ามีทำกินต่อไปจะขายจะจำนำจะ
ให้แก่พี่น้องลูกหลานทำกินสืบไปนั้นมิได้ ที่นั้นให้สิทธิแก่เจ้าของเดิม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประกาศกำหนดที่ให้ขายให้เช่าแก่คนนอกประเทศ

มีพระบรมราชโองการ มารพระพันธุธุรสุรสิงหนาทให้ประกาศแก่ราษฎรชาว กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์มหินทรายุทธยา ที่เรียกว่าบางกอก แลอยู่ในแขวงหัวเมืองชั้นใน ใกล้ ๆ คือ เมืองนครเขื่อนขันธ์ ที่เรียกว่าปากลัด เมืองสมุทรปราการ ที่เรียกว่าปากน้ำ เมืองสาครบุรี ที่เรียกว่าท่าจีน เมืองนครไชยศรี ที่เรียกว่าลครไชยศรี เมืองนนทบุรี ที่เรียกว่าตลาดขวัญ เมืองปทุมธานี ที่เรียกว่าสามโคก และกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา ที่เรียกว่า กรุงเทพมหานคร เมืองสิงห์บุรี เมืองพรหมบุรี ที่เรียกว่าบางแห่งบางพุทรา เมืองลพบุรีบุราณ เรียกว่าละโว้ แลคนชาววัดบางพวกอุตรเรียกว่าเมืองนนบุรี แลเมืองสระบุรี ที่เรียกว่าเมืองใหม่บาง บ้านทวดบ้านม่วงบ้าง แลเมืองนครนายกที่เรียกว่าคอระยก เมืองปราจีนบุรีที่เรียกว่าบางคาง เมืองชะเชิงเขาที่เรียกว่าแปดริ้ว เมืองพนัสนิคมที่เรียกบ้านวัดโบสถ์หลวง เมืองชนบุรีที่เรียกว่าบางปลาสร้อยหรือบางป่าสร้อย เมืองบางมุงแลเกาะในหมู่เกาะสีชังแลเมืองเพชรบุรี เรียกว่าพิริบพิรี แลเมืองสมุทรสงคราม ที่เรียกว่าแม่กลอง แลเมืองราชบุรีที่เรียกว่าราชบุรี ราษฎรอยู่ในเขตแขวงเมืองเหล่านี้แลอื่น ๆ คือ ไทย ลาว เขมร มอญ พม่า จีน ยวน แขก ฝรั่งเดิมทั้งปวง ให้รู้จกทั่วบัดนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ทรงพระราชดำริเห็นพร้อมกันกับความคิดท่านเสนาบดี ประราธนาจะใคร่ทำนุบำรุงพระนครแลราษฎรให้มีทางที่ทำการ แลค้าขายให้เจริญทรัพย์สมบัติดีขึ้นกว่าแต่ก่อน ครั้งนี้คนชาติที่มีผิวขาวที่เรียกว่าฝรั่งนอกเข้ามาสัญญาว่า จะขอเข้ามาซื้อที่อยู่ตั้งทำมาหากินในพระอาณาจักรนี้ คล้ายกันกับจีนและชาวประเทศอื่น ซึ่งเข้ามาอยู่แต่ก่อน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดยอมให้พวกฝรั่งนอก ซื้อที่เช่าที่ในเขตแขวงที่ไม่ใกล้สักไกลสัก แต่กรุงเทพมหานครคือในภายในพระนครแลห่างกำแพงพระนครออกไปเพียงสองร้อยเส้นเข้ามาโดยรอบในเขตเท่านั้น ห้ามไม่ให้ผู้ใดขายที่ขาด แก่คนนอกประเทศที่เข้ามาอยู่ยังไม่ถึงสิบปี แต่จะให้เช่านั้นได้ไม่ห้าม เมื่อจะให้เช่านั้นให้มาทำหนังสือสัญญาว่ากล่าวกันต่อหน้ารั้วแขวงอำเภอแลเจ้าพนักงานให้รู้เห็นเป็นพยานไว้ อย่าให้ลอบขายด้วยโวหารว่าให้เช่าคือเอาเงินลวงนามากกว่ากำหนดเช่าตามเดือนตามปี ถ้าร้อนรนจะใคร่ได้เงินมากจะขายที่กับคนนอกที่เดียว ด้วยอยากได้เงินเร็ว ๆ ก็ให้กราบเรียนท่านเสนาบดีก่อน เมื่อท่านเสนาบดียอมให้ขายจึงขายได้ แลที่ที่ห่างกำแพงพระนครสองร้อยเส้นออกไปในที่ที่ไม่ใกล้สัก เพียงเรือขายเรือแจวจะไปถึงได้ไฉน ๒๔ ชั่วโมงเข้ามานั้น เจ้าของที่จะขายที่บ้านทั้งเยาเรือนแลที่สวนที่นาให้ขาดกับคน

นอกที่เรียกว่าฝรั่งก็ได้ไม่ห้ามไม่มีโทษโปรดอนุญาตแล้ว เพราะว่าคนนอกมักใจใหญ่ใจโตซื้อแพง ๆ ผู้ที่ขายจะได้เงินมาก ๆ เงินทองจะได้ตกอยู่ในบ้านในเมือง ถ้ายังหวังที่อยู่จะให้คนนอกเช่าที่สวน ที่นาที่โรงที่เรือนอย่างไรก็ได้ ราษฎรเจ้าของที่จะได้ได้ค่าเช่าดีกว่านั่งอยู่เปล่า ๆ และเมื่อเจ้าของมีกำลังทำอะไรให้มีผลมากกว่าค่าเช่าไม่ได้มัน แต่ว่าห้ามไม่ให้ซื้อเบียดบังเอาที่แลเรือนแลสวนแลนา ของผู้อื่นที่ไม่เป็นสิทธิแก่ตัวไปขายกับคนนอกประเทศให้เป็นความยุ่งยั้งกันขึ้น เพราะเหตุนี้ถ้าใคร จะขายจะให้เช่าก็ให้มาบอกกล่าวกับรั้วแขวงอำเภอให้รำเรียนแก่เจ้าพนักงาน และผู้สำเร็จราชการ เมืองกรมการให้รู้เห็นเป็นพยาน ทำหนังสือซื้อขายและสัญญาเช่าที่ให้แก่แน่นอนมั่นคงอย่าให้มี ความเกี่ยวข้องทุ่มเถียงกันต่อไปข้างหน้าได้ แลกำหนดทางพระนครสองร้อยเส้น แต่ที่ล้อมซึ่งห้ามมิให้ขาย ชาตินั้น คือ ทิศเหนือกำหนดถึงปากน้ำบางพุทราที่ร่วมกับแม่น้ำเจ้าพระยาต่อไป จนถึงกำแพงเมือง ลพบุรีเลยตรงไปถึงท่าพระงามแม่น้ำสระบุรี ทิศตะวันออกแต่ท่าพระงามถึงบางกนกปลายคลอง ชุดที่ออกแม่น้ำบางปะกง ตรงไปถึงปากน้ำบางปะกงต่อไปจนเกาะศรีมหาราชาทิศใต้ ตั้งแต่เกาะศรี มหาราชาไปจนถึงกำแพงเมืองเพชรบุรี ทิศตะวันตกตั้งแต่อ่าวทะเลเมืองเพชรบุรีไป ถึงปากน้ำเมืองสมุทสงคราม เลยไปตามลำแม่น้ำจนถึงกำแพงเมืองราชบุรีต่อไปจนถึงเมืองสุพรรณบุรี ตั้งแต่ สุพรรณบุรีไปถึงปากน้ำบางพุทราประจวบที่เกาะในภายในที่เท่านี้ แลที่นอกกำหนดทาง ๒๔ ชั่วโมงนี้ออกไปเป็นที่เปลี่ยนไกลห้ามมิให้ผู้ใดขายแก่คนนอกประเทศ แลให้คนนอกประเทศเช่าดัง หนึ่งที่ภายในกำหนดเข้ามา แต่ในที่นอกกำหนดนั้น ถ้าคนนอกประเทศหนังสือเบิกด่านเดิรทางไป สำหรับตัวไม่เป็นคนหนีแล้ว ราษฎรจะซื้อจะขายก็ได้ จะให้เช่าที่ภักพาอาไศรยอยู่กว่าจะกลับได้ แต่จะให้เช่าเป็นที่อยู่และขายขาดไม่ได้ คำประกาศนี้เปนแต่คำสั้น ๆ ภาให้คนฟังเข้าใจง่าย รู้ เร็ว ๆ ชั้น ๆ ข้อความวิจารณ์อยู่อีกฉบับหนึ่ง ได้แจกไปกับผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการ รั้ว แขวงอำเภอแล้ว แลได้ปิดไว้ที่วัดใหญ่ ๆ ที่ศาลากลางที่การบูรเรียนหลายแห่งแล้ว เมื่อไม่เข้าใจไป ตามอ่านดูเถิด อย่าได้ ปรารถนาเอาความในประกาศชั้นนี้ไปพูดจาเล่าภากันไปผิด ๆ ถูก ๆ ประกาศ มา ณ วันพฤหัสบดี ขึ้นสองค่ำ เดือนเจ็ด ปีมะโรง นักษัตรอัฐศก

ประกาศฝรั่งเศสทำหนังสือสัญญา

มีพระบรมราชโองการมาพระบัณชุกรสุรสิงหนาท ให้ประกาศข้าราชการ ผู้ใหญ่ผู้น้อยและผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการ แลบันดาราษฎรทั้งไทย จีน ยวน มอญ ลาว เขมร พม่า มลายู แลคนเชื้อฝรั่งโปรตุเกสเดิมและคนเชื้อแขกเทศแขกจามทุกชาติทุกภาษาทั้งปวง ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา ที่เรียกว่า บางกอก และอยู่แขวงหัวเมืองชั้นในไกล ๆ คือ เมืองนครเขื่อนขันธ์ ที่เรียกว่าปากลัด เมืองสมุทรปราการ ที่เรียกว่าปากน้ำ เมืองสาครบุรี ที่เรียกว่าท่าจีน เมืองนครไชยศรี ที่เรียกว่าลครไชยศรี เมืองนนทบุรี ที่เรียกว่าตลาดขวัญ เมืองปทุมธานี ที่เรียกว่าสามโคก แลกรุงเทพมหานครศรีอยุธยาที่เรียกว่ากรุงเก่าว่าเมืองอ่างทอง เมืองสิงห์บุรี เมืองพรหมบุรี ที่เรียกว่าบางแปงบางพุทรา เมืองลพบุรีภูธร เรียกว่าละโว้ แลคนชาววัดบางพวกอุตรเรียกว่าเมืองนนทบุรี แลเมืองสระบุรี ที่เรียกว่าเมืองใหม่บ้าง บ้านทน บ้านม่วงบ้าง แลเมืองนครนายกที่เรียกว่าคอระยก เมืองปราจีนบุรีที่เรียกว่าบางคาง เมืองชะเชิงเขาที่เรียกว่าแปดริ้ว เมืองพนัสนิคมที่เรียกบ้านวัดโบสถ์หลวง เมืองชลบุรีที่เรียกว่าบางปลาสร้อยหรือบางปลาสร้อย เมืองบางละมุงแลเกาะในหมู่เกาะสีชัง แลเมืองเพชรบุรีที่เรียกว่าพริบพรี แลเมืองสมุทรสงคราม ที่เรียกว่าแม่กลอง แลเมืองราชบุรีที่เรียกว่าราชพรี ราษฎรอยู่ในเขตแขวงเมืองเหล่านี้แลอื่น ๆ ให้ทราบจงทั่ว ด้วยเมื่อปีเถาะสัปตศกเป็นปีที่ ๕ ในแผ่นดินปัจจุบันนี้ สมเด็จพระเจ้าไปเลยอนที่สามเป็นพระเจ้ากรุงฝรั่งเศส แลสมเด็จพระนางเจ้ากวิณวิกตอเรีย เป็นเจ้าทวิปรีเตียนใหญ่แลไฮยีแลนด์ แลบริสเดนตผู้ครองอยู่ในทิศตออเมริกา ได้บังคับให้ขุนนางเข้ามาขอทำสัญญาผูกพันทางพระราชไมตรี แลการที่ลูกค้าฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกา จะเข้ามาให้ค้าขายให้สะดวกสบายดีขึ้นกว่าแต่ก่อน ในข้อสัญญาข้อหนึ่ง เป็นที่ ๔ ในลำดับนั้นมีว่า จะขอให้คนฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน และชาติอื่นซึ่งอยู่ในบังคับฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน ได้เข้ามาพึ่งพระบารมีพระเดชพระคุณไศรยตั้งบ้านเรือนอยู่ทำมาหากินในแผ่นดิน ซึ่งเป็นพระราชอาณาจักรกรุงสยาม ให้สมควรแก่การที่บ้านเมืองเป็นไมตรีกัน จะยอมให้เสียภาษีอากรในที่เพาะปลูก และค่าน้ำ ค่าตลาด และภาษีสินค้าขาเข้าขาออกทั้งปวงทุกอย่างเสมอกันกับคนต่างชาติอื่นภาษาอื่นซึ่งเข้ามาอาไศรยพึ่งพระบารมี ทำมาหากินอยู่ แต่ก่อนจึงได้ทรงพระราชดำริห์พร้อมกับความคิดท่านเสนาบดีว่า คนต่างชาติฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน แลคนซึ่งขึ้นกับฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน บัดนี้ก็เป็นข้าแผ่นดินเมืองที่เป็นพระราชไมตรีกันแล้วทั้งสามเมือง แลคนชาติฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันก็มีวิชาฉลาดในการงานต่าง ๆ เมื่อได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในพระราชอาณาเขต เห็นจะมา

ประกอบการทำงานทำสิ่งของเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ประหลาด ๆ ดีกว่าสิ่งของที่เคยทำได้ในกรุง ซึ่งมีมาแต่ก่อนบ้าง แล้วจะเอาออกจำหน่ายซื้อขายแก่ราษฎรราคาของที่ทำเมื่อนี้ก็จะถูกกว่าของที่ลูกค้านำมาขายแก่เมืองอื่นช่างชาวพระนครนี้เมื่อเห็นเป็นดี ก็จจะร่ำเรียนเลียนทำตามอย่างการช่างทั้งปวงก็จำเจริญดีขึ้นกว่าแต่ก่อน อนึ่ง การเพาะการปลูกสิ่งของที่มีผลเป็นประโยชน์ในแผ่นดิน คนฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันมักเข้าใจวิธีเพาะปลูกมีตำหรับตำรา ถ้าเข้ามามีอุตสาหกรรมเพื่อขยายการค้าไร่นาเรือกสวนได้มากในที่ที่เป็นป่าแลทุ่งที่รกร้างว่างเปล่าอยู่ก็จะให้จำเจริญสมพักรอากาศมีมากขึ้นแก่แผ่นดินโดยลำดับเวลาไปภายหน้า เมื่อพวกฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน เอาเงินทองมาแต่นอกประเทศ ลงทุนซื้อที่เช่าที่แลจ้างลูกจ้างใช้เงินทองเมืองอื่นก็จะได้ตกอยู่ในแผ่นดิน จำเจริญแก่ราษฎรชาวพระนครนี้ ราษฎรที่ยากจนจะได้รับจ้างเลี้ยงชีวิตที่ดีกว่าขายตัวเป็นทาสให้ท่านผู้อื่นใช้ด้วยเห็นประโยชน์อย่างว่ามานี้แล อย่างอื่น ๆ ก็ควรจะขอมให้คนฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันเข้ามาอาศัยอยู่ในพระราชอาณาจักรตามสบาย แต่ยังเห็นเหตุอยู่อีกอย่างหนึ่งว่า คนชาติฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันรูปร่าง เพศ ภาษา แปลกตา จริตกิริยา อย่างธรรมเนียมก็ผิดกับคนชาวประเทศนี้นัก ครั้นจะขอมให้ไปอยู่ไกลห่างจากพระนครไปนัก กลัวคนที่ไกล ๆ ไม่เคยพบเห็นฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน จะสำคัญคิดว่าเป็นคนแปลกมาจะพากันช่มเหงต่าง ๆ เมื่อเดินทางไกลหรืออยู่ในที่เปลี่ยวคนใจร้ายใจพาลเมื่อเห็นเป็นคนต่างเมืองต่างภาษา ก็จะเข้าปล้นชิงตีรันฟันฆ่า เมื่อความเช่นนี้มีขึ้นจะไถ่ถามหาพยานเอาการเป็นจริงก็จะยากไป เพราะพวกฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน ไม่รู้จักใครในที่ไกลที่เปลี่ยวจะได้รับความลำบากนัก อนึ่ง จะให้พวกฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันซื้อที่ขาดเป็นของฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันอยู่ในภายในที่ใกล้พระนครแต่แรกมาใหม่ ๆ ยังไม่กว้างขวางรู้จักใครมากเมื่อบ้านเมืองเบียดเสียดแทรกแซงกัน จะมีความเฉลเอาวิชาชาวพระนครนี้เห็นว่าไม่จักใครก็จะกลุ่มรุมช่มเหงต่าง ๆ ด้วยยังไม่คุ้นเคย จึงได้ทรงพระราชดำริพร้อมกับความคิดท่านเสนาบดีจะขอมให้ฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันแลคน ซึ่งขึ้นกับฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ในทาง ๒๔ ชั่วโมง ที่จะไปได้ด้วยปกติของประเทศนี้ แต่ในที่รอบพระนคร ๒๐๐ เส้นนั้นห้ามมิให้ฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันที่เข้ามาใหม่อยู่ในประเทศนี้ยังไม่ถึง ๑๐ ปี ซื้อที่ขาดเป็นของตัว เป็นแต่จะเช่าอยู่นั้นได้ ที่ป้างกรุงเทพมหานครกว่า ๒๐๐ เส้นออกไปภายใน ๒๔ ชั่วโมงเข้ามานั้น แห่งใดแห่งหนึ่งฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันจะเช่าก็ได้ จะซื้อที่นาที่สวนที่บ้านที่เรือนขาดเป็นของตัวก็ได้ ท่านเสนาบดีจึงได้เชิญพระราชดำรินี้ไปพูดปรึกษากับทูตฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกัน ซึ่งมาขอทำสัญญาก็ได้ยอมพร้อมในกันใส่ความอันนี้ไว้ในข้อสัญญาขอเป็นที่ ๔ โดยลำดับว่าดังนี้ คนอยู่ในบังคับฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกันจะมาค้าขายตามหัวเมืองชายทะเลซึ่งขึ้นกับกรุงเทพมหานครก็ค้าขาย

ได้โดยสะดวก แต่จะเอาใครอยู่ได้ที่เดียวก็แต่ในกรุงเทพมหานครตามในจังหวัดซึ่งกำหนดไว้ในหนังสือสัญญาประการหนึ่ง คนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันจะมาเช่าที่ปลูกโรงปลูกเรือนปลูกตึกและจะซื้อเรือน ซื้อโรง ซื้อตึก พันกำแพงออกไปในกำหนด ๒๐๐ เส้น คือ ๔ ไมล์ อังกฤษเช่าได้แต่จะซื้อที่ซื้อไม่ได้ ถ้าอยู่ถึง ๑๐ ปีแล้วจึงจะซื้อได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง ๑๐ ปี ท่านเสนาบดีจะโปรดให้ซื้อได้ แลที่นอกกำหนดสองร้อยเส้นนั้น คนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันจะซื้อจะเช่าที่เรือนที่สวนที่ไร่ที่นา ตั้งแต่กำแพงเมืองออกไปเดินด้วยกำลังเรือแจวเรือภายนอกทาง ๒๔ ชั่วโมง จะซื้อจะเช่าเมื่อไรก็ซื้อได้เช่าได้ แต่เมื่อคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันจะซื้อที่ซื้อเรือนจะต้องบอกกงสุลฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกัน ตามที่ตามตำแหน่งผู้จะซื้อได้ กงสุลจะได้บอกเจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงานกับกงสุลเห็นว่าคนที่ซื้อที่นั้น เป็นคนจะทำมาหากินโดยจริง เจ้าพนักงานกับกงสุลจะช่วยว่ากล่าวให้ซื้อตามราคาสมควร แล้วจะได้ดูแลบักที่วัดที่ ทำหนังสือปิดตราเจ้าพนักงานให้ไว้เป็นสำคัญ แล้วจะได้ฝากฝังเจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลทำนุบำรุงด้วย แลให้ผู้ที่ไปอยู่นั้นฟังบังคับบัญชาเจ้าเมืองกรมการตามยุติธรรม ค่าธรรมเนียมที่ทำอะไรทำสวน ราษฎรบ้านนั้นเมืองนั้นต้องเสียอย่างไรก็ให้เสียตามชาวบ้านนั้นชาวเมืองนั้น ถ้าในกำหนด ๓ ปีแล้ว ผู้ที่ซื้อที่ไม่มีทุนรอนตาแซเขื่อนเสียมิได้ตั้งการปลูกสร้าง เสนาบดีจะคืนเงินค่าที่ให้จะตัดคืนคืนเอาที่นั้นเสียหนังสือสัญญาทั้ง ๓ เมืองความเหมือนกันนี้ได้ทำแล้ว และขุนนางฝรั่งเศส ขุนนางอเมริกันรับเอาไปว่าจะเอาไปลงตรามาส่งเปลี่ยนต่อภายหลัง หนังสือสัญญาเมืองอังกฤษที่ทำเสร็จแล้วก่อนนั้นทูตอังกฤษก็ได้นำไปถวายสมเด็จพระนางเจ้ากรุงลอนดอนเมืองอังกฤษก็ทรงเห็นชอบด้วยลงตราสันนิฐานมาเป็นอันเสร็จแล้วว่า ให้สัญญาคงอยู่อย่างนั้นทุกประการ แลขุนนางอังกฤษซึ่งเป็นทูตจำทูลพระราชสาส์น แลเครื่องมงคลราชบรรณาการมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย แลวางหนังสือสัญญากันทั้งสองฝ่ายเป็นอันเสร็จในครั้งนั้นนั้น ได้ปรึกษากับท่านเสนาบดีว่า คำในข้อสัญญาว่า คำที่ว่าห่างพระนครโดยรอบสองร้อยเส้นนี้ก็ดี คำว่าห่างไกลเพียงที่เรือนจะไปมาได้ใน ๒๔ ชั่วโมงก็ดี ถึงจะประกาศไป ใครไม่ได้วัดแลทอดลองก็จะไม่รู้ว่าเป็นเพียงไหน จะเป็นเหตุให้สงสัยต้องเถียงกัน จึงได้ให้เจ้าพนักงานกรมเมืองไปกับขุนนางอังกฤษวัดทางสองร้อยเส้น รอบพระนครปักเสาสิลาไว้สี่ทิศเป็นที่หมายของวงเวียนรอบพระนคร แลในที่บัดนี้ดวงเวียนของพระนครจะข้ามแม่น้ำเจ้าพระยานั้น ก็ได้มีเสาสิลาเป็นสำคัญทั้งสองฝากด้วย ตั้งแต่วงเวียนที่มีเสาสิลาเป็นสำคัญเข้ามาจนถึงพระนครนั้น ห้ามมิให้ผู้ใดขายที่บ้านที่สวนแก่คนนอกประเทศที่เข้ามาอยู่ในกรุงยังไม่ถึงสิบปีเป็นแต่ให้เช่ามีกำหนดเป็นระยะ ๆ นั้นได้ไม่ห้าม เมื่อจะให้เช่านั้นให้มาทำหนังสือสัญญาว่ากล่าวกันต่อหน้ารั้วแขวง อำเภอละเจ้าพนักงานให้รู้เห็นเป็นพยานไว้ อย่าให้ลอบขายด้วยโวหารว่าให้เช่า

คือเอาเงินล่องมากกว่ากำหนดเช่าตามเดือนตามปีสมควรแก่เยี่ยงอย่างควรจะยอมมากน ถ้าร้อนรน จะใคร่ได้เงินมาก จะขายที่กับคนนอกทีเดียว ด้วยอยากจะได้เงินเร็ว ๆ ก็ให้กราบเรียนเสนาบดี ก่อน เมื่อท่านเสนาบดียอมให้ขายจึงขายได้ ถ้าจะใคร่จํานำทำสัญญาว่าขาดดอกเบียเป็นหลดก็ให้ มาบอกจํานำแก่คนที่มิทรัพย์ในฝ่ายไทยก่อน ถ้าไม่มีใครรับให้เงินแรงกว่าดังกฤษรับแล้ว ให้เอา ความมาเรียนท่านเสนาบดีกรมพระนครบาล จะคิดอ่านให้ได้สมประสงค์ ก็แลในทาง ๒๔ ชั่วโมง แต่กำแพงกรุงเทพมหานครนอก ๒๐ เส้นโดยรอบนั้น ท่านเสนาบดีกับทูตอังกฤษปรึกษาว่ากำหนด ลงเป็นตำบลแล้ว คือทิศเหนือกำหนดถึงปากน้ำบางพุทรา ที่ร่วมกับแม่น้ำเจ้าพระยาต่อไปจนถึง กำแพงเมื่อลพบุรีเลยตรงไปถึงท่าพระงามแม่น้ำสระบุรี ทิศตะวันออกแต่ท่าพระงามถึงบางกนก ปลายคลองซุดที่ออกแม่น้ำบางปะกงตรงต่อไปถึงปากน้ำบางปะกง ต่อไปจนถึงเกาะศรีมหาราชาทิศ ใต้ตั้งแต่เกาะศรีมหาราชาไปจนถึงกำแพงเมืองเพชรบุรี ทิศตะวันตกแต่ฝั่งอ่าวทเลเมืองเพชรบุรีไปถึง ปากน้ำเมืองสมุทรสงคราม เลยไปตามลำแม่น้ำจนถึงกำแพงเมืองราชบุรีต่อไปจนถึงเมือง สุพรรณบุรี ตั้งแต่สุพรรณบุรีไปถึงปากน้ำบางพุทราประจบที่เก่าในภายในที่เท่านี้ ราษฎรที่เป็น เจ้าของอยู่แต่ก่อน จะให้คนอังกฤษแลคนซึ่งขึ้นกับอังกฤษฝรังเศสแลอเมริกันเป็นชาวเมืองถ้างั้น แยกเมืองฝรังเศสอเมริกันซึ่งมาทำสัญญาแล้วนั้นเช่าอยู่ก็ได้ ทำการเพาะปลูกก็ได้ จะขายให้ขาดทั้ง ที่บ้าน ที่เรือน ที่สวน ที่นา ก็ได้ไม่ห้าม แต่เมื่อจะให้เช่าถ้าจะขายให้ นั้น ให้ทำหนังสือสัญญา กำหนดที่กำหนดราคามีวัน คีน เดือน ปี ให้แน่นอนต่อหน้าตั้งแขวงอำเภอนักงานให้รู้เห็นเป็น พยาน ถ้าเมื่อจะให้เงินรับเงินแลผิดผ่อนกันอย่างไร ก็จะมีสักขีพยานแลไปรับไปให้เป็น สลักสำคัญ อย่าให้มีวิวาททู่เมียงกันไปในภายหน้าได้ เมื่ออังกฤษแลอเมริกันไปซื้อที่เช่า ที่อยู่ในที่ใด ๆ ไทยแลจีนแลคนอื่น ๆ จะเข้าไปรับจ้างให้ใช้ทำการงานเอาสินจ้างเลี้ยงชีวิตก็ได้ไม่ ห้าม อย่าให้คนที่มีความผิดต่อกฎหมายแผ่นดิน คือ เป็นโจรผู้ร้ายแลความชั่วอื่น ๆ หลบลิ้นสุภา ตระลาการตั้งแขวงอำเภอลองจับถาษาและลูกนี่ที่คิดจะหนีเจ้าขุนมนุนาย และเจ้านี่หลบลิ้นเข้าไป อยู่ในที่ของอังกฤษแลอเมริกัน ก่อความให้สุภาตระลาการเจ้าหม่มันนายต้องมาฟังร้องวิวาท เป็นความกับคนต่างประเทศ คนที่เป็นต้นเหตุหลบหลีกเข้าไปอยู่ก่อเหตุให้เกิดความต้องว่ากับคน ต่างประเทศนั้น คงจะต้องชำระเอาตัวคืนมาให้จงได้ เมื่อได้ตัวมาแล้วจะต้องให้มีโทษเพิ่มให้ มากกว่าความผิดของคนผู้ทำผิดโดยปรกติจนถึง ทัษแลลูกนี่ที่หนีเจ้าเบีย้นายเงินทำให้เจ้าเบีย้นายเงินต้องเป็นความกับคนต่างประเทศ ก็จะมีโทษอีกตามโทษานุโทษเพราะท่านเสนาบดีได้ใส่ ในหนังสือสัญญาไว้แล้ว กับฝรังเศสอังกฤษอเมริกัน ว่าดังนี้

ข้อ ๓ ว่าคนซึ่งอยู่ในบังคับไทยจะไปเป็นลูกจ้างอยู่กับคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษ อเมริกันก็ดี คนอยู่ในไต่บังคับไทยที่มีได้เป็นลูกจ้างก็ดี ทำผิดกฎหมายเมืองไทยจะหนีไป อาศัยอยู่กับคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ถ้ามีพยานว่าทำ ผิดหนีไปอยู่กับคนในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันจริง กงขุนทั้งสามตามที่จับตัวส่งให้กับเจ้า พนักงานฝ่ายไทย ถ้าคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกัน ที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนแลเข้ามา อาศัยค้าขายอยู่ในกรุงเทพมหานครทำผิดหนีไปอยู่กับคนในไต่บังคับไทยถ้ามีพยานว่าทำผิดหนี ไปอยู่กับคนในไต่บังคับไทยจริง กงขุนทั้งสามตามที่ขอเอาตัว เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะจับตัวส่ง ให้ ถ้าพวกจีนคนใดจะว่าเป็นคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกัน ไม่มีสำคัญสิ่งใดเป็นพยานว่า เป็นคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกัน กงขุนทั้งสามเมืองก็ไม่เอาเป็นธุระ

ข้อ ๕ ว่าคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันที่เข้ามาจะอาศัยอยู่ ณ กรุงเทพมหานครต้องไปบอกกับกงขุนตามที่ให้จดชื่อไว้ ถ้าคนเหล่านี้จะออกไปทะเลจะไปเที่ยว เกินกำหนดทาง ๒๔ ชั่วโมง ตามสัญญาไว้ที่จะให้คนในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันอยู่นั้นกงขุน จะกลับออกไปจากกรุงเทพมหานคร ถ้าขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายไทยบอกกับกงขุนตามที่ว่าเหตุ ควรจะห้ามมิให้ออกไปกงขุนตามที่จะมีให้ออกไป ถ้าคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกันไป เที่ยวในระหว่างทาง ๒๔ ชั่วโมง กงขุนตามที่เขียนหนังสือไทยให้ไป ว่าคนนั้นชื่ออย่างนั้น รูปร่างอย่างนั้นมีรูปร่างอย่างนั้น แล้วจะต้องให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยปิดตราหนังสือให้ไปเป็นสำคัญ ด้วยชาวด่านทางฝ่ายไทยดูหนังสือแลให้คืนหนังสือให้ปล่อยตัวไปโดยเร็ว ถ้าไม่มีหนังสือกงขุน ตามที่ปิดตราเจ้าพนักงานฝ่ายไทยไปสำหรับตัวต้องสงสัยว่าเป็นคนหนี ก็ให้ยึดเอาตัวไว้ แล้วให้ มาบอกความกับกงขุนตามที่ให้รู้

ข้อ ๖ ว่าคนซึ่งอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกัน จะเข้ามาเที่ยวแลจะเข้ามา อาศัยอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร จะถือศาสนาพุทธนิกาย ไทยก็ไม่ห้ามปราม เมื่อจะสร้างวัดขึ้นจะทำ ได้ก็แต่ในที่เสนาบดีจะโปรดให้ ถ้าคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกัน ซึ่งจะเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร จะจ้างคนซึ่งอยู่ในไต่บังคับไทยมาเป็นลูกจ้างเสนาบดีฝ่ายไทยจะไม่ห้ามปราม ถ้าคนที่มีมุนนายจะมารับจ้างอยู่กับคนอยู่ในบังคับฝรั่งเศสอังกฤษอเมริกัน มุนนายไม่รู้มุนนายจะ มาเอาตัวไปก็เอาไปได้ ถ้าคนในบังคับอังกฤษไปจ้างคนในไต่บังคับไทยเป็นลูกจ้างไม่ได้ทำสัญญากับมุนนายให้รู้ก่อน ภายหลังถ้าเกี่ยวข้องกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด เสนาบดีฝ่ายไทยไม่ชำระให้

อนึ่ง คนซึ่งอยู่บ้านไต่เคียงแลต่างบ้านก็ดี ห้ามอย่าให้รุกที่รุกแดน แลลอบลัก เข้าไปตัดถอนต้นไม้สิ่งใดที่ปลูกเพาะของคนต่างประเทศแลก่อเหตุวิวาทอย่างใดอย่างหนึ่ง อนึ่ง

อังกฤษแลชาวยุโรปอื่นแลอเมริกัน เข้ามาเช่าที่ซื้อที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใด ๆ ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปพักผ่อนเยี่ยมเยียนก่อนก่อความวิวาทอย่างใดอย่างหนึ่ง ในบ้านของพวกอังกฤษแลชาวยุโรปอื่นแลอเมริกัน ซึ่งจะเข้ามาอยู่นั้นได้ ถ้าใครเข้าไปล่วงเกินก่อวิวาทในบ้านของคนต่างประเทศก็จะให้มีโทษแก่ผู้นั้น ฝ่ายเดียวจะไม่ว่าความให้ เมื่อผู้ใดจะซื้อจะขายกับพวกอังกฤษแลชาวยุโรปอื่นแลอเมริกัน ซึ่งจะเข้ามาตั้งอยู่ที่ใด จะเที่ยวไปทางน้ำทางบกค้าขายอยู่ที่ใด ก็ให้ซื้อให้ขายสิ่งของทุกอย่าง เว้นแต่สุราแลยาฝิ่นนอกภาษี แต่เมื่อจะให้แลรับสิ่งของแลเงินทอง ก็ให้มีหนังสือรับเปนสำคัญและยานรู้เห็น ถึงจะผิดผ่อนให้ปันกัน ก็ให้มีหนังสือไว้เปนสลักสำคัญและพยานรู้เห็น อย่าทำให้เกี่ยวข้องกับรุ่งรังนักมีความจะชำระยากไป เมื่อจะสมคบกับลูกค้าคนอังกฤษแลชาวยุโรปอื่นแลอเมริกัน ก็ให้ภบปะพุดจกกันที่หน้าบ้านนำโรงมีผู้รู้ผู้เห็น อย่าให้คนต่างประเทศกรูกรานเข้าไปทวงถามทู่เมียดเยียดจนเกิดวิวาทในบ้านในเรือนของตัวได้ ให้ออกรับพุดจกเสียหน้าบ้านนำโรงให้มีผู้รู้เห็นในสุราแลยาฝิ่นสองสิ่งนั้น ถ้าคนอังกฤษแลชาวยุโรปอื่นแลอเมริกัน มารับเอาน้ำสุราแต่นายอากรไปขาย น้ำสุรานั้นคนทั้งปวงซื้อกินซื้อใช้ก็ได้ไม่มีโทษ ต้มสุราขึ้นไม่ได้ผูกไปแต่นายอากรก็ดี เอาสุราเมืองออกมาขายก็ดี ห้ามมิให้ใครไปซื้อออกมา แลไปซื้อกินในบ้านคนนอกประเทศนั้น คนที่ไปซื้อออกมาดีคนที่ไปกินในบ้านนั้นออกมาก็ดี ให้นายอากรจับปรับใหม่เหมือนคนทำสุราตามโทษานุโทษ แต่ฝิ่นนั้นถ้าคนนอกประเทศมารับไปจากเจ้าภาษีจะไปสูบด้วยกันเองก็ดี ไปขายแก่เงินก็ดีไม่มีโทษ ถ้าคนที่พระราชบัญญัติห้ามมิให้สูบฝิ่น ไปปรับมาสูบมาขายก็ดี เข้าไปอาไศรยสูบในบ้านนั้นก็ดี ก็จะมีโทษตามโทษสูบฝิ่น แต่ฝิ่นนอกประเทศที่คนนอกประเทศจะลอบเอามาซื้อขายนั้น ได้ห้ามไว้ในหนังสือสัญญาแล้ว เมื่อมีเหตุขึ้นก็จะปรับปรุงกันตามหนังสือสัญญา อนึ่ง อย่าให้สมคบเอาคนอังกฤษแลชาวยุโรปอื่นแลอเมริกัน ที่มีความผิดหนึ่งกึ่งขุนตามในเมืองนั้น ๆ แล กับบิดันนายเรือลูกเรือแลคนหลบเจ้าหนี ให้พลบล็อยอยู่ในบ้านในเรือน ถ้าหลบเข้าไปก็ให้จับตัวมาส่งกับน้อยแขวงนายอำเภอ จะได้พาตัวไปส่งกับกึ่งขุนตามที่ตามข้อสัญญาที่ว่าแล้วนั้น ถ้าคนอังกฤษแลชาวยุโรปอื่นแลอเมริกันมาทำการข่มเหงแก่ผู้ใด ๆ นอกบ้านของพวกนั้นก็ดี ถ้าเกี่ยวข้องกับเงินทองขัดขวางอย่างไรก็ดีถ้าอยู่หัวเมืองก็ให้ทำเรื่องราวไปยื่นต่อผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการ การภอที่ผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการจะว่ากล่าวให้แล้วไปได้โดยยุติธรรมเห็นชอบด้วยกัน ก็ให้ว่าให้เปนแล้วแก่กัน ถ้าขัดขวางอยู่จะว่าไปมิได้ ก็อย่าให้ผู้สำเร็จราชการเมืองแลกรมการเกาะครองกดขี่ข่มเหงจำเลยวุ่นวายไป ก็ให้บอกส่งเรื่องราวกับโจทลงกายังกรุงเทพมหานคร ถ้าคนที่เปนความกับคนต่างประเทศ อยู่ในกรุงเทพมหานครจะฟ้องคนต่างประเทศ ก็ให้ทำเรื่องราวไปยื่นต่อเจ้าพนักงานกรมท่ากลาง ที่ศาลาเวณกรมท่าจะได้พาตัวโจทกับเรื่องราวไปหากงขุนของคนต่างประเทศนั้น ให้

หาตัวจำเลยมาชำระให้ ถ้าจะไปฟ้องกับกงขุนไต้ที่เดียวก็ตาม เมื่อกงขุนบังคับอย่างไรก็ให้ฟังแลทำตาม ถ้ามีเห็นชอบด้วยก็อย่าทู่เถียงทะเลาะวิวาท ให้เอาความมาเรียนเจ้าพนักงานกรมท่ากลาง ให้ฟังช่วยไต่ถามต่อว่าให้โดยสมควร

ประกาศมา ณ วันพฤหัสบดี แรมค่ำหนึ่ง เดือนเจ็ด ปีมโรง นักษัตรอัฐศก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชกฤษฎีกา
ให้ใช้ในบทบัญญัติ บรรพ 4
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1308 บัญญัติว่า ที่ดินแปลงใดเกิดที่งอกริมตลิ่ง ที่งอกนั้นย่อมเป็นทรัพย์สิน
ของเจ้าของที่ดินแปลงนั้น

มาตรา 1382 บัญญัติว่า บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของบุคคลอื่นไว้โดยสงบและ
โดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี
ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี บุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นายวินัย บุญพราหมณ์
เกิดเมื่อ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2477 ณ.อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

วุฒิการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2507,
เนติบัณฑิต สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ.2507
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ.2546

ประสบการณ์ทำงาน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์
ผู้เชี่ยวชาญประจำตัว นายสรารุช นิยมทรัพย์ วุฒิสมาชิก วุฒิสภา จังหวัด
นครปฐม

อาจารย์สอนเสริมวิชากฎหมาย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ข้าราชการตุลาการบำนาญ
ที่ปรึกษากฎหมายสำนักงานกฎหมายคณะบุคคลวินัย-ประกิจทนายความ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย